

**KIRKLARELİ BABAESKİ
MERKEZ İLÇESİ
VE KÖYLERİ
AĞIZ İNCELEMESİ**

Hazırlayan: Bülent HÜNERLİ

Danışman: Yrd.Doç.Dr Rifat GÜRGENDERELİ

**Lisanüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Türk Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı için öngürdüğü YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak hazırlanmıştır.**

**Edirne
Trakya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temmuz, 2006**

ÖNSÖZ

Ağız çalışmaları, Türkoloji sahası içinde önemli bir yere sahiptir. Her ağız çalışması Türk Dili'ne sayısız katkılar sağlar. Bölgesel bir saha araştırması olan ağız çalışmaları, önce bölgesel, daha sonra ulusal ve en son olarak da uluslararası boyutta Türk Dili üzerine yapılan çalışmalar için yeni açılımlar sağlanılmasında temel oluşturabilir. Bu nedenle Rumeli ağızları daha da araştırılıp Anadolu ağızları ile karşılaştırılmalı ve ortaya çıkarılan bilgiler ışığında tekrar değerlendirilmelidir.

Tezimizin konusu olan Kırklareli Babaeski Merkez İlçe ve Köyleri, Balkanlardan gelen Türkler'in yerleşmiş oldukları topraklardır. Öyle ki Babaeski köylerinin sayısı göç akışına paralel olarak artmıştır. Bir dönem Türk devleti sınırları içinde olan bu yerlerden ilk olarak 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı, daha sonra Balkan ve I.Dünya Savaşları'yla yoğun bir göçmen grubu Doğu Rumeli topraklarına göç etmiştir. Bu göç dalgaları ile beraber Babaeski'nin nüfus yapısı değişmiştir. Bunun yanında bu topraklarda bulunan Rum nüfus, mübadele neticesinde Yunanistan'a gitmişlerdir. Boşalan köylere Rumeli göçmenleri yerleştirilmiştir. Bu denli hareketli bir coğrafya da konuşulan Rumeli Ağzı'nın, değişik fonetik ve morfolojik özellikler içermesi ise kaçınılmazdır.

Çalışmada Babaeski ilçesi ve köylerinin ağız incelemesi yapılırken, öncelikle bölgenin tarihi süreci hakkında bilgiler verdik. Bunlar verilirken bölgede yaşanmış olan önemli tarihi olaylardan da bahsettik. Bölgenin kimi önemli beldelerinin tarihi yapılarını ayrıntılı şekilde açıkladık. Tarihi yapıyı açıklarken etnik yapıya da değindik. Etnik yapıyı beş kategoride inceledik. Bu bölgedeki etnik yapıların tarihsel süreçleri hakkında bilgiler verdik. Daha sonraki kısımlarda derlenen metinleri fonetik ve morfolojik açıdan inceledik. İncelenen beş farklı gruptaki metinleri, boğumlanma noktalarına göre transkripsiyon harfleriyle yazdık. Bölge ağzının ortaya çıkan fonetik ve morfolojik özelliklerini sonuç kısmında değerlendirdik. Tezimizde Babaeski ve köylerinden derlediğimiz metinler içinde, sözlük maddesi oluşturabilecek nitelikte kelimelerle, sözlük kısmını oluşturduk. Sözlük kısmının içinde, adı geçen metnin numarasını ve satır numarasını belirttik. Son olarak faydalandığımız diğer eserlerin kaynakçasını verdik.

Tezi hazırlamamda beni yönlendiren ve fikirlerini benimle paylaşan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Rifat GÜRGENDERELİ'ye teşekkürlerimi sunarım. Aynı zamanda ağız çalışmaları konusunda fikirlerini aldığım değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Levent DOĞAN, Yrd. Doç. Dr F.Sibel BAYRAKTAR, Yrd. Doç. Dr Çağrı ÖZDARENDELİ'ye teşekkür ederim. Kaynaklık eden kişilerle görüşülmesi sırasında yardımlarını esirgemeyen ve metinlerin derlenmesi konusunda her türlü desteğini veren değerli arkadaşım Gizem DEMİRAY'a müteşekkirim.

Bülent HÜNERLİ

22 Haziran 2006

Edirne

ÖZET

Yapılan bu çalışma, Kırklareli Babaeski Merkez İlçesi ve Köyleri Ağızları'nı temel almaktadır. Tez "*Giriş*", "*İnceleme*", "*Metinler*", "*Sonuç*", "*Sözlük*" ve "*Kaynakça*" kısımlarından oluşmaktadır. "*Giriş*" bölümünde Babaeski'nin tarihi yapısı hakkında bilgi verilmekle beraber, bölgede yaşayan etnik unsurlar hakkında da detaylı bilgiler verilmiştir. "*İnceleme*" kısmında Babaeski ağzının fonetik ve morfolojik yapısı incelenmiş ve örneklerle desteklenmiştir. "*Metinler*" kısmında derlenen 66 metin transkripsiyon alfabesiyle yazılmıştır. Bu metinler beş kategoride sınıflandırılmıştır. "*Sonuç*" kısmında Babaeski ağzının önemli görülen fonetik ve morfolojik özelliklerine değinilmiştir. "*Sözlük*" kısmında Babaeski ağızlarından toplanan metinlerde geçen, sözlük maddesi oluşturabilecek nitelikte kelimelere yer verilmiştir. "*Kaynakça*" kısmında ise tez için yararlanılan eserlerin künyeleri verilmiştir.

Anahtar Kelimeler:

Ağız, Gacal, Bulgaristan ve Yunanistan Göçmenleri, Pomak, Dağlı

ABSTRACT

This research which is made, is based on dialects of Kırklareli, Babaeski centre town and its villages. Thesis consists of parts: "*Introduction*", "*Examination*", "*Texts*", "*Conclusion*", "*Dictionary*" and "*Reference*". Information was given about the historical structure in Babaeski in part of "*Introduction*". A detailed information was given about the ethnic factors living in the region as well. The phonetical and morphological structure of Babaeski dialect was examined and supplied with examples in the part of "*Examination*". In the part of "*Text*" 66 derived texts were written with transcription alphabet. These texts were classified in five categories. In the part of "*Conclusion*" the most important phonetical and morphological features of Babaeski dialect were stated. In "*Dictionary*" part the words which were stated in the texts collected from Babaeski dialect and which qualified to be able to from items of dictionary. In "*Reference*" part the identification of preces used for thesis were determined.

Key Words:

Dialect, The Gacal, Immigrants from Greece and Bulgaria, The Pomak, The Dağlı

İÇİNDEKİLER

Önsöz	i
Özet	iii
İçindekiler	iv
Transkripsiyon İşaretleri	vii
Kısaltmalar	viii
Giriş	
Tarih	1
Etnik Yapı	14
Bölge Ağızları Üzerine	23
İnceleme	
Ses Bilgisi	
Ünlüler	25
Kısa Ünlüler	27
Uzun Ünlüler	28
Ses Olayları Sonucu Meydana Gelen Uzun Ünlüler	28
Asli Uzunluklar	37
Ünlü Uyumları	38
Kalınlık-İncelik Uyumu	38
Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	43
Ünlü Değişmeleri	46
Kalın Ünlülerin İncelmesi	46
İnce Ünlülerin Kalınlaşması	48
Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması	49
Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi	51
Geniş Ünlülerin Daralması	55
Dar Ünlülerin Genişlemesi	59
İkiz Ünlüler	61
Ünlü Türemesi	63
Ünlü Düşmesi	65
Ünlü Birleşmeleri	68
Ünsüzler	69
Ünsüz Değişimleri	72
Tonlulaşma	72
Tonsuzlaşma	74
Süreklileşme	77
Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişim	80
Süreksizleşme	84
Ünsüz Benzeşmesi	85
Ünsüz Türemesi	88
Ünsüzlerin Yer Değiştirmesi	91
Ünsüz Düşmesi	91
İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi	101
Ünsüz İkizleşmesi	101
Hece Kaynaşması	102

Hece Yutulması	104
Hece Türemesi	106
Şekil Bilgisi	
İsimler	107
İsim Çekim Ekleri	107
Çokluk Ekleri	107
İyelik Ekleri	109
Aitlik Eki	110
Hal ekleri	110
Zamirler	117
Kişi Zamirleri	117
İşaret Zamirleri	120
Belirsizlik Zamirleri	121
Dönüşlülük Zamiri	121
Soru Zamirleri	122
Sıfatlar	123
Niteleme Sıfatları	123
Belirtme Sıfatları	123
Sayı Sıfatları	123
İşaret Sıfatları	124
Soru Sıfatları	125
Belirsizlik Sıfatları	125
Sıfatlarda Küçültme	126
Zarflar	127
Yer-Yön Zarfları	127
Zaman Zarfları	127
Azlık-Çokluk Zarfları	128
Durum Zarfları	128
Soru Zarfları	128
Edatlar	129
Ünlem edatları	129
Bağlama Edatları	131
Son Çekim Edatları	133
Fiiller	134
Zamir Kökenli Şahıs Ekleri	134
İyelik Kökenli Şahıs Ekleri	134
Şimdiki Zaman Çekimi	135
Görülen Geçmiş Zaman Çekimi	150
Anlatılan Geçmiş Zaman Çekimi	152
Geniş Zaman Çekimi	154
Gelecek Zaman Çekimi	156
Şart Çekimi	158
Emir Çekimi	159
İstek Çekimi	160
Gerekliklik Çekimi	160
Birleşik Çekimler	161
Hikaye	161

Rivayet	164
Şart	165
Ek-Fiil	167
Sıfat-Fiiller(Partisip)	168
Zarf-Fiiller(Gerindium)	169
Metinler	
Pomak Ağzı Metinleri	172
Gacal Ağzı Metinleri	200
Bulgaristan Göçmen Ağzı Metinleri	277
Yunanistan Göçmen Ağzı metinleri	310
Dağlı Ağzı Metinleri	316
Sonuç	345
Sözlük	353
Kaynakça	377

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ÜNLÜLER	ÜNSÜZLER
á: “a” ile “e” arası bir ünlü	ɸ: Sızıcılaşma eğilimli “b” ile “v” arası ünsüz
â: “a” ile “o” arası bir ünlü	ç: Yarı sızıcılaşmış “c” ile “j” arası ünsüz
è: “e” ile “i” arası bir ünlü	Ç: “ç” ile “c” arası ünsüz
ê: “e” ile “ö” arası bir ünlü	F: “f” ile “v” arası ünsüz
î “i” ile “u” arası bir ünlü	ğ: Arka damak g’si
í: “i” ile “ı” arası bir ünlü	ǰ: Kalın ünlülerle kullanılan ön damak g’si
ô “o” ile “u” arası bir ünlü	ķ: Arka damak k’si
ò: “ö” ile “ü” arası bir ünlü	ǰ: Kalın ünlülerle kullanılan ön damak k’si
̄: Ünlüler üzerinde uzunluk işareti	ǰ: Kalın ünlülerle kullanılan ön damak l’si
˘: Ünlüler üzerinde kısalık işareti	ř: Titrekliği uzatılan r
◌̣: Ulama işareti	S: “s” ile “z” arası ünsüz
◌̤: Diftong işareti	Ş: “ç” ile “ş” arası ünsüz
	T: “t” ile “d” arası ünsüz

KISALTMALAR

PA: Pomak Ağzı

GA: Gacal Ağzı

DA: Dağlı Ağzı

BG: Bulgaristan Gçmeni

YG: Yunanistan Gçmeni

MDD: Metin Dışı Derleme

TDK: Trk Dil Kurumu

D.T.C.F: Dil-Tarih-Coğrafya Fakltesi

TTK: Trk Tarih Kurumu

Bk: Bakınız

GİRİŞ

TARİH

Babaeski bölgesine bakıldığında, ilk yerleşmenin I. Tunç Çağı'nda olduğu tespit edilen ilçeye, M.Ö.4000-1200 yıllarında Traklar yerleşmiştir. O dönemde de adı “*BURTİZO*” olan ilçeye daha sonraları Yunanlılar tarafından “*BUGAROS*”, Slav kökenli Bulgarlar tarafından “*BULGARAPHYGON*” (*Bulgar Bozgunu*) adı verilirdi.

Babaeski özellikle Roma İmparatorluğu ve Bizans döneminde iç ve dış karışıklıklara sahne olmuştur. 7.-13. Yüz yıllarda Bizans İmparatorluğunun Thrake bölgesinde bir yerleşim ve piskoposluk merkezi olan Babaeski, 812'de Bulgar “*Can Krum*” tarafından zaptedilerek yıkılmıştır. 1074 de Edirne'de ayaklanarak Tornikios'u imparator ilan eden asiler, *Bulgaraphygon* (*Babaeski*) ilçesini geçerek İstanbul'u kuşatmışlardır. Tam düşmek üzere iken gelen yardımla son anda İstanbul'un kurtulması üzerine asiler 2-3 Ekim'de Lüleburgaz'a çekilmişlerdir.¹ Roma ve Bizans dönemi içinde Babaeski çalkantılı ve sıkıntılı dönemler yaşamıştır. Bu karışıklar daha sonra dönemlerde, Türkler'in bu topraklara gelmesinde vesile olmuştur.

TÜRKLERİN RUMELİ'YE GEÇİŞİ VE BABAESKİ

Türkler, bu bölgeye Selçuklular döneminden başlayarak bir çok kere geçmişlerdir. İlk geçiş (H.662) 1263 yılında olmuş, 12 bin Türkmen'den meydana gelen bir göçmen grubu, “*Saltuk Dede*” idaresinde Karadeniz'in batı kıyısında Dobruca Tataristan'ı denen yöreye yerleşmiştir. On sekizi bulan geçişlerin on altısı Osmanlılar'a aittir.

Daha sonraki dönem içinde, 1345 yılında, Aydın Beyi Umur Bey, yirmi bin kişilik bir süvariyle Avrupa'ya geçerek Kantakuzen'e yardım etmiştir. 1346-1353 yılları arası Osmanlılar belli aralıklarla, Bizans'a yardım amacıyla 4 defa Rumeli'ye geçmişlerdir. Daha önceki Avrupa'ya geçişler, önemli ve sürekli fetihlere sebep olmadıkları için tarihçilerce ilk geçiş olarak 1356 yılında Sultan Orhan'ın oğlu Şehzade

¹ Mucit Öztabak, (2002): *Yerel Yakın Tarihi Babaeski*, Babaeski Belediye Yayınları, Kırklareli: s.13

Süleyman Paşa'nın geçişi kabul edilmiştir. Bu geçişleri takiben 1356 yılında Malkara, İpsala, Tekirdağ, Hayrabolu, ve Çorlu Osmanlı devleti topraklarına katıldı. 1362 yılında Orhan Gazi'nin yerine oğlu Murat Bey (Sultan 1.Murat) Ahiler'in kararıyla hükümdar oldu. Hükümdar değişikliği sırasındaki karışıklıktan faydalanmak isteyen Bizans; Lüleburgaz, Çorlu ve Malkara'yı geri aldı.²

Daha sonra bu bölge tekrar ele geçirildi ve Çorlu'nun kuzeybatısındaki Başpiskoposluk merkezi olan Lüleburgaz da fethedilip surlar yıktırıldı. Anadolu'dan buralara Türkler getirilerek yerleştirildi. Sultan Murat iki komutanı Hacı İlbey ve Lala Şahin ile Edirne'nin fethinde bulunmak için Babaeski 'ye gitti. Edirne'de yapılan savaşı Osmanlılar kazandı. 1362-1363 yılında Edirne alındı. Sultan Murat Babaeski'ye gelmesinden ve Edirne'nin fethinden bir sene evvel Hacı İlbey buralarda yurtluklar edinmiş ve Edirne'nin fethi için hazırlıklar yapılmıştır. Babaeski'nin kalıcı ve sürekli fetih tarihinin 1361 yılı olduğu düşünülmektedir.³

Babaeski'nin fethi ile ilgili diğer bir bilgi, I.Murat ve Akıncı komutanlarının Edirne'ye daha yakın olmak amacıyla 1362 yılında Babaeski'yi Bizanslılar'dan alması, Lüleburgaz'da oluşturdukları “*Savaş Divanı*”nı derhal buraya taşımasıdır. Bu çalışmaların yapılmasının en önemli nedeni Edirne fethini gerçekleştirmektir.

Babaeski bölgesi, Osmanlı devrinde yapılan Lehistan ve Macaristan seferlerinin yol güzergahında bulunduğundan önemli bir bölgedir. Bu tarihlerde Babaeski Doğu Trakya'nın idare merkezi haline gelmiştir. Kırkkilise, Vize, Lüleburgaz bu idareye tabi olmuştur. Daha sonra eski önemini kaybederek Vize sancağına bağlı bir kaza merkezi olmuş ve 1879 tarihinde Rus harbini müteakip yapılan mülki teşkilat ile Babaeski Kırkkilise livasına şimdiki Kırklareli iline bağlanmış ve ondan sonra da böyle kalmıştır.⁴

Babaeski bölgesi, tarihi bir belge niteliğinde taşıyan dönemin seyyah kitaplarında da zikredilmektedir. Bunlardan biri 1553 yılında bir Alman gezgin grubu Avrupa'dan İstanbul'a yolculuk sırasında 12 Ağustos 1553 tarihinde Babaeski Pancarköy ve

² Öztabak, 2002: 14

³ Öztabak, 2002: 15

⁴ Öztabak, 2002: 16

Düğüncülü köyüne uğramıştır. Gezginlerden “*Hans Dernsch Wam*” günlüğüne yazdığı notlarda bölgeyle ilgili şu bilgileri veriyor:

“Yolda üç gözlü bir taş köprüden sonra birkaç serinli (kuyudan su çıkarmaya yarayan çukruk) bulunan köyden geçtik. Yolun yanında eski Romalılardan kalma bir höyük vardı.”⁵

1555 yılı dönüşünde ise Babaeski ile ilgili bilgileri şöyle aktarıyor:

“Babaeski’de iki cami var. Rum görmedik. Eski ve antik biçimde yapılmış bir kilise mevcut, ama Türkler bu kiliseyi cami haline getirmişler. Binanın pencereleri ve bazı yan duvarları yıkık vaziyettedir. Şimdi camide imamlar ve koyun postuna bürünmüş dervişler tembel, yan gelip yatıyorlar ve birçok insan kendi adetleri üzere ibadet ediyorlar”⁶

Babaeski üzerine çalışmalarını bulunan Nazif Karaçam kitaplarında, Babaeski 'nin fethi ile ilgili olarak, ilçenin Türkler'in eline geçmesinin tarihi olarak 1359 yılını; dönemini ise I. Murat zamanı olduğunu belirtir ve Osmanlı imparatorluğuna katılması ile isminin Balaban Ağa tarafından “*Baba-yı Atik*” konulduğundan bahseder.⁷

Şemseddin Sami, “*Kamüs ül Âlam*” adlı geniş hacimli eserinde Babaeski ilçesi hakkında şöyle bilgi vermektedir:

“Edirne vilayeti Kırkkilise Sancağında kaza merkezi bir kasaba olup, Kırkkilise'nin otuz kilometre cenub-ı garbisinde, Edirne'nin elli kilometre şark-ı cenubisinde ve demiryol hattının on kilometre şimalinde vakidir. Üç bin kadar ahalisi olup, İslam, Bulgar ve Rumdan mürekkeptir. Kazası otuz üç karye'den mürekkep olup arazi münbit ve mahsuldardır.”⁸

⁵ Nazif Karaçam, (1999): *Efsaneden Gerçeğe Kırklareli*, Kırklareli Belediye Yayınları, Kırklareli: s.662

⁶ Karaçam, 1999: 662

⁷ Karaçam, 1999: 661

⁸ Şemseddin Sami, (H.1306): “Babaeski” maddesi, *Kâmusu'l Âlam*, Mihran Yayınları, Cilt:2, İstanbul: s.1178

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde ise Babaeski şöyle anlatılır:

“Madyanoğlu Yanko zamanından beri bakımlı ve sağlam bir kalesi olan büyük bir şehirdir. Sonra Sırp, Bulgar ve Hersekliler birleşip İstanbul’u yağmaya giderlerken bu şehri de harap ettiler. Sonra Sarı Saltuk Bay, Pravadi yakınında öldüğünde, ettiği vasiyeti gereğinde naşı yedi adet tabuta konarak dervişleri birer tarafa götürülürken Edirne kralı da bu adam bizdendir diyerek bir tabutu getirip buraya gömdürür. İşte bu nedenle kasabaya Babaeski demişlerdir. O şeref ile günden güne gelişmektedir. Vize sancağı hudutlarında, halkı bütün vergilerden muaf ve müsellemler, yüzelli akçaklı-yüksekli kagir binaları vardır. Yirmi mihrabıdır. Şehrin doğu girişinde ve kenarında bulunan Ali Paşa Cami; Süleyman Han Vezirlerinden Semiz Ali Paşa adı ile şöhret bulmuş tedbirli bir vezir yaptırmış Padişah camileri derecesindedir. İstanbul’da Topkapısı dahilindeki Ahmet Paşa camine benzer. Amma bu ondan geniş, aydınlık, süslü ve mükemmel, seyre değer bir binadır. Medrese, imaret, han ve dükkanların hepsi bu Ali Paşa’nın hayır eseridir. Camin kubbesi göğe baş uzatmış olduğundan, bir konaklık yerden kurşunları mavi gösterip öyle yüksek bir minare yaptırmıştır ki, sanki Rüstem Paşa Cami’nin minaresidir. Ondan sonra çarşısının iç yüzünde Fatih Sultan Mehmet Han Cami de faydalı, küçük bir eski camidir. İçi ve dışı o kadar süslü değildir. Tek şerefeli yüksek bir minaresi olup oldukça tamire muhtaçtır. Bunlardan başka yedi mescit, yedi çocuk mektebi, yedi han, yüz kadar dükkan, bir aşevi, bir hamam üç tekke ve çarşı içinde hayat suyu akan bir çeşmesi vardır. Bu çeşmenin tarihi:

Hâtif-i gayb didi târihini

Çeşme selsebil âb-ı hayat Sene 932

Bu kasabadan geçen Ergene nehrinin kolu üzerinde Çoban Deli Kasım Ağa’nın yaptırdığı yedi gözlü büyük bir köprü vardır. Bu kol, Istranca dağlarından birikip Ergene ile beraber Koca Murad Han’ın yetmiş dört gözlü Ergene köprüsü altından geçerek Meriç’e karışır. Bu Çoban Deli Kasım Ağa

bu köprü yerinde koyun güderken Cenab-ı Hak kendisine müslümanlığı nasip edip zamanla Dergah-ı Ali yeniçeri ocağından kulkethüdası olur. Sonra Sultan dördüncü Murat Han tarafından haps olunca “Ahdim olsun, bu girdaptan kurtulursam koyun güttüğüm yere bir köprü yaptırayım” der. Kurtulduktan sonra da ahdini yerine getirip Dört yüz Rum Kesesi sarfederek, bu köprüyü yaptırmıştır. Ama doğrusu binde bir görünen cinsten büyük bir köprü olup, tumturaklı kemeri sanki samanyolu gibidir. Simahi'nin yazdığı tarih:

Cenab-ı Hazret-i Sultan Murad-ı Cemazamet

Muradı üzre ide sâyesin Hudâ memdud

Simâhi cânıma hâtiften irdi bu târih

Ola bu cısr karin-i kabûl-i Rabb-i vedud.

Sene H.1034”⁹

Babaeski, Osmanlı döneminde ve daha sonraki dönemlerde önemi korumuştur. Öyle ki Babaeski “Fatih Yolu” denilen, bugün için (D-100) adı verilen güzergahın kilit noktasında bulunmaktadır. Bu stratejik konumunu Osmanlı imparatorluğu’nun Avrupa’ya yapılan fetih seferlerinde daha da öne çıkmıştır. Bugün için 1 merkez ilçe, 4 belde, 31 köy olmak üzere 36 yerleşim birimi bulunan Babaeski’de kimi köylerin tarihini Osmanlı öncesine kadar götürmek mümkündür.

XIX. YÜZYIL ve XX.YÜZYIL BAŞLARINDA BABAESKİ

Babaeski geçiş yolu üzeri bulunması nedeniyle cazibesini ve merkez olma özelliğini her dönem korumuştur. Trakya’da meydana gelen her sosyal, siyasal ve ekonomik hareket Babaeski’yi şu veya bu biçiminde etkilemiştir.

1877-1878 yılında (93 harbi) meydana gelen Osmanlı-Rus Savaşı’nda Babaeski işgal edilmişti. Aynı tarihlerde Rumeli’den Bulgaristan başta olmak üzere Bosna Hersek ve Arnavutluktan iki milyon insan, Osmanlı topraklarına göç ettirilmişti. Rumeli’den

⁹ Evliya Çelebi, (1966): *Tam Metin Seyahatnamesi*, Üçdal Neşriyat, Cilt:III-IV, İstanbul: s.370-372

göçler 1912-1913'te Makedonya'nın elden gitmesiyle tekrar hızlanmış ve günümüze kadar devam etmiştir. Böylece 1850-1900 arası Osmanlı devletine, eski toprakları olan Kırım, Kafkasya ve Rumeli'den en az beş milyon insan göç etmiştir. Bu miktar o tarihlerdeki Anadolu ve Rumeli müslüman nüfusunun takriben yüzde otuzundan fazladır. Osmanlı, Balkan Savaşı yıllarında da sürekli göçlerle karşılaşmıştır. Bu olaylarla birlikte bu bölge ve çevre iller 1912-1913 yılları arası savaşlar yaşanmıştır. Pınarhisar-Lüleburgaz Savaşı dönemin önemli olaylarından. Yapılan bu savaşlar neticesinde Babaeski ve diğer yerleşim merkezleri büyük zarar görmüştür.¹⁰

KURTULUŞ SAVAŞI YILLARINDA BABAESKİ

Diğer bölgelerde olduğu gibi 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi ile İtilaf Devletleri, Babaeski ve tüm Trakya'da denetim kurma hazırlıklarına başladılar. Bu sürecin ilk adımı, 4 Kasım 1918'de bir Fransız Alayı Sirkeci'den Uzunköprü'ye kadar uzanan bütün demiryolunu iki ay süreyle işgal etmesi ve bölgeye yerleşen bir Yunan taburunun 9 Ocak 1919 Uzunköprü-Hadımköy hattını tutarak demiryolu çevresindeki Türk köylerine saldırmaya başlamasıydı. Yunan kuvvetleri bu gelişmeleri takiben merkezi konumda olan Lüleburgaz'a da bir müfreze yerleştirdiler. Bu gelişmelerin devamında 1918'de "Trakya Paşaeli Müdafaa Heyet-i Osmaniyesi" adıyla bir örgüt kuruldu ve Babaeski'yi temsil edecek delegeler belirlendi. Belirlenen Babaeski ilçesi Müdafaa-yi Hukuk üyeleri "*Hulusi, Hüseyin, Hüsnü, Hurşit (Fabrikatör Hurşit Bey) Beyler, Ali Arslan, Mehmet Adil Onat, Şevket Ödül*" 22 Ocak 1919'da İstanbul'da yapılan toplantıyla Trakya'nın kurtarılması için bir dizi karar aldırırken, aynı zamanda "*Doğu Trakya*" Edirne-Kırklareli-Tekirdağ'a gelen Yunan askerlerinin çıkarılması için gerekli girişimlerin başlatılması sağladılar.¹¹ Trakya'nın silah yoluyla kurtarılması için kurulan "*Trakya Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti*" Trakyalı vatanseverleri bir çatı altında topladı. 31 Mart 1920'de Lüleburgaz'da "*Anadolu-Rumeli Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti*"nin Trakya delegeleri ve yöneticilerinin katıldığı 67 kişilik grup "*Lüleburgaz Kongresi*"ni düzenlediler. Bu kongreye, Babaeski'yi temsilen Ahırköylü Ahmet Merter, Edirne'yi temsilen Kasım Yolageldili katıldı.¹²

¹⁰ Karaçam, 1999: 666-667

¹¹ Karaçam, 1999: 658

¹² Öztapak, 2002: 24

Milli mücadele yıllarında tüm bölgelerde olduğu gibi Trakya bölgesinde de toplantılar yapıldı. 9-13 Mayıs 1920'de Edirne'de yapılan genişletilmiş “*Trakya Kongresi*”nin merkez heyetine, Kırklareli'nden “*Şevket Dingilioğlu*”, “*Nazmi Bey*”, Lüleburgaz'dan “*Şevket Ödül*”, Babaeski'den “*Hamdi Kuleli*” seçildi. Burada alınan kararlar içinde öne çıkan fikir “*Trakya ve Anadolu yoktur. Türk vatanı birdir ve bölünmez*”¹³ söyleliydi. Alınan diğer kararlar içerisinde, Milli Kuvvetler Kumandanlığı'na Cafer Tayyar Paşa'nın getirilmesi ve işgale karşı durulması da vardır. Ardından 25 Mayıs'ta seferberlik ilan edildi. Yunanlılar 20 Temmuz 1920'de Tekirdağ'a asker çıkardılar. 23 Temmuz'da Babaeski'yi, 25 Temmuz'da da Edirne'yi işgal ettiler. Edirne işgalinden birkaç gün önce Trakya Paşaeli Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti merkezini Kırklareli'ne taşınmıştı. Yunanlılar 10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Anlaşması ile Trakya'yı işgal ettiler. İşgal esnasında geçici bir süre yönetimi dağılan Trakya Paşaeli Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti silahlanma hareketini hızlandırarak toparlandı ve Ankara Hükümeti'ne bağlandı. İşgal güçlerine karşı Nisan 1922'den itibaren silahlı direniş hareketleri başladı. Bunun yanısıra 3 direniş müfrezesi, Doğu Trakya içlerine doğru düşmana karşı baskınlar yapmaktaydı. Yapılan baskınlar düşmana büyük kayıp verdi. 12 Ekim 1922'de imzalanan Mudanya Mütarekesi ile Edirne dahil bütün Trakya Ankara hükümetine verildi. 15 Ekim'den itibaren Yunanlılar işgal ettikleri bölgeleri boşaltmaya başladılar. Yapılan mütareke sonucunda, Vize ve Saray İtalyanlar, Lüleburgaz ve Kırklareli ise Fransızlar tarafından teslim alındı. Doğu Trakya'nın teslim alınması için İtilaf Yüksek Temsilcileri ile İstanbul'a gönderilen Rafet Paşa arasında 23 Ekim 1922'de bir protokol imzalandı. Buna göre Doğu Trakya'nın boşaltılması il ve kasaba düzeyinde tarihleniyor ve boşaltma koşulları karara bağlanıyordu. Edirne Valiliğine atanan Şakir (Kesebir) Bey Trakya'ya geçerek teslimde yer aldı. Buna göre önce İtalyan denetim bölgelerinden başlayan Şakir Kesebir, Doğu Trakya'yı bütünüyle teslim aldı. Önce Vize ve Demirköy (2 Kasım), Lüleburgaz (8 Kasım), Babaeski (9 Kasım) ve Kırklareli'ne 10 Kasım'da Türk Bayrağı çekildi.¹⁴

¹³ Öztabak, 2002: 25

¹⁴ Öztabak, 2002: 25

MÜBADELE

Babaeski ilçesinde ve bölgenin diğer kısımlarında yaşayan Rumlar ve Yunanistan'da iskan eden Türkler Kurtuluş Savaşı sonrası karşılıklı olarak göç etmişlerdir. Tekirdağ ve Selanik arasında vapurlarla göçmen grupları taşınmıştır. Mübadele dönemi ve sonrası hakkında Öztapak bize şu bilgileri veriyor:

“Lozan Barış Konferansı, Türkiye ile Batılı devletler arasında savaş ortamına son vermek amacıyla toplanmış bir konferanstı. Milletler Cemiyeti Raportörü İsveçli Dr. Nansen'in ilk önerisi; Yunanistan'daki Müslümanlarla, Anadolu'daki Ortodokslar'ın isteğe bağlı olarak karşılıklı değiştirilmeleri ve bu değişime karşı çıkan İstanbul'daki Rumlar'ın durumlanıydı. Türkiye, İstanbul'un değil, Batı Trakya'nın değişim dışı tutulmasını istiyordu; çünkü bu bakış açısına göre, müslümanlar Batı Trakya'da azınlık değil, çoğunluktu. Yunanistan ise, Yunanistan'daki göçmen yığılmasına dikkat çekip, ortaya çıkan yer sorununu gündeme getiriyor ve önlem olarak 350.000 Türk'ün derhal Anadolu'ya Rumlar'dan boşalan yerlere gönderilmesini istiyordu. Raporunda, mübadele uygulamasının göçmenler için iyi bir çözüm olacağını belirtiyordu. Göçmen taşıma işinde ise, vapuların yanı sıra, trenlerden de yararlanılıyordu. Trenle göçmen getirme yönteminin daha çok Trakya'ya sevk edilen göçmenler için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Vapurlardan inen göçmenlerin, iç bölgelere gönderilmesinde de trenlerden epeyce yararlanılmıştı. Örneğin, 1924 yılının şubat ayında, Drama, Dedeoğaç ve Burgaz'dan gelen 3.236 kişi Trakya'nın değişik yörelerine trenle getirilmişti.”¹⁵

Babaeski bölgesi süregelen savaşlar neticesinde birçok göç hareketiyle karşılaşmıştır. İşte bu yıllarda Türkiye bir anda 500.000'i aşkın bir göçmen selinin baskınına uğramıştır denilebilir. Türkiye'ye mübadele yoluyla geçen göçmenlerin 40.041'i *Edirne'ye* 22.237'si *Tekirdağ'a*, 19.920 *Kırklareli'ne* yerleştirilmiştir. Türkiye'den ayrılan Rumlar, Türkiye'ye gelen mübadele göçmenlerinden sayıca iki kat fazlaydı. Oysa, bırakılan taşınmaz açısından, aynı oranı yakalamak mümkün olmadı.

¹⁵ Öztapak, 2002: 27

Bunun nedeni, Türkiye'ye gelenlerin içinde tarımla uğraşanların oranı yüzde 90'a varırken Türkiye'den ayrılan göçmen Rumlar'ın ancak yüzde 30 kadarının tarımla uğraşmakta oluşuydu. Babaeski'den giden Rumlar Yunanistan'da "FLORİNA" ve turistik bir sahil kasabası olan "WODİNA" kentlerine gittiler. "YENİCE" Selanik yakınlarında bir şehre de yerleşen olmuştur.¹⁶

¹⁶ Öztapak, 2002: 27-28

BABAESKİ İSMİ VE MERKEZ İLÇE BELDELERİ HAKKINDA TARİHİ BİLGİLER

BABAESKİ İSMİ

Yukarıda da belirtildiği gibi Babaeski'nin fethinden önce Türkler bu topraklara gelmişti. 1263 yıllarına doğru “*Derviş Gaziler*”den ve “*Horasan Erenleri*”nden “*Sarı Saltık*” 15-20 bin taraftarı ile Dobruca Savaşı'na giderken buraya uğramıştı. Yerin merkezi konumda olması nedeniyle zaman içerisinde “*Gazi Dervişler*” Babaeski'yi kendilerine mesken ettiler. Bunlar “*Ahmet Yesevi*” ve “*Ahi Evrân*” taraftarı olan “*Türkmen Uluları*” idi. Rumeli'de yarı tarih, yarı menkıbe kahramanlarıydılar. Sarı Saltuk bunların öncüsü ve en yücesiydi. Nitekim daha sonraki zaman içerisinde kendisine bu makamı ifade etmek üzere “*Baba*” denmiştir. “*Baba*” tarikata giren kişinin en son ulaştığı bir yer ve ayrıcalıktır. Babaeski, Bizanslılardan alındıktan sonra “*BABA-YI ATİK*”, yani “*Eski Babalar*”ın yeri anlamında bu ismi aldı. Cumhuriyet döneminde ise, eski sıfatı ismin önüne alınarak, aynı anlamda “*BABAESKİ*” oldu.¹⁷ Cumhuriyetin ilk dönemlerinde verilmiş olan bu isim, halen ilçe adı olarak kullanılmaktadır.

BÜYÜKMANDIRA

Nazif Karaçam, Babaeski ilçesinin önemli bir yerleşim merkezi olan Büyükmandıra kasabası hakkında şu bilgileri vermektedir:

“Büyük Mandıra “Doksan Üç Harbi” denilen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda Bulgarsitan'ın Lofça ve Plevne Bölgesi'nden gelen göçmenler tarafından kurulmuştur. Köye ilk iskan, 1915 yılında yapılmış, bu iskan hareketi 1935 ve 1951 yıllarında da devam etmiştir. Yer, padişah topraklarının bir bölümünü oluşturmaktadır. Çiftlik olması nedeniyle köy kurulmasından önce burada padişahın çayır ve ağılları vardı. “*Mandıra*” Yunanca bir sözcüktür. “*Üstü Örtülü Ağıl*” anlamına gelmektedir.

¹⁷ Öztapak, 2002: 17

Dilbilimci ve tarihçi Bilge Umar ise sözün süt ürünleri üretimi yapılan işyeri anlamına geldiğini belirtiyor. Mandıra tek kelime ile “AĞIL” demektir. Mandıra bölgesi ilkçağ kültürlerine sahip bir yöredir. Buradaki uygarlık kalıntılarının Tarih Öncesi (prehistorik) devre ait olduğuna dair bilgiler bulunmaktadır. Prof. Dr. Afet İnan, Alpullu’da bir höyük bulunduğunu, buralarda toprak seramikler elde edildiğini bildirmektedir. Mandıra bölgesine bu tarihi bilgi ve bulguların ışığında bakıldığında burada eski bir uygarlığın bulunduğu anlaşılmaktadır. Bazı yazılı kaynaklar Roma Consul’lerinden Mailus Vulso’nun M.Ö.189 yılında Mandıra köyünden geçtiği buraya “*Mandıraların pınarları*” dendiği, bir dere bulunduğunu (Ergene olabilir) bildirmektedir.” Biraz değişik olmakla beraber Mandıralılar bu eski kültürü yaşatmaktadır. Bu bir “*Ağıl Kültürü*”dür. Mandıralıların gelenekleri arasında 6 Mayıs Hıdrellez’de Ahırköy’e gitmek bulunmaktadır. Sürü sahipleri burada geleneklere uygun olarak gelenlere Peynir Tatlısı(Höşmelim) ikram etmektedir. Hıdrellez’de süt ürünleri ikram edilmesi geleneği Bulgaristan’da, Türkler’in yaşadığı bölgelerde halen devam etmektedir.”¹⁸

ALPULLU

Tarihin eski dönemlerine kadar giden Alpulluyla ilgili olarak Karaçam’ın anlattıkları şöyledir:

“Alpullu’nun geçmişi tarih öncesi devirlere kadar uzanmaktadır. Bölgede ilk uygarlıklarının bu yörede oluştuğuna ilişkin tarihi bilgi ve bulgular elde edilmiştir. Kasabanın tarihdeki ilk adı “*Alpiya*”dır. Büyük bir ihtimalle “*İşiltılı Su Yeri*” anlamına gelmektedir. 1926 yılında şeker fabrikası kurulduğunda kasabanın adı Şekerköy’dü. Atatürk’ün buraya neden Alpullu demek istediği bilinmiyor. Ancak Alpullu sözcüğü köken itibariyle Hitit kaynaklı olduğu için Atatürk’ün tarih ile bağlantılı olarak burada yapılmış olan Cumhuriyet’in ilk fabrikasını böyle bir tarihi zemine

¹⁸ Karaçam, 1999: 669-670

oturtmak istediği düşünülebilir. Alpullu tarihi *Türkefere (Türkgeldi)* ve *Papakiridin (Sarımsaklı)* çiftlikleri'nin kapsamı içindedir. 19.yüzyılın son çeyreği içinde yapılmış bulunan Avrupa- Asya kıtalarının birbirine bağlayan Edirne-İstanbul Demiryolunun buradan geçmesi kasabasının önemini artırmış, ticari hareketliliğe, trafik akışına yeni olanaklar getirmiştir. Balkan Savaşı öncesinde Alpullu'nun biraz batısında bir yolun Kırklareli'ne uzatılması burayı bir yol kavşağı durumuna getirmiştir.”¹⁹

KARAHALİL KASABASI

Nazif Karaçam, kasabanın kuruluşu ve tarihçesiyle ilgili anlatıklarında 3 temel görüş belirtir.

1) “Kasabanın eski kayıtlara göre asıl adı *KARA ALİ*'dir. Sonraları neden *KARAHALİL* olduğu biliniyor. Yalnız 1402'den sonra başlayan ve 1413 yılına kadar süren Fetret Devri'nde, Trakya'da Musa Çelebi egemen iken yanında önemli oynamış bulunan *KARAHALİL*'in adına izafeten buraya Karahalil denmiş bulunması düşünülebilir. Osmanlı Devleti'nin ilk yıllarında Rumeli'ne geçen Horasan Erenleri, Akıncı Evliyalar arasında “*KIRK KARABAHADIR*” bulunduğunu da Karahalil ile bağlantılı görmek pek yanlış olmaz.”²⁰

2) “Karahalil üzerine araştırma yapmış ve bir de tez hazırlamış bulunan Eğitimci Ulbiye Kurtulmuş, kasabanın kuruluş tarihini Fatih zamanına endekslemekte, Fatih'in Kırım'ı aldığında bir kısım Tatar grupları buraya getirip yerleştirdiğini söylemektedir.”²¹

3) “Çandar Kara Halil Paşa kasabanın güneyinde bulunan Hazinedar (Haznedar) köyünde oturmuştur. Bu esnada kasabanın bugün sahip olduğu araziyi çiftlik olarak kullanmıştır. Çandarlı Kara Halil'in evi ve hazinesi orada olduğu için bu köye “*HAZİNEDAR*” denmiştir. Bu söylenceye ek olarak şu bilgileri eklemek gerekir. Osmanlılarda padişah hazinesi çok kez

¹⁹ Karaçam, 1999: 671-672

²⁰ Karaçam, 1999: 674

²¹ Karaçam, 1999: 674

padişah ile taşınırdı. Bu işin sorumlularına “*HAZİNEDAR*” denirdi. Kasabaya da Kara Halil’in Çiftliği anlamında “*KARAHALİL*” denmiştir. Ancak geçmişte Karahalil’de oturan Bulgar azınlıklar da vardı.²²

²² Karaçam, 1999: 674-675

BABAESKİ MERKEZ VE İLÇE KÖYLERİ'NDE ETNİK YAPI

Babaeski ilçesinin 31 köyü, 4 beldesi ve 1 merkez ilçesinde yaptığımız çalışmalarda, görüştüğümüz kaynak kişileri, kendilerini ifade ettikleri şekliyle değerlendirdik. Metinleri derlediğimiz yerlerdeki kişilerin ya göç ederek gelmiş kişiler ya da oranın yerlisi olduklarını söyleyen kişiler olduğunu gördük. Buna göre Babaeski ilçesindeki etnik yapıyı şöyle sınıflandırabiliriz.

POMAKLAR

Babaeski bölgesinde konuştuğumuz Pomaklar, Gacal nüfusla birlikte genellikle ilçe merkezinin güney kısmında yaşamaktadır. Pomak nüfus genellikle birbirine yakın köylerde iskan edilmişlerdir. Pomaklar hakkında çeşitli görüşler ileriye sürülmüştür.

Pomakların küçük bir kısmı eski Bulgaristan'ın sınırları içinde bulunan Kuzey Bulgaristan'da ve büyük çoğunluğu ise Güney Bulgaristan'da oturmaktadırlar.²³ 1877/1878 Rus-Türk muharebesi dolayısı ile, Bab-ı Ali Tuna boylarındaki şehirlerde yaşayan müslümanların bir kısmını tahliye edilerek, İstanbul, Edirne ve Selanik civarına nakledildi. Bu arada kuzeyde bulunan Pomaklardan bir kısmı da güneye, Rodoplar'a, Makedonya'ya ve diğer bir kısmı da Anadolu'ya geçti. Panislavizm cereyanının tedhiş siyaseti ve harpler yüzünden 1878 senesinde 600.000 müslüman, Bulgaristan ve diğer yerlerden göç etmek mecburiyetinde kalmıştır ki bunlardan ancak 150.000 kişi Anadolu'ya geçebilmiştir.²⁴

Pomaklar, Türkçe'nin yanı sıra Pomakça adı verilen farklı bir dil de kullanırlar. Bulgarca, Rumence ve Türkçe sözcükler içeren ve kuralları bakımından Bulgarca'ya yakın bir dil konuşurlar. Bugünkü nüfusları 120.000 dolayında tamin edilmektedir. Uzun süre bölgedeki Osmanlı voynuklarına(hassa hizmetindeki at bakıcısı) yardımcılık eden Pomakların adının Slavca *Pomagaçi(yardımcı)* sözcüğündeki geldiği ileri sürülür. Kendi dillerindeki *Agaryani* ya da *Aharyani* adının Türkçedeki "*Ahiyan*"(*Ahiler*)

²³ Yaşar Nabi Nayır, (1999): *Balkanlar ve Türklük* , Yenigün Haber Aj Bas ve Yay. A.Ş, İstanbul: s.49-50

²⁴ A.Cevat Eren, (1964): "Pomak maddesi", *İslam Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, Cilt 9, Ankara: s.575

sözcüğü çağrıştırmasını temel alan bazı araştırmacılar Pomakların 14.yy'da Rodoplar bölgesine göçen Ahilik örgütüne bağlı Çepni ve Bozok Türklerinden olduğunu savunurlar. Son dönemlerde Bulgaristan'da Pomakça ile Bulgarca'nın benzerliği kanıt gösterilerek Pomakların Osmanlılarca Müslümanlaştırılan Bulgarlar olduğu öne sürülmüştür. Osmanlı tahrir defterlerinde adlarına ilk kez 19.yy'da rastlanan Pomaklar bu dönemde yoğun olarak Rodoplar'da, Bulgaristanın kuzeyinde Lofça(Loveç), Selvi (Sevlievo), Plevne(Pleven), Rahova(Orehovo) yörelerinde yerleşmişlerdir. Makedonya ve Trakya'da da Pomak köyleri vardı. 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşında Ruslara karşı çete savaşları veren Pomaklar büyük ölçüde nüfus kaybına uğradılar. Makedonya'ya ve Anadolu'ya göçe zorlandılar. Yaşadıkları toprakların bir bölümü 1878 Berlin Antlaşması ile Bulgaristan Prenslığı'ne katılınca büyük bölümü Osmanlı topraklarına sığınmak zorunda kaldı. Bunlar Edirne, Kırklareli ve Bursa'da yeni kurulan köylere yerleştirilmiştir.²⁵

Emin Kalay, “*Edirne İli Ağızları*” adlı kitabında, “*Pomak*” kelimesi hakkındaki görüşleri şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. “Pomak kelimesine slav dilinden “*Pomaçi*” “*yardım etmek*” fiilinin “*Pomagaçi*” “*yardımcı*” şeklinden gelmekte olup, pomakların Türk ordularında yardımcı vazifesi görmüş olduklarından dolayı bu adı aldıklarını ileri sürmektedir. (F.Kanitz, *Donau Bulgarien und der Balkan*, Leipzig 1882)
2. Pomak kelimesinin Bulgarca “*Achrjani*” “*şiddet göstermek, azap vermek ve cebretmek*” fiilinden geldiğini savunan görüş. (A.Isschirkoft, *Bulgarien, Land und Levte*, Leipzig 1917)
3. Bütün bunlardan ziyade dikkati çeken, fakat şimdiye kadar manası üzerinde durulmayan, bugün bile mahalli ahalinin kendisine vermiş olduğu “*Acharyani*” yahut “*Agaryani*” adıdır. Bu adların Osmanlı imparatorluğunun kuruluşunda ve Rumeli fütuhatında büyük hizmetleri

²⁵ Komisyon, (2000): “Pomak” maddesi, *Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi*, Ana yayıncılık A.Ş., Cilt:18, İstanbul: s.82

olan “*Ahilerden*” gelmiş olması çok muhtemeldir. Bu kelime “*Ahi*” kelimesinin Farsça çoğulu olan “*Ahiyan*” (ahiler) olmalıdır.

4. Pomak kelimesinin “*çomak*” ile ilgisi bulanabileceği belirten görüş: Divan’da çomak kelimesi için “Uygurlarca ve bütün müslüman olmayan halk tarafından müslümanlara verilen ad, müslüman” demektir.”²⁶

Pomak nüfus, Babaeski ilçesinin özellikle Büyükmandıra ve Sinanlı beldesi Ertuğral, Katranca köylerinde yaşamaktadır.

²⁶ Emin Kalay, (1998): *Edirne İli Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.10-11

GACALLAR

Gacallar, Trakya'nın her bölgesinde yerleşik olan bir topluluktur. Gacal nüfus genellikle Doğu Trakya'yı ikiye bölen "D-100" adı verilen uluslararası otoyolun güney kısmında yaşamaktadır. Babaeski bölgesi için de aynı durum geçerlidir. Bu bölgede yaşayan Gacallar için çeşitli görüşler öne sürülmektedir. Bu görüşlerin başlıcaları şunlardır:

Yerli unsur olarak kabul edilen Gacallar "*Derleme Sözlüğü*" nde şu şekilde tanımlanır:

"Lüleburgaz, Çavuşköy, Babaeski, Vize, Kırklareli, Çorlu, Malkara, Hayrabolu, Saray civarında yerli, göçmen olmayan kimse"²⁷

Ülküsal, Gacallar'ın tarihçesi hakkında görüşlerini bu bölgelere Oğuzlar'dan önce yerleşen Türk boylarına kadar götürmektedir. Ülküsal kitabında Gacallarla ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

"Arkeolog Şkorpil'e göre Peçenekler, Deli Ormandaki diğer Türkboylan gibi, Bulgaristan'ın birkaç bölgesine dağılmışlardır. Deli Orman bölgesinde kalan gruplar ise ilkbulgarlardır. Bunların bir kısmı belki diğer boylarla karışarak Gacal adını almıştır. Şkorpil Gagauzlarla Gacal'ların 7.yy ikinci yarısının başında Kral Asparuh ile birlikte Balkan Yarımadası'na gelmiş Protobulgarların kalıntıları olduklarını sanmaktadır. Bugünkü Gagauzlar ve Gacallar, bazı iddialar gibi yalnız Deliorman ve Dobruca İlkbulgarlarının kalıntıları olmayıp, Deliorman'da, Tuna çevrelerinde ve Dobruca'daki Türk boylarının (Peçeneklerin, Kumanların özellikle Uz-Oğuzların) torunlarıdır. Bunların Anadolu'dan değil, kuzeyden Kıpçak Bozkırı'ndan geldiklerini kabul etmek gerekmektedir."²⁸

²⁷ Komisyon, (1993): "Gacal" Maddesi, *Derleme Sözlüğü*, TDK Yayınları 2.Baskı, Cilt:6, Ankara: s.1886

²⁸ Müstecib Ülküsal, (1966): *Dobruca ve Türkler*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları=26 Seri=III Sayı=27, Ankara: s.17

Bunlara ek olarak Ülküsal, Gacallar ile Gagauzlar birbirine çok benzeyen adet ve geleneklere sahip olduğunu belirtir. Özellikle kullanılan ağız özellikleri bakımından birçok denkliğin olduğundan bahsetmektedir. Bu benzerlikleri ortaya koyarak bazı sonuçlara varmıştır. Varılan temel fikir, Gacallar ve Gagauzlar'ın Deliorman bölgesinde ve Karadeniz sahillerinde eskiden beri yaşayan insanlar olduğu ve aynı kökten gelen insanlar olduğu fikridir.²⁹

Gacallar, Kuzeydoğu Bulgaristan'da Deliorman bölgesinde yerleşen müslüman Türklerden birkısmı genellikle Rusçuk, Silistre, Varna ve Şumnu'da yerleşmişlerdir. Deliorman'daki Türkler Türk, Tatar ve Gagavuzlardan meydana gelir. Bunların bir kısmı şii bir kısmı da sünni mezhebine bağlıdırlar. Deliormanın yerli halkı olarak kabul edilen Gacallar konusunda araştırma yapan bilginler, bunların Osmanlılardan önce buralara gelip yerleştikleri fikrinde birleşirler. Başkokov'a göre Gacalların dili Gagavuz Türkçesi ile büyük benzerlikler gösterir.³⁰

Fuat Bozkurt'un "*Türklerin Dili*" adlı kitabında Gacallar hakkında bazı görüşler belirtmiş ve bu görüşlere açıklık getirmiştir:

"Kuzeydoğu Bulgaristan'da Deliormanlarda yaşarlar. İslama inanırlar. Deliorman Türkleri, Çıtaklar gibi adlarla anılırlar. Yürükler Osmanlı Türkçesine bağlı Balkan Türkçesi konuşurlar. Yıldırım Beyazıt döneminde (XIV.yüzyıl sonunda) Anadolu'dan bu topraklara göçerler. *Evliya Çelebi* bunları Çıtaklar diye anar ve şu bilgileri verir: "*Tatar, Bulgar, Eflak ve Buğdanlılardan doğmuş Dobruca'da yaşayan bir topluluktur. Bunlar ilk olarak Orhan Gâzi'nin oğlu Süleyman Paşa'nın askerlerinin soyundan gelirler. Daha sonra buralara Yıldırım Beyazıt Tatarları yerleştirmiştir. Bunlarla Bulgar, Eflak, Bağdan kızlarının evlenmesinden Çıtak adı verilen topluluk doğmuştur. Kadınları yassı başlı olup renkli çuha ve kirliva abası ferace giyerler. Gayet dindar, örtülü, terbiyeli kadınlardır. Bütün halkı Hanefî mezhebinden olup namazı sürekli kılarlar. Bolluk memleket olduğundan her yolcuya ilgi*

²⁹ Ülküsal , 1966: 52

³⁰ Komisyon, (1992): "Gacal" maddesi, *Meydan Larousse*, Meydan Yayınevi, Cilt:4, İstanbul: s.889

gösterir, ikram ederler. Yumuşak huylu, halm selim yaratılışlı insanlardır." Paul Wittek, Gacalların Gagavuzlarla aynı soydan olduklarını savunur. Wittek'e göre, Gacallar büyük olasılıkla, Şeyh Bedrettin'in Deliorman Ayaklanması sırasında Müslüman olan topluluktur. Kökleri Gagavuzdur. Bu yüzden dilleri, Osmanlı Türkçesine daha yakındır. Atanas Manof ve Müstecip Ülküsal'a göre, Gacallar Müslüman Peçeneklerden gelirler. Deliorman ve Gerlovo Kızılbaşlarının Türkçesi Osmanlı Türkçesine bağlıdır. Gerlovo dolaylarında otururlar."³¹

³¹ Fuat Bozkurt, (1999): *Türklerin Dili*, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: s.365

DAĞLILAR

Babaeski’de gördüğümüz Dağlılar kendilerini Gacal, Pomak ve diğer etnik unsurlardan ayrı tutarak, atalarının eski tarihlerde Anadolu’dan Rumeli topraklarına geldiklerini söylemektedirler. Kendilerinin Yürük(Yörük) olduğunu ifade ederler. Dağlı diye anılmalarının sebebinin ise yaşadıkları yerin dağlık ve ormanlık olması nedeniyle açıklanmıştır.

Bu konu’da önemli bilgiler veren Prof.Dr. M.Tayyip Gökbilgin’in “*Rumeli’de Yürükler, Tatarlar ve Evlad-ı Fatihan*”³² adlı kitabında, Yürükler hakkında bazı açıklamalarda bulunulmuştur. Yürüklerin ilk olarak Rumeli’ye geçirilmeleri, Avrupalı alimlerce genellikle I. Beyazıt devrinde kabul edildiğini ve Anadolu’dan Yürüklerin Saruhan civarından Serez havalisine ve Vardar ovasına sürüldüğünü belirtmiştir. Ayrıca Gökbilgin kitabında, Yürüklerin Rumeli’ye geçişlerini imparatorluk kuvvetlerinin yarım adaya ayak basmasıyla değerlendirmiş ve zaten Yürükler’in Rumeli’ye göçüşlerini, devlet tarafından, yeni fethedilen yerlerin iskanı hususunda, takip edilen umumi prensibin çerçevesi içinde değerlendirmek gerekmektedir diye belirtmiştir. Yine eserinde I. Beyazıt’ın Dobruca’yı Bulgarlar ve Uhlardan aldıktan sonra, burayı Karadeniz kuzeyinden çağırdığı Tatar, Anadolu’dan celbettiği Türkler(Yürükler) ile iskan ettiğini belirtir. Üsküp, Serez, Filibe havalisine Yürüklerin XIV.asrın sonlarına doğru yoğun olarak gelişlerini, diğer kaynaklardan da yararlanarak vurgular ve açıklamalar getirir.

Bu bölgedeki yerleşik Türkmen grupları şunlardır:

1. Naldöken Türkmenleri	4. Kocacık Türkmenleri
2. Tanrıdağı Türkmenleri	5. Ofcabolu Türkmenleri
3. Vize Türkmenleri	6. Selanik Türkmenleri ³³

³² M.Tayyip Gökbilgin, (1957): *Rumeli’de Yürükler, Tatarlar ve Evlad-ı Fatihan*, İstanbul Üniversitesi Yayınları , İstanbul: s.13-15

³³ Kalay, 1998: 9-10

Babaeski Yörükleri “*Vize Yörükleri*” koluna dahildir.³⁴ Yörükler, Osmanlı askeri sistemi icabı devletin kuvvetli bulunduğu 16. ve 17.yüzyıllarda daha ziyade yardımcı birlikler olarak kullanılmışlardır. Ancak 18. yüzyılda asker sıkıntısı çekilmeye başlayınca ruhlarını okşamak için “*Evlad-ı Fatihan*” adı verilerek silahlı kuvvetler arasına sokulmuşlardır.³⁵

Hikmet Çevik, “*Tekirdağ Yürükleri*”³⁶ adlı kitabında, Osmanlı Türkleri’nin 1356’da Çanakkale boğazını geçerek Rumeli’yi almalarına Güney Marmara ve Ege bölgelerinde yığılmış olan Yürük geçişleri olduğunu ve Aşık Paşazade tarihine dayanarak Karasi vilayetindeki Yürüklerin 1356’da Rumeli’ye geçirildiğini, Hayrabolu’ya gidip yurt tuttıklarını belirtir. Ayrıca Karasi, Saruhan, Aydın, Mentеше gibi sahil beyliklerinin Trakya ve Makedonya’ya yerleştirilmesinden ve Trakya’nın Osmanlılarca fethi üzerine 1358-1368 yılları arasında yerleşmeler sırasında denizciliğe almış ve güçlü donanma kurmuş bulunan eski Karasi bölgesinden on iki boy sol kol Danişmendli Türkleri Tekirdağ ve Edirne bölgelerine de yayılarak Marmara’nın Rumeli kesimini ve Meriç boylarını Türkleştirmede faydalı olduğunu ve de Yürüklerin askeri, ticari yollar üzerine yerleştirilmelerine önem verildiğini bahseder.

Selahattin Olcay “*Doğu Trakya Yerli Ağzı*” adlı kitabında Rumeli’ye göçlerle ilgili olarak şu bilgileri vermiştir:

“Süleyman Paşa zamanında Gelibolu yarım adası ile bunun kuzey bölgesine Karasi ilinden göçmen yerleştirilmiştir. I.Murat zamanında ise, Saruhan göçer yürüklerinin Batı Trakya’da Sereze yerleştirilmiştir. Fatih Sultan Mehmet zamanında Kastomonu ve Sinop’un zaptını müteakip İsfendiyar oğlu İsmail Bey bütün cemaati ile Filibe yöresine yerleştirilmiştir. Yine Edirne ve yöresine Ankara ve Canik’ten, Gelibolu’ya Sinop’tan göçmeler olmuştur. Bunlarda kaydedilen köy isimleri de Balkanlara Anadolu’nun nerelerinden ve hangi beyliklere mensup Türk ormak, boy ve aşiretlerinin göçmüş olduklarını belirtiyorlar. Ayrıca, bu unsurların nasıl bir sistem dahilinde yerleştirilmiş oldukları da

³⁴ Karaçam, 1999: 663

³⁵ Kalay, 1998: 10

³⁶ Hikmet Çevik, (1971): *Tekirdağ Yürükleri*, Tekirdağ Halkevi Yayınları:7, İstanbul: s.8-10

açıklanmıştır. Buna göre, her bir köy, nahiye ya da kazaya, toplu birlikler halinde göçmenler yerleştirilmiş ve bunların adları ile anılan yerler vücûda getirilmiştir. Meselâ, Doğu Trakya ile ilgili böyle bir kaç örnek verelim: Gelibolu'ya Germiyanlu, Oğul Beyi (Boz Ulusa bağlı cemaat), İymür, Yıva, Aydınlu, Bolayır'a Arablu (Türkmen aşireti), Çorlu'ya Türkmenlü, Babaeski'ye Geredelü, İpsala'ya Saruhanlu, Bayatlu, Keşan'a Türkmen, Kayağılu, Edirne'ye Sarıhanlu, Geredelü, Tatarlar, Yörükler, Çavdarlu'ya yerleştirilmiştir.”³⁷

BULGARİSTAN GÖÇMENLERİ

Derlediğimiz metinlerdeki kaynak kişiler, kendileri Pomak, Dağlı veya Gacal olarak adlandırmayıp, “*Macır(Muhacir)*” olarak ifade etmektedir. Macır kelimesini özellikle Bulgaristan Göçmeni olarak kullanıldığını gördük. Bulgaristan Göçmenleri özellikle 1878 Osmanlı-Rus savaşından itibaren Doğu Trakya bölgesine gelmeye başlamıştır. Cumhuriyet döneminde ise 1931, 1935, 1950, 1951 yıllarında, yetmişli yıllarda ve en son olarak Bulgaristan’ın Türkleri asimile etmeye yönelik hareketlerinin sonucu olan 1989-1990 yıllarında büyük göçler olmuştur. Konuştuğumuz kaynak kişiler genellikle “*Trnova, Filibe, Karnavat, Şumnu, Eskicuma ve Dobruca*” gibi merkezlerden geldiğini belirtmişlerdir. Bu göçler diğer komşu ilçelere de sürmüştür.

YUNANİSTAN GÖÇMENLERİ

Babaeski ilçesi ve köylerinde yoğun olmamakla beraber kendilerini Yunanistan Göçmeni olarak ifade eden gruplar vardır. Özellikle Selanik ili başta olmak üzere Drama ve diğer şehirlerden gelmişlerdir. Kendilerini “*Mübadele Göçmeni*” olarak adlandırırlar. Kurtuluş savaşı sonrası buralara geldiklerini belirtirler. Yunanistan’da Türk nüfusun halen yoğun olarak yaşadıkları bölge çevresinden gelmiş olduklarını ifade ederler. Bütün Trakya coğrafyasında olduğu gibi bu göçler, Babaeski ilçe ve köyelerine de olmuştur.

³⁷ Selahattin Olcay, (1995): *Doğu Trakya Yerli Ağzı*, TDK Yayınları, Ankara: s.8-9

BÖLGE AĞIZLARI ÜZERİNE

Babaeski merkez ilçe ve köyleri, diğer Doğu Trakya yerleşim merkezlerinde görüldüğü gibi yoğun bir göç dalgasıyla karşılaşmıştır. Bu nedenle yerli ağız özelliği diğer etnik unsurların ağız özellikleriyle karışmıştır. Gelen göçmen gruplar, Balkan coğrafyasında yaşayan ancak imparatorluğun çökmeye başlaması ile anavatan olarak gördükleri topraklara gelen gruplardır. Bunlar arasında Türkmenler, Tatarlar, Pomaklar, Cumhuriyetin ilk yıllarında başlayıp bugüne kadar devam eden Yunanistan ve Bulgaristan Göçmenleri vardır. Bu grupların ağız özellikleri birbirlerini etkilediği gibi bölgenin yerli unsuru olarak kabul edilen Gacallar'ın ağız özelliklerini de etkilediği düşünülebilir.

J. Eckmann ve M. Mansuroğlu “1959 yılı Trakya Dialektoloji Gezisi Raporu”³⁸, adlı makalesinde, Edirne ve bilhassa Kırklareli ağızlarının sönmek üzere olduğunu ve herhalde pek uzak olmayan bir gelecekte göçmen ağızlarıyla karışarak, yerini yeni bir ağıza bırakacağı söylenmektedir. Daha o zaman ağızlar için belirtilen bu görüş, bugün için kitle iletişim araçlarının etkisiyle birbirlerine daha da yaklaşmaktadır. Bize göre de yakın bir zaman içinde Trakya bölgesi tek bir ağızda sabitlenecektir.

Babaeski merkez ilçe ve köylerinden derlediğimiz metinlerde aynı kelime için farklı boğumlanma noktaları görülmektedir. Bu nedenle aynı kelime için farklı transkripsiyon düzeni oluşmuştur. Bunun nedenini, bölgenin yoğun bir göç alması sonucunda yerli ve göçmen ağızlarıyla karışarak ağız yapısının değişmesi olarak söyleyebiliriz. Göç hadisesi, yapılan çalışmalara ve derlediğimiz metinlere baktığımızda ağızlarda bir fonetik dalgalanmaya yol açmıştır. Kırklareli Ağızları üzerinde çalışmış olan Cevdet Şanlı'nın da belirttiği gibi Rumeli ağızlarını, Dağlı Ağızı, Gacal Ağızı vb. gibi kesin sınırlarla tespit etmek mümkün değildir.³⁹ Öyle ki bir köy içinde dahi değişik seslere rastlanmaktadır. Bu özelliği Doğu Trakya bölgesinin diğer yerleşim birimleri için de düşündüğümüzde, bu dalgalanmanın ne denli çeşitlilik göstereceğini az çok tahmin edebiliriz.

³⁸ Janos Eckmann ve Mecdu Mansuroğlu, (1959): “1959 yılı Trakya Dialektoloji Gezisi Raporu”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, s.113

³⁹ Cevdet Şanlı, (1994): “Kırklareli Ağızlarında Ses Olayları”, *Türk Dili Araştırmaları- Yıllığı Belleten*, s.117

Burada belirteceğimiz önemli bir özellik de bölge ağızlarını temel alan bir transkripsiyon sisteminin tam oturmamasıdır. Çalışılan ağızlarda genellikle Anadolu ağızlarının transkripsiyon sistemi baz alınmıştır. Rumeli coğrafyasında kullanılan ağızların Anadolu sahasındaki ağızlardan ayrı olarak farklı boğumlanma noktaları vardır ve bunun sonucunda ortaya değişik ses özellikleri çıkar. Bu nedenle Rumeli ağızlarının ses ve şekil yapısındaki farklılıklar yapılan kapsamlı çalışmalar ile ortaya konulmalı ve Rumeli ağızları üzerine yapılan çalışmalar arttırılmalıdır. Biz de Babaeski merkez ilçe ve köyleri ağızları üzerinde çalışmalar yaparken farklı ses ve şekil özelliklerini de ortaya koymaya çalıştık .

İNCELEME

ÜNLÜLER

Babaeski ilçesi ve köylerinde Türkiye Türkçesi'ndeki 8 ünlü'nün yanı sıra çeşitli ses olayları sonucu oluşmuş uzun ünlüler $\bar{a}, \bar{e}, \bar{i}, \bar{o}, \bar{ö}, \bar{u}, \bar{ü}$ vardır. Ayrıca Babaeski ilçe ve köyleri ağızında standart ünlülerin haricinde farklı ünlülere de rastlamaktayız.

á: “a” ile “e” arası bir ünlü⁴⁰

áma(1/31), táne(1/46) gibi kelimeler yanı sıra kimi çokluk eklerinde “kuzulárle(4/67)” ve bazı durumlarda özellikle Gacal Ağzı şimdiki zaman çekimlerinde “yapılmayá(11/28)”, “bilyá(14/21)” görülür. Anadolu ağızlarında gördüğümüz bu ünlü Babaeski ağızlarında da görülmektedir.

â: Yuvarlakmış “a” sesi (“a” ile “o” arası ünlü)

Bu sese özellikle dudak ünsüzü b'nin yanında rastlamaktayız. “b” sesinin yuvarlaştırıcı etkisi nedeniyle ortaya çıkar.

“bâbam(59/13)” kelimesinde özellikle bu ünlüye rastlamaktayız. Bunun yanında “ândan sôra(46/1)” gibi bazı kelimelerde de tespit ettik. “Bâbam” kelimesindeki yuvarlakmış “a” sesine aynı şekliyle diğer ağızlarda da rastlamaktayız.⁴¹

è: “e” ile “i” arası bir ünlü⁴²

Anadolu ağızlarında sıkça gördüğümüz bu ünlü Babaeski ağızlarında da görülmektedir.

“èpey(42/28)”, “sèFer(63/35)”, “yèrlisi(13/6)” gibi kelimelerde ilk hecede görmekteyiz.

⁴⁰ Bu ünlüye Anadolu ve Rumeli ağızlarında sıkça rastlanır. Örnek: ásás (esas)(6/27), sâyá(sağa)(1/4) (bk. Necati Demir,(2001): *Ordu İli ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.55)

⁴¹ Örnek: “bâbam” (bk. Güner Gürsevin, (2002): *Uşak İli Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.13)

⁴² Kapalı “e” olarak da bilinen bu ses'e diğer ağızlarda ve lehçelerde de görmekteyiz. Örnek: bèçare “biçare”, pèrişan “perişan”(I-11) (bk. Ahmet Buran, (1997): *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.22)

ê: Yuvarlaklaşmış “e” sesi (“e” ile “ö” arası ünlü) ⁴³

“ö” ünsüzünden “e” ünsüzüne doğru kayan bir ünlüdür. Anadolu ağızlarında birçok örneğine rastlamaktayız.

Bu sesi êyle(50/28), êretmen(31/36) örneklerinde görmekteyiz.

i : “ı” ile “u” arası ünlü⁴⁴

Dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisinin tersine düzleşme tarafında olan bir ünlüdür. Babaeski ağızlarında görülür.

mirat<murat(39/24), hamir<hamur(40/30), biralari<buralari(49/2)

î: “ı” ile “i” arası ünlü

Orta damak veya yumuşak damağın i’ye yakın bir noktasında teşekkül eden, dolayısıyla “ı” ile “i” ünlüleri arasındaki ses basamağında bulunan kalınlaşmış bir “ı” veya incelmış bir ı sesidir.⁴⁵

bızda<bizde(5/26), bîraz<biraz(44/11)

ô “o” ile “u” arası ünlü⁴⁶

Bu ünlüyü özellikle Pomak ağızında gördük. Pomak ağızının ve Rumeli ağızlarının genel bir temayülü olan “o” ünlüsünün “u” olması hadisesi Babaeski ağızında da görülür. Bu ünlü o>u ünlü değişmesinin ara safhasında bulunan bir ünlüdür.

⁴³ Ahmet Bican Ercilesun’a göre “e ile ö arasında, hafifçe yuvarlakmış bir e ünlüsüdür. Kars ağızlarındaki düzleşmenin (ö>e) bir ara merhalesi olarak çok görülür. Örnek: êyle<öğle(18-28),mêhkem(81-92) (bk. Ahmet Bican Ercilasun, (2002): *Kars İli Ağızları Ses Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara: s.52)

⁴⁴ Diğer bölge ağızlarında da görülür: yabancıya(4-3), ari(4-17), daşı(5-171) (bk. M.Emin Eren, (1997): *Zonguldak-Bartın-Karabük İlleri Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.20)

⁴⁵ (bk. Ahmet Günşen, (2000): *Kırşehir ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.20)

⁴⁶ Afyon ağızında benzer örneklere de rastlanır. Örnek: biliyô musun, meşhôdur<meşhurdur, nôriyon<ne ediyorsun (bk. Erdoğan Boz, (2000): “Afyon ve Yöresi Ağızları Ses Bilgisi”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1, s.50

alamıyoduğ(1/27), ön(1/14) doktoru(2/31)

ö: : “ö” ile “ü” arası ünlü⁴⁷

Rumeli ağızlarında görülen o>u ünlü değişmesi gibi ö>ü değişmesi de genel bir temayıdır. Bu ünlüyü ö>ü ünlü değişmesindeki bir ara merhale olarak kabul edebiliriz.

dövücen(4/74), öreyip(51/14) gibi örnekler gösterebiliriz.

KISA ÜNLÜLER

Babaeski ilçe ve köyleri ağızında kısa ünlüler sıklıkla kullanılmamasına rağmen örneklerine rastlanır. Bunlar ä, ĩ, ĩ, ü'dür. Düşmek üzere olan bu ünlüler, kelime içinde seslenimi en zayıf olan ünlüdür.

PA: yanĩ(1/5)

GA: zäten(17/69), unümüz(21/23), hazinedar(21/40), amıcasının<amcasın m(39/3)

BGA: zäten(42/54), işte(46/8)

DA: bir İsi(58/21), İki(59/2), amıcamlar(63/9)

⁴⁷ Tokat ağızında bu ünlünün kullanımı görülmektedir.Örnek: böyük (büyük) (87/31), göznel (güzel) (100/115), yörü (yürü) (22//42) (bk. Necati Demir, (2005): Tokat İli ve Yöresi Ağızları, Niksar Belediyesi Yayınları, Niksar/Tokat: s.88)

UZUN ÜNLÜLER

Anadolu ve Rumeli ağızlarının çoğunda görülen uzun ünlüler Babaeski ilçe ağızında da görülmektedir. Bu uzun ünlüler Pomak, Dağlı, Gacal ve Göçmen ağızlarında çeşitli ses hadiseleri neticesinde oluşmuştur.

A) Ses Olayları Sonucu Meydana Gelen Uzun Ünlüler

a) Ünsüz Düşmesine Bağlı Uzun Ünlüler

1. “r” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlüler

- Geniş zaman (-ar/-er) çekiminde “-r” ünsüzünün düşmesi neticesiyle

GA: kıstırısın<kıstırırısın(11/16), oturusun<oturursun(11/38),

çıkarısın<çıkırırısın(16/20), pişir sin<pişirirsin(16/20), yıkādık<yıkardık(16/31)

BGA: dē<der(42/10), gidēdik<giderdik(46/34), yēdik<yerdik(46/38), getirīdik<getirirdik(46/41), durādık<durardık(48/20), görūse<görürse(49/8)

YGA: verīsın<verirsin(56/14), ayrī<ayırır(56/21), getirī<getirir(56/32)

DA: çullālar<çullarlar(58/24), durūduk<dururduk(58/76), yapālar<yaparlar(59/19), alılar<alırar(60/32), kaçāmış<kaçarmış(61/15), oturūdum<otururdum(62/41)

- Çokluk eklerinde “-r” ünsüzünün düşmesi neticesiyle

PA: bizimkilē<bizimkiler(5/1), kıyuyolā<koyuyorlar(6/27)

GA: palalādan<palalardan(11/7), bunnā<bunlar(11/55), osmanlılā<osmanlılar(13/26), zamannā<zamanlar(14/76), yaptılā<yaptılar(15/18), minderliklē<minderlikler(16/25)

BGA: konuşurdulā<konuşturdular(43/54), buralāda<buralarda(45/20), getirdilē<getirdiler (46/8), yatarlā<yatarlar(46/33), işlerdilē<işledirler(50/23)

YGA: çıtalāla<çıtalar ile(56/17), tahtılā<taktılar(56/27), yuvarlādık<yuvarlardık(56/36)

DA: yıkarlā<yıkarlar(58/28), gücülēden<gücülerden(58/57), duruyalā< duruyorlar (58/97), davullā<davullar(61/26), ğavurlā<gavurlar(61/39)

- **Fiil kök ve gövdelerinde “-r” ünsüzünün düşmesi neticesiyle**

GA: dū<dur(13/30), otū<otur(16/1), dēdi<derdi(16/8), götūdük<götürdük(22/22), get di< getirdi(29/20)

DA: dū<dur(58/24), gōmemişler<görmemişler(61/16)

- **Basit ve türemiş isimlerde “-r” ünsüzünün düşmesi neticesiyle**

PA: bī<bir(3/11), vādı(9/16)

GA: vā<var(11/14), yē<yer(11/55), ĩtiyālā<ihtiyarlar(13/7), tālalarda<tarlalarda(25/25) dōdüncü<dördüncü(27/3), pınālardan<pınarlardan(35/37), şīlağ<şirlak(35/44)

BGA: vādı<vardı(43/3), askēdēdik<askerdeydik(45/9), tālada<tarlada(46/47), bekā< bekar(46/64), kadā<kadar(51/43)

DA: vādı<vardı(58/66), salvāla<şalvarlar(61/27), nōmal<normal(61/30), tālanın< tarlanın(62/38)

2. “h” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü

Rumeli ağızlarında çok sıklıkla görülen bir ses olayıdır. Babaeski bölgesinde de görülmektedir.

- **Başta “h” düşmesi**

PA: āberim<haberim(1/3), ēpsi<hepsi(1/41), āstayım<hastayım(2/30), ōriyet<hürriyet (3/2), ātta<hatta(4/3)

GA: ātim<hatim(11/2), ūseyin<hüseyin(11/11), ānesine<hanesine(13/2), ārp<harp (14/1), ēp<hep(14/54), āne<hane(14/84), ç<hiç(15/18)

BGA: ērālde<herhalde(42/7), āberim<haberim(42/46), āsır<hasır(43/4), āmdi<hamdi
(46/43), ārbinde<harbinde(47/2), āsır<hasır(50/32), āyrabol<hayrabolu(53/11)
YGA: āfta<hafta(56/3), ērşeyi<herşeyi(56/4), ēdiyesini<hediyesini(56/33)
DA: āfta<hafta(58/4), ēpsi<hepsi(59/1), āni<hani(60/67), āyır<hayır(61/29), ērşey<
herşey(62/16), ājı<hacı(62/15), ĩÇ<hiç(62/27)

- **Ortada “h” düşmesi**

PA: ērālde<herhalde(1/6), terīs<terhis(3/48), kāve<kahve(7/8), tarāna<tarhana(9/37)

GA: āret<ahiret(13/1), āmet<ahmet(14/6), rāminde<rahminde(14/16), māsus<mahsus
(14/77), tiyarlıķ<ihtiyarlık(15/33), tēlike<tehlike(17/49)

BGA: sofuāli<sofuhali(42/19), tarāna<tarhana(43/10), paytāt<payitaht(44/25), herālde<
herhalde(49/16), āmet<ahmet(51/51)

YGA: āreti<ahreti(56/13), bāşış<bahşış(56/46), şēriye<şehriye(56/62)

DA: tezġāmız<tezhahımız(58/47), zāmet<zahmet(59/14), ĩtiyar<ihtiyar(59/45),
zēra<zehra(62/3), rāminde<rahminde(63/13)

- **Sonda “h” düşmesi**

PA: sal <salih(3/33), silā<silah(3/30), vallā<vallah(8/2), sabā(9/35)

GA: vallā<vallah(13/6), kırcasalī<kırcasalih(14/50), allā<allah(14/56)

BGA: vallā<vallah(42/37), padişā<padişah(44/29), fat <fatih(44/26), silā<silah(47/21)

YGA: vallā<vallah(57/36), kırcasalī<kırcasalih(57/31)

DA: vallā<vallah(58/93), allā<allah(60/3), sabā<sabah(62/52), silā<silah(66/19)

3. “ġ” ünsüzün düşmesiyle uzun ünlü

Rumeli ağızlarında sıklıkla görülen bir ses olayıdır.“ġ” ünsüzü Rumeli ağızlarında genel olarak düşmeye meyillidir. Bu düşme sonucunda ünlü uzamaları meydana gelir. Babaeski ağızlarında da çok miktarda görülmektedir.

PA: yā<yağ(2/17), çīden<çiğden(4/2), dōma<doğma(5/10), bārışıyor<bağrııyor(7/23),
yādı mı<yağdı mı (7/27), bālı ydı<bağlı ydı(7/28), sālıklı<sağlıklı(7/42)
GA: bālarsın<bağlarsın(11/16), ĩ<iğ(11/17), sā<sağ(12/4), yāmur<yağmur(14/64),
ūretmen<öğretmen(14/73), ç demli<çiğdemli(15/1), gūsüne<göğsüne (16/45)
BGA: dōrarıS<doğrarız(43/14), dōru<doğru(43/56), ōlu<oğlu(43/60), ne<iğne(44/45),
dālı<dağlı(45/20), sāmış<sağmış(46/65), bālıktı<bağlıktı(49/5), yā<yağ(52/34)
YGA: ōlan<oğlan(56/3), bōça<boğça(56/13)
DA: dālı<dağlı(59/6), sālık<sağlık(60/3), yāmaya< yağmaya (60/46), būday<buğday
(61/16), ālayaraқ<ağlayarak(62/52)

4. “k/қ” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü

- Gelecek zaman eki acak/ecek eklerinde k/қ ünsüzü düşerek ünlüyü uzatır.⁴⁸

GA: alcādım<alcaktım(21/65), işğal etçēdi<işgal edecekti(23/16), yatıcāmışlar<
yatıcakmışlar(24/21), geçicēmiş<geçicekmış(38/48)
BGA: yapıcā<yapıcak(42/27), қalcāmışlar<kalacakmışlar(50/17)
DA: olcāmış<olcakmış(61/15)

- Kelime Kök ve gövdesinde “-k/-қ” ünsüzü düşerek uzun ünlü meydana gelir.

PA: yō<yok(1/36), keşkē<keşkek(2/15)
GA: қuyucūlar<kuyucuklar(14/54), ancā<ancak(14/74), ōsüz<öksüz(16/73), yūsek<
yüksek(17/59), ĩşimik<ekşimik(27/9), bırādılar<biraktılar (23/34)
BGA: ĩşi<ekşi(43/14), ōsüz<öksüz(52/46)

⁴⁸ Selahattin Olcay bu ses olayı için Eckmann ve Mansuroğlu’ndan farklı olarak şu açıklamayı yapmıştır: “Eckmann ve Mansuroğlu,-acak/ecek ekinin k’sı,-dı,-mış ve -sa eklerinden önce düşer, diyorlar. Halbuki burada da düşmek değil, iki ünlü arasında kalan k’nın yumuşayarak kaynaşması sonunda uzun bir ünlünün oluşması hadisesidir. Örn: alacak idi > alacağ idi > alacağdı > alacadı, gelecek imiş > geleceğ imiş > gelecēmiş, yapacak ise > yapacağ ise > yapacağ ise > yapacağısa > yapacāsa (bk. Olcay, 1995: 17)

DA: ancā<ancak(58/4), ösüz<öksüz(61/39), yatā<yatak(62/23), dibē<dibek(64/48),
börē< bōrek(65/1), bırādı<bıraktı(60/72)

5. “n” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü

PA: sōra<sonra(3/25)

GA: sōra<sonra(11/12)

BGA: sōra<sonra(46/1), ĩsan<insan(46/40)

YGA: sōra<sonra(56/12)

DA: sōra<sonra(60/8)

6. “y” ünsüzünün düşmesi uzun ünlü

PA: buydā<buğday(2/15), inönüle<inönüyle(3/35), sūledim<söledim<söyledim(5/6),
hayvannatmīmıř<hayvanatmıymış(1/7)

GA: kũ<köy(11/63), bēgir<beygir(12/10), güvē<güvey(13/27), adamīdı< adamıydı
(14/70), ũle<böyle(14/54), yaşındadı<yaşındaydı(16/9), řē<şey (23/41)

BGA: bōle<böyle(42/14), şemiş<şeymiş(44/24), yenikō<yeniköy(45/22)

DA: nēmiř<neymiş(58/92), řī<şey(60/26), kũ<küy(60/34)

7. “ř” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü

Örneğine sadece Bulgaristan Göçmen ağzında rastlıyoruz.

BGA: ũtümü<üstümü(54/7)

b) Hece Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler

Bu yörede g/ğ, h, k, n, v, y ünsüzün düşmesiyle hece kaynaşması meydana gelir. Bu da uzun ünlü meydana getirir.

1. “y”li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü

PA: bilīm<bileyim(1/3), dēyem<dīyem<diyeyim(2/15), ī<iyi(3/31)

GA: çīzi<çeyizi(18/4), būk<büyük(19/1)

BGA: nāpacan<ne yapacaksın(43/40)

YGA: nāp<ne yap(57/28), kādı<kağıdı(56/20)

DA: nābuyun<ne yapıyorsun (60/2)

2. “r”li hecelerin kaynaşması sonucunda uzun ünlü

- Çokluk ekindeki “-r” ünsüzünün kaynaşmasıyla uzun ünlü

BGA: kenarlāndan<kenarlarından(52/62)

YGA: oynadıklānda<oynadıklarında(56/26)

3. “ğ”li hecelerin kaynaşması sonucunda uzun ünlü

PA: dīlde<değilde(1/32), dūne<düğüne(2/17), çocūm<çocuğum(3/11), çārdılar<çağırdılar(5/17)

GA: kātтан<kağıttan(11/14), çocūm<çocuğum(14/69), dīrmenlerden<değirmenlerden(33/15)

BGA: ācın<ağacın(42/36), dīlde<değilde(43/31), dātmış<dağıtmış(45/14),

çatān<çatağın(46/6), çocūn<çocuğun(49/9)

YGA: dūnümüz<düğünümüz(56/2)

DA: çocūm<çocuğum(58/2), gūm<güğüm(58/95)

4. “h”li hecelerde kaynaşması sonucunda uzun ünlü

PA: mācır<mahacır<muhacir(1/5), rāтта<rahatta (3/27)

GA: melāt<melahat(19/10), sebātin<sebahattin (19/50) , rātınız < rahatınız(23/35)

ibrām<ibrahim(33/13)

BGA: m̄acır<muḥacır(42/9), s̄abi<sahibi(43/53), m̄āleye<mahalleye (50/14)

YGA: yenim̄āle<yenimahalle(57/16)

DA: postānede<postahanede(61/5), s̄abi<sahibi(61/38), m̄āsarasında< muharasında (61/39)

6. Gelecek zaman “-acaḡ/-ecek” eklerinde “k/ḡ” ünsüzlerinin düşmesiyle uzun ünlü

PA: yapıcāz<yapıcaḡız(8/1)

BGA: bulcānız<bulacaḡınız(50/9), oḡūycāz<okuyacaḡız(52/69)

DA: baḡcāz<bakacaḡız(58/89), sorcānız<soracaḡınız (63/20)

7. -dık/-dik, -duk/-dük sıfat fiil kaynaşması neticesinde uzun ünlü

PA: utuṛdūm<oturduḡum(3/57), ḡuṛdūm<kurduḡum(9/58)

GA: yaptīn<yaptıḡın(27/25), didīm <dediḡim(26/5)

BGA: gittīnde<gittiḡinde(42/2), istedīn<istediḡin(42/12)

YGA: gittīn<gittiḡin(56/38), bildīm<bildiḡim(57/12)

DA: yaptīm<yaptıḡım(58/76), gördūn<gördüḡün(60/55)

8. Şimdiki zaman eki “-yor” eki düşerken y’si ünsüzünün etkisiyle önceki hece uzar.

PA: bilmūm<bilmiyorum(1/6), bil m<biliyorum(2/15)

GA: bilmīm<bilmiyorum(12/4), sar z<sarıyoruz(18/19)

BGA: geḡīz<geçiyoruz(50/9), dikīz<dikiyoruz(55/17)

DA: geḡīniz<geçiniyoruz(58/43), yaptīm<yapıyorum(58/50)

9. Yapım eki “-cağız/-ceğiz” ekinde hece kaynaşması neticesiyle ünlü uzaması

GA: adamcāz<adamcağız(19/31), işcēzim<işceğizim(37/5), kadıncağız<kadıncağız (38/70)

BGA: kadıncağız<kadıncağız(52/47)

DA: buncāz<buncağız(60/65)

c) Ünlü Karşılaşmasından Doğan Uzun Ünlüler

Özellikle Arapça ve Farsça alınan kelimelerde görülür. Ünlülerden biri düşerek diğer ünlüyü uzatır.

PA: babāski<babaeski(1/2), sātım<saatim(9/29)

GA: sarıcāli<sarıca ali(18/1), mālesef<maalesef(21/62), nīş<ne iş (26/4)

BGA: dāreyle<daire ile(46/6), nēse<ne ise(46/34), babāski<babaeski(51/37)

DA: sāt<saat(59/38), zirāt<ziraat(62/79)

- **Sonu ünlü ile biten bir isme gelen “i- cevheri fiili”nin gelmesiyle uzun ünlü oluşur**

PA: acemīken<acemi iken(1/1), gibīdi<gibi idi(1/31)

GA: zamanīdı<zamanı idi(34/2), iy di<iyi idi(M.D.D)

BGA: kişīmiş<kişi imiş(42/7), çiftīdi<çiftçi idi(43/6), hademēdi<hademe idi(43/69)
askerdēdik<askerde idik(45/9)

DA: kuvvetlīmişin<kuvvetli imişsin(58/76), gib diler<gibi idiler(61/63), ferecelīdi < fereceli idi(62/84)

d) Vurgusuz Orta Hece Ünlüsünün Düşmesiyle Oluşan Uzun Ünlü

Babaeski ağızlarında vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesiyle uzun ünlü meydana gelir.

PA: būrnu<burunu(3/30)

GA: oꞑũycu<okuyucu(16/46), hākķatan<hakikaten(17/66)

DA: yārsı<yarısı(62/11), bīrsi<birisi(63/25), ķārsı<karısı(60/36)

- **Yön ekinde görülür. Yön ekindeki ünlü düşerek önceki hecenin ünlüsünü uzatır.**

PA: yuķārda(4/45), būrda<burada(4/45), ūrda<orada(6/20), dıŗārda <dıŗarıda (7/27)

GA: yuķārda<yukarıda(13/22), ōrda<orda (16/9), nērden< nerede (28/17)

BGA: iķērde<iķeride(43/70), ilērden<ileriden (50/37), dıŗārdan< dıŗarıdan(52/44)

YGA: ilērde<ileride(56/24), būrda<burada(57/11), iķērden<iķeriden (57/36)

DA: ōrdan<oradan(58/2), nērde<nerede(58/6), iķērden<iķeriden(60/1)

- **“-iken” zarf-fiil ekinin ulanması sonucu önceki hecede ünlü uzaması**

PA: yapılīrken<yapılır iken(3/19), konulīrken<konur iken(3/20), vārke<var iken(4/31),

GA: vārķa<var iken(29/7), doķūrken<dokur iken(34/22), geķērke<geķer iken(38/46)

BGA: gidērken<gider iken(42/25), geķērken<geķer iken(44/25), gelīrke<gelir iken
(54/3)

DA: gidērken<gider iken(60/21), ķonuŗrķan<konuŗur iken(60/63), vārķan<var iken
(63/45)

- **-acak/-ecek gelecek zaman ekinin fiil yapısının son hecesinden sonra gelen ilk ünlü “-e/-a” düşer ve önceki heceyi uzatır.**

PA: kapāycāz < kapayacağız(9/52), doldūrcan < dolduracaksın(9/55)

GA: hatırlamāycam<hatırlayamıyacağım(32/45), yapamāycam<yapamıyacağım(35/1),
bālāycam<bağlayacağım(38/8)

BGA: getīrcem<getireceğim(42/9), yıķāycam<yıkayacağım(46/52), dēycem<deyeceğim
(47/6), oꞑũycāz<okuyacağız(52/73)

DA: āzırlāycağ<hazırlayacak(61/54), otūrċām<oturacağım(62/41), demēycek < demeyecek(66/48)

- “i – cevheri fiili” kelimelere ulanırken bir önceki hecenin ünlüsünü uzatır.

PA: vārđı<var idi(3/11), çıķārđı<çıkar idi(3/31), olūrģa<olur ise(9/39), istērđı<ister idi (9/47)

GA: çıķardı<çıķār idi (38/50), gidērđık<gider idik(28/27), ķadārđı< kadar idi(41/40)

BGA: bilģrđı<bilir idi(43/30), dģrđık<der idik(44/19), geķģrđık<geķir idik(46/9), gidērđık< gider idik(47/20)

YGA: serērđık<serer idik(56/3), iřlģrđık<işler idik(56/5), taķılģrđı<takılır idi(56/27), yatģrđı<yatır idi(57/34)

DA: baķārđıķ<bakar idik(58/89), olūrdu<olur idi(61/24), gelģrđı<gelir idi(62/42)

B) ASLİ UZUNLUKLAR

Türkçede birincil uzun ünlüler meselesi kesin bir şekilde çözümlenebilmiş değildir. Talat Tekin’in de belirttiğİ üzere “Türk dil ve lehçelerinde yaşayan ünlü uzunlukları bugüne kadar tam olarak tesbit edilemediğİ gibi(en bol örnek ihtiva eden Räsänen ve Şģerbak listelerinin bile çok eksikleri vardır) tarihi lehçelerdeki birincil uzun ünlülerin de tam ve doğru listeleri meydana getirilememiştir.”⁴⁹ Asli uzunluklar diğİer Anadolu ağızlarında da görölmektedir.⁵⁰ Babaeski ağızlarında da ilk hecede asli uzun ünlüler görölr.

PA: ģini(8/14)

GA: ķiřliķ(12/8), ķārıyı(14/43), ālmıřlar<almışlar(24/19), āģlıķ<aģlıķ(29/19), dōkuz(12/3)

BGA: ērir(51/33), ģēdik<ģetik(41/39)

YGA: dāmada(56/21), āvlular(56/41), āraģ(57/24)

DA: āda(58/64), ģiki(59/1)

⁴⁹ Tekin Talat, (1995): *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*, Simurg Yayınları, Ankara: s.37

⁵⁰ Ayrıntılı bilgi için bk. Zeynep Korkmaz, (1953): “Batı Anadolu Ağızlarında Asli Vokal Uzunluklar Hakkında”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, s.197-203

ÜNLÜ UYUMLARI

A) Kalınlık-İncelik Uyumu

Türkçe’de kalın ünlüden sonra kalın ünlü, ince ünlüden sonra ince ünlü gelmesine kalınlık-incecik uyumu denir. Bölge ağzında ölçünlü Türkçe’nin aksine bazı eklerin uyuma girdiği görülür.

- “-iken” zarf-fiili ünlü uyumuna girer.

Bölge ağızlarında bu ek ölçünlü Türkçe’nin tersine kalınlık-incecik uyumuna girer. Kalın ünlülerden sonra “-ka, -kan, -kana, -kasına” şeklinde gelir.

GA: doğurka<dokur iken(11/60), toplarka<toplar iken(15/31), kaynarkan<kaynar iken (18/15), kaçarka<kaçar iken(26/20), kaynadırkana<kaynadır iken(27/15), kırıkasına< kurur iken(38/6)

BGA: alırka<alır iken(50/10)

DA: koşarka<koşar iken(58/88), konuşurka<konuşur iken(60/66), vārka<var iken (63/45), yaşındayka<yaşındayken(64/60)

- Vasıta hal eki uyuma girer.

Vasıta hal eki kimi zaman “-n” ünsüzlüyle genişletilerek kullanılmış ve kalınlık-incecik uyumuna girmiştir.

PA: kırıntısınan<kırıntısınla(8/14), davullan<davul ile(10/2), çocuklarılan<çocuklar ile (10/12)

GA: babamlan<babam ile(14/1), kādınna<kağıdın ile(16/60), rusyayla<rusya ile(17/70), sopasınna<sopası ile(18/24), alaylan<alay ile(21/4), zurnáyla<zurna ile(27/36)

BGA: amcanlan<amcan ile(42/4), arabayla<araba ile(43/3), zurnayla<davul ile(47/13), onna<onun ile(48/10), bayrakla<bayrak ile(49/13), davullarla<davullar ile(50/36)

YGA: arabasıyla<arabası ile(56/16), çıtālāla<çıtalar ile(56/17), kaynanayla<kaynana ile (56/25), sırayla<sıra ile(56/37)

DA: kamyonnan<kamyon ile(58/2), allāla<allah ile(58/9), oḡḡāla<okka ile(59/36) ,
davulla< davul ile(62/8), pıçaḡlan<bıçak ile(62/19), ablamlan<ablam ile(64/76)

- **Aitlik eki olan “-ki” ünlü uyumuna girer**

Ölçünlü Türkçe’de uyuma girmeyen aitlik ekinin Babaeski ağızlarında uyuma girdiği görülür.

GA: zamanḡı<zamanki(39/4)

BGA: zamanḡı<zamanki(42/4), bırdaḡı<burdaki(42/19)

DA: burdaḡı<burdaki(58/38), ordaḡı<ordaki(64/7), alttaḡının<alttakinin(64/54)

- **-(i)yor şimdiki zaman eki kalınlık-incelik ünlü uyumuna girer**

Ölçünlü Türkçe’nin aksine Babaeski ağızlarında şimdiki zaman ekinin kalınlık-incelik uyumuna girdiği görülür.

PA: yeniletiyi<yeniletiyor(1/39), götüriyi<götürüyor(7/46), ilgileniyi<ilgileniyor(8/8),
üzülüyüz<üzülüyoruz(9/6)

GA: biliyem<biliyorum(11/2), görüyem<görüyorum(11/36), söylüyüm<söylüyorum
(13/7), getiriler<getiriyorlar(14/7), biliyim<biliyorum(14/45), ediyiz<ediyoruz(15/32)

BGA: geliyi<geliyor(42/6), biliyi<biliyor(42/22), gönderiyim<göndereyim(43/61),
çekiyim<çekiyorum(46/26), gürlüyü<gürlüyor(48/20), ediyin<ediyorsun(50/60),

DA: biliyim<biliyorum(58/7), diyiz<diyoruz(60/11), söylüyi<söylüyor(60/30), giyiliyi<
giyiliyor(61/28), veriyiz<veriyoruz(62/11), geliyi<geliyor(66/34)

- **-leyin eki ünlü uyumuna girer**

Bu ekin sadece Daḡlı ve Bulgaristan Göçmen ağızlarında uyuma girdiği görülür.

BGA: aḡşamnayın<aḡşamleyin(46/62)

DA: sabālayın<sabahleyin(58/28), sabālan<sabahleyin(58/77)

- **“i- cevheri fiili” çekimlerinde kalınlık-incelik uyumuna uyar**
Babaeski ağızlarında uyuma girdiği görülür.

PA: yoktu<yok idi(4/39), olürsa<olur ise (9/39), kızvınaırdadım<kozpınarda idim(10/1)

GA: adamdı<adam idi(13/29), vardı<var idi(14/5), ufaıktım<ufak idim(17/38)

BGA: ufacıkımış<ufacık imiş(43/28), candarmaydım<jandarma idim(45/12)

YGA: varsa<var ise(56/44)

DA: fazlamış<fazla imiş(58/35), yaşındaymış<yaşında imiş(61/40)

- **Bileşik zaman çekiminde Ek-Fiil’in ünlü uyumuna girdiği görülür.**

PA: satılıırmış<satılır imiş(7/12), yataırdık<yatar idik(7/21)

GA: satardı<satar idi(11/18), annatırdı<anlatır idi(16/73), duyardım<duyar idim(20/37)

BGA: toplardıık<toplar idik(42/15), oluyodu<oluyor idi(44/11)

YGA: olurdı<olur idi(56/2), yapardıık<yapar idik(56/6)

DA: çıkırdım<çıkır idim(58/20), yapardıılar<yapar idiler(61/25)

- **Fiil tabanlarına gelen –ı/-i zarf fiili + vermek yardımcıyla fiiliyle oluşan birleşik fiilin Gacal ağızında uyuma girdiği görülür.**

GA: alıvarıyı<alıveriyor(41/26)

- **Uyuma giren diğer örnekler**

a) İleri benzeştirmeye uyuma girenler

Babaeski ağızlarında bazı kelimeler ilerleyici benzeştirme yoluyla uyuma girdiği görülür.

GA: kardaşlarıım<kardeşlerim(12/13), babasıı<babaeski(14/84)

BGA: kardaşı<kardeşi(44/27)

DA: ataşı<ateşi(59/44)

b) Gerileyici benzeştirmeyle uyuma girenler

Babaeski ağızlarında bazı kelimeler gerileyici benzeştirme yoluyla uyuma girdiği görülür.

GA: biraz<biraz(26/25), ıstanbul<istanbul(28/32), tene<tane(35/23)

DA: ıstanbul<istanbul(59/33)

- **Yabancı Sözcüklerde Kelimelerde Kalınlık-İncelik Uyumu**

Arapça ve Farsça kelimeleri Kalınlık-İncelik bakımından ilerleyici ve gerileyici benzeştirme yoluyla kendine benzetip uyuma girer.

a) İlerleyici benzeştirmeyle uyuma girenler

PA: mcır<muhacir(1/5), sal<salih(3/29), zatan<zaten(5/14), hanı<hani(5/19), domato<domates(4/2), ısmayıl<ismail(4/63)

GA: neyip<naip(14/2), hađđatan<hakikaten(17/66), vađđıtta< vakitte(22/15), manavra<manevra(23/12), rbında<harbinde(25/2), kratlar<hakaretler(25/46), nufus< nüfus(32/33), vesikeyle<vesikayla(35/11), sefte< siftah(38/47)

BGA: arazı<arazi(43/63)

YGA: arlı<karahalil(57/23)

DA: ill<illah(59/28), zatan<zaten(60/16), arıf<arif(60/52), isken<iskan(63/10)

b) İki yönlü benzeştirmeyle uyuma girenler

GA: barabar<beraber(12/11)

DA: barabar<beraber(58/78), ferece<ferace(62/85)

- **Kalınlık-İncelik Uyumunun Bozulması**

a) Şimdiki zaman ekleri bazen kalınlık-ıncelik uyumunu bozar.

PA: anlıyirlar<anlıyorlar(1/18), konuşamıyir<konuşamıyor(1/20), dolaşıyir<dolaşiyor (1/45), bakıyi<bakıyor(8/7), haşlıyi<haşlıyor(8/11)

GA: yapmiyez<yapmıyoruz(11/9), alınıyi<alınıyor(11/9), alıyılar< alıyorlar(14/23), hatırlıyım<hatırlıyorum(14/63)

BGA: çıkıyi<çıkıyor(42/24), alıyım<alıyorum(43/16), yapıyi< yapıyor(48/2), karıyım< karıyorum (50/56)

DA: basıyım<basıyorum(58/17), bārıyi<bağrıyor(60/69), ūraşımıyırım<uğraşmıyorum (62/22), ārıyi<ağrıyor(62/62), yapmayelā<yapmıyorlar(64/51)

b) “İle” edatı Pomak, Dağlı ve Gacal ağzında kalınlık-incelik uyumunu bozar.

PA: ablamlaşle<ablamlarla(5/16), davullen<davulla(4/38), kızulārle<kuzularla(5/68)

GA: davullen<davulla(12/19), otle<otla(31/26)

DA: paşaylān<paşayla(63/40)

c) Pomak ve Gacal ağzlarında görülen geçmiş zaman ekinde bazen kalınlık-incelik uyumunun bozulduğu görülür.

PA: geldılār(7/41)

GA: saldılar<saldılar(22/10), çıktı<çıktı(31/5), bağtı<baktı(31/15)

d) Gacal ağzında sadece bir örnekte gördüğümüz 3.Tekil şahıs iyelik eki, kalınlık-incelik uyumunu bozmuştur.

GA: kapısi<kapısı(31/32), karnını(31/27)

e) Pomak ve Gacal ağzında “i- cevheri fiili”nin çekimlerinde kalınlık-incelik uyumu bozulur.

PA: ufakidi<ufaktı(4/53)

GA: çokidiler<çoktular(18/8)

f) Bulgaristan Göçmen Ağzı'nda “-ıp/-ip” zarf-fiil ekinde bazen kalınlık-incecik uyumunun bozulduğu görölür.

BGA: kıurutip<kurutup(50/62)

g) Pomak ağzında “mi” soru ekinin uyuma girmediği görölür.

PA: ben mı?<ben mi? (2/30)

h) Kalınlık-incecik uyumuna girmeyen diğer örnekler

PA: pomakçe<pomakça(2/10), fekat<fakat(3/11), İkiyırıs<yıkıyoruz(4/4), tuşke <türkçe(4/23)

GA: keramnárın<keremlerin(13/21), oráyi<oraya(14/5), takım<takım(17/13), kıāye<kahya(29/27), tarafi<tarafı(31/19), benim<benim(31/33)

BGA: kıoceye<kocaya(46/3)

YGA: ispanaklısı<ıspanaklısı(56/54)

DA: sárme<sarma(58/15)

B) Düzlık-Yuvarlaklık Uyumu

Dudak uyumu da denilen bu fonetik hadise, düz (a,e,i,i) ünlülerden sonra düz; yuvarlak (o,ö,u,ü) ünlülerden sonra ya dar-yuvarlak (u,ü) ya da düz-geniş (a,e) ünlülerin gelmesidir.

a) İleri doğru benzeştirmeyle dudak uyumu

Bir ünlünün kendisinden sonra gelen ünlüyü düzlık-yuvarlaklık bakımından kendisine benzetmesidir. Dudak uyumu özellikle dudak ünsüzlerinin yanında görölmektedir.

PA: tapı<tapu(5/4), ğavırlar<gavurlar(6/34), tavıqları<tavukları(7/24), avıç<avuç(9/12)

GA: āmır<hamur(41/22), yımirtayla<yunurtayla(16/16)

BGA: arzı<arzu(52/69), çabık<çabuk(54/4), yavrı<yavru(54/18), yāmır<yağmur(43/50)

DA: çabık<çabuk(60/47), ğavır<gavuru(60/67), ālık<haluk(63/40)

b) Geriye doğru benzeştirmeyle dudak uyumu

Bir ünlünün kendisinden önceki ünlüyü düzlük-yuvarlaklık bakımından kendisine benzetmesidir.

PA: çuçuğ<çocuk(4/61), kıyucan<koyacaksın(4/73), duğsan<doksan(6/3), pumağça<pomakça (6/9)

DA: üle<öyle(58/68), süle<söyle(60/47)

c) Babaeski ağızlarında şimdiki zaman eki “-yor” dudak uyumuna girer.

PA: duŕuyuŕ<duruyor(4/56), anlıyıŕ<anlıyor(4/45), sıkılıyıŕ<sıkılıyor(7/43), alıyıŕ< alıyor(10/22)

GA: geçiriyiz<geçiriyoruz(11/55), kıstırıyısın<kıstırıyorsun (11/69), çalışıyı < çalışıyor(12/18), yapmıyı<yapmıyor(15/26)

BGA: dinmiyi<denmiyor(43/71), yaşıyım<yaşıyorum(46/11), gidiyim<gidiyorum (46/44), kırıyıldı<kırıyordu(46/40), kazıyız<kazıyoruz(48/20), bitiye<bitiyor(49/9)

YGA: giriya<giriyor(56/44)

DA: görüyüm<görüyorum(58/19), ārıyı<ağrıyor(58/46), ölüyü<ölüyor(60/27), götürüyü< götürüyorum(64/73)

• Düzlük-Yuvarlaklık Uyumunun Bozulması

a) Babaeski ağızlarında şimdiki zaman eki dudak uyumunu bozmaktadır.

PA: yapıyom(5/36), atıyö us(4/79)

GA: veriyo(15/47), kesiyom(16/5)

BGA: biliyom(44/42), süslüyolar(48/3)

YGA: demiyorlardı(57/23), biliyom(57/31)

DA: geliyom(59/40), duyuyom(60/38)

b) Pomak ağzında Ek-Fiil çekiminde dudak uyumu bozulmaktadır.

PA: çoğmış<çokmuş(1/8)

c) Pomak ve Gacal ağzında görülen geçmiş zaman ekinde dudak uyumu bozulmaktadır.

PA: büyüdi<büyüdü(4/53), dündöndi<gündöndü(7/17)

d) Pomak ağzında belirtme hal ekinin bazen dudak uyumuna uymadığı görülür.

PA: üçü<üçü(5/29)

d) Dudak uyumuna girmeyen diğer örnekler

PA: çünkü<çünkü(7/4), türlü<türlü(9/33)

GA: buçık<buçuk(17/69)

ÜNLÜ DEĞİŞİMLERİ

1. Kalın ünlülerin incelmesi

- e<a

Babaeski ağızlarında özellikle y, ş, s, r, n, m, h, f, ç ünsüzlerinin inceltici özelliğinin görüldüğü kelimelerde, bu değişime rastlamaktayız.

PA: pomağçe<pomağça(2/10), fekat<fakat(3/10), zatan<zaten(5/14), ablamlañle<ablamlarla(5/16), nuseybin<nusaybin(6/20)

GA: buydey<buğday(15/46), patetiz<patates(16/2), manavra<manevra(23/11), tene<tane (27/10), kâye<kahya(29/27), patetiz<patates(29/44), parçeleri<parçaları (30/60)

BGA: illey<illah(42/32), nacek<nacak(45/27), zurne<zurna(46/2), enterileri<entarileri (50/41), buydeyi<buğdayı(54/29), ferece<ferace(55/17)

YGA: ovel<oval(56/17), fatme<fatma(56/29), ilec<ilaç(56/47)

DA: sárme<sarma(58/15), sefte<siftah(59/33), tene<tane(60/37), ferece<ferace(61/34)

- á<a

“a” ile “e” arası bu sese, kelimelerin kök ve gövdelerinde rastlıyoruz.

PA: áma<ama(1/31), táne<tane(1/46), beláán<belalan(5/3), <kuzulárle<kuzularla(4/68) yáni <yani(6/2), suylá<suyla(9/27)

GA: çanağğalá<çanakkale(14/14), yáni<yani(14/31) orayá<oraya(17/11) vesiká<vesika (22/13), yáni<yani(23/41), koyárız<koyarız(27/18), táne<tane(31/47)

BGA:patátiz<patates(43/18), yáni<yani(45/2), bulğariyádan<bulgariyadan(50/1), parçaláyın<parçalayın(50/59)

YGA: amcamlá<amcamla(56/44)

DA: táne<tane(58/69), kardáşı<kardeşi(59/63), násı<nasıl(60/47), çanağğalá<çanakkale (63/24), amá<ama(66/7)

- **i<ı**

Pomak ağızında sık görülmekle beraber diğer ağızlarda da görülmektedir.

PA: yüzbaşı<yüzbaşı(1/14), misir<mısır(4/81), artıkın<artıkın(7/35) karıştırdıktan<karıştırdıktan(9/52)

GA: ayriyeten<ayrıyeten(30/49), hesabi<hesabı(31/38), amcamdır<amcamdır(31/45), aci <acı (33/21), aliye<alıyor(37/4)

BGA: misir<mısır(48/9)

YGA: ispanaklısı<ıspanaklısı(56/48)

DA: misir<mısır(58/79)

- **ı<ı**

Babaeski ağızlarında örnekleri sadece Pomak ağızında görülür.

PA: yaşlılar<yaşlılar(5/13), bıraktık<bıraktık(4/26)

- **ü<u**

Babaeski ağızlarında “u” ünlüsünün incelererek “ü” ünlüsüne dönüştüğü örneklere rastlıyoruz.

GA: doldurüüz<dolduruyoruz(16/33), hüdüde<hududa(17/57), mütara<muhtara (31/44), konüyeler<konuyorlar(39/5)

DA: çocuyüm<çocuğum(60/7), olduynü<olduğunu(60/74)

- **ö<o**

Pomak ve Dağlı ağızları şimdiki zaman çekiminde görüyoruz.

PA: soyuyöz<soyuyoruz(9/26)

DA: biliyörüz<biliyoruz(64/37), okuyörü<okuyor(64/66)

2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

- a<e

Nadir görülen bir ses olayı olmakla beraber Babaeski ağızlarının tamamında görülür.

PA: şavani<revani(4/73), hatte<hatta(6/33), tana<tane(9/6)

GA: şanaviçe<kaneviçe(31/7), zatan <zaten(34/18)

BGA: ērkeza<herkese(46/51)

YGA: pańça<pençe(56/8)

DA: řızķardařım<kızkardeşim(58/51), alavi<alevi(60/22)

- á<e

Özellikle Gacal, Pomak ve Yunanistan Göçmen ağızlarında örneklerine rastlamaktayız.

PA: ásas<esas(5/19), pılávnámıymıř<pilevnemiymiş(6/11), řızķán<kızken(7/33)

GA: alátlar<aletler(22/13), hastanáde<hastanede(24/28), bilmásin<bilmesin(31/32)

YGA: bán<ben(57/21)

- ı<i

Babaeski ağızlarında örneklerine rastlanır. Tüm bölge ağızlarında görülen bir değişmedir.

PA:hanı<hani(5/20), ızvora<izvora(4/12), faķırlıķ<fakirlik(5/31),

GA: yırımı<yirmi(23/15), ıstrāt<istirahat(23/40), ıstanbul<istanbul(28/33), gelmedım<gelmedim(31/1), şeyderım<şeyderim(31/39), şıprışka<çiprişka(37/23)

BGA: çıvı<çivi(50/41)

YGA: dedımız<dediğimiz(57/1)

DA: ıstanbul<istanbul(59/33), bılırsan<bilirsen(62/20), āngı<hangi(62/65)

- **í<i**

Babaeski ağızlarında örneklerine Pomak, Gacal ve Bulgaristan Göçmen ağızlarında rastlıyoruz.

PA: bízda<bizde(5/26)

GA: şındí<şindi(26/28), ístanbul<istanbul(28/37)

BGA: bíz<biz(50/53)

- **u<ü**

Özellikle alıntı kelimelerde görülmekle beraber Türkçe kelimelerde de görülmektedir.

PA: fasule<fasülye(4/3), turkçe<türkçe(4/23), mutayitte<mütahitte(7/45)

GA: musade<müsade(23/17), nufus<nüfus(32/33), fasulledir<fasülyedir(41/1)

BGA: hüdüd<hudut(45/27)

DA: mutarekesi<mütarekesi(66/47)

3. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

- **â<a**

Her üç ağızda da sadece “babam” kelimesinde tespit ettik.

GA: bâb̂am<babam(14/7) (24/19)

BGA: bâb̂am<babam(48/10)

DA: bâb̂am<babam(59/13)

- **o<a**

Bulgaristan Göçmen ağızında “baba” kelimesinde rastladık.

BGA: boba<baba(43/1)

- **o<e**

Pomak ağzında tek örneği vardır.

PA: domato<domates(4/2)

- **ö<i**

Sadece Gacal ağzında kullanılan örneklerine rastladık.

GA: böberi<büberi(27/23)

- **ü<i**

b etkisi ile dar ünlünün yuvarlaklaşan örnekleri vardır. Anadolu ağızlarında da örnekleri görülür.⁵¹ Diğer örnekleri de vardır.

PA: büber<biber(9/32)

GA: büber<biber(18/15), büsküvüt<bisküvit(29/33), küle<kilo(35/24)

BGA: büber<biber(43/15), gevretüyük<gevretiyoruz(52/36), ikü_üç<iki üç(52/36)

DA: büber<biber(65/3)

- **ü<e**

Dağlı ağzında bir örneğine rastlanılmıştır.

DA: sökürüm<sökerim(58/50)

- **u<ı**

Gacal ağzında şimdiki zaman çekiminde örneklerine rastlanılmıştır.

GA: yapuyüler<yapıyorlar(16/15)

⁵¹ Örn:bür<bir, bülme<bilmek (bk. Ahmet Caferoğlu, (1963): “Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Ünlü Değişmeleri”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, s.18

- u<a

Babaeski ağızlarında örneklerine az rastlanır.

PA: kuyurus<koyarız(4/3)

GA: bubamları<babamları(14/1), durucağ<duracak(38/9)

BGA: tolurdu<dolardı(54/28)

DA: bubam<babam(58/43)(62/7)

- ê<e

Örneklerine sadece Gacal ve Bulgaristan Göçmen ağızlarında rastlanır.

GA:êlli<elli(27/19)

BGA: işte<işte(50/34)

4. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

- e<o

Şimdiki zaman çekiminde görülür

PA: düzeltmeyeşim<düzeltiliyorum(4/14)

GA: yapmayez<yapmıyorum(11/10), yıkaye<yıkıyor(16/34), koyayez<koyuyoruz
(27/15), çıkıyer<çıkıyor(27/16), götürüye<götürüyor (27/47)

BGA: gidiye<gidiyor(42/8), süsleye<süslüyor(48/3), yetiştiremiye<yetiştiremiyor
(52/72), arayelar<aruyorlar(54/8), deye<diyor(54/21)

DA: dořumáyem<dokumuyorum(58/47), gitmiyeri<gitmiyor(62/60), bilmiyerim<
bilmiyorum (64/59)

- ê, e<ö

Babaeski ağızlarında belli başlı birkaç örnekte görülür.

PA: şoferlik<şöförlük(2/3), ebür<öbür(2/45)

GA: nebet<nöbet(30/17),  retmen< ğretmen(31/35),  yle< yle(41/9),  nce< nce
(27/22)

BGA:  yle< yle(50/28)

DA:  yle< yle(62/19)

- ** <o**

Babaeski ağızlarında sadece Gacal ve Bulgaristan G çmen ağızlarında g r l r.

GA:  amy n<kamyon(25/30)

BGA:  ndan<ondan(46/1)

- **a<o**

Genellikle Şimdiki zaman  ekimlerinde g r l r.

PA: anın<onun(3/12),  viremiyarlar< viremiyorlar(10/14), anlıyam<anlıyorum(9/45)

GA: do unuya<dokunuyor(11/36), asılıya<asılıyor(16/44), yapışıya<yapıŐıyor(27/14),
diyalar<diyorlar(30/20), alınıya<alınıyor(35/17)

BGA: bıra ıya<bırakıyor(42/29), taparlardı<toparlardı(44/41), oluya<oluyor(45/5)

YGA: giriya<giriyor(56/44), ronda<rondo(56/62)

DA: geliya<geliyor(64/23)

- ** <o**

Bu  nl  değişimi  zellikle Şimdiki zaman  ekimlerinde g r l r.

PA:  ı am y rım< ı amıyorum(4/45)

GA: deniy <deniyor(11/54), tanıy m<tanıyorum(13/1), biliy <biliyor(14/21),
ermiy <ermiyor(17/47),  asıy <kasıyor(24/26), gidiy <gidiyor (27/17)

BGA:  ı ıy < ı ıyor(42/39), toplanmay <toplanmıyor(47/8)

DA: do umay m<dokumuyorum(58/47)

- i<ü

Örnekleri genellikle Pomak ağzında görülse de diğer ağızlarda da rastlanır.

PA: düşüniyordu(1/44), öldi<öldü(3/12), üçü<üçü(5/29), südi<sütü(5/78), çünkü<çünkü(7/5), türlü<türlü(9/33)

GA: fasileden<fasülyeden(16/22), süpürüdiler<süpürürdüler(33/24)

BGA: ginü<günü(50/30)

DA: yörimiyir<yürümüyor(62/62)

- ı<ü

Tek örneğine Gacal ağzında rastlanılmıştır.

GA: döşiyaz<döşüyoruz(29/35)

- ı<u

Dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisinin aksine düzleşme görülür.

PA: çokmış<çokmuş(1/8), bırda<burda(1/13), ıstalaş<ustalar(1/32), tapı<tapu(5/4),

yımırta<yumurta(4/73), ğavışlar<gavurlar(6/34), tavıķlařı<tavukları(7/24)

GA: yımışar<yumuşar(11/12), bırası<burası(11/15), çıbıķ<çubuk(11/51), fıķara<fukara(12/15), bı<bu(15/4), āmırdan<hamurdan(16/4), yımırta<yumurta(16/16)

BGA: āmır<hamur(43/14), bırgazlarda<burgazlarda(43/72), bırasının<burasının(48/9), avlı<avlu<(50/38), yımırta<yumurta(52/31)

YGA: olmuştı<olmuştu(56/15), yımırtalı<yumurtalı(56/58), mız<muz(56/61)

DA: çıbıķlara<çubuklara(58/55), çabıķ<çabuk(60/59), bıłgarıstandan<bulgarıstandan(61/2), daprıķa<dapruka(64/8), bıızā<bıızağı(64/54)

- i<u

Örneklerine Bulgaristan Göçmen ağzında rastlanır.

BGA: kırutıp<kurutup(50/62), kıkiyimiş<kokuyormuş(54/23)

- **i<u**

Örneğine sıklıkla rastlanır. Dudak ünsüzlerinin yanında genellikle rastlanır.

PA: buldik<bulduk(5/6), birda<birda(6/2)

GA: birayı<buraya(21/60), taķinya<takunya(34/13)

BGA: ķavırmıř<kavurmuş(44/30), birda<burda(49/13),avli<avlu(50/23)

YGA: birda<burada(57/25)

DA: fita<futa(58/43), birda<burada(60/3)

- **e<u**

Babaeski aēızlarında örneğine sadece Gacal ve Bulgaristan Gōçmen aēızlarında rastlanır.

GA: halbeki<halbuki(28/30)

BGA: topleyeru<topluyor(42/31)

- **ı<o**

Bu ünlü deēiřimine şimdiki zaman çekiminde rastlıyoruz.

PA: oķuyamıyım<okuyamıyorum(5/27), vaşıyız<varıyoruz(4/11). ēarıyırıs<ēarıyoruz

(4/44), anlıyır<anlıyor(4/65), şişiyır<şişiyor(4/75)

GA: asılıyı<asılıyor(16/44), bāluyılar<baēlıyorlar(16/45), bıraķıyılar<bırakıyorlar
(24/21), yıvırma<yoēurma(27/27), bilmiyırım<bilmiyorum (30/33)

BGA: dōneyır<dōnüyor(42/13), taşıyır<taşıyordu(44/13), tutmıyır<tutmuyor(47/3),
duruyır<duruyor(50/56), oluyır<oluyor(52/5), ātırılıyım<hatırılıyorum(54/2)

DA: ārıyır<aērıyor(58/46), bārıyır<baērıyor(60/71), boyuyır<boyuyor(61/37), yapıyır<
yapıyoruz(61/47), bilmiyırım<bilmiyorum(62/27)

- i<o

Bu değişim Şimdiki zaman çekiminde görülür.

PA: anlıyrlar<anlıyorlar(1/18), yeniletiyi<yeniletiyor(1/39), tutmıyır<tutmuyor (3/22), istemiylar<istemiyorlar(7/6), götürüiyi<götürüyor(7/46) bakıiyi<bakıyor(8/7)

GA: diyi<diyor(14/5), oluyi<oluyor(18/5), geliyi<geliyor(24/22), çıkıiyi<çıkıyor(27/29), okuyim<okuyorum(28/32), bulunmayi<bulunmuyor(38/28)

BGA: çıkıyiri<çıkıyor(42/26), diyi<diyor(42/47), geliyi<geliyor(45/2), kokuıiyi<kokutuyor (53/8), gelinmiyir<gelinmiyor(54/4), koyıiyiz<koyuyoruz(55/10)

DA: diyi<diyor(60/12), biliyim<biliyorum(60/18), yapımıyi<yapmıyor(61/47), diyirler<diyorlar(62/29), gidıiyi<gidiyor(65/21)

5. Geniş Ünlülerin Daralması

Daralma, Rumeli ağızlarının karakteristiklerindedir.⁵²

- r<a

Bu ses olayımı özellikle yönelme hal ekinde, “y” ünsüzünün yanında görüyoruz. Çünkü “y” ünsüzünün daraltıcı etkisiyle ünlü daralması ile meydana gelmektedir.⁵³ Bunun yanında diğer örneklere de rastlanır.

GA: orayı<oraya(11/35), burayı<buraya(14/20), duancı<doğanca(14/52), bırakıyım<birakayım(18/23), burayı<buraya(19/37), Őurayı<Şuraya(22/10)

BGA: birayı <buraya (44/47), yapıcağ <yapacak(48/17)

DA: burayı<buraya(58/48), kasııurayı<kasaturayı(60/56)

- i<a

Tek örneğine Gacal ağızında rastlıyoruz.

GA: oráyi<oraya(14/4)

⁵² Süer Eker, (2003): *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara: s.236

⁵³Zeynep Korkmaz, (Şubat-1978): “Batı Anadolu ağızlarında yazı dilinden ayrılan isim ekleri ve fonolojie-morpholojie bağlantısı”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Cilt:2, Ankara: s.227

- **i<e**

Tek örneğine Pomak ağzında rastlıyoruz.

PA: şeydırıs<şey ederiz(4/78)

- **u<o**⁵⁴

Rumeli ağızlarında rastladığımız bu değişim özellikle Babaeski ağızlarında şimdiki zaman çekiminde kimi zaman görülür.

PA: konuşuyu<konuşuyor(1/18), tupluyum<topluyom(1/37), anlatıyūrdu<anlatıyordu
(3/5), oluyu<oluyor(9/56)

GA: oluyu<oluyor(14/16), kesiyuz<kesiyoruz(16/5), bilmiyum<bilmiyorum(18/6)

BGA: yapılıyu<yapılıyor(49/15), istiyusun<istiyorsun(52/1), artırıyusun<artırıyorsun
(52/63)

DA: dokıyuy<dokuyor(58/51), duruyulā<duruyorlar(58/93), geçiniyuz<geçiniyoruz
(59/6), okuyudu<okuyordu(63/12), vuruyuz<vuruyoruz(64/50)

Bu değişmeyle ilgili diğer örnekler⁵⁵

PA: suvan<soğan(2/22), umuṛtaḡ<omurtak(3/29), tuṛunnarı<torunları(5/1), uḡula<okula
(5/16), yeşiluva<yeşiluva(4/18), yulda<yolda(4/26)

GA: unnar<onlar(12/3), u<o(14/2), çucuç<çocuk(19/25), umurtak<omurtak(23/14)
dūrarlar<doğrarlar(29/44), tuhumu<tohumu(32/30)

BGA: suvan<soğan(46/34), uva<ova(50/15)

DA: kilusu<kilosu(58/17), urda<orda(58/51), una<ona(62/10), u<o(62/66), uvalamā<
ovalama (65/11)

⁵⁴ Eckmann'ın Edirne Ağızı üzerine yazdığı makalede diğer bölge ağızlarında da geçerli olan bir notu belirtmiştir: “İlk ve ikinci hecesinde o/ö olan birkaç kelime, çoğunlukla ğ, h, v (ve f<v), y yanında daralarak u/ü olur.” (bk. Janos Eckmann, (2004): “Edirne Ağızı”, Çeviri: Oğuzhan Durmuş, *İlmi Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 18, s.137)

⁵⁵ Pomak ağzında ilk hecede o sesi yoktur diyebiliriz. Bu ünlünün yerine u ünlüsünün bulunması Pomak ağzının en belirgin özelliğidir. (bk. Kalay, 1998: 34)

- **ö<o**

Pomak ağzında, özellikle şimdiki zaman eki “-yor” ekinde görülür.

PA: gidiyōrduḡ<gidiyorduk(1/10), diyōrlar<diyorlar(1/48), ḡonuşmuyōlar<
ḡonuşmuyorlar(4/23), yatıyōrus<yatıyoruz(4/44)

Bu değişmeyle ilgili diğer örnekler

PA: ön<on(1/14), toplayan<toplayan(1/37), pōmaḡça<pomakça(2/5), dōḡtōr<doktor
(2/31), ḡōşkulu<koşkulu(3/43), oḡda<ordan(6/31)

GA: önnarı<onları(14/31), pōmaḡ<pomak(15/2), önu<onu(16/13), oḡda<orda(16/48),
ōrayı<oraya(19/35)

BGA: ö<o(43/2), yōḡ<yok(43/45), öndan<ondan(50/60)

DA: önu<onu(58/10), onun<onun(59/3), sövan<soğan(62/20)

- **ü<ö**⁵⁶

Rumeli ağızlarında sık sık rastlanan bir değişmedir. İlçe ağzında da
görölmektedir.

PA: üldiler<öldüler(2/26), ürendim<ōrendim<öğrendim(5/17), büle<böle<böyle(5/20)

küy<köy (4/22)

GA: küy<köy(14/2), üle<öyle(14/42), düvmüşler<dövmüşler(14/54), üşücüler<
öşürcüler(20/4), büledi<böyleydi(21/3), düvmeyesiniz<dövmeyesiniz(21/34)

BGA: ürenmek<öğrenme(42/18), büle<böyle(43/7), yürükler<yörükler(45/18),

çavuşküy<çavuşköy(45/21), kö yerinden<köylerinden(48/7), düküm<döküm(50/40)

⁵⁶ Tuncer Gülensoy bu ses değişikliği için “Genellikle Batı Rumeli’de (Prizren, Priştine, Kosova Mitroviçası, Vuçitırın) bilhassa kök hecelerde “ö” ünlüsü bulunmaz. Bunlar hep “ü” seklinde söylenir.” açıklamasını getirmektedir. Bölgemize bu ve çevreden bölgelerden yoğun göçler olmuştur. Örn: *cümlek<gömlük, büle<böyle, üp-<öp-* (bk. Tuncer Gülensoy, (1984): “Rumeli Ağızlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, s.111)

DA: büle<böyle(58/25), üle<öyle(58/68), küy<köy(60/10), düvmüşler<dövmüşler (60/27), üdemişler<ödemişler(61/13), düvcek<dövecek(64/49), şüle<şöyle(65/10)

- **ó<ö**

Genellikle Pomak ağzında görülen bir değişmedir.

PA: öldüler<öldüler(2/3), dövülecek(4/77), gündöndü<gündöndü(4/81)

- **ü<o**

Şimdiki zaman eki “-yor”da görülen bir değişmedir.

PA: şaşırüyüm<şaşıyorum(9/45), diyüdü<diyordu(9/20), köyüm<koyuyorum(9/38)

GA: yapuyüler<yapıyorlar(16/15), yörüyü<yürüyor(17/68), yöruyüm<yoğruyorum (18/22), korkuyüm<korkuyorum(38/69), koyüz<koyuyoruz (40/31)

BGA: gevretüyüz<gevretiyoruz(52/36)

DA: götürüyü<götürüyor(64/73)

- **i<e**

Örnekleri boldur. Derlediğimiz metinlerde aynı kelimenin hem “i”li hem de “e”li şeklinin kullanıldığını gördük.

PA: kişki<keşke(1/41), piynir<peynir(8/14), patetiz<patates(9/69), domatizi<domatesi (9/16)

GA: ni<ne(16/9), şenitçiler<senetçiler(20/7), biyenmiyolar<beğenmiyorlar(21/53), ipiy<epey(22/20), didim<dediğim(26/5), patatizli<patatesli(27/8), gice<gece(27/42)

BGA: diyi<diye(42/12), yirmişlê<yemişler(43/29), iziyet<eziyet(43/29), niyse<neyse (46/6), dimitoğa<dimetoka(47/6), yimişler<yemişler(51/47), yidik<yedik(53/1)

YGA: dişirler<değişirler(56/23), patetiz<patates(56/58)

DA: yimê<yemeğe(58/66), yirim<yerim(58/79), gice<gece(59/37), şiydirmiyi<şeydirmiyor(60/56), piyniri<peyniri(61/42) domatiz<domates(62/21), tiyze<teyze (64/22)

- ê<e

Bu ses değişmesi özellikle ilk hecede görölmektedir.

PA: bêçça<beçka(5/35), yedik<yedik(7/34), nê<ne(9/48), şeyde<şeyde(9/53)

GA: diyê <diye (11/23), bêygir<beygir (12/9), nênem<nenem (13/2), dêycem<deyeceğim (15/20), şey<şey(19/47), şindê<şindi(20/38), dêy<diye(22/4)

BGA: dêr<der(42/10), şeydirdik<şey ederdik(46/42), nê<ne(50/8)

YGA: vêrdi<verdi(56/14)

DA: dêyeler<diyorlar(59/6), eşleşmişler<eşleşmişler(61/36), bêş<beş(61/40)

6. Dar Ünlülerin Genişlemesi

- o<u

Babaeski ağızlarında örneklerine az olmakla birlikte rastlanır.

GA: boyday<buğday(25/11)

BGA: ôraşırđık<uğraşırđık(52/10)

DA: ıstanbôl<istanbul(60/3)

- ô u

Babeski ağızlarında örneklerine rastlanır.

PA: istanbôlda<istanbulda(10/6), bôrda<burda(10/7)

GA: bôzâ<buzağı(27/13), bôraya<buraya(41/1), ıstanbôl'da<istanbul'da(41/52)

DA: môstâpaşa<mustafapaşa(58/3), şôrda<şurda(59/8)

- ô, ô<ü

Nadir görölen bir ses olayıdır. Rumeli ağızlarında daha çok bu ünlü değişiminin tersi ü<ô değişmesi görölmö.

PA: ôriyet<hürriyet(3/2)

GA: yürüyü<yürüyor(17/68), böyüt<büyüt(27/2)⁵⁷, böymüş<büyümüş(28/3),
öremiş<üremiş (32/5), ökümetten<hükümetten(35/13),

DA: yörimiyir<yürümüyor(62/62), hökümet<hükümet(63/3)

- e<i

Babaeski ağızlarında örnekleri sıklıkla görülür.

PA: depluma<diploma(5/16), düzeltmeyeşim<düzeltilmiyorum(4/14), beceremeyoşum<
beceremiyorum(4/64), enekte<inekte(7/18)

GA: deyenler<diyenler(13/9), düşünüyem<düşünüyüm(13/24), deye<diye(14/55),
kaneveçe<kaneviçe(16/21), bilemēcem<bilemiyeceğim(17/3)

BGA: ekseretle<ekseriyetle(44/2), yetişken<yetişkin(46/25)

DA: deye<diye(59/15), ekizleri<ikizleri(64/34), netekim<nitekim(66/24)

- è<i

Babaeski ağızlarında örnekleri sadece Gacal ağızında görülür.

GA: dèy<diye(11/59)

- a<ı

“y” ünsüzünün darlaştırıcı etkisiyle oluşmaktadır. Özellikle olumsuzluk eki
“-ma/-me”de görülür.

PA: çıkamayářım<çıkamıyorum(4/45)

GA: yapılmayá<yapılmıyor(11/28), çalışmayá<çalışmıyor(12/16), yıkaye<yıkıyor
(16/42)

DA: atalan<atılan(60/75)

⁵⁷ Gürer Gürsevin “Uşak İli Ağızları” adlı kitabında “büyük” kelimesi için “Kelime,Eski Türkçedeki **bedü-** fiilinden gelmektedir. Baştaki “b” sesi dolayısı ile ilk hecedeki “e” ünlüsü dudaklaşır/yuvarlaklaşır “e” sesinin dudaklaşmış hali ise “ö” ünlüsüdür. O halde, **bedü-** fiili, öncelikle **böyü-** haline gelmiş olmalıdır. **bedü-** > **böyü-** Sonra, “y” nin etkisi ile daralmıştır. Bu yüzden, metinlerde tespit ettiğimiz **böyü-** şeklini, daha eski fonetik şekli koruma olarak değerlendirdik.” açıklamasını getirmiştir. (bk. Gülsevin, 2002: 32)

- á<ı

Gacal Ağzı'nda istek çekiminde görülür.

GA: atırlamayám<hatırlamayayım mı(23/5), kullanmayám<kullanmayayım(24/5)

İKİZ ÜNLÜLER

İki ünlünün bir hecede yan yana gelmesine ikiz ünlü denir. Yan yana gelen iki vokalin söylenmesinde uzuvların hareketi aynı yönde bulunur; böylece birbiriyle kaynaşmış olan ikiz ünlüden birinci ünlünün bitişiğinde ikinci ünlünün sesi çıkarılır.⁵⁸ Ölçünlü Türkçede ikiz ünlü(diftong) görülmez. Babaeski ağzında h, v, ğ ve y ünsüzünün düşmesiyle ikiz ünlü görülür.

A. Eşit İkiz Ünlüler

İlk ünlüyle ikinci ünlünün ses değeri aynı olan ünlülerdir.

PA:

ii̇ bulğarij<bulgariya(3/30)

uu̇ topçuuum<topçuyum(3/43)

üü̇ düünneri<düğünleri(9/21)

GA:

üü̇ üütmeye<öğütmeye(14/38)

uu̇ yuurtla<yoğurtla(29/39)

BGA:

üü̇ düün<düğün(43/2)

ii̇ sınınmış<sıgınmış(44/28)

DA:

aȧ allaa<allaha(59/13)

ii̇ yııldı<yığıldı(63/38)

YGA:

üü̇ düün<düğün(56/11)

⁵⁸ Muharrem Ergin, (1998): *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul: s.64-65

B. Yükselen İkiz Ünlüler

İkinci ünlüsü ilkinde göre daha geniş olan ikiz ünlüye yükselen ikiz ünlü denir.

PA:

uā: muḳḳaḳ<muhakkak(1/8)

üē: küē<köye(4/50)

GA:

īā: ḳazīa<ḳazīḡa(11/44)

īē: meḳīē<mēḳīḡe(11/58)

BGA:

īē: dīē<dīḡer(51/35)

YGA:

īā: sandīā<sandīḡa(56/37)

C. Alçalan İkiz Ünlüler

İkinci ünlüsü ilkinde göre daha dar olan ikiz ünlüye alçalan ikiz ünlü denir.

PA:

oū: doūya<doḡuya(1/10)

ai: çaiḡlik<cahillik(1/28)

ai: çaiḡdilar<çaḡırdılar (1/1)

ei: söyleim<söyleyim(3/27)

aū: austos<aḡustos(3/36)

GA:

ai: daiḡmıḡ<daḡılmıḡ(14/63)

aū: veyaut<veyahut(16/3)

oū: doūmlu<doḡumlu(16/85)

ei: deḡḡtirdiler<deḡḡtirdiler(17/3)

öū: öün<öḡün(23/56)

BGA:

ei: deḡilmıḡ<deḡılmıḡ(42/3)

aū: yautta<yahutta(42/21)

ai: taiḡ<tahir(42/31)

oū: soūḡ<soḡuk(43/12)

ai: padiḡaın<padiḡahın(44/27)

DA:

ai: sai<sahi(58/3)

ai: ḡatlaım<katlıyorum(58/50)

oū: doūmlu<doḡumlu(62/2)

YGA: yaūtta<yahutta(56/8)

eī deīşiriz<değīşiriz(56/14)

oū: yoūrt<yoğurt(56/59)

ÜNLÜ TÜREMESİ

Ünlü Türemesi, sözcüğün asli şeklinde bulunmayan bir ünlünün sonradan çeşitli sebeplerle ortaya çıkmasıdır.⁵⁹

a) Kelime Başında Ünlü Türemesi

Babaeski ağızlarında özellikle “r” ile “l” ünsüzlerinden önce ünlü türemesi görülür.

PA: ırāmetli<rahmetli(5/15)

GA: ilende<leğende(18/22), ilazım<lazım(29/34), urum<rum(38/62)

BGA: ilenler<leğenler(43/71)

b) Kelime Ortasında Ünlü Türemesi

Babaeski ağızlarında görülen bir ses olayıdır.

PA: alaman<alman(3/20), amıcāyla<amcayla(4/17), biribirimizi<birbirimizi(8/9), telgıraf<telgraf(3/27)

GA: amıcam<amcam(14/10), alaman<alman(17/44)

BGA: amıca<amca(53/14)

DA: amıcam<amcam(60/26), telgıraf<telgraf(66/22)

c) Kelime Sonunda Ünlü Türemesi

- “iken” zarf fiil ekinde Babaeski ağızında bazen ünlü türemesi görülür. Bu ses olayı Batı Anadolu Ağızlarında da görülmektedir.⁶⁰

⁵⁹ Eker, 2003: 235

PA: giderkene<giderken(5/25)

GA: gelinkene<gelin iken(14/20), gelirkene<gelir iken(14/44), kaynadırkana<kaynadır iken(27/15), kuruşasına<kurur iken(38/6)

DA: giderkene<giker iken(60/16), döverkene<döver iken(60/24)

- **Gacal, Dağlı ve Bulgaristan Göçmen ağızlarında şimdiki zaman 3.Tekil şahıs çekiminde “-yor” şimdiki zaman ekinde ünlü türemesi görülür.**

GA: başlayari<başlıyor(27/16), deyere<diyor(37/48), gülüyeri<gülüyor(41/46)

BGA: gidiyeri<gidiyor(42/8)

DA: gelmiyoru<gelmiyor(60/36), gitmiyêri<gitmiyor(62/61)

- **Ünlü türemesiyle ilgili diğer örnekler**

GA: çıplacıķı<çıplacık(14/3), ufacıķa<ufacık(39/19)

DA: kâdara<kadar(60/30), amani<aman(60/60)

⁶⁰ Kamile İmer, bu ses olayı için “Batı Anadolu ağızlarındaki tipik ünlü türemesi -ken ulacının -kene biçiminde genişletilmesiyle görülmektedir.” açıklamasını getirir. (bk. Kamile İmer, (1998): “Batı Anadolu Ağızları Üzerine Gözlemler”, *Doğan Aksan Armağanı*, A.Ü DTCF Yayınları, No:366, s.85)

ÜNLÜ DÜŞMESİ

Ünlü Düşmesi, sözcüğü oluşturan asli ünlülerden birinin kaybolmasıdır.⁶¹

a) Kelime Başında Ünlü Düşmesi

Kelime başında ünlü düşmesinin tek örneğini Gacal Ağzı'nda görüyoruz.

GA: çin<için(38/31)

b) Kelime Ortasında Ünlü Düşmesi

- **Vurgusuz Orta Hece Ünlüsünün Düşmesi**

PA: azcık<azıcık(9/12), kaynanam<kayın anam(4/64)

GA: ozman<o zaman(12/14), ismi<isimi(13/14), üseyin<hüseyinin(14/18), okuyucu < okuyucu(16/46) , heyecanlandım<heyecanlandım(16/55)

BGA: dağa<dakika(43/20), karımızı<karınımızı(46/35), koyununa< koyununa(46/38), alıcı<alıcı(50/30)

YGA: kaynana<kayın ana(56/18), yarsını<yarısını(56/22)

DA: karşı<karısı(60/36), kayınvaldem< kayınvalidem(64/40), gasteler<gazeteler(66/53)

- **Ünlü Birleşmesi Neticesiyle Ünlü Düşmesi**

PA: inönüle<inönü ile(3/35), nölçak<ne olcak(1/42)

GA: niş<ne iş(26/4), geldise<geldi ise(21/28)

DA: zurnāla<zurna ile (62/8)

- **Yön Ekindeki Ünlünün Düşmesiyle**

PA: orda<orada(2/46), dışarda<dışarıda(7/27), burdaydı<burdaydı(7/43), nēnden<

nereden(4/10), yuğarda<yukarıda(4/45)

⁶¹ Eker, 2003: 234

GA: bīrda<burada(11/47), ilerden<ileriden(16/38), nērde<nerede(21/2), bīrda< burada (22/14)

BGA: orda<orada(42/14), yuqārda<yukarıda(43/44), bīrdan<buradan(48/10)

DA: bīrda<burada(60/3), nērde<nerede(60/49), şūrda<şurada(63/4), içērsinde< içerisinde(66/48)

- **“iken” zarf-fiil eki, fiilin üstüne gelirken “i” ünlüsü düşer.**

PA: giderkene<gider iken(5/25), kızqān<kız iken(7/33)

GA: doqurqa<dokur iken(11/60), geqērke<geçer iken(22/5), dērken<der iken(22/5), varken<var iken(25/41)

BGA: gelirke<gelir iken(46/45)

DA: giderkene<gider iken(60/19), eşekken<eşek iken(60/50), çalārken<çalar iken (64/49), gidērken<gider iken(66/46)

- **“-acak/-ecek” gelecek zaman eki, fiil çekimi sırasında ilk ünlüyü düşürür.**

PA: qapçaq<kapacak(9/15), dolduīcam<dolduracağım(9/14), gitçek<gidecek(9/15)

GA: evlencek<evlenecek(13/8), deycem<deyeceğim(15/6), bulcaqtım<bulacaktım (19/45), satılcaq<satılacak(21/24), verceklerdi<vereceklerdi (22/22)

BGA: gelcek<gelecek(42/20), vurcānız<vurucaksınız(42/23), sorcan< soracaksın (45/21), alıncaq<alınacak(47/14), olcaq<olacak(48/4), qalcāz<kalacağınız(54/21)

YGA: deişçek<değişecek(56/26)

DA: qurcaq<kuracak(58/52), yapcaq<yapacak(59/45), ēzcem<ezeceğim(60/58), sūrcek <sürecek(61/54), yapcāz<yapacağınız(62/18), durcaq<duracak(62/80)

- **İsmlere gelen ek-fiillerde, ek-fiilin ilk ünlüsü düşer.**

PA: zamandı<zaman idi(1/29), diyosa<diyor ise(5/12), lazımsa<lazım ise(10/4)

vārdı<var idi(9/5)

GA: vardı<var idi(11/8), sofuhalılmış<sofuhalil imiş(13/14), askerdik<asker idik (25/24), ormannıkmış<ormanlık imiş(30/57)

BGA: şehirmiş<şehir imiş(47/7), küçücükmüş<küçücük imiş(52/44)

DA: zenginmiş<zengin imiş(60/44), tercumanmış<tercuman imiş(60/71)

- “ile” edatının kelimeye eklenmesi ile “i” ünlüsü düşer.

PA: avuçlan< avuç ile(7/34), davullallan<davullar ile(10/2), çocuklarlan<çocuklar ile (10/12), ihlamıflan<ihlamur ile(9/3)

GA: alayla<alay ile(12/14), annemlen<annem ile(14/24), susaklan<susak ile(35/39), arabasınnan<arabası ile(36/15), günne<gün ile(40/7), sovanna<soğan ile(40/27)

BGA: ölmüşesinne<ölmüşesi ile(46/52), davulla<davul ile(47/13), darekla<darek ile (49/10), arabasınna<arabası ile(50/31), öküzle<öküz ile(50/36), günne<gün ile(50/47)

YGA: dantelle<dantel ile(56/5), davullarla<davullar ile(56/19)

DA: kaçınna<kakı ile(58/91), arkasınna<arkası ile(60/29), küplesinnen<küpleşi ile (60/69), arabasınna<arabası ile(61/24), elekle<elek ile(65/12)

- Ünlü düşmesiyle ilgili diğer örnekler

PA: şeyderdik<şey ederdik(7/13)

GA: galba<galiba(15/19)

DA: kolasturu<kolestrol(61/33)

c) Kelime Sonunda Ünlü Düşmesi

PA: salç<salça(2/19), öld<öldü(9/4)

GA: oráy<oraya(11/39), dèy<diye(11/59), diy<diye(14/4), anadol< anadolu(14/44), hayrabol<hayrabolu(33/16), iş<işte(39/26)

BGA: iler<ileri(43/4), āyrabol<hayrabolu(53/11)

ÜNLÜ BİRLEŞMESİ

Ünlüyle biten sözcüğün, ünlü ile başlayan bir ek alması ya da kelimeyle birleşmesi durumunda, ilk sözcüğün sonundaki ve ikinci sözcüğün başındaki ünlülerin birleşmesidir.⁶²

PA: tāşıda<te karşıda(4/28), babāski<babaeski(5/29), nōlcak<ne olacak(1/42)

GA: babannemin <babaannemin(13/1), onuçta<onun için daha(38/28),

havālanında<hava alanında (39/13) , dōle<te öyle(41/5), tēvşana<te akşama(41/10)

BGA: onünçten<onun içinden (42/18) tarānasa<tarhana ise(43/44) babaski <babaeski,
babanne <babaanne(46/39), daire<dāre (49/11)

YGA: babannesinin<babaannesinin(57/34)

DA: kırcalı<kırcaali(59/6), nōlcağ<ne olacak(62/61), zurnāla<zurna ile (62/8), babāskili
<babaeskili(64/75), vapurūla<vapuru ile(66/21)

⁶² Eker, 2003: 239

ÜNSÜZLER

Babaeski ilçe ve köyleri ağızlarında “b, c, ç, d, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z” ünsüzlerinin yanı sıra şu ünsüzlere rastlamaktayız.

b: b-v arası ünsüz

Selahattin Olcay Doğu Trakya Yerli Ağzı⁶³,nda bu ünsüz için, (baba) ve (çoban) sözcüklerinin söylenişi sırasında ara sıra duyulan bu ünsüzün çift dudak v’si değerinde bir ünsüz olduğu belirtmiştir. Ayrıca bu sözcüklerin daha çok normal (b) ile söylenmekle beraber “baba” sözcüğünün ikinci ünsüzünün zayıf bir (v) ile kullanıldığını tespit etmiştir. Babaeski ağızlarında da gördüğümüz bu ünsüz diğer ağızlarda da görülmektedir.⁶⁴

ba**b**amızda(12/12), b**ı**rada(20/1), hazine**b**atarmış(20/34), ta**b**i(58/65)

c: c-j arası ünsüz⁶⁵

Dişeti-öndamak arasındaki dar bölgede boğumlanan “c” ile “j” arası ünsüzdür. Patlayıcılıktan sızıcılığa doğru bir yayılma olur.⁶⁶

ço**c**uklar(50/28), öle**c**ek(66/15), am**i**çam(66/38)

Ç: ç-c arası ünsüz

Patlayıcı-tonlu dişeti ünsüzü “c” ile yine patlayıcı-tonsuz dişeti ünsüzü “ç” arasında boğumlanan, bir bakıma “c” ile başlayıp “ç” ile tamamlanan bir ünsüzdür. Yarı-yumuşak ünsüz olarak tanımlanabilir.⁶⁷

ka**ç**a(22/23), i**ç**(61/7), k**o**fal**ç**a(51/20)

⁶³ Olcay, 1995: 21

⁶⁴ Örnek: ne b**ı**lim(81-33), bir b**ı**rana(82-25) (bk. Ercilasun, 1983: 102)

⁶⁵ Kars ağızında aynı ünsüz örneklerde görülmektedir. Örnek:söyliye**ç**em(91-263), öldüre**ç**ehler(97-29) (bk. Ersilasun, 1983: 101)

⁶⁶ Cemil Gülseren, (2000): *Malatya İli Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.71

⁶⁷ Örnek: Karın**ç**ayı(36/9), a**ç**cı(145/17) (bk. Gülseren, 2000: 71)

F: f-v arası ünsüz⁶⁸

Bu ünsüz diğer Anadolu ağızlarında da görülür.

yuFka(16/17), taraFtan(35/42), asFaltan(24/16)

ğ: Arka Damak g'si

Kalın ünlülerle kullanılan arka damak g'sidir.

ağalar(19/5), ğaz(21/28), ğazık(58/55)

ğ: Ön damak g'si

Kalın ünlülerle ince söylenen ön damak k'sidir.

işğalinde(26/19), ğavurlar(30/58), tezğāmız(58/47)

ķ: Arka damak k'si

Kalın ünlülerle söylenen arka k'sidir.

oķūycu(16/46), çanaķķale(30/35), ķumaş(34/7),

ķ: Ön damak k'si

Kalın ünlülerle kullanılmasına rağmen ince söylenen “k” sesidir.

ķādı(16/57), düķķanı(19/34), vesiká(22/16)

⁶⁸ Aynı sese Diyarbakır ağızında da rastlıyoruz. Fakat bu ses için “v” işareti kullanılmıştır. Örnek: eëndime(XXIII-5), seğer(III-110) (bk. Münir Erten. (1994): *Diyarbakır Ağızı*, TDK Yayınları, Ankara: s.12)

Í: Ön damak l'si

Kalın ünlülerle kullanılmasına rağmen ince söylenen “l” sesidir.

mesela(1/3), fiían(17/30), haía(19/19)

ĩ: Titrekligi uzatilan r

Sızıcı ve daha titrek olan ünsüzü, onu tam telaffuz edemeyen çocukların dilindeki r'ye benzetilir.⁶⁹ Bölgemiz ağızlarında özellikle Pomak ağızında görmekteyiz.

ĩadyo(1/28), yımĩrtalaĩ(4/77), mısıĩ(9/63)

S: s-z arası ünsüz⁷⁰

Babaeki ağızlarında gördüğümüz bu ünsüz, Anadolu ağızlarında da görülür.

iS(21/32), otuS(23/9), sorSan(25/11)

Ş⁷¹: Süreklileşmesini tamamlamamış ç sesi, “ç” ile “ş” arası ünsüz.

Babaeski ve yöresinde tespit ettiğimiz bu ses bölge ağızlarının tamamına yakınında görülmektedir.

kaŞım(21/1), üŞ(35/50), iŞinde(26/3)

T: t-d arası ünsüz⁷²

Tonlulaşma eğilimli “t” ünsüzüdür.

Tā(21/39), süT(27/27), Taçarlar(35/6)

⁶⁹ Ercilasun, 1983: 102

⁷⁰ Malatya ağızında da örneklerine rastlanır. Örnek: Sabağ oluyo(16/11), sebzeli(81/20), apdeSe(98/1) (bk. Gülseren, 2000: 74)

⁷¹ Derlediğimiz metinler içinde rastladığımız bu ünsüz Türk Dil Kurumu'nun Transkripsiyon alfabesinde bulamadık. Kendimizce seçtiğimiz bold “Ş” harfini kullandık.

⁷² Kütahya ağızında da örneklerine rastlanır. Örnek: kaç Tāne(I/27), dāmat(I/124,125) (bk. Tuncer Gülensoy, (1988): *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.49

ÜNSÜZ DEĞİŞİMLERİ

1.Tonlulaşma

Tonsuz ünsüzlerin tonlu hale gelmesi hadisesidir.

- ğ<ğ

Anadolu ağızlarının çoğunda gördüğümüz bu değişim Babaeski ağızlarında da görülmektedir. Özellikle Dağlı Ağızı 'nda görüyoruz.

PA: ğozvınar<kozpınar(4/50)

GA: ğıldım<kıldım(21/68)

BGA: ğadar<kadar(42/57)(50/62), ğoyardığ<koyardığ(52/34)

DA: ğaynattım<kaynattım(58/15), ğazığ<kazık(58/55), ğorğsun<korksun(60/41), ğadifeler<kadifeler(60/55), ğortmağ<kortmağ(64/51), doğuz<dokuz (65/3)

- g<k

Babaeski ağızlarında örnekleri azdır.

BGA: öüdürge<öğütür iken (53/5)

YGA: tegbirle<tekbirle(56/35)

DA: deng<denk(61/2)

- c, Ç<ç

Bu değişimi ilk hecede görmekle birlikte özellikle “hiç” kelimesinde rastlamaktayız.

GA: ĩÇ<hiç(12/11), hic<hiç(20/18), üÇ<üç(23/1), ĩc<hiç(24/28), sac<saç (35/42)

BGA: ĩÇ<hiç(43/25), ac<aç(46/45), ĳofalÇa<kofalça(51/22)

YGA: ilec<ilaç(56/47)

DA: aÇ<aç(60/29), borcları<borçları(61/13), Ç<hiç(61/28)

- **T, d<t**

Babaeski ağızlarında değişik örneklerde rastlanır. Bu değişimi kelime başında kelime ortasında ve kelime sonunda görebiliriz.

PA: işde<işte(1/4), südü<sütü(1/39)

GA: annadayım<anlatayım(11/11), yudardım<yutardım (14/78), südünden<sütünden (16/15), demis<temiz(18/15), edçem<etçem(23/15), süT<süt (27/25) Taşarlar<takarlar(35/6)

BGA: annadırlar<anlatırlar(45/14), hüdüd<hudut(45/27)

YGA: dağı<takı(56/32), annadalım<anlatalım(56/56), darağtan<taraktan(58/43)

DA: işTe<işte(61/1), südü<sütü(64/54)

- **b<p**

Gacal, Dağlı ve Bulgaristan Göçmen ağızlarında örneklerine rastlanır.

GA: çıkarıb<çıkarp(11/26), bis<pis(27/14), sabanca<sapanca(30/10) nābalım<ne yapalım (36/1)

BGA: nābardı<ne yapardı(46/37)

DA: yabıcağ<yapacak(59/46), nābıyun<ne yapıyorsun(60/2)

- **j<ş**

Rumeli ağızlarına çoğunlukla karşımıza çıkar. Babaeski ağızlarında da görülmektedir.

GA: boj<boş(22/23), bej<beş(24/3), yunan_ıjgalinde<yunan işgalinde(26/19)

BGA: bej<beş(49/1)

DA: ijde<işte(61/36)

- **F, v<f**

Örneklerini belli başlı bazı kelimelerde görüyoruz.

PA: eFendim<efendim(6/10)

GA: taraFta<taraf(15/3), laF<laf(15/5), seFer<sefer(15/32), yuFka<yufka(16/17), asFaltan<asfaltan(24/16), uFağ<ufak(30/25)

BGA: seFer<sefer(42/6), kaFam<kafam(47/2), taraFa<tarafa(47/19), raF<raf(50/19),

YGA: eFendim<efendim(57/17)

DA: kaFgazlı<kafgazlı(60/67), yuvka<yufka(62/19), kaFası<kafası(66/35)

- **S, z<s**

Babaeski ağzlarında örneklerine pek çok kelime rastlanır.

PA: teriS<terhis(6/21), herkeze<herkese(8/2)

GA: herkeze<herkese(13/2) patetiz<patates(16/2), iS<is(21/32), kavuSundan<kavusundan(21/52), kıSmet<kısmet(23/2), herkez<herkes(27/39)

BGA: apdeze<abdeste(42/26), doS dolay<dos dolay(50/43), serbez< serbest(54/18)

YGA:ērkez<herkes(56/27), patetiz<patates(56/51)

DA: domatēz<domates(58/10), herkeze<herkese(61/7)

- **y<h**

Bu değişimi özellikle Arapça ve Farsça'dan alınma kelimelerde görüyoruz.

PA: mutayitte<mütahitte(7/45)

GA: ceyilli<cehili(15/5), sayi<sahi(17/38), sāliye<salih(29/15), vallay<vallahi(38/26)

BGA: illey<illah(42/32), vallayi<vallahi(44/3)

YGA: sabāysi<sabahısı(56/7)

DA: şeyit<şehit(63/25)

2.Tonsuzlaşma

Tonlu ünsüzlerin tonsuz hale gelmesi hadisesidir.

- **k<g**

Babaeski ağzlarında örneklerine rastlanmaktadır.

GA: keliyo<geliyor(25/3), kiderke<giderken(26/22)

- **ķ<g**

BGA: ķayrıķ<gayrı(42/32)(50/7)

DA: ķayrıķa<gayrı(61/53)

- **ķ<ğ**

Babaeski ağızlarında rastlanılan bir ünsüz değişmesidir.

PA: çoķumuz<çoğumuz(6/36)

GA: çoķu<çoğu(17/40), çoķuķum<çoķuğum(19/30), aķarmaz<ağarmaz(11/25)

BGA: çoķuķum<çoķuğum(54/7), ufaķım<ufağım(54/19)

DA: çoķu<çoğu(60/24)

- **k<ğ**

Tek örneği Bulgaristan Göçmen ağızında görülür.

BGA: eriki<eriği(45/24)

- **p<b**

Genellikle ilk hecede görülen bir ünsüz değişmesidir.

GA: kıprıs<kıbrıs(23/52), peze<beze(27/8), pındirdiler<bindirdiler(27/45)

BGA: apdeze<abdeste(42/26), piniyi<biniyor(43/71), peze<beze(55/24)

DA: pıçaķlan<bıçak ile (62/19)

- **S, s<z**

İkinci ve daha sonraki hecelerde görülen bir ses değişmesidir.

PA: sekis<sekiz(3/11), otus<otuz(3/28)

GA: dokustu<dokuzidi(17/32), sekis<sekiz(17/39), otus<otuz(18/6), otuS<otuz(23/9)

BGA: sekis<sekiz(42/11), sālanmas<sağlanmaz(49/6), kısķardeşim<kızķardeşim(54/13)

YGA: ķoyarıs<koyarız(56/62)

DA: ölçeris<ölçeriz(58/56) otus<otuz(61/40), yaparıs<yaparız(62/10), ğasteler<gazeteler(66/47)

- **Şimdiki ve Geniş zamanın 1.çoğul şahıs çekiminde ekinde görürüz.**

PA: giymiyoŗus<giymiyoŗuz(5/27), konuŗuyuoŗus<konuŗuyoruz(4/1), kuyuoŗus<koyarız(4/3), yatıyoŗıs<yatıyoruz(4/46), piŗiruyus<piŗiriyoruz(4/78)

GA: doŗuyorus<dokuyoruz(11/8), yaparıs<yaparız(27/8), dōŗeris<dōŗeriz(29/25), ayıklarıs<ayıklarız(33/33), kaynatırıs<kaynatırız(34/26), çekeris <çekeriz(35/51)

BGA: koyuyoŗus<koyuyoruz(43/11), yapıyus<yapıyoruz(52/44)

DA: geçeris<geçiriyoruz(58/57) yapıyorus<yapıyoruz(61/32), yapmayıs<yapmıyoruz(64/41)

- **ç<c**

Gelecek zaman çekiminde, özellikle tonsuz ünsüzlerle biten fiil tabanlarına gelen gelecek zaman çekiminde görüyoruz. Diğer örneklere de rastlanır.

PA: kapçakç<kapacak(9/15), nāpiçān<ne yapacaksın(10/23), gitçek<gidecek(10/15)

GA: hıdırcadan<hıdırcadan(14/55)

BGA: annatçaklar<anlatacaklar(43/23), gidçek<gidecek(49/14)

- **T, t<d**

Babaeski ağızlarında örneklerini pek çok kelime de görürüz.

PA: tā<daha(7/18), tolu<dolu(7/20)

GA: Tā<daha(21/28), tolu<dolu(32/21), Taŗ<taŗ

BGA: Turmuŗlar<durmuŗlar(44/28), tūmbekleri<dūmbekleri(46/8), tavar<davar(46/16), vatanTaŗı<vatandaŗı(50/7), tā<daha(50/13), tolurdu<dolardı(54/23)

DA: tā<daha(58/7), tālılar<dağlılar(58/26), tolu<dolu(62/25)

- **F, f<v**

Babaeski ağızlarında örnekleri azdır. Sadece Gal ve Bulgaristan Göçmen ağızında görülür.

GA: māfoldu<mahvoldu(17/71), taFşan<tavşan(41/9)

BGA: kanaffiçe<kaneviçe(50/17)

- **t<y**

Pomak ağızında tek örneği görülür.

PA: bişetden<birşeyden(1/4)

3.Süreklileşme

Süreksiz(patlayıcı) ünsüzlerin sürekli hale gelmesidir.

- **v<ğ<g**

İki ünlü ses arasında kaldığında genellikle görülür. “Soğan” kelimesi bölge ağızlarında ortak değişime uğramıştır.

PA: suvan<soğan(2/22)

GA: suvan<soğan(18/15), yıvirmā<yoğurmaya(27/29)

BGA: sovan<soğan(43/10), yıvırıp<yoğurup(52/25), yıvīz<yığıyoruz(55/15)

DA: sōvan<soğan(62/14), yıvın<yığın(63/16)

- **y<ğ**

Babaeski ağızlarında örneklerine rastlanır.

PA: beyendik<beğendik(4/46) çiyneyisın<çiğniyorsun(10/4), dèymeyi<değmiyor (9/57)

GA: iylen<iğlen(11/17), çiye<çiğe(16/19), asteymen<asteğmen(17/56), biyenmiyi<beğenmiyor(21/52)

BGA: ereylisi<ereğlisi(44/33), öylenden<öğlenden (47/13), eylence<eğlence(49/14), deyişmē<değişme(55/10)

YGA: eyitmen<eğitmen(57/5)

- **y<đ**

Babaeski ağızlarında örnekleri görölmektedir.

GA: beyazlıy< beyazlığı (18/18)

BGA: duyduyim<duyduğum(42/56)

YGA: çiçeyi<çiçeği(56/14)

DA: çocuyüm<çocuğum(60/7), kızannıymızdan<kızanlığımızdan(61/42)

- **y<đ<đ**

Bölge ağızlarında görölmektedir.

PA: buydayla<buğdayla(2/15), saya<sağa(3/37)

GA: şırlayan< şırlağan(21/30)

BGA: sayız<sağız(52/39), yayyı<yayđı(53/9)

DA: daya<dağa(59/7), doyruluyo<doğruluyor(61/5)

- **y<đ<đ<k**

Tek örneğine Bulgaristan Göçmen ağzında rastlanır.

BGA: yavur<đavur<đafur<kafir(42/34)

- **m<b**

Kelimenin başında veya ilk hecede görmekteyiz.

PA: men<ben(1/12), talemeler<talebeler(3/38),

GA: munnara<bunlara(13/2), munnā<bunlar(30/48), menil minel<beynel minel(38/9)

BGA: munnar<bunlar(42/48), men<ben(42/50), mirşey<birşey(44/6)

- ş, Ş<ç⁷³

PA: uŞmuşlar<uçmuşlar(7/25), sazlımalkoŞluyuz<sazlımalkoçluyuz(8/9), üş<üç (9/31),
GA: üŞ<üç(19/5), kaŞtım<kaçtım(21/1), üŞüncü<üçüncü(22/12), iŞti<içti(23/11),
kırküŞ<kırküç(25/22), beŞkamızda<beçkamızda(27/12), Şıktı<çıktı(30/26)
BGA: aŞtıramamış(46/54), genŞler<gençler(52/6), aŞtı<açtı(52/42), üŞ(54/8)
YGA: iŞinde<içinde(57/20)
DA: buŞuk<buçuk(63/4), işeriye<içeriye(63/3), kaŞtı<kaçtı(64/52), kaŞ<kaç(66/1),
buŞuk<buçuk(66/7), iŞinde<içinde(66/33)

- j<ç

Örneklerine sadece Pomak ve Gacal ağzında rastlanır.

PA: üj<üç(1/14)

GA: oruj<oruç(32/7), üj<üç(38/33)

- ç, j<c

Bu değişim özellikle kelime ortasındaki hecede görülür.

GA: k̄āvejidi<kahveciydi(26/2)

BGA: geje<gece(42/32), āji<hacı(42/57), ōja<hoca(49/13)

DA: gije<gece(60/26), āji<hacı(62/15), çoçüm<çocuğum(63/26), öleçek<ölecek(66/15),
amīçam<amcam(66/38)

- v<b

Sadece Pomak ve Dağlı ağzlarında örnekleri görülür.

⁷³ Bu ünsüz değişmesi özellikle Kıpçak Türkçesi’de görülen bir ses olayıdır. Bölgemiz ağzında süreklileşmesinin tamamlamış ve tamamlanmamış bir “ş” sesi vardır. Kıpçakların Balkan coğrafyasında da yaşadıkları bilinmektedir. Bu ses değişmesinin Kıpçakça’nın bir kalıntısı olduğu kanısındayız. Bu süresizleşme olayı Karadeniz bölgesinde de sıkça gözükmektedir. Karadeniz Bölgesine de yoğun bir biçimde Kıpçak gruplarının geldiğini bilmekteyiz. Örn:uştı<uçtı(uçtu), bişti<biçti, aştı<açtı (bk. Necati Demir, (2000): “Karadeniz Bölgesi ağzlarında Kıpçak Türkçesi özellikleri”, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, Ankara: s.7-8)

PA: tavi<tabi(1/18), vi<bi(2/32)

DA: vi<bir(59/23)

- **b<b**

Babaeski ağızlarında tümünde örneklerine rastlanır.

PA: tabi<tabi(1/38)

GA: fabri<fabrikası(12/3), tabi<tabi(15/16), bereket<bereket(15/24), bırada<burada(19/1), hazinebatarmış<hazinebatarmış(20/34), başka<başka(20/36)

BGA: bulgaristan<bulgaristan(47/1), tabi<tabi(47/10), babam<babam(50/10)

YGA: babam<babam(57/1), tabi<tabi(60/31), çabıkun<çabukun(60/50)

DA: biber<biber(62/15), buam<babam(62/29), tabi<tabi(66/21), babam<babam(66/36)

Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişimler

- **n<m**

Sadece “şindi” kelimesinde görülmektedir.

PA: şindi<şimdi(4/10)

GA: şindi<şimdi (30/59)

BGA: şindi<şimdi(42/58), şini<şimdi(49/5)

YGA: şindi<şimdi(57/19)

DA: şindi<şimdi(58/38)

- **m<n**

Tek örneğine “Gacal” ağızında rastlanır.

GA: ambar<anbar(29/17)

- **l<r**

Babaeski ağızlarında örneklerine rastlanır.

PA: davullallan<davullarlan(10/2)

GA: belber<berber(15/25), lula<rulo(34/21), evlenelek< evlenerek (36/7),
yerleşil<yerleşir(39/16)

BGA: eldimizde<erdiğimizde(42/14)

- **r<l**

Babaeski ağızlarında örneklerine rastlanır.

PA: gümürçin<gümülcine(7/33)

GA: armıyo<almıyor(29/41), kuru komşu<kolu komşu(37/64)

BGA: arpullu'da<alpullu'da(43/21), burğur<bulğur(54/20)

DA: berinde<belinde(60/45)

- **n<r**

Tek örneğine Gacal ağızında rastlanır.

GA: kadan<kadar(13/29)

- **r<n**

Tek örneğine Bulgaristan Göçmen ağızında rastlanır.

BGA: uyğur<uygun(51/36)

- **ş<s**

Örneklerine Bulgaristan Göçmen ve Gacal Ağızı'nda rastlanır.

GA: yeşir<esir(14/1), şenitçiler<senetçiler(20/4)

BGA: paşaport(46/69)

- s<ş

Örneklerine sadece Bulgaristan Göçmen Ağzı ve Gacal Ağzı'nda rastlıyoruz.

GA: arastırıyosunuz<araştırıyorsunuz(26/31)

BGA: sumnu<şumnu(46/57), kııs<kış(52/1)

- l<n

Sadece “dönüm” kelimesinde görülen bir ses değişmesidir.

GA: dölüm<dönüm(17/23)

BGA: dölüm<dönüm(50/15)

DA: dölüm<dönüm(66/58)

- n<l

Babaeski ağızlarında örnekleri azdır.

BGA: tahsindārlar<tahsildarlar(42/16)

YGA: enni<elli(57/23)

DA: õşnuk<hoşluk(60/3)

- y<r

Sadece “seferberlik” kelimesinde görüyoruz.

PA: seferbeylik<seferberlik(3/14)

DA: seferbeylik<seferberlik(63/11)

- n<y

Bulgaristan Göçmen Ağzı ve Dağlı Ağzı'nda görülür.

BGA: patlıcay<patlıcan(54/37)

DA: baltayın<baltanın(60/69)

- **l<v**

Örnekleri sadece Dağlı ve Bulgaristan Göçmen ağızlarında görülür.

DA: elkáf<evkaf(63/4)

BGA: malzer<mavzer(42/27)

- **v<h**

Tek örneğine Gacal ağzında rastlanır.

GA: yavudi<yahudi(23/48)

- **h<v**

Tek örneğine Dağlı ağzında rastlanır

DA: hurmayın<vurmayın(60/27)

- **m<v**

Tek örneğine Dağlı ağzında rastlanır.

DA: mefat<vefat(59/2)

- **v<m**

Tek örneğine Dağlı ağzında rastlanır.

DA: loğuvunu<lokumunu(59/36)

- **l<y**

Tek örneğini Pomak ağzında görüyoruz.

PA: yürülerek<yürüyerek(4/40)

4.Süreksizleşme

Sürekli ünsüzlerin süreksiz hale gelmesidir.

- **c<j**

Tek örneğine Gacal ağzında rastlanır.

GA: candırmalar<jandarmalar(30/24)

- **ç<ş**

Babaeski ağızlarında örnekleri azdır.

GA: çindi<şimdi(32/1)

BGA: peçkir<peşkir(50/29)

DA: çişelere<şişelere(58/9)

- **b, b<v**

Babaeski ağızlarında örneklerine rastlanır.

PA: başsa<varsa(9/13)

GA: barmış<varmış(17/1)

BGA: burur<vurur(50/37)

YGA: bidiyo<video(56/47)

DA: barmış<varmış(58/7), kayınbaldem<kayınvalidem(58/14), eblerimiz<evlerimiz

(58/ 23)

ÜNSÜZ BENZEŞMESİ

Bir sözcükteki seslerin, oluşum noktası bakımından birbirlerini etkileyip benzemesidir.⁷⁴

1. İlerleyici Benzeşme

a) Yarı Benzeşme

Birinci ünsüzün ikinciye etki ederek ona kendi özelliğinden birini veya ikisini vermesidir.

- **mn<ml**

Bu benzeşmeyi genellikle çokluk eklerinde görmekle birlikte, kelime kökünde ve vasıta hale ekinde de görüyoruz.

GA: abimnen<abimle(12/13), keramnárın<keremlerin(13/21), adamnar< adamlar (16/52), babamnardan<babamlardan(20/34). bayramnar<bayramalar (35/30)

BGA: babamnar<babamlar(44/28)

DA: memnketten<memleketten(60/10), adamnar<adamlar(60/22), emgemner< yengemler (64/23)

b) Tam Benzeşme

1. İlerleyici Benzeşme

Bir ünsüz, kendini kendinden önceki ünsüze benzetiyorsa buna ilerleyici benzeşme denir.

- **nn<nl**

Bölge ağızlarında en sık örneğine rastadığımız benzeşmedir.

PA: bunnār<bunlar(1/26), torunnār<torunlar(4/16), kadınnaří<kadınları(4/17), onnaŗ<onlar(5/18), nişannı<nişanlı(7/40), annıyoŗlaŗ<anlıyorlar(10/14)

⁷⁴ Eker, 2003: 242

GA: bunnar<bunlar(11/4), ekinner<ekinler(12/6), donnarı<donları(14/6), annatırdı<anlatırdı(19/37), qarannıqlarda<karanlıklarda(20/7), onnarı<onları(21/42)

BGA: bunnarın<bunların(42/4), attırmasınnar mı<attırmasınlar mı(43/40), gidenner<gidenler(44/12), onnar<onlar(47/3), nişannıydıq<nişanlıydık(48/10)

YGA: dūnner<dūğünler(56/31), qoyunnara<koyunlara(57/2)

DA: annadayam<anlatayım(58/39), qazannara<kazanlara (59/14),

qoyunnara<koyunnara(60/3), gelinnik<gelinlik(61/17), telefonna<telefonla (62/22)

- **nn<nr**

Tek örneğini Dağlı ağızında gördüğümüz benzeşmedir.

DA: sonna<sonra(63/23)

- **ll<ly**

Tek örneğine Gacal Ağızı'nda rastlıyoruz.

GA: fasülle<fasülye(33/16)

2. Gerileyici Benzeşme

Bir ünsüz, kendinden önceki ünsüzü kendine benzetiyorsa buna gerileyici benzeşme denir.

- **tt < yt**

Tek örneğine Pomak ağızında rastlıyoruz.

PA: şet_teymen(1/1)

- **zz<lz**

Tek örneğine Pomak ağızında rastlıyoruz.

PA: mazzemeci<malzemeci(3/47)

- **zz<cz**

Tek örneğine Pomak ağzında rastlıyoruz.

PA: ezzacıbaşında<eczacıbaşında(7/45)

- **cc<zc**

Sadece “accık” kelimesinde örneğine rastlıyoruz.

PA: accık<azcık(9/2)

GA: accık<azcık(29/37)

BGA: accık<azcık(50/45)

- **ll<rl**

Şimdiki ve geniş zaman çekim eklerinde görülen bir benzeşme olmakla beraber isim çekim ve yapım eklerinde de bu benzeşmenin örneklerine rastlıyoruz.

PA: davullallan<davularla(10/2)

DA: dèyeller<diyorlar(59/7), m̄acılıktan<m̄acırlıktan<muhacirlikten(60/15),

kapıyollar<kapıyorlar (60/22), bulullar<bulurlar(60/59)

- **ss<zs**

Bu benzeşmeyi özellikle geniş zaman çekiminde görüyoruz.

PA: istemessem<istemezsem(9/66)

GA: gitmessin<gitmezsin(19/9), vermesse<vermezse(27/39), soğmassın<sokmazsın
(35/35)

DA: satmassın<satmazsın(58/68), sıkmassan<sıkmazsan(61/11)

- **ss<ts**

Tek Örneğine Dağlı ağzında rastlıyoruz.

DA: yassı<yatsı(59/26)

ÜNSÜZ TÜREMESİ

Ünsüz Türemesi, sözcüğün asli şeklinde bulunmayan bir ünsüzün sonradan çeşitli nedenlerle ortaya çıkan ses olayıdır.⁷⁵

Kelime Başında Ünsüz Türemesi

- “y” ünsüzü

Tek örneğine Gacal ağzında rastlıyoruz.

GA: yeşir<esir(14/1)

- “h” ünsüzü

Rumeli ağızlarında genel yapısı itibariyle “h” ünsüzünün hemen hemen hiç kullanılmaz.⁷⁶ Babaeski ağızları içinde kelime başında “h” ünsüzünü çoğunlukla türeten ağız olarak Gacal ağzını tespit ettik.⁷⁷

GA: hannem<annem(21/8), helbette<elbette(21/34), heren<eren(37/44)

BGA: hekmek < ekmek(46/10)

DA: hambara<ambara(60/59)

b) Kelimele Ortasında Ünsüz Türemesi

- “y” ünsüz türemesi

PA: nayip<naip(5/18), ismayıl<ismail(4/63)

⁷⁵ Eker, 2003: 239

⁷⁶ Kalay, 1998: 52

⁷⁷ Babaeski'nin etnik yapısı bölümünde Gacallarla ilgili bilgi verilirken onların Gagavuzlarla hemen hemen aynı adetlere ve aynı ağız özelliklerine sahip olduğu değinilmiştir. (bk. s: 17) Gagavuzca'da sistematik olarak ön seste “h” ünsüzü türer. Bunun yanında çok miktarda kelimedede “h” ünsüzü, kelime başında, ortasında, sonunda düşmektedir. (bk. Nevzat Özkan, (1996): *Gagavuz Türkçesi Grameri*, TDK Yayınları, Ankara: s. 90-91). İşte bu sebeple özellikle Gacal ağzında gördüğümüz bu “h” ünsüzün türemesi ve düşmesi hadisesi, tarihçe kısmında bahsedilen Gacal ile Gagavuzların aynı etnik yapı olduğu hakkındaki görüşünü desteklemektedir. Yapılacak olan detaylı araştırmalar bu konuya açıklık getirecektir.

GA: neyip<naip(14/2), sayit<sait(19/7), faik<fayik(19/26), dayima<daima(25/8)
vesayitler<vesait(30/7), dayrelerde<dairelerde(32/43), ayilesi<ailesi(36/3)
BGA: viraney mi<virane mi(42/17), ismayil<ismail(44/12)
DA: ayilesi<ailesi(59/5), dayimci<daimci(61/11), vesayit<vesait(63/31)

- **“l” ünsüz türemesi**

Tek örneğine Gacala ağzında rastlıyoruz.

GA: kesilyalar<kesiyorlar(30/58)

- **“v” ünsüz türemesi**

Sadece Arapça’dan Türkçe’ye girmiş olan “dua” kelimesinde görmekteyiz.

GA: duva<dua(36/13)

BGA: duvasını<duasını(49/13)

YGA: duva<dua(56/36)

- **“n” ünsüz türemesi**

Tek örneğine Bulgaristan Göçmen ağzında rastlıyoruz.

BGA: kaymakamna<kaymakama(42/10)

- **“s” ünsüz türemesi**

Tek örneğine Dağlı ağzında rastlıyoruz.

DA: kasasturayı<kasaturayı(60/53)

c) Kelime Sonunda Ünsüz Türemesi

- **“m” ünsüz türemesi**

PA: fasülem<fasülye(2/18), belkim<belki(4/56)

GA: tatlım oluy<tatlı oluyor(18/16)

DA: belkim<belki(62/34)

- “y” ünsüz türemesi

PA: yáney<yani(6/1)

GA: varlıklıy<varlıklı(13/25), sörey<sonra(14/77), kâvey<kahve(23/17)

DA: baltay<balta(66/17)

- “k” ünsüz türemesi

GA: kayrıķ<gayrı(42/32)

- **İlk kelimenin son hecesindeki ünlü kendinden sonra gelen kelimenin ilk ünsüzünün etkisiyle ilk kelimenin son hecesinde türeme olur.**

PA: hadid_đıyořuz(2/8), yirmiç_çap<yirmi çap(3/44)

BGA: ikik_kişilik(46/37)

- “n” ünsüz türemesi

GA: belkin<belki(26/2)

BGA: tuncelin<tunceli(45/6)

DA: halbukin<halbuki(60/47)

- a) **Babaeski ağzında “n” vasıta hal ekiyle genişletilmesiyle ünsüz türemesi olmuştur.**

PA: azcıkın<azıcık(4/66), kuzulaşlan<kuzular ile(4/67), avuçlan<avuç ile(7/34),

çocuklaşlan< çocuklar ile(10/12), ıhlamırlan<ıhlamur ile(9/3), ilkin<ilk(9/14)

GA: karısınınnan<karısı ile(19/35), davullan<davul ile(21/1), abılernen<abileri ile(21/13),

azcıkın<azıcık(27/8), iplen<iple(34/24), düvennen<düven ile (35/14), otlan<ot ile(38/26)

BGA: amcanlan<amcan ile(42/4), azcıkın<azıcık(52/27)

YGA: arabasıynan<arabası ile(56/15), artıkın<artık(57/11)

DA: kamyonnan<kamyon ile(58/2) salçalan<salça ile(58/13), kazannan<kazan ile (58/71), arabalarlan<arabalar ile(59/24), arabalarinnan<arabaları ile(60/45)

ÜNSÜZLERİN YER DEĞİŞTİRMESİ(GÖÇÜŞME)

Göçüşme, kelime içindeki seslerin yer değiştirmesidir.⁷⁸ Babaeski ağızlarında birkaç kelimedede tespit ettik.

BGA: dürürül<dürülür(46/14)

YGA: eşkimiklisinin<ekşimiklisinin(56/49)

DA: çölmekler<çömllekler(59/14)

ÜNSÜZ DÜŞMESİ

Sözcüğü oluşturan asli ünsüzlerden birinin düşmesidir.⁷⁹

a) Kelime Başında Ünsüz Düşmesi

- “h” ünsüzünün düşmesi

“h” ünsüzünün düşmesi genellikle uzun ünlü meydana getirir. Rumeli ağızında “h” ünsüzünün kullanılmayışı Rumeli ağızlarının karakteristik özelliklerinde biridir.

PA: ādise<hadise(3/31), āşlıyoorus<haşlıyoruz(4/4), ēp<hep(6/10)

GA: ārbinde<harbinde(17/57), ēpsi<hepsi(18/9), āşlıyız<haşlıyoruz(18/18), āyır<hayır (18/27), āla<hala(19/10), ārmanda<harmanda(20/4), ēpsini<hepsini(22/7)

BGA: āne<hane(42/11), ātırdā<hatırda(42/58), ālķa<halka(50/32), āşladık<haşladık (51/41), āsanlar<hasanlar(51/47)

⁷⁸ Eker, 2003: 241

⁷⁹ Eker, 2003: 240

YGA: āfta<hafta(56/3), āsır<hasır(56/17), ōca<hoca(56/36), ēr<her(56/49), ūkūmet<hükümet(57/11)

DA: ōşnuḡ<hoşluk(60/3), Ç<hiç(61/19), āberi<haberi(62/38), ōcalar<hocalar(64/6)

- **“y” ünsüzünün düşmesi**

Babaeski ağızlarında örnekleri görülür.

PA: ūkseliyor<yükseliyor(2/33), doḡuz_üz<dokuz yüz(3/14), ıḡıyoruz< yıkıyoruz (5/2)

GA: ingelerimiz<yengelerimiz(14/53)

BGA: doḡuz_üz<dokuz yüz(44/1), ingem<yengem(48/11)

YGA: etişmedik<yetişmedik(57/13)

DA: ingemi<yengemi(61/42), engemner<yengemler(64/27)

- **“v” ünsüzünün düşmesi**

Sadece “vurmak” kelimesinde görülür.

GA: urulmadı<vurulmadı(17/46)

DA: urduydu<vurduydu(62/26)

b) Kelime Ortasında Ünsüz Düşmesi

- **“r” ünsüz düşmesi**

Şimdiki zaman ekindeki –r ünsüzü, genellikle üç ağızda da ortak olarak düşme eğilimlidir.

PA: biliyosun<biliyorsun(1/37), diyosa<diyorsa(5/12), etmiyolar<etmiyorlar(5/13)
gidiyolar<gidiyorlar(5/28)

GA: doḡuyosun<dokuyorsun(11/5), topluyolar<topluyorlar(14/21), geliyomuş<geliyormuş(23/3)

BGA: diyolar<diyorlar(44/3), oluyodu<oluyordu(44/8), geliyolardı<geliyorlardı(47/12), yerleşmiyolar<yerleşmiyorlar(51/4)

DA: oturuyuduk<oturuyorduk(62/30), diyolar<diyorlar(66/11)

- **“r” ünsüz düşmesiyle ilgili diğer örnekler**

“r” ünsüzünün kelime ortasında düşmesinin görüldüğü diğer yerler, fiil ve isim tabanlarıdır.

PA: sōna<sonra(3/46), kilometi<kilometre(3/23)

GA: bişey(14/32), getittirirler<getirttirirler(14/71), sōna(17/21), uşücüler<öşürçüler (20/4), seperiz(27/9)

BGA: otuttıramıy<oturtturamıyor(42/53), aldıtılarda<aldırtılarda(43/41), dēdi<derdi (46/30), bişey<birşey(51/37)

DA: dōt<dört(61/36), tālanın<tarlanın(62/26)

- **“ğ” ünsüz düşmesi**

Rumeli ağızlarının genel bir özelliğidir. “ğ” ünsüz düşmesi kendinden önceki hecenin ünlüsünü uzatır.

PA: dūma<doğma(6/4), yālardı<yağlardık(7/14)

GA: yāsını<yağsını(18/11), yūruyum<yoğruyorum(18/18), dōmuş<doğmuş (20/1), bālırsın<bağlırsın(21/31), dōdum<doğdum(23/2), bālıyor<bağlıyor (23/43),

BGA: dōma<doğma(43/27), ōrenince<öğrenince(44/20), ūraşıyo<uğraşıyor(49/4),

ōlum<oğlum (51/11), bālıyız<bağlıyız(51/33), bālı<bağlı(52/3)

YGA: ōlan<oğlan(56/3), ālatacak<ağlatacak(56/43)

DA: dālı<dağlı(58/22), ĩnesi<iğnesi(60/9), sālam<sağlam(61/34), yādı<yādı(62/25),

ōlum<oğlum(63/16), būdayı<buğdayı(65/8)

- **“h” ünsüz düşmesi**

Rumeli ağızlarında görülen bir ses olayıdır.

PA: teris<terhis(3/48), bāçeden<bahçeden(9/1), tarāna<tarhana(9/31)

GA: pelvanlarmış<pehlivanlarmış(16/61), istikam<istihkam(17/51), tēlike<tehlike (17/55), mūtarlık<muhtarlık(19/1), kāvesi<kahvesi(19/9)

BGA: rāmetli<rahmetli(43/48), silāları<silahları(47/15), tarāna<tarhana(50/53), mēmet< mehmet(51/46)

YGA: āretime<ahretime(56/13), bāşīşi<bahşīşi(56/46), şēriye<şehriye(56/55)

DA: zāmet<zahmet(59/11), k̄āveye<kahveye(59/26), mūtar<muhtar(60/27), tarāna < tarhana (62/10), dolmabāçe<dolmabahçe(63/30)

- **“t” ünsüz düşmesi**

Babaeski ağızlarında görülen bir ses olayıdır.

PA: assubay<astsubay(1/46), çifçilik<çiftçilik(1/47), boşaltım< boşaltım (9/11)

GA: hizmetkarlık<hizmetkarlık(15/26), çiflik<çiftlik(17/17), serbezlendi<serbestlendi (31/5), otuttur<oturttur(37/3)

DA: çifçilik<çiftçilik(66/36)

- **“y” ünsüz düşmesi**

Babaeski ağızlarında örneklerine sıklıkla rastlanır.

PA: böle<böyle(1/5), fasülem<fasülye(2/18)

GA: böle<böyle(11/5), öle<öyle(13/13), k̄ulel̄imiş<kuleliymiş(14/20), fasılası< fasülyesi (/18/9), süleyim<söyleyeyim(22/2), televizonda<televizyonda (25/18)

BGA: böle<böyle(42/19), öle<öyle(44/10)

YGA: böle<böyle(56/9), söyleyim<söyleyeyim(56/54)

DA: öle<öyle(59/9), şēcim<şeyciğim(60/29), güvesi<güveysi (64/12)

- **“y” ünsüzünün düşmesi aynı zamanda Dağlı Ağızı şimdiki zaman çekiminde görülür.**

DA: tutuollar<tutuyorlar(60/20), gidiöller<gidiyorlar(60/25), bırakıollar<bırakıyorlar (60/28), gidiöller<gidiyorlar(64/36)

- **“n” ünsüz düşmesi**

Sadece “sonra” ve “insan” kelimelerinde görülmüştür.

PA: sōra<sonra(9/13)

GA: sōra<sonra(11/12)

BGA: sōra<sonra(42/14), īsan’da<insan(46/34)

DA: sōra<sonra(58/4)

- **“s” ünsüz düşmesi**

Dağlı ve Gacal ağızı metinlerinde görülen bir ses olayıdır. Görülen geçmiş zaman ekinden sonra gelen 2. Tekil ve Çoğul şahıs eklerinde ve Ek-fiil çekiminde görülür.

GA: görmüşün<görmüşsün(20/30), çocuğmuşun<çocukmuşsun(30/20)

DA: gelmişiniz<gelmişsiniz(58/64), kuvvetlīmişin<kuvvetliymişsin(58/76)

- **“l” ünsüz düşmesi**

Örnekleri azdır.

GA: beki<belki(19/36), anadın mı<anladın mı(25/23)

DA: beki<belki(62/18), anadın mı<anladın mı(63/44)

- **“v” ünsüz düşmesi**

Tek örneği dağlı ağızında görülür.

DA: dūmüşler<dövmüşler(60/27)

- **“d” ünsüz düşmesi**

Sadece belirli kelimelerde görülür.

PA: efenim<efendim(3/4)

GA: şimi<şimdi(13/60)

BGA: şimi<şimdi(45/1)

DA: ŧimi<ŧimdi(64/4)

- **“f” ünsüz düŧmesi**

Tek örneği Bulgaristan göçmen ağzında görölr.

BGA: çit<çift(46/18)

- **“k” ünsüz düŧmesi**

Babaeski ağızlarında örnekleri azdır.

GA: kuyucular<kuyucuklar(14/54), kalabadi<kalabalıktı(14/71), üsüz<öksüz(16/70),

yüse<yüksek(17/59), ŧimikli<ekŧimikli(29/36)

BGA: eŧirmiş<ekŧirmiş(50/47), ösüz<öksüz(52/34)

a) **“k/k” ünsüz düŧmesi aynı zamanda gelecek zaman çekiminde de görölmektedir.**

GA: yaticamiŧlar<yaticakmiŧlar(24/20), geçicemiŧ<geçicekmiŧ(38/48)

BGA: yapicā<yapıcak(42/27), kalcamiŧlar<kalacakmiŧlar(50/17)

DA: olcāmiŧ<olcakmiŧ(61/15)

- **“z” ünsüz düŧmesi**

Sadece “azcık” kelimesinde görölr.

PA: acık<azcık(9/65)

GA: acık<azcık(21/61)

BGA: acık<azcık(46/32)

c) Kelime Sonunda Ünsüz Düşmesi

- “t” ünsüz düşmesi

Babaeski ağızlarında örnekleri görülür.

PA: eve<evet(3/6), çift<çift(4/41), şerbe<şerbet(4/77), danışman<danişment(6/9)

GA: serbeS<serbest(23/34), niyme<nimet(31/33), dürüs<dürüst(34/7)

BGA: apdez<abdest(42/26), üs<üst(53/1), serbez<serbest(54/12)

DA: serbes<serbest(63/5)

- “h” ünsüz düşmesi

“h” ünsüzünün düşmesi ünlü uzamasını meydana getirir.

PA: sal <salih(3/29), vallā<vallah(8/2), sabā<sabah(9/35)

GA: vallā<vallah(13/6), kırcasalī<kırcasalih(14/50), allā<allah(14/56)

BGA: allā<allah(43/30), fat <fatih(44/18), siyā<siyah(46/27), sabā<sabah(50/47)

YGA: illā<illah(56/46)

DA: illē<illah(59/19), sefte<siftah(59/21), siyā<siyah(61/24), silā<siyah(66/14),

sabā<sabah(66/47)

- “l” ünsüz düşmesi

Örnekleri azdır.

PA: nası<nasıl(1/3)

GA: nası<nasıl(11/36), sofuhalı<sofuhali(40/1)

BGA: sofuhalı<sofuhali(43/45), nası<nasıl(46/14)(54/16)

YGA: nası<nasıl(56/23)

DA: nası<nasıl(58/6), kılasturu<kolestrol(61/33)

- **“n” ünsüz düşmesi**

“iken” zarf ekindeki “-n” ünsüzü kimi zaman düşmektedir.

PA: giderke<giderken(3/38)

GA: çocukke<çocuk iken(14/64), toplarğa<toplar iken (15/31), askerdeyke<askerde iken(15/44), gidërke<giderken(21/11), ordayke<orda iken (21/3)

BGA: ölürkede<ölür ikende(43/41), gelirke<gelir iken(46/29), alırğa<alır iken(50/7), gelirke<gelir iken(53/16)

DA: koşārğa<koşar iken(58/65), yaşındayka<yaşındayken(64/47)

- **“n” ünsüzünün düşmesiyle ilgili diğer örnekler**

GA: zati<zaten(31/13)

BGA: zate<zaten(54/15)

YGA: zate<zaten(57/26)

DA: zātē<zaten(58/65)

- **“r” ünsüz düşmesi**

Şimdiki zaman ekindeki “-r” ünsüzünün düşmesi Babaeski ağızlarında görülür. Bununla beraber -lar/-ler çokluk ekindeki “-r” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü olayı görülür.

- **Şimdiki zaman ünlüsü ilçe ağızında sürekli düşme eğilimdedir. Aynı özellik Batı Anadolu ağızları içinde geçerlidir. Kamile İmer “(-yor) biçimbirimindeki “r”nin düzenli olarak Batı Anadolu ağızlarının ölçünlü Türkçe’den ayrılan en önemli yanlarından birini⁸⁰ oluşturduğunu belirtir. Bu özellik Babaeski ağızları içinde geçerlidir.**

PA: anlıyo<anlıyor(2/7), oluyo<oluyor(4/14), geliyo<geliyor (4/40), alıyo<alıyor(4/40), konuşuluyo<konuşuluyor(6/11), yapıyo<yapıyor (7/41)

⁸⁰ Örnek: soruyo, bırakmıyo bk. İmer, 1998: 88

GA: duruyo<duruyor(11/47), geliyo<geliyor(14/24), görmüyo<görmüyor(15/32), oluyo<oluyor(16/14), yapıyo<yapıyor(18/13), yatıyo<yatıyor(19/9)

BGA: geziyo<geziyor(42/7), diyo<diyor(42/45), utanıyo<utanıyor(43/56), tutuyo<tutuyor (47/27), kazıyo<kazıyor(48/17), veriliyo<veriliyor(49/14)

DA: oluyo<oluyor(58/30), sūlemiyo<söylemiyor(60/50), yapıyo<yapıyorlar(60/54), çalışıyo<çalışıyor(61/4), çıkıyo<çıkıyor(61/48)

a) Kelime sonunda “r” ünsüz düşmesiyle ilgili gördüğümüz diğer örnekler içinde “-lar/-ler” çokluk ekleri de vardır.

PA: bizimkilē<bizimkiler(5/1), koyuyōlā<koyuyorlar(6/27)

GA: palalādan<palalardan(11/7), bunnā<bunlar(11/54), osmanlılā<osmanlılar(13/26)

BGA: konuşurdulā<konuşturdular(43/54), buralāda<buralarda(45/20)

YGA: çitalāla<çitalar ile(56/17), tahtılā<taktılar(56/27), yuvarlādık<yuvarlardık(56/36)

DA: yıkarlā<yıkarlar(58/28), gücülēden<gücülerden(58/57), duruyalā< duruyorlar

b) “r” ünsüzünün düşmesiyle ilgili diğer örnekler

PA: bi<bir(4/5)

GA: vā<var(18/12)

BGA: bi<bir(43/54), kada<kadar(51/43)

YGA: bi<bir(56/43)

DA: bi<bir(62/51)

• “y” ünsüz düşmesi

Babaeski ağızlarında örnekleri azdır.

PA: şē<şey(1/31), buydā<buğday(2/15)

GA: kū<küy(30/59), şē<şey(32/17)

BGA: şē<şey(44/18), yenikō<yeniköy(45/22)

DA: şī<şey(60/31)

- **“ğ” ünsüzünün düşmesi**

Sonda “ğ” ünsüzü düşmesi genel bir ses olayıdır.

PA: ç <çiğ(9/68)

GA: yā<yağ(21/33), sā(25/44), çī<çiğ(34/33), bā<bağ(35/19)

BGA: yā<yağ(43/10), tekirdā<tekirdağ(44/26), sā<sağ(51/8)

DA: ā<ağ(64/54)

- **“k/ķ” ünsüzünün düşmesi**

Babaeski ağızlarında örnekleri görülür.

PA: keşkē<keşkek(2/15), umurta<omurtak(3/33)

GA: otura<oturak(11/48), ancā<ancak(22/4)

YGA: duva<duvak(56/40)

DA: yatā<yatak(62/35)

- **“ç” ünsüzünün düşmesi**

Sadece “yamaç” kelimesinde görülür.

BGA: yama<yamaç(49/5)

DA: yama<yamaç(60/50)

İKİZ ÜNSÜZLERİN TEKLEŞMESİ

Yabancı kökenli sözcüklerde çift ünsüzlerden biri kimi zaman düşer. Babaeski ağızlarında da örneklerine rastlıyoruz.

PA: çerkezmüselim'den<çerkezmüsellim'den(2/2), mäle<mahalle(2/27), öriyet<hürriyet (3/2), minetlerde <minnetlerde(5/28), anadın mı<annadın mı<anladın mı(6/3)

GA: müzeyenin<müzeyyenin(14/14), alā<allah(15/45), valahi<vallahi(17/3), teyare<teyyare(17/45), sebātin<sebahattin(19/51), sünet<sünnet(29/42), mäle<mahalle(32/2)

BGA: evel<evvel(44/24), susuzmüselim<susuzmüsellim(53/11)

YGA: müselim<müsellim(57/7), yenimäle<yenimahalle(57/10)

DA: evelden<evvelden(59/2), millet<millet(60/44), mäle<mahalle(64/6), sünet<sünnet (64/36)

ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ

Kelimenin kökündeki herhangi bir sesin, yan yana iki kez tekrarlanmasıdır.⁸¹

PA: hayvannatmīmīş<hayvanatmıymış(1/7), yapıyoñlar<yapıyorlar(2/21)

GA: eşşek<eşek(20/9), keççiler<keçiler(38/68)

BGA: passaport<pasaport(47/58), kıanaffiçe<kaneviçe(50/24), çille<çile(52/48)

DA: assarlar<asarlar(66/9), eşşekler<eşekler(66/65)

⁸¹ Eker, 2003: 244

HECE KAYNAŞMASI

İki bağımsız hecenin birbiriyle kaynaşarak tek hece haline gelmesi olaydır. Babaeski Bölgesinde bir çok şekilde görülmektedir.

- **Şimdiki zaman ekinde hece kaynaşması görülür.**

PA: yiyom<yiyorum(2/35), konuşuyom<konuşuyorum(5/13), yapıyom<yapıyorum
(5/36), gidiyom<gidiyorum(4/67)
GA: okuyom<okuyorum(11/2), biliyom<biliyorum(14/29), oturuyoz<oturuyoruz
(15/25), duyuyoz<duyuyoruz(17/13)
BGA: getōr<getiriyor(42/12), açıyoz<açıyoruz(52/30), yapıyoz<yapıyoruz(52/36)
DA: duyuyom<duyuyoruz(60/39), yapamıyom<yapamıyorum(61/47), olōr<oluyor
(64/52), duruyoz<duruyoruz(66/50)

- **Gelecek zaman ekinde hece kaynaşması görülür.**

PA: kūrūcāz<kurucağız(4/17), koyacan<koyacaksın(4/73), dövücen<döveceksin(4/74)
yapicāz<yapıcağız(8/1)
GA: yapıcan<yapıcaksın(11/31), tutucam<tutucağım (21/15), konuşacam<konuşacağım
(24/22), yapcāz<yapıcağız(25/3)
BGA: verecem<vereceğim(42/12), kaçıcāz<kaçıcağız(42/30), gidicem<gideceğim
(46/61), kalcāz<kalacağız(54/21)
DA: satçan<satıcaksın(58/70), duramācam<duramayacağım(58/81), bilcem<bileceğim
(61/60), süzücen<süzüceksin(64/53)

- **Geniş zaman ekinde hece kaynaşması olayının tek örneği Gacal Ağzı'nda görülmektedir.**

GA: korsun<koyarsın(11/35)

- **İstek çekiminde hece kaynaşması**

GA: baḳam<bakayım(13/30), deyam<diyeyim(37/10)

BGA: ḳaldıram<kaldırayım(42/52), yiyem<yiyeyim(43/45)

DA: bilem<bileyim(58/35)

- **-dıḳ/-dik,-duk/-dük sıfat-fiil eklerinde hece kaynaşması**

PA: baḳtīm<baktıḡım(3/37), utuḗdüm<oturduḡum(3/57), ḳurdüm<kurduḡum(9/58)

GA: bild m<bildiḡım(21/39), oldūnu<olduḡunu(24/6), didīm <dediḡım(26/5)

BGA: istedīm<istediḡın(42/12), dedīm<dediḡım(52/68), yaptīm<yaptıḡım(55/9)

YGA: gittīm<gittiḡın(56/38), gördūn<gördüḡün(57/17)

DA: gördūn<gördüḡün(60/55), yaptīm<yaptıḡım(65/1)

- **Hece kaynaşması ile ilgili diḡer örnekler**

PA: ḳıtlīmında<kıtlıḡında(3/47), būk<büyük(2/28), yōrdunu<yoḡurdunu(9/38)

GA: dīrmenlerden<deḡirmenlerden(33/20), rātsız<rahatsız(36/9), yōrt<yoḡurt (41/22)

BGA: ekseretle<ekseriyetle(44/2), yōrt<yoḡurt(50/51)

YGA: ḳīz<ḳeyiz(56/3), dūn<düḡün(56/7)

DA: dīlim<deḡilim(60/68), ḳātta<kaḡıtta(60/75), ḳ zimi<ḳeyizimi(61/26),

ḳār<ḳaḡır(66/19)

HECE YUTULMASI(DÜŞMESİ)

Kelimede yer alan ve birbirine benzeyen hecelerden birinin düşmesidir.⁸²
Babaeski ağızlarında çok sayıda örneğine rastlıyoruz.

PA: m̄acır<muħacir(1/5), <iyi(8/8), lānayı<lahanayı(9/11), te_böy <te böyle (9/2)

GA: on son<ondan sonra(11/14), alabādı < kalabalıktı(14/71), gūndōn<gūndōndū
(18/24), āyeri<ağayeri (19/43), b̄m̄üşük<b̄yümüşüz (22/1)

BGA: ālar<ağalar(46/43), nābıcanız<ne yapıcaksınız(50/9), i<ivi(50/40), tārna<
tarhana (50/61), dēşik<değişik(52/7), m̄acır<mıħacir(53/12)

YGA: aynānın<kaynananın(56/32), b̄da<burada(57/28)

DA: m̄stāpaşa<mustafapaşa(58/3), tarnalan<tarhana ile(58/18), a<kadar(58/97),
alaba<kalabalık(60/34), āvut<arnavut(60/38)

- **Gacal Ağız şimdiki zaman çekiminde hece yutulması görülür.**

GA: d̄iler<diyorlar(14/57), bil̄m̄<biliyorum(14/65), abarı̄<kabarıyor(18/28), ōyez<
koyuyoruz(36/10), yiyiz<yiyoruz(36/11), duyuz<duyoruz(39/14)

- **Yönelme durum eki almış kelimelerde hece yutulması görülür.**

PA: yazmā<yazmaya(5/17), yapmā<yapmaya(7/15), aynamā<kaynamaya (8/11)

GA: alıřmā<alıřmaya(12/13), yıkamā < yıkamaya (27/42), sūrmē<sūrmeye(31/20),
yapmā<yapmaya(36/2),

BGA: gezmē<gezmeye(42/1), toplamā<toplamaya(42/19), gūtmē<gūtmeye(46/32),
istemē<istemeye(49/8), doumā<dokumaya(52/13)

YGA: yıkamā<yıkamaya(56/8), eřmē<eşmeye(56/8), derē<dereye(56/10)

DA: yapmā<yapmaya(58/10), doumā<dokumaya(58/45), aramā<aramaya(60/39),
giymē< giymeye(61/35), ārmā<ağırmaya(62/52)

⁸² Eker, 2003: 243

- **Gelecek zaman çekiminde hece yutulması görülür.**

PA: yaşācaḡ<yaşayacak(3/12), yicen<yiyeyeceksin(7/35), dicem<diyeceğim(9/48)

GA: bilemēcem<bilemiyeceğim(17/3), yapmācam<yapmayacağım(21/10)

BGA: sorcānız<soracağımız(46/11)

DA: duramācam<duramayacağım(58/82), bilemēcem<bilemeyeceğim(59/3) arācak<arayacak (60/57)

- **Geniş zaman çekimlerinde sonu “-r” ile biten fiillerde hece yutulması görülür.**

PA: doldurum<doldururum(9/56)

GA: dolduruz<doldururuz(35/49)

- **Sıfat-fiil almış kelimelerde hece yutulması görülür.**

PA: gördümüz<gördüğümüz(3/28), ḡaynadī<kaynadığı(8/12)

GA: yetiştī<yetiştığı(34/8), olmadī<olmadığı(34/36), bildīmiz<bildiğimiz(36/10)

BGA: duydümüz<duyduğumuz(42/56), ḡavruldū<kavrulduğu(43/11)

YGA: oldū<olduğu(56/37), öldünū<öldüğünü(57/34)

DA: annattī<anlattığı(59/43), geldīni<geldiğini(60/18), yimedīme < yemediğime (64/52)

- **Sözcük birleşmelerinde hece yutulması görülür.**

PA: nāpıçan<ne yapıcaksın (9/40)

GA: nāpayım <ne yapayım(23/1), ḡurāç<kuru ağaç(31/47)

- **3. Tekil şahıs iyelik ekinin düşmesi ile hece yutulması görülür.**

PA: bölū<bölüğü(3/39), yastī<yastığı(4/43), çekirdēni<çekirdeğini(8/14), bardā<bardağı (9/55)

GA: kapā<kapağı(21/31)

BGA: kuzuçardā<kuzuçardağı(49/3), çocū<çocuğu(51/14), örnēni<örneğini(52/14), ayā<ayağı(54/5)

YGA: ayāni<ayağını(56/9)

DA: bacā<bacağı(58/81), çocū<çocuğu(59/3), kazayā<kazayağı(61/53), koltūndan<koltuğundan(66/9)

- **Belirtme hal ekinin düşmesi ile hece yutulması görülür.**

PA: askerl <askerliği(1/10), ortalī<ortalığı(9/4)

GA: ekmē<ekmeğı(35/16), çifçil <çifçiliğı(39/20), bilez <bileziğı(40/10)

BGA: yālī<yalığı(52/13)

YGA: ēpsicī<hepsiciğı(56/43)

DA: erī<eriğı(58/91), bızā<buzacağı(64/54), eşē<eşeğı(66/67)

HECE TÜREMESİ

Kelimenin yapısında bulunan hecelerin dışında, fazladan hecenin kelimeye gelmesiyle oluşur.

PA: azcıkın<azıcık(4/66), güzelcenek<güzelce(9/11), güzelcene<güzelce(9/62)

GA: çünkülü<çünkü(17/61), kaçarcık<kadar(21/19), uhuru<ur(25/45), belkena<belki(41/5)

- **“iken/”, “-ınca/-ince” ve “-dıkça/-dikçe” zarf-fiil ekinde hece türemesi görülmektedir.**

GA: üüdürkesine<öğürdür iken(33/23), kuruşasına<kurur iken(38/6), güderkesine<güder iken (38/17), süpürürkesine<süpürür iken(38/39), ölünçesine<ölünce(39/20)

BGA: oluncazane(52/45), kalıncazane(52/46)

DA: askerkesene<asker iken(64/37), dedikçesine<dedikçe(64/74)

İSİMLER

Canlı cansız bütün varlıkları, kavramları tanıtan sözcüklerin tümüne isim denir.⁸³

1) İsim Çekim Ekleri

- 1) Çokluk ekleri
- 2) İyelik ekleri
- 3) Aitlik eki
- 4) Durum(Hal) ekleri

1. Çokluk Ekleri

Nesnelerin, varlıkların birden fazla olduğunu belirten isim işletme(çekim) ekleridir.⁸⁴

-lar

PA: komşular(2/9)
GA: yapâları(11/12)
BGA: buralarda(42/5)
YGA: çalışmalar(57/18)
DA: buralara(58/3)

-ler

PA: gençler(4/13)
GA: tezekleri(11/13)
BGA: dâreleri(46/8)
YGA: yelekler(56/5)
DA: şeylere(59/20)

-lâ

BGA: arabalâla(46/59)
DA: ğavurlâ(61/41)

-lê

PA: bizimkilê(4/1)
BGA: tencereleê(50/26)
DA: askerleê(66/58)

-nâ

BGA: bunnâ(52/64)
DA: hayvannâ(58/87)

-nê

GA: göşmennê<göçmenler(32/4)
BGA: õretmennê(55/32)

⁸³ Tuncer Gülensoy, (1995): *Türkçe El Kitabı*, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri: s.177

⁸⁴ Gülensoy, 1995: 177

-nar⁸⁵

PA: torunnara(3/56)

BGA: onnarı(45/14)

DA: naylon maylonnara(59/22)

-ner

PA: düünneri(9/21)

BGA: ekinnerde(44/8)

DA: nurtennere(62/22)

- **Dağlı ve Bulgaristan Göçmen ağızlarında, Anadolu ağızlarında görülen ve topluluk ve aile ismi yapan –ğıl/ -gil çokluk ekleri yerine, – n/-ıyn/-iyn ekleri çokluk eki olarak kullanılmaktadır.**⁸⁶

babamiyn(50/15), annem̄inin(52/43), anamıyn(50/10), ağamiynden(60/38),

buğamıynene (61/13)

Aynı ekin kullanımı Edirne İli Ağızları'nda da görülmektedir. Örnek:

bobamiyn<babamlar / bobam ne<babamlara / agamiyly<agamlar⁸⁷

⁸⁵ Babaeski ağızlarında gördüğümüz bu ve benzeri çokluk ekleri ünsüz benzeşmesi yoluyla oluştuğu görülmektedir.

⁸⁶ Ayrıntılı bilgi için bk. (Ahmet Günşen, (2003): “Edirne veYöresi Ağızlarında “Aile ve “Topluluk” İsimleri yapan -ın (-ıyn ~ iyn, ıyl, ıylı~ -ıylın) Eki Üzerine”, *1.Edirne Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, s.659-669

⁸⁷ Kalay, 1998: 63

2. İyelik Ekleri

Nesnenin veya kavramın hangi kişiye ait olduğunu ifade eden isim işletme ekleridir.⁸⁸ Bütün bölge ağızlarına aynıdır.

	Teklik		Çokluk
1.Şahıs	-m	1.Şahıs	-miz/-mız -müz/-muz
dedem(59/1) çocüm<çocuğum(3/12)		dedelerimiz(6/1) dünümüz<düğünümüz(58/24)	
2.Şahıs	-n	2.Şahıs	-niz/-nız -nüz/-nuz
nenen(62/84) anan(4/36)		cebinize(52/69) köpēniz<köpeğiniz(M.D.D)	
3.Şahıs	-i/-ı,-u/-ü -si/-sı,-sü/-su	3.Şahıs	-ları/-leri -narı/-neri
mālesi<mahallesi(3/2) ilersi(30/8), küysü(14/28) ⁸⁹		arğadaşları(14/5) eserleri(17/52)	
kilusu(58/17) babası(52/33)		göçmenneri(32/4) torunnarı(32/5)	

- Pomak ağızında ayrıca hece kaynaşması oluşan 3.tekil şahıs eki

onların zamānda<onların zamanında(6/24)

⁸⁸ Gülensoy, 1995: 177

⁸⁹ “y” ünsüzünden sonra gelen iyelik eki özellikle gacal ağızında –sü/-su şeklinde kullanımı da görülmektedir. Aynı kullanım Aybastı ağızında da görülmektedir. Örnek: şeysi (bk. Mehmet Aydın, (2002): *Aybastı Ağızı*, TDK Yayınları, Ankara: s.41)

3. Aitlik Eki

İsmlere gelerek bunların kime veya neye ait olduğunu bildiren isim işletme ekidir.⁹⁰

PA: şindiki(4/41)

GA: bizimkisi(17/15)

BGA: bırdağı<burdaki(42/19)

YGA: zamanki(56/26)

DA: sizinkisi(60/49)

4. Hal Ekleri

- **Yalın hal**

İsimlerin hiçbir unsura bağlı olmayan teklik, çokluk ve iyelik şekilleridir.⁹¹

PA: süt(1/8)

GA: yayğı(11/7)

BGA: bugün(51/7)

YGA: para(56/34)

DA: sene(63/8)

- **İlgi Hali**

İsmin başka bir isimle ilişkisi olduğunu ifade eden durumudur.⁹²

-nın/-nin,-nun/-nün

PA: gelinin(8/7)

GA: tenekenin(27/25)

BGA: örtülerinin(50/24)

YGA: gelinin(56/21)

DA: ānın<ağının(60/34)

-ın/-in,-un/-ün

PA: tofunun(7/44)

GA: marmarın(11/34)

BGA: yavurların(42/34)

DA: üskübün(60/44)

⁹⁰ Eker, 2003: 297

⁹¹ Ahmet Buran, (1996): *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri*, TDK Yayınları, Ankara: s.37

⁹² Buran, 1996: 61

-(y)-ın/-(y)-in

DA: baltayın<baltanın(60/69)

-n

GA: ān<ağanın(24/16)

BGA: bun<bunun(53/14)

- **Yükleme(Belirtme) Hali**

Geçişli fiilin etkisi altında kalan ismin içinde bulunduğu haldir. Belirtme durumu, adı kendisine etki eden geçişli eyleme bağlayan haldir.⁹³

-ı/-i, -ĩ

PA: herşeyi(2/34)

GA: bilez <bileziği(40/10)

BGA: deseni(52/61)

YGA: çĩzi<çeyizi(56/37)

DA: askeri(66/14)

-u/-ü

PA: onu(10/4)

GA: suyu(29/25)

BGA: suyu(43/12)

YGA: dördü(57/7)

DA: kumu(63/17)

-m/-ni,-nu/-nü

PA: onu(9/12)

GA: yastıklānı(29/10)

BGA: ununu(46/48)

YGA: mülkünü(57/2)

DA: zamanını(63/46)

-(y)ı/-(y)i,-(y)u/-(y)ü

PA: aşabayı(7/14)

GA: gündöndüyü(M.D.D)

BGA: alpulluyu(42/43)

YGA: bōçayı(56/13)

DA: seneyi(66/5)

- **Yönelme Hali**

İsmi fiile yönelme ve yaklaşma göreviyle bağlayan durum ekidir. Eylemin hareketinin yöneldiği ve kendisine yaklaşılan nesne,cümlede yönelme durumunda bulunur.⁹⁴

-a/-e

PA:ōnnařa<onlara(10/12)

-(y)-a/-(y)-e/-(y)-á

PA: odaya(1/2)

⁹³ Buran, 1996: 98

⁹⁴ Buran, 1996: 134

GA: hüdüde<hududa(17/57)
BGA: ilkoğula(55/30)
YGA: duvarlara(56/3)
DA: askere(63/13)

GA: teyareye(17/46), orayá(17/14)
BGA: edirneye(54/21)
YGA: dışarıya(56/20)
DA: kasabaya(64/2)

-na/-ne

PA: ona(2/16)
GA: sapına(39/20)
BGA: köyün önüne(42/19)
YGA: sırtlarına(57/15)
DA: muhtarına(66/12)

-yı/-yi⁹⁵, y(Ø)⁹⁶

burayı<buraya(58/48)
orayı<oraya(11/43)
oráyi<oraya(14/4)
oráy<oraya(11/39)

• **Bulunma Hali**

Bulunma eki ismi yalnız fiile bağlayan ve fiilin gerçekleştiği yeri gösteren hal ekidir.⁹⁷

-da/-de

PA: mandırada(2/28)
GA: günümüzde(35/31)
BGA: içinde(55/1)
YGA: yaşında(57/33)
DA: ensende(65/2)

-ta/-te

PA: pālılıқта<pahalılıkta(1/42)
GA: kalabalıkta(21/27)
BGA: hademecilikte(43/69)
YGA: dört'te(57/9)
DA: hakıkatte(64/62)

• **Çıkma (Ayrılma) Hali**

Geldiği isimde, fiilin gösterdiği hareketin kendisinden uzaklaştığını ifade eden haldir.⁹⁸ Bütün bölge ağızlarında aynıdır.

⁹⁵ Babaeski ağızlarında Edirne ağızlarında olduğu gibi kimi zaman yönelme hal ekinin yerine yüklem hal eki kullanılır. Tüm bölge ağızlarında görülür. (Bk Rifat Gürgendereli, (2004): "Edirne İli Ağızlarında Söz Dizimi", *Doğu-Batı Bağlamında Türk Dili ve Türk Kültürü Bildirileri*, s.48)

⁹⁶ Bu örnekte yönelme hal eki kullanılmamıştır.

⁹⁷ Buran, 1996: 177

⁹⁸ Buran, 1996: 202

-dan/-den

PA: oğuldan(10/19)

GA: nerden(32/1)

BGA: köyünden(50/1)

YGA: patişkalardan(56/4)

DA: zamandan(63/10)

-tan/-ten

PA: çıkardıktan(4/78)

GA: beşten(32/3)

BGA: taraftan(47/6)

YGA: beşten(57/8)

DA: sıcaktan(63/16)

• Vasıta Hal Eki

İsme, fiilin ne ile, nasıl, ne zaman yapıldığını göstermek için getirilen hal ekidir.⁹⁹

-la/-le, -lá:

PA: buydayla(2/15), suylá(9/27)

GA: oraqla(35/17)

BGA: ekseretle<ekseriyetle(44/2)

YGA: elle(56/33), amcamlá(56/44)

DA: ablamla(64/16)

-na/-ne:

GA: tirene(18/2)

BGA: günne(50/47)

DA: telefonna(62/34)

-lan/-len/-lân:

PA: kızulaflan(4/67)

GA: iylen(11/49)

BGA: amcamlan(42/4)

YGA: çivilēlen(56/36)

DA: paşalarlân(63/40)

-nan/-nen

PA: kırintısınnan(8/14)

GA: düvennen(35/14)

DA: küplesinnen(60/69)

-nna/-nne:

GA: sovanna (40/27)

BGA: kocanna(46/65)

DA: arqasınna(60/29)

-ylan:

GA: alaylan(40/1)

DA: arabaylayan(58/3)

⁹⁹ Buran, 1996: 235

-ynan:

YGA: arabasıynan(56/15)

-nla:

GA: burnunla(38/34)

BGA: şunla(47/14)

DA: önla(58/97)

-nla:

GA: burnunla(38/34)

BGA: şunla(47/14)

DA: önla(58/97)

-yla:

PA: aṛabayla(7/16)

GA: suyla(1/12)

BGA: salçayla(43/16)

YGA: kaynanayla(56/25)

DA: kavurmayla(58/78)

-(ı/i)-n:

PA: ilkin(9/14)

YGA: artıqın(57/17)

- **Eşitlik Hal Eki**

Kelime gruplarında ve cümlede fiilin oluş ve yapılaş tarzını gösteren eşitlik, gibilik ve benzerlik ifade eden hal ekleridir.¹⁰⁰

-ca/-ce

PA: evelce(6/19)

GA: bayāca<bayağıca(17/29)

BGA: köyce(49/13)

YGA: kırcasalı(57/31)

DA: alaca(58/43)

Bu ekin yanında –ce eşitlik ekinin genişletilmiş biçimi –cene,-cenek¹⁰¹ biçimi de kullanılmaktadır. Bu şekilde kullanımı Pomak ve Bulgaristan Göçmen ağzında görüyoruz.

güzelcene(9/56), güzelcenek(9/67), ĩcene<iyicene<iyice(50/61)

¹⁰⁰ Buran, 1996: 266

¹⁰¹ Bu eki: ce(Eşitlik hal eki)+(n)e(Yönelme hal eki)+ok(Kuvvetlendirme edatı) şeklinde açabiliriz.

- **Yön Hali**

Fiilin gerçekleştiği yönü gösteren bir ek olmakla beraber, aslında ismi fiile bağlayan hal ekidir.¹⁰²

-ra/-re

PA: oñayı(1/38)

GA: burayı(11/45), bura(41/4), ora(38/17)

BGA: nere(46/43)

YGA: orası(57/16)

DA: sōra(58/45)

-arı/-eri

GA: ileri(41/47)

BGA: yukarı(51/24)

YGA: dışarı(57/3)

DA: içeri(60/30)

-ar/-er:

PA: yukārda(4/45), dıřārda(7/27)

GA: ōrdan(11/44), nērden(28/17)

BGA: içērde(43/70), ilērden(50/37)

YGA: būrda(57/11), içērden(57/36)

DA: nērde(58/6), içērden(60/1)

-r/-r̄:

PA: bur̄da(1/6)

GA: içērde(41/25)

BGA: řūrda(44/31)

YGA: içērden(57/36)

DA: ōrda(60/51)

Eksiz kullanım örnekleri

PA: sōna(3/46)

GA: sōna(17/21)

- **Soru Eki**

İsmi fiile bağlayan ve ismin soru şeklini yapan hal ekidir.¹⁰³

-mı/-mi

PA: sūleyim mi(7/2)

GA: ben mi(12/8)

-mu/-mü

PA: oluş mu(10/2)

GA: gördün mü(M.D.D)

¹⁰² Buran, 1996: 286

¹⁰³ Gülensoy, 1995: 179

BGA: attırmassınar mı(43/54)

YGA: koyunnara mı(57/2)

DA: di mi?(62/64)

BGA: buldu mu(45/11)

YGA: olur mu(56/31)

DA: durulur mu(60/29)

ZAMİRLER

Kişi, gösterme, soru ve belirsizlik kavramları vererek varlıkların yerini tutan sözcüklere zamir denir¹⁰⁴

- 1) Kişi zamirleri
- 2) İşaret zamirleri
- 3) Belirsizlik zamirleri
- 4) Dönüşlülük zamiri
- 5) Soru zamiri

a) Kişi (Şahıs) Zamirleri

Kişi adlarının yerine kullanılan zamirlerdir.¹⁰⁵

TEKİL

ÇOĞUL

ben

biz

PA:(6/19)

PA:(1/26)

GA(11/41)

GA:(12/15)

BGA(42/1)

BGA:(43/69)

YGA(56/1)

YGA:(56/1)

DA(58/9)

DA:(58/1)

sen

siz

PA:(4/1)

PA:(1/5)

GA:(16/1)

GA:(21/7)

BGA:(42/11)

BGA:(46/43)

YGA:(56/41)

DA:(58/47)

DA(60/65)

¹⁰⁴ Zeynep Korkmaz, (2003): *Türkiye Türkçesi Şekil Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara: s.397

¹⁰⁵ Korkmaz, 2003: 405

o

PA:(1/10)

GA:(11/4)

BGA:(42/3)

YGA:(56/6)

DA:(58/5)

onlar/onlar̄

PA:(1/18)

GA:(38/19)

BGA:(45/21)

YGA:(M.D.D)

DA:(64/36)

ó

PA:(1/4)

onnar/onnar̄

PA:(1/8)

GA:(11/20)

BGA:(42/1)

YGA:(57/2)

DA:(60/75)

u

BGA:(42/23)

unnar

GA:(12/3)

BGA:(42/12)

DA:(60/10)

KİŞİ ZAMİRLERİNİN GENEL ÇEKİM TABLOSU

Yalın Hali	İlgi Hali	Yükleme Hali	Yönelme Hali	Bulunma Hali	Ayrılma Hali	Eşitlik Hali
ben	benim	beni	bana	bende	benden	bence
sen	senin	seni	sana	sende	senden	sence
o	onun	onu	ona	onda	ondan	onca
	ön		orayı ¹⁰⁶			
önun	önun	önun	öna	önda	öndan	önca
u	unun	unun	una	unda	undan	unca
biz	bizim	bizim	bize	bizde	bizden	bizce
siz	sizin	sizin	size	sizde	sizden	sizce
onlar	onların	onların	onlara	onlarda	onlardan	onlarca
onnar	onnarın	onnarın	onnara	onnarda	onnardan	onnarca
unnar	unnarın	unnarın	unnara	unnarda	unnardan	unnarca

¹⁰⁶ Babaeski ağzlarında yön eki yerine yükleme hal eki'nin kullanıldığını gördük.

b) İşaret Zamirleri

İsmin yerini işaret yoluyla tutan zamirlerdir.¹⁰⁷

TEKİL	ÇOĞUL
bu: PA(1/40) GA(39/12) BGA(52/34) DA(61/62) YGA(56/29)	bunlar (11/57) bunnar (1/38) bunnā(11/55)
şu:GA(17/12) BGA(42/9)	şunlar(M.D.D) şunnar (M.D.D) şunnā(M.D.D)
o: PA(3/57) GA(31/45) YGA(56/6)	onlar(14/50) onnar(11/23) onnā(27/18)
ö: PA(2/36) u: DA(62/69)	önlər/unlar (M.D.D)/(62/63) önnar/unnar (2/15)/(12/5) önnā/unnā (M.D.D)

¹⁰⁷ Korkmaz, 2003: 420

c) Belirsizlik Zamiri

Hangi isimlerin yerlerini tuttukları açıkça belli olmayan zamirlerdir.¹⁰⁸

başka: (66/36)	herkeS: (42/36)	herkes: (1/39)
herkez: (56/28)	öteki: (9/57)	çoğu: (60/24)
biri: (36/4)	kimi: (17/19)	kimisi: (7/34)
kimse: (60/43)	ēpsi: (40/9)	ēpimiz: (29/1)
ēpsicī: (56/43)	beriki: (19/30)	çou: (19/5)

d) Dönüşlülük Zamiri

Dönüşlülük zamiri, şahıs zamirlerini daha güçlü kılmak için, anlamca pekiştiren bir tür şahıs zamirleridir.¹⁰⁹ Dönüşlülük zamiri tüm bölge ağızlarında aynıdır.

kendi
(56/33)

kendim
(53/4)
kendin
(17/49)
kendisi
(64/68)

kendimiz
(29/28)
kendiniz
(61/58)
kendileri
(61/36)

e) Soru Zamirleri

İsmin yerini soru yoluyla tutan zamirlerdir.¹¹⁰ Tüm ağızlarda aynıdır.

kimse (1/6)	neyse (28/28)
kimin (45/15)	nērde (37/9)

¹⁰⁸ Korkmaz, 2003: 433

¹⁰⁹ Korkmaz, 2003: 415

¹¹⁰ Korkmaz, 2003: 441

neyi
(39/10)
neden
(59/6)
ney
(66/17)
kim
(31/5)

neyle
(39/4)
ne
(43/38)
neyi
(42/25)

SIFATLAR

Sıfatlar, isimlerin renklerini, biçimlerini, durumlarını, yerlerini, sayılarını belirten sözcüklerdir.¹¹¹

1) Nitelendirme Sıfatları

2) Belirtme Sıfatları

3) İşaret Sıfatları

4) Sayı Sıfatları

5) Soru Sıfatları

6) Belirsizlik Sıfatları

a) Nitelendirme(Vasıflama) Sıfatları

İsimlerin renklerini, biçimlerini, durumlarını gösteren sıfatlardır.¹¹²

PA: ufağ(3/37), güzel(3/36), küçük(3/55)

GA: büyük(17/47), demis<temiz(18/15), kırık yasık(20/10)

BGA: kıoca(51/53), ösüz(52/46)

YGA: güzel(56/17), yımırtalı(56/58)

DA: kınalı(58/27), ājı<acı(62/21),

b) Belirtme Sıfatları

İsimleri işaret, sayı, soru yoluyla belirten ya da onların belirsizliğini anlatan sıfatlara belirtme sıfatları denir.¹¹³

1) Sayı Sıfatları

İsimlerin sayılarını belirten sıfatlardır.¹¹⁴

• Asıl Sayı Sıfatları

Varlıkların sayısı gösteren sıfatlardır.¹¹⁵

¹¹¹ Tahsin Banguoğlu, (1974): *Türkçenin Grameri*, Baha Matbaası, İstanbul: s.341

¹¹² Banguoğlu, 1974: 345

¹¹³ Korkmaz, 2003: 385

¹¹⁴ Banguoğlu, 1974: 353

PA: iki(1/10), doğsan üç(3/3), üç_üz(3/26)

GA: dōkuz_üz yirmi iki(12/3), üç<üz(27/13)

BGA: sekis_üz doğsan üç(47/5), yirmi(46/26)

YGA: iki(56/1)

DA: bin_üz_üz yirmi(63/28), iki buçuk(60/6)

- **Sıra Sayı Sıfatları**

İsimlerin sıralarını bildiren sıfatlardır.¹¹⁶

PA: ikinci(10/20)

GA: birinci(27/42)

DA: ikinci(60/42)

- **Üleştirme Sıfatları**

İsimlerin kaç parçaya ayrıldığını bildiren sıfatlardır.¹¹⁷

GA: üçer(23/55)

BGA: ikişer(46/52)

2) İşaret(Gösterme) Sıfatları

Önüne geldikleri ismi işaret yoluyla belirten sıfatlardır.¹¹⁸

bu:

PA(3/1)

GA:(17/18)

BGA:(53/13)

şu:

GA(11/62)

BGA(49/2)

DA(61/60)

¹¹⁵ Banguoğlu, 1974: 353

¹¹⁶ Banguoğlu, 1974: 354

¹¹⁷ Banguoğlu, 1974: 354

¹¹⁸ Banguoğlu, 1974: 351

o:

PA:(4/52)

GA:(33/31)

BGA(50/41)

YGA:(56/37)

DA:(59/5)

3) Soru Sıfatları

Önüne geldikleri ismi soru yoluyla belirten sıfatlardır.¹¹⁹

PA: ne(1/21), kaç(10/7)

GA: hangi(19/17), ne kadar(19/35)

BGA: nası(46/17)

YGA: neredeki(M.D.D)

DA: ni(58/83), kaç(59/3)

4) Belirsizlik Sıfatları

Önüne geldikleri ismin özelliklerini,sayılarını yerlerini belli belirsiz olarak anlatan sıfatlardır.¹²⁰

PA: biraz(1/27), bütün kirleni(8/14)

GA: öteki günler(27/43), devrisi gün(27/42)

BGA: filan balqamın(42/21), birkaç gün(42/30)

YGA: filan görümceden fişman görümceden(56/30)

DA: birkaç gün(66/58), bir afa(58/4)

¹¹⁹ Banguoğlu, 1974: 352

¹²⁰ Banguoğlu, 1974: 352

SIFATLARDA KÜÇÜLTME

Sıfatlarda küçültme örneklerinde standart kullanımların yanında kimi ses olayı sonucu oluşmuş eklerin kullanımını da görülmektedir.

PA: afacı(4/4)

GA: adamcāz<adamcaız(19/31)

BGA: adincāz<kadıncaız(52/47), yavrucum<yavrucuum(53/15)

DA: kendici(61/41), ufacı(65/21)

Bunlar yanında Gacal azında küçültme eki olarak “-cık” ekinin genişletilmiş biçimi “cıa” kullanılır. Babaeski azında kimi örneklerde görmekteyiz.

Örnek: ufacıa(39/19)

ZARFLAR(BELİRTEÇ)

Fiilleri çeşitli yönlerden niteleyen kelimelere zarf denir.¹²¹

1. Yer- Yön zarfları
2. Zaman Zarfları
3. Azlık-Çokluk Zarfları
4. Durum Zarfları
5. Soru Zarfları

a. Yer Yön Zarfları

Fiilin yönünü belirten zarflara denir.¹²²

PA: yukarı(1/14)	PA: buıra(7/40)
GA: dışarı(31/37), aşā(32/19)	GA: yanı(16/61)
BGA: karşı(49/5), geri(42/25)	BGA: gerisi(46/65)
YGA: içeri(56/19)	YGA: ora(57/1)
DA: içeri(60/30), öte(60/9)	DA: üstü(60/72)

b. Zaman Zarfları

Fiili zaman yönünden niteleyen zarflardır.¹²³

PA: gene(2/17), evelce(6/19), gece yarısı(10/21), bazı bazı(9/45), sabahleyin(9/59)

GA: şimdi(17/11), ilerden¹²⁴(16/35), sönada(17/48), vakıtta(22/15), şindè(20/35)

¹²¹ Muhittin Bilgin, (2002): *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: s.262

¹²² Bilgin, 2002: 265

¹²³ Bilgin, 2002: 266

¹²⁴ Yer-yön zarfı olarak kullanılan bu kelime Babaeski ağızlarında zaman zarfı anlamında kullanılır. “Önce, eskiden” anlamında kullanılan bu zarf için, Zeynep Korkmaz bazı açıklamalar getirmiş ve bu kullanımın Çağatayca ve Eski Anadolu Türkçesinde de olduğu belirtmiştir: “ Bazı Çağatay metinlerinde bu şekil zaman zarfı olarak görülür: mindin ilgeri “benden önce” , dünyāga kilmesdin otuz yıl ilgeri (ost. Gr 140 k) v.b. Aynı durum Eski Anadolu metinlerinde de vardır. Tanıkları ile Tarama Sözlüğü’nde ileri kelimesi için şu anlamlar verilmektedir. I. “önce, evvel, mukaddem” (C. I, II, III): şol nesneden ötürü ki ileyünce sendin ilgerü dirüp dirşürüp gönderdiñ; kı amulardan yüz yıl ilerü uçmağa girirem (C. IV Leys. Ar); Sultan Veled’de de ilerü “önceden” anlamında bir zaman zarfıdır: İlerü ol ikiydi, bir oldu (SVTM. 15-58 ve Sözl), Kelile Dimne’de ilerüki “Popzedni” (Kelile 161, 8) şekli vardır. 2. “Evvelki, eskisi” anlamıyla: ilerü gibi ağır yük götürüp ırak yola iletmez oldum (TTS IV, yüz. Ha) v.b.”

BGA: hep(52/62), hemen(52/33), hiç(46/25), akşamın(46/62), enneri¹²⁵(50/27)

YGA: pazar gününe kadar(56/2), bi āfta öncesi(56/3), sōra(56/6)

DA: akşam(58/81), artık(60/45), kayır(61/47), sefte(61/62), ŗimi<ŗimdi(64/4)

c. Azlık-Çokluk Zarfları

Fiilin anlamını azlık-çokluk kavramı yönünden belirten sözcüklerdir.

PA: azcıkın(4/3), dā<daha(1/42), acık<azcık(9/65)

GA: pek(28/11), tā<daha(20/4), ipiy(22/20), fazla(25/8)

BGA: epey(42/7), pek(53/9)

YGA: bayā(M.D.D)

DA: biraz(64/24), hiç(59/15)

d. Durum Zarfları

Fiilin nasıl yapıldığını belirten kelimelerdir.¹²⁶

PA: ŗle(1/10)

GA: ŗöle(37/35)

BGA: üle(54/5)

YGA: böle(56/9)

DA: büle(65/11)

e. Soru Zarfları

Fiili soru yoluyla niteleyen zarflardır.¹²⁷

PA: niye sūlüyosun üle(9/20)

GA: neden tanımayem(36/16)

BGA: nası seversen(55/26)

YGA: niçin geldin(M.D.D)

(Zeynep Korkmaz, (1969): *Türkçede Eklerin Kullanılıŗ Şekilleri ve Ek Kalıplaŗması Olayları*, A.Ü. D.T.C.F. Yayınları No:124, Ankara: s.6)

¹²⁵ Bu zarf "önceleri" anlamında kullanılmıŗtır.

¹²⁶ Bilgin, 2002: 273

¹²⁷ Bilgin, 2002: 281

DA: nêrden aldım(66/19)

EDATLAR

Tek başlarına anlamı olmayan, cümle içinde yanyana geldiği kelimeyle anlam ilgisi kuran sözcüklere edat denir. Arapça bir kelime olan edat “alet” ve “vasıta” demektir.¹²⁸ Bu kısımda Babaeski ağızlarında geçen edatları değerlendirdik

1) Ünlem Edatları

Sevinç, öfke, hayret gibi duyguları; seslenme, cevap verme gibi durumları anlatan sözcüklere ünlem edatları denir.¹²⁹ Ünlem edatları şunlardır:

- a) Ünlemler
- b) Seslenme Edatları
- c) Gösterme Edatları
- d) Cevap Edatları
- e) Sorma Edatları

• Ünlemler

Çeşitli duygu ve isteklerimizi coşkulu bir şekilde ifade etmeye yarayan kelimelerdir.¹³⁰

tüh(1/43)

āydı verdi(62/11)

ay siz ıhlamīr(9/3)

eh (2/20)

hadi be(4/53)

yok be(43/3)

amani(60/60)

aman(60/65)

böv(5/3)

vallā(42/37)

haydi bakalım(63/13)

ū(43/31)

¹²⁸ Necmettin Hacıeminoğlu, (1992): *Türk Dilinde Edatlar*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul: s.5

¹²⁹ Gülensoy, 1995: 200

¹³⁰ Gülensoy, 1995: 200

- **Seslenme Edatları**

Hitap durumlarında kullanılan edatlardır.¹³¹

yav(12/6)	abe kızım(53/4)	mari kızamım(11/10)
hey yastık(50/24)	tey ma(37/9)	aba(41/54)
höyt(59/45)	ey(19/31)	hey(37/25)
e yukarı mâlede(2/27)	a pek konuşsun(2/7)	iy(36/7)

- **Gösterme Edatları**

Bir kişi, durum ve nesne gösterilmek istenildiğinde kullanılan edatlardır.¹³²

nah(1/46)	nā(31/14)	tey(37/9)
te(37/18)	teh(58/51)	işte(58/3)
işt<işte(39/26)		

- **Cevap Edatları**

Kabul ve reddetmeyi ifade eden edatlardır.¹³³

evet(5/28)	eve(3/7)	hayır(52/59)
elbet(41/48)	helbette(21/33)	peki(25/7)
tabi(56/3)	tamam(27/11)	yō(1/36)
d l(17/15)	yok(7/40)	ha(37/58)
he(35/12)		

- **Sorma Edatları**

Sorma anlamı ifade eden edatlardır.¹³⁴ Babaeski ilçe ve köylerinde “hani” edatı sıklıkla kullanılır.

hani(40/2)	hanı(4/30)	āni(40/17)	acaba(9/22)
------------	------------	------------	-------------

¹³¹ Gülensoy, 1995: 200

¹³² Gülensoy, 1995: 200

¹³³ Gülensoy, 1995: 200

¹³⁴ Gülensoy, 1995: 200

2) Bağlama Edatları

Kelime, kelime gruplarını veya cümleleri birbirine bağlama görevi yapan edatlardır.¹³⁵

- a) Cümle Başı Edatları
- b) Karşılaştırma Edatları
- c) Denkleştirme Edatları
- d) Sıralama Edatları
- e) Sona Gelen Edatlar

- **Cümle Başı Edatları**

Anlam olarak cümleleri birbirine bağlayan edatlardır.¹³⁶

feķat<fakat(3/11)	faķat(25/26)	halbeki(28/30)
halbuki(7/6)	halbukin(60/50)	yani(3/39)
yani(1/14)	yane(37/32)	zate(57/35)
zaten(21/49)	zati(31/13)	ama(58/9)
yannız(6/5)	eger(3/1)	beki(62/27)
belkim(4/56)	belkena(41/5)	kişki(1/41)
hele(4/44)	ķunki(7/5)	ķünkü(26/31)
ķünkülü(17/61)	meseġa(56/44)	ġatta<hatta(5/3)
yeter ki(42/10)	ġayrı(17/16)	ķayrıkın ¹³⁷ (37/17)
ķayrıkā(61/53)	velhasıl(17/29)	ġem<hem(37/3)
ġemi<hemi(62/26)	netekim(66/24)	madem(52/54)

- **Karşılaştırma Edatları**

Karşılaştırılan iki veya daha fazla öğeyi birbirine bağlayan edatlardır.¹³⁸

hem imam hem hafız(19/28)

¹³⁵ Gülensoy, 1995: 201

¹³⁶ Gülensoy, 1995: 201

¹³⁷ Bu edatı ķayrı+ok (Güçlendirme edatı)+ -(ı)n (vasıta hal eki) şeklinde açılımını yapabiliriz.

¹³⁸ Gülensoy, 1995: 201

ēm göstereyim ēm annatayım(52/52)

yunanlılar mı artık dā evelki harp mi(19/18)

yaūt bi koyun vercek yaūt bi yemek(27/46)

ne böbreklerimiz ārıydı ne arnımız ārıydı(46/22-23)

kimisi buraz'da baāski'de kimisi köv içinde(41/56)

ya ardeři veyaūt bi yaını(56/45)

ya ot kesen ya ot baltay(66/17)

- **Denkleştirme Edatları**

Biribirinin yerini tutabilecek iki öge arasında ba kuran ve birbiriyle karşılatıran edatlardır.¹³⁹

taacak yaūt(27/46)

veyaūt teyze(16/3)

- **Sıralama Edatları**

Ard arda gelen kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine balayan edatlar olup, (virgül) yerine kullanırlar.¹⁴⁰

yā ile(2/17)

isyan etmiş ve o köye gelmiş(44/28)

- **Sona Gelen Edatlar**

Ard arda gelen kelimelerin, kelime gruplarının, cümlelerin sonuna gelerek kendilerinden önceki ve sonraki kelimelere, kelime gruplarına ve cümlelere balayan edatlara denir.¹⁴¹

ekmē dayi(30/1)

motor bile(61/24)

yardım bilim(29/17)

ocū deyil(16/70)

sefer dē ki(42/10)

radio bilen(1/31)

dōmuş bile(4/13)

küflenmiş bilem(54/23)

ey ise(3/2)

¹³⁹ Gülensoy, 1995: 201

¹⁴⁰ Gülensoy, 1995: 201

¹⁴¹ Gülensoy, 1995: 201

3) Son Çekim Edatları

İsim işletme ekleri gibi kullanılan edatlara denir.¹⁴²

pılanına göre(63/38)	yerleşitimizden evel(63/6)	bu ğadar(42/57)
alem gibi(43/45)	buraķaya<buraya kadar(58/27)	orda bile(50/24)
ismim bilem(25/9)	çatān öte yanı(46/6)	ondan önce(39/16)
küçükten beri(2/39)	on beş sene ķadan(63/2)	bacaķlar ötürü(41/46)
biz kine<biz gene(29/39)	ķına gecesi bāle(37/42)	ekmē dayi(30/1)
ekmeiñle barabar<ekmeģinle beraber(58/79)		olmadī için(3/32)
ķurulmuş deyin<ķurulmuş deģin(17/16)		şadyo bilen ¹⁴³ (1/28)

¹⁴² Gülensoy, 1995: 201

¹⁴³ Babaeski ağızlarında, arkaik olarak kullanıma rastladığımız bu edat Eski Türkçe döneminde de görülmektedir. (bk. A.Von Gabain, (2003): *Eski Türkçenin Grameri*, Çeviri: Mehmet Akalın, TDK Yayınları, Ankara: s.96

FIİLLER

Fiiller iş, hareket ve oluş bildiren sözcüklerdir.¹⁴⁴

Kişi Ekleri

1) Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Tekil		Çoğul
1.Şahıs	-m	-z/-s/-S
2.Şahıs	-sın/-sin -sun/-sün	-sınız/-sınız -sunuz/-sünüz/-sunus -nız/-niz, -nuz/-nüz
3.Şahıs	Ø	-lar/-ler -lā/-lē

2) İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Tekil		Çoğul
1.Şahıs	-m	-k/-k
2.Şahıs	-n	-nız/-niz -nuz/-nüz
3.Şahıs	Ø	-lar/-ler -lā/-lē

¹⁴⁴ Necmettin Hacıeminoğlu, (1991): *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: s.12

BİLDİRME(HABER) KİPLERİ

İşin, oluşun, hareketin gerçekleşme zamanını; işin olduğunu, olacağını veya olmakta olduğunu haber kiplerdir.¹⁴⁵

ŞİMDİKİ ZAMAN KİPİ

Fiilin halihazırda yapıldığını bildiren kiptir.¹⁴⁶ Babaeski ağızlarında değişik şimdiki zaman ekleri görülmektedir. Pomak, Gacal, Dağlı, Bulgaristan Göçmen ağızlarında aynı metin içinde dahi değişik şimdiki zaman çekimlerine rastlıyoruz.

1) Pomak Ağızı şimdiki zaman çekimi

- “-yoş” şimdiki zaman eki ve “yoş” şimdiki zaman ekinden bozulan ve gelişen -i/-y’li şekiller

1.Tekil Şahıs

-ĩ: bilĩm<biliyorum(1/3)

-iyim: biliyim<biliyorum(10/12)

-iyim: kıaynatıyım<kaynatıyorum(9/3)

-uyum: topluyum<topluyorum(1/37)

-iyum: yakıyım<yakıyorum(9/3)

-uyoşum: konuşuyuyoşum(2/1)

-iyoşum: bilmiyoşum(2/1)

-iyoşum: anlıyoşum(2/6)

-yom: yiyom<yiyorum(2/35)

-iyom: yapıyom<yapıyorum(2/35)

-iyom: gidiyom<gidiyorum(4/67)

-üyoşum: söylüyoşum(2/36)

¹⁴⁵ Korkmaz, 2003: 583

¹⁴⁶ Korkmaz, 2003: 610-611

-ıyırım: konuşamıyırım<konuşamıyorum(M.D.D)

-yüm: koyüm<koyuyorum(9/36)

-uyüm: konuşuyüm<konuşuyorum(9/49)

2.Tekil Şahıs

-uyoşsun: dōřuyořsun(10/3)

-ıysın: kaynatıysın<kaynatıyorsun(10/3)

-ıyısın: çiyıyısın<çiyıyorsun(10/4)

-ıyısın: yō ıyısın<yōğruyorsun(10/4)

-üyösün: sülüyösün<söylüyorsun(9/20)

-uyusun: soşuyusun<soruyorsun(9/22)

3.Tekil Şahıs

-yoş: diyoş(2/10)

-uyuş: duşuyur<duruyor(5/56)

-ıyır: konuşamıyır<konuşamıyor(1/20)

-ıyır: vurıyır<vuruyor(4/32)

-ıyoş: yapıyoş(1/47)

-ıyoş: ükseliyoş<yükseliyor(2/34)

-uyoş: oluyoş<oluyor(4/80)

-uyu: konuşuyı<konuşuyor(M.D.D)

-uyo: oluyo<oluyor(9/66)

-ıyi: konuşıyi<konuşuyor(1/20)

-eyi: dēymeyi<deymiyor(9/57)

-ıyi: götürıyi<götürüyor(7/46)

-ıyo: biliyo<biliyor(1/27)

-ıyo: anlıyo<anlıyor(2/7)

-uyi: oluyı<oluyor(8/8)

1.Çoğul Şahıs

-iz: yiyiz<yiyoruz(8/15)

-iyuz: edinemiyuz<edinemiyoruz(1/26)

-iyoz: veriyoz<veriyoruz(1/38)

-iyos: bilmiyos<bilmiyoruz(5/12)

-yoşuz: diyoşuz(2/10)

-iyoşuz: satıyoşuz(1/39)

-iyuşuz: geçinemiyuşuz<geçinemiyoruz(1/43)

-iyuşus: pişişuyuz<pişişiyoruz(4/78)

-iyoşus: giymiyoşus<giymiyoruz(5/26)

-iyoşus: āşııyořus<haşılıyoruz(4/4)

-uyuşus: konuşuyuşus<konuşuyoruz(4/1)

-uyoşus: topluyoşus<topluyoruz(8/11)

-üyoşuz: sürüyoşuz(7/17)

-uyuz: duldüyuz<dolduruyoruz(4/2)

-üyüz: üzülüyüz<üzülüyoruz(9/6)

-üyüz: döldüyüz<dolduruyoruz(9/27)

-iyüz: pişişiyüz<pişişiyoruz(9/39)

-uyus: otuşuyuz<oturuyoruz(4/44)

-yuz: küyuz<koyuyoruz(4/3)

-ıyız: vaşıyız<varıyoruz(4/11)

-iyiz: haşılyiz<haşılıyoruz(8/13)

-iyışız: eriyışız<eriyoruz(4/44)

-iyışıs: yatıyışıs<yatıyoruz(4/46)

-uyöz: soyuyöz<soyuyoruz(9/26)

2.Çoğul Şahıs

-ıyonuz: yapıyonuz(M.D.D)

-ıyorsunuz: kayıyorsunuz(M.D.D)

3.Çoğul Şahıs

-ıyolaş: alıyolaş<alıyorlar(1/19)

-ıyoşlar: çalışıyoşlar(2/3)

-ıyoşlar: kesıyoşlar(2/22)

-ıyoşlar: koyıyoşlar(2/19)

-üyoşlar: düşüyoşlar(2/28)

- Pomak ağzında “-yör” ve “-yö” şimdiki zaman eki görölmektedir.

Pomak ağzının genel bir özelliği olan “o” seslerinin darlaşarak “u”ya doğru gelişmesi olayını, şimdiki zaman çekim ekinde de görürüz.

1.Tekil Şahıs

-iyörüm: bilmiyörüm(6/21)

1.Çoğul Şahıs

-ıyörüs: koyıyörüs<koyuyoruz(4/2)

-ıyörüs: yatıyörüs<yatıyoruz(4/44)

-ıyö uz: biliyö uz(6/13)

2.Tekil Şahıs

üyörsun: görmüyörsun(M.D.D)

2.Çoğul Şahıs

-ıyörsunuz: koyıyörsunuz(M.D.D)

-ıyönuz: yapıyönuz(M.D.D)

3.Tekil Şahıs

-iyör: yapıyör(1/47)

-iyö : gidiyö (7/48)

-ıyör: otıruyö (7/44)

3.Çoğul Şahıs

-yörflar: diyörflar(1/45)

-ıyörlar: tağıyörflar(6/26)

- Pomak ağzında Gacal ağzının etkisiyle –ya/-ye/-yār şimdiki zaman eki gelişmiştir.

1.Tekil Şahıs

-iyem: gidiyem(2/31)

-áyāřım: çıķamáyāřım(4/45)

1.Çoğul Şahıs

-iyaz: varıyaz(M.D.D)

2.Tekil Şahıs

-iyen: gidiyen(M.D.D)

2.Çoğul Şahıs

-ıyanıs: ķarıyanıs(M.D.D)

3.Tekil Şahıs

-iye: gidiye(M.D.D)

3.Çoğul Şahıs

-iyalaş: ķeviremiyalař(10/14)

2) Gacal Ağzı şimdiki zaman çekimi

- Gacal Ağzında ilk olarak görülen çekim –ya/-yá¹⁴⁷/-ye, -yar/-yer/-yār, -i, -y şimdiki zaman ekleridir. Ayrıca 3.Tekil şahıs çekiminde görülen, genişletilmiş olarak kullanılan –yere/-yeri/-yari/-yāri ekleri ve benzer formdaki çekimler:

1. Tekil şahıs

-yem: oķuyem<okuyorum(36/13)

-iyem: biliyem<biliyorum(11/1)

-üyem: görüyem<görüyorum(11/36)

-ıyām: tanıyām<tanıyorum(13/1)

-eyem: gitmeyem<gitmiyorum(14/73)

-ıyem: atıyem<atıyorum(27/29)

-ayām: yapayām<yapıyorum(24/28)

-ayem: ayıķlayem<ayıķlıyorum(36/1)

¹⁴⁷ Aynı şekilde şimdiki zaman eki kullanımını Ordu ili ağzında da görülür. Örnek: biliyá(biliyor) (49/99), doliyá (doluyor) (105/6), ediyá(ediyor) (bk. Demir, 2001: 122)

2. Tekil Şahıs

- iyen: gidiyen<gidiyorsun(M.D.D)
- uyasın: okuyasın<okuyorsun(M.D.D)

3. Tekil şahıs

- ye: deye<diyor(37/2)
- ayá: yapılmayá<yapılmıyor(11/28)
- uyá: duruyá<duruyor(11/47)
- eyá: işitmeyá<işitmiyor(11/62)
- iyá: geliyá<geliyor(13/4)
- ıyá: kasıyá<kasıyor(24/26)
- aye: yıkae<yıkıyor(16/34)
- üye: götürüye<götürüyor(27/49)
- ıya: asılıya<asılıyor(16/44)
- iya: bitiya<bitiyor(29/8)
- uya: oluya<oluyor(29/7)
- iye: yapıye<yapıyor(29/41)
- ıye: yapıye<yapıyor(30/45)
- ıyer: çıkıyer<çıkıyor(27/16)
- yere: deyere<diyor(37/48)¹⁴⁸
- yari: başlayari<başlıyor(27/16)
- yeri: gülüyeri(41/46)

1. Çoğul Şahıs

- yez: kōyez<koyuyoruz(29/34)
- yáz: kōyáz<koyuyoruz(37/21)
- ayez: yapmayez<yapmıyoruz(11/10)
- ayerıs: ovalayerıs<ovalıyoruz(41/24)
- yerez: koyerez<koyuyoruz(41/29)
- eyerıs: kareyerıs<karıyoruz(41/31)
- eyez: ufaķleyez<ufaklıyoruz(40/30)

¹⁴⁸ Gacal ağzının bazı çekimlerinde Dağlı ağzının etkisi görülmektedir.

- iyaz: alıyaz<alıyoruz(11/53)
- iyáz: atıyáz<atıyoruz(37/21)
- iyez: kıayadıyez<kaynadıyoruz(36/10)
- iyez: pişiriyez<pişiriyoruz(29/34)
- ayáz: yıkayáz<yıkıyoruz(27/41)
- uyaz: kıavruluyaz<kavruluyoruz(29/28)
- eyáris: öreyáris<örüyoruz(41/39)
- ayáris: tuzlayáris<tuzluyoruz(41/30)
- yáris: kıoyáris<koyuyoruz(41/31)

2.Çoğul Şahıs

- iyeniz: geziyeniz<geziyorsunuz(M.D.D)
- uyanız: kıarıyanız<karıyorsunuz(M.D.D)
- ıyanız: yapıyanız(M.D.D)

3.Çoğul şahıs

- iyálár: gidiyálár<gidiyorlar(37/39)
- yáler: kıoyáler<koyuyorlar(40/10)
- uyalar: dokıuyalar<dokuyorlar(11/36)
- üyeler: gömüyeler<gömüyorlar(19/19)
- iyelar: getiriyelar<getiriyorlar(29/6)
- iyalar: seriyalar<seriyorlar(29/7)
- iyalā: yapıyalā<yapıyorlar(30/51)
- iyelē: üşıyelē(41/49)
- yalar: diyalar<diyorlar(30/20)
- iyálar: sıızlyálar<sızlıyorlar(41/48)

- “-yor” eki ve “-yor” ekinden gelişen şimdiki zaman eki -i ve -y-‘li şekli ve benzer yapıdaki çekimler

1.Tekil Şahıs

- īm: bilmīm<bilmiyorum(12/4)

- iyım: biliyım<biliyorum(11/2)
- uyom: okuyom<okuyorum(11/3)
- uyum: yürüyüm<yoğuruyorum(18/21)
- üyüm: söylüyüm<söylüyorum(13/7)
- iyom: bilmiyom<bilimiyorum(14/29)
- iyom: yapmıyom<yapmıyorum(16/14)
- iyim: takıyım<takıyorum(11/46)
- iyim: biliyim<biliyorum(14/45)
- iyım: ātırlyım<hatırlıyorum(15/40)
- iyüm: biliyüm<biliyorum(16/55)
- uyüm: yōrüyüm<yoruyorum(18/22)
- uyim: tutuyım<tutuyorum(27/17)
- ayım: ātırlyayım<hatırlıyorum(28/25)
- iyorum: bilmiyorum(30/32)
- uyırım: yutuyırım<yutuyorum(41/54)

2.Tekil şahıs

- iysin: kesiyısın<kesiyorsun(16/18)
- ıysin: atıysin<atıyorsun(18/21)
- ıysin: alıysin<alıyorsun(21/34)
- ysun: kıruduysun<kuruduyorsan(16/17)
- yosun: dokıuyosun<dokuyorsun(11/8)
- yorsun: takıyorsun(11/58)
- yon: gidiyon<gidiyorsun(12/11)
- uyun: kıonuşıuyun<konuşıyorsun(23/12)
- uyusun: yōuruyusun<yōğruyorsun(34/34)

3.Tekil Şahıs

- y: diy<diyor(14/4)
- ĩ: kabarı̄<kabarıyor(18/20)
- uy: oluy<oluyor(18/16)
- āyi: toplanmāyi<toplanmıyor(11/46)

- ayı:** yapayı<yapıyor(34/21)
- uyo:** duruyo<duruyor(37/19)
- üyü:** yapıyü<yapıyor(41/25)
- ıy:** çalışıy<çalışıyor(12/16)
- ıyi:** yapıyi<yapıyor(15/25)
- iyi:** veriyi<veriyor(15/46)
- uy:** oluyı<oluyor(14/45)
- üyo:** görmüyo<görmüyor(15/31)
- iyoy:** gidiyo<gidiyor(16/43)
- ıyo:** bāıyo<bağıyor(16/46)
- uyur:** topluyur<topluyor(25/33)
- ıyır:** ārıyır<ağıyor(41/44)
- iyır:** geziyır<geziyor(41/52)
- üyor:** söylüyor(25/43)

1.Çoğul Şahıs

- **z:** sar z<sarıyoruz(18/19)
- iz:** yapiz<yapıyoruz(18/21)
- uyorus:** doğuyorus(11/9)
- iyorus:** bilemiyorus<bilemiyoruz(22/24)
- ıyırıs:** alıyırıs<alıyoruz(41/39)
- uyos:** doğuyos<dokuyoruz(11/9)
- uyoz:** duyuyoz<duyuyoruz(17/13)
- ıyoz:** yapmıyoz<yapmıyoruz(11/18)
- iyoz:** bilmıyoz<bilmıyoruz(22/6)
- iyiz:** ediyiz<ediyoruz(15/32)
- iyis:** pişiriyis<pişiriyoruz(41/22)
- ıyız:** yıkıyız<yıkıyoruz(18/18)
- iyız:** işliyız<işliyoruz(40/19)
- iyiz:** kaynadıyız<kaynadıyoruz(18/19)
- iyuz:** kesiyuz<kesiyoruz(16/5)
- üyüz:** doldurüyüz<dolduruyoruz(16/33)

-yüz: k̄oyüz<koyuyoruz(40/31)

-ayıs: saklayıs<saklıyoruz(40/33)

2.Çoğul Şahıs

-yısınız: diyısınız<diyorsunuz(21/10)

-iysınız: bilmiysınız<bilmiyorsunuz(21/50)

-ıysınız: içiysınız<içiyorsunuz(21/29)

-uyusunuz: soruyusunuz(20/8)

3.Çoğul Şahıs

-áylar: bırakmáylar<bırakmıyorlar(38/40)

-iyler: istiyler<istiyorlar(40/9)

-iyler: gidiylar<gidiyorlar(39/27)

-iylár: gidiylár(39/27)

-yler: deylar<diyorlar(41/50)

_ler: getir ler<getiriyorlar(14/7)

-iyler: çıkarıylar<çıkartıyorlar(16/17)

-iyiler: geliyiler<geliyorlar(14/20)

-iyiler: ārıyiler<ağrıyorlar(41/50)

-iyilar: döşiyilar<döşüyorlar(40/3)

-iyilar: konuşıylar<konuşuyorlar(16/83)

-iyolā: yapıyolā<yapıyorlar(16/66)

-yolar: ediyolar<ediyorlar(25/4)

-iyolar: biyenmiyolar<beğenmiyorlar(21/52)

-uyular: oturuyular<oturuyorlar(24/14)

-iyüler: yapıyüler(16/15)

3) Bulgaristan Göçmen Ağzı, Yunan Göçmen Ağzı ve Dağlı Ağzı Şimdiki Zaman çekimi

- “-yor” eki ve “-yor” şimdiki zaman ekinden gelişen şimdiki zaman çekimi (-i/-y) ve 3.Tekil Şahıs’ta görülen “-yor” şimdiki zaman ekinin genişletilmiş şekli -yiri/-yırı/-yırı ve benzer yapıdaki çekimler

1.Tekil Şahıs

- im**: yapı̇m<yapıyorum(58/50)
- irim**: ödeyrim<ödüyorum(58/18)
- iyim**: alıyım<alıyorum(43/16)
- iyim**: bilmiyim<bilmiyorum(43/27)
- iyırım**: bilmiyırım<bilmiyorum(62/27)
- iyom**: yapıyom<yapıyorum(42/44)
- uyum**: yūryum(50/58)
- uyom**: topluyom<topluyorum(60/58)
- üyüm** : görüyüm<görüyorum(58/19)

2.Tekil Şahıs

- ysin**: gidiysin<gidiyorsun(46/43)
- ysin**: parçalaysın<parçalıyorsun(50/58)
- yon**: yūryon<yoğuruyorsun(50/58)
- yusun**: topluyusun<topluyorsun(53/35)

3.Tekil Şahıs

- y**: diy<diyor(42/10)
- yi**: diyi<diyor(42/12)
- iyi**: geliyi<geliyor(42/6)
- ıy**: tutmıyı<tutmuyor(47/2)
- iyi**: çıkıyı<çıkıyor(42/24)
- iy**: geliyo<geliyor(42/7)
- ıyo**: karışıyo<karışıyor(52/40)
- uyo**: oluyo<oluyor(42/17)

- uyü: oluyü<oluyor(43/16)
- uyu: koyuyu<koyuyor(43/71)
- uyı: duruyı<duruyor(50/56)
- ıyu: yapılyu<yapılıyor(49/15)
- iyu: gidiyu(52/71)
- ıyo: hazırlıyo<hazırlıyor(42/24)
- iyor: evleniyor(51/5)
- ıyır: gelinmıyır<gelinmiyir(54/4)
- ıyiri: çıkıyiri<çıkıyor(42/26)
- iyiri: geliyiri<geliyor(42/49)
- ıyırı: geliyırı<geliyor(42/32)
- iyırı: geliyırı<geliyor(42/40)

1.Çoğul Şahıs

- iz: dik z<dikiyoruz (55/17)
- yiz: kōyiz<koyuyoruz(55/11)
- iyiz: geçiniyiz<geçiniyoruz(43/2)
- iyiris: kesiyiris<kesiyoruz(58/70)
- ıyız: kazıyız<kazıyoruz(48/20)
- ıyız: bakıyız<bakıyoruz(43/64)
- yoS: koyuyoS<koyuyoruz(43/14)
- yuz: kōyuz(55/8)
- uyoz: oturuyoz<oturuyoruz(51/16)
- ıyoz: açıyoz<açıyoruz(52/28)
- ıyuz: satıyuz<satıyoruz(43/41)
- ıyus: yapıyus<yapıyoruz(52/58)
- iyuz: veriyuz<veriyoruz(43/41)
- uyuz: uyuyuz<uyuyoruz(52/8)
- üyüz: gevretüyüz<gevretiyoruz(52/34)
- iyörüz: biliyörüz<biliyoruz(64/37)

2.Çoğul Şahıs

-yonuz: yapıyonuz(M.D.D)

-yönüz: gidiyönüz(M.D.D)

3.Çoğul Şahıs

-iler: geliler<geliyorlar(42/35)

-yler: diyler<diyorlar(64/64)

-ilar: yapılar<yapıyorlar(48/4)

-iyiler: direniyeler<direniyorlar(42/40)

-iyılar: geliyılar<geliyorlar(45/5)

-yolar: diyolar<diyorlar(44/3)

-yorlar: diyorlar<diyorlar(44/31)

-uyollar: tutuyollar<tutuyorlar(60/20)

-iyollar: kapıyollar(60/25)

-iyöller¹⁴⁹: gidiyöller<gidiyorlar(60/25)

-öller: gidiöller<gidiyorlar(60/25), dövüöller<dövüyorlar(60/26)

-yirler: diyirler<diyorlar(62/29)

• Gacal ağzında görülen -ya/-ye şimdiki zaman çekimi Dağlı ve Bulgaristan Göçmen ağızları arasında da görülür.

• -yê/-yá, -ye/-ya, -yer/-yar/-yár, -yêri/yeru şimdiki zaman çekimi ve benzer formlar

1.Tekil Şahıs

-iyem: vermiyem<vermiyorum(46/64)

-áyem: doқumáyem<dokumuyorum(58/47)

-ayám: yapamayám<yapımıyorum(58/47)

-iyerim: bilmeyerim<bilmiyorum(64/10)

¹⁴⁹ “rl>ll” ilerleyici benzeşmesi şimdiki zaman 3.Tekil şahıs ekinde görülür.

2.Tekil Şahıs

-iyen: yapıyen<yapıyorsun(M.D.D)

-ıyan: sarıyan<sarıyorsun(M.D.D)

3.Tekil Şahıs

-ye: deye<diyor(42/44)

-iyè: gidiyè<gidiyor(42/8)

-iye: gidiye<gidiyor(42/12)

-eye: edeye(54/30)

-iya: geliya<geliyor(64/23)

-ıya: bırakıya<bırakıyor(42/29)

-uya: oluya<oluyor(45/5)

-ıyá: çıkıyá<çıkıyor(42/39)

-ayá: kalmayá<kalmıyor(42/54)

-iyár: gidiyár<gidiyor(42/41)

-ıyár: yapıyár<yapıyor(42/54)

-iyèri: gitmiyèri<gitmiyor(62/60)

-eyeru: topleyeru<topluyor(42/31)

1.Çoğul Şahıs

-yez: gidiyez(M.D.D)

-yaz: yapıyaz(M.D.D)

2.Çoğul Şahıs

-yeniz: veriyeniz(M.D.D)

-yanız: karıyanız(M.D.D)

3.Çoğul Şahıs

-ayelar: arayelar<arıyorlar(54/8)

-ayelā: yapmayelā<yapmıyorlar(64/51)

- **Şimdiki zaman ekindeki “y” ünsüzünün düşmesiyle oluşan ve “-yor” şimdiki zaman ekinin bozulmasıyla oluşan şimdiki zaman çekimi**

1.Tekil Şahıs

-**örum**: avunōrum<avunuyorum(64/69)

2.Tekil Şahıs

-**örsun**: görōrsun<görüyorsun(M.D.D)

3.Tekil Şahıs

-**ör**: getōr<getiriyor(42/12),olōr(64/52)

-**yoru**¹⁵⁰: gelmiyoru(60/36)

-**yörü**: geliyörü(42/29)

Çokluk çekimini metinlerimizde tespit edemedik.

- **-a/-e ekleri ile yapılan şimdiki zaman**¹⁵¹

Derlediğimiz Bulgaristan Göçmen ağızı metinleri içinde bu çekimin 3.tekil şahıs çekimi dışındaki çekimlerine rastlamadık.

3.Tekil Şahıs

-**ri**: dēri<diyor(42/10)

-**vere**: deyere<diyor(42/48)

-**iyeri**: gidiyeri<gidiyor(42/8)

-**yeri**: deyeri<diyor(42/48)

-**üyeri**: dönüyeri<dönüyor(42/29)

-**eyeru**: topleyeru<topluyor(42/32)

-**üyarı**: söylüyarı<söylüyor(42/30)

¹⁵⁰ Ali Akar Muğla ve Yöresi Ağızlarında Şimdiki Zaman Biçimleri adlı makalesinde (bk. Ali Akar, (2001): “Muğla ve Yöresi Ağızlarında Şimdiki Zaman Çekimi”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 4, s.3) “-yoru”eki için “Muğla ağızında, yazı dilimizdeki şimdiki zaman ekiyle aynı şekilde gelişen biçimdir.Tarihi Türkiye Türkçesi metinlerinde gördüğümüz *-A yorı-r* şimdiki zaman biçimi, Muğla bölgesi ağızlarında sondaki akıcı ünsüz *-r*’yi düşürmüş ve kelime, dudak uyumuna girerek tek şekilli *-yoru* biçiminde ve yalnızca 3.tekil şahıslar için kullanılır olmuştur” açıklamasını getirmiştir.Aynı yapı Babaeski ağızlarında da görülmektedir.

¹⁵¹ Ayrıntı bilgi için bk Kalay, 1998: 92

- **var-/ver- fiilleriyle yapılan şimdiki zaman çekimi**¹⁵²

Bu çekime özellikle Dağlı ağızında rastlamaktayız. Bu çekime sadece bir metinde rastladık.

3.Tekil Şahıs

-iveri: gidiveri<gidiyor(64/5)

GÖRÜLEN GEÇMİŞ ZAMAN

Fiilin geçmişte yapıldığını veya görüldüğü anlatmak için kullanılır.¹⁵³Babaeski ilçe ve köyleri ağızlarında görülen geçmiş zaman eki, ölçünlü Türkçe'den farklılık göstermez. Tüm bölge ağızlarında aynıdır.

1.Tekil Şahıs

-dim: sevdim(16/4)

-dım: āykırdım<haydırdım(62/34)

-düm: gördüm(3/19)

-dum: dödum<doğdum(63/28)

-tim: gittim(5/35)

-tım: yaptım(19/2)

-tüm: güttüm(14/79)

-tum: unuttum(47/5)

2.Tekil Şahıs

-dın: kaçırđın(15/18)

-din: yerdin(35/36)

-dun: koydun(38/30)

-dün: sövdün(M.D.D)

-tin: ektin(15/45)

-tın: kalktın(27/40)

¹⁵² Bu ek diğler komşu bölge ağızlarında da görülmektedir.Emin Kalay Edirne İli Ağızları kitabında bu ek için "Bu şekildeki bir çekime diğler Anadolu ağızlarında rastlanmamaktadır" açıklamasını getirmiştir.

Örnek: yıkıyvanm/içivörü/gideriveriz (bk. Kalay, 1998: 93-94)

¹⁵³ Korkmaz, 2003: 584

-tun: kırktun(60/4)

-tün: öptün(M.D.D)

3.Tekil Şahıs

-dı: yıkıldı(57/28)

-di: derdi(57/34)

-tı: battı(28/31)

-ti: bitti(6/21)

-tu: tuttu(60/45)

-tü: düştü(39/30)

• Gacal ve pomak ağızı metinlerinde rastladığımız 3.Tekil şahıs çekimlerinde, yuvarlak ünlülü fiil tabanlarına düz ünlülü görülen geçmiş zaman eki de gelmiştir.

GA: götürdi(31/5)

PA: büyüdi(4/53)

1.Çoğul Şahıs

-dık: yapmadık(40/5)

-dik: dikērdik(56/5)

-tık: kaçtık(66/51)

-tik: yetiştik(57/29)

-duğ: olduk(6/21)

-dük: gördük(14/40)

-tuğ: kavuştuk(66/26)

-tük: üüttük<öğüttük(35/13)

2.Çoğul Şahıs

-dınız: kırdınız(M.D.D)

-diniz: geldiniz(4/24)

-tınız: bıraktınız(37/46)

- tiniz**: seçtiniz(M.D.D)
- dunuz**: koydunuz(M.D.D)
- dünüz**: gördünüz(M.D.D)
- tunuz**: soğtunuz(M.D.D)
- tünüz**: söktünüz(M.D.D)

3.Çoğul Şahıs

- dılā**: yapardılā(50/32)
- dılar**: şağaladılar(31/38)
- diler**: geldiler(60/52)
- dilē**: işlerdilē(50/23)
- dular**: durdular(66/7)
- tılar**: yaptılar(66/8)
- tlā**: yaptılā(15/18)
- tiler**: gittiler(2/27)
- tilē**: ürettile(21/53)
- tular**: soğtular(60/56)
- tüler**: küstüler(M.D.D)

ANLATILAN GEÇMİŞ ZAMAN

Fiilin, önceden gerçekleştiğini veya başkasından duyulduğunu bildiren haber kipidir.¹⁵⁴ Tüm bölge ağızlarında aynıdır.

1.Tekil Şahıs

- mışım**: kalmışım(63/13)
- mişim**: geçmişim(21/55)
- muşum**: dōmuşum<doğmuşum(66/2)
- müşüm**: sökmüşüm(M.D.D)

¹⁵⁴ 2003: 599-600

2.Tekil Şahıs

- mıŝın: başlamışın(56/37)
- miŝin: sevmiŝin(M.D.D)
- muŝun: kıovmuŝun(M.D.D)
- mıŝsın: yapmıŝsın(M.D.D)
- müŝün: küsmüŝün(M.D.D)

3.Tekil Şahıs

- mış: yapılmış(1/7), kıurulmıŝ(32/1)¹⁵⁵
- miş: gēlmiŝ(57/1)
- muş: tutulmuş(64/28)
- müŝ: çökmüş(13/7)

1.Çoğul Şahıs

- mıŝız: kıızmıŝız(M.D.D)
- miŝiz: gitmiŝiz(M.D.D)
- miŝik: gelmişik(32/44)
- mıŝık: ayarlamışık(18/24)
- müŝük: bŭmüŝük<büyümüşük(22/1)
- muŝuk: dōmuŝuk<dođmuŝuk(22/1)

2.Çoğul Şahıs

- mıŝsınız: çıkmıŝsınız(M.D.D)
- miŝsiniz: kırletmiŝsiniz(M.D.D)
- mıŝınız: sıkmıŝınız(M.D.D)
- miŝiniz: gelmişiniz(58/64)
- muŝsunuz: vurmıŝsunuz(M.D.D)
- müŝsünüz: süzmüŝsünüz(M.D.D)

¹⁵⁵ Rastladığımız bu örnekte 3.Tekil şahıs çekiminde, yuvarlak ünlü ek gelmesi gerekirken düz ünlü ek gelmiştir.

3.Tekil Şahıs

-**mıslā**: kaçmışlā<kaçmışlar(M.D.D)

-**mişlē**: gelmişlē(32/2)

-**mışlar**: yapmışlar(25/25)

-**mişler**: gelmişler(1/5)

-**muşlar**: doğumuşlar(61/36)

-**müşler**: düvmüşler(14/59)

GENİŞ ZAMAN ÇEKİMİ

Geçmiş, şimdi ve geleceği kapsayan zaman dilimini içeren haber kipidir.¹⁵⁶ Tüm bölge ağızlarında aynıdır. Ölçünlü Türkçe'den farklılık göstermez. Bunun yanında geniş zaman eki “-r” düşmesi ile ünlü uzaması meydana gelir.

1.Tekil Şahıs

-**ürüm**: sökürüm(58/50)

-**urum**: vururum(66/68)

-**erim**: söylerim(15/7)

2.Tekil Şahıs

-**rsun**: kırsun(11/35)

-**arsın**: kıoyarsın(43/10)

-**irsin**: bilirsın(58/68)

-**ersin**: temizlersin(65/7)

-**ersen**: istersen(9/61)

-**āsın**: kıoyāsın(43/11)

-**usun**: vurusun(66/66)

-**ĩsin**: bilĩsin(56/36)

-**isin**: getirisin(35/20)

-**ısın**: kııkarısın(58/27)

¹⁵⁶ Korkmaz, 2003: 637

3.Tekil şahıs

-ar: oynar(16/50)

-ur: dokur(11/61)

-ir: gelir(1/38)

-ĩ: getir (35/32)

-ĩ: kızarı(58/89)

1.Çoğul Şahıs

-iz: ekeriz(7/17)

-arız: yaparız(56/54)

-eriz: dizeriz(58/54)

-eriS: çekeris(35/51)

-eris: sepeleris(29/37)

-arıs: ıslarıs(29/38)

-uruz: oluruz(58/28)

2.Çoğul Şahıs

-ersiniz: edersiniz(38/8)

-ırsınız: kalırsınız(38/37)

3.Çoğul Şahıs

-ĩlē: getirĩlē<getirirler(24/14)

-rler: derler(58/63)

-urlar: kururlar(11/27)

-arlar: atarlar(58/29)

-irler: giydirirler(16/53)

-ırlar: toplanırlar(60/24)

-Eksiz kullanım

1.Tekil Şahıs

oturum<otururum(16/1)

koparım<koparıım(58/78)

1.Çoğul Şahıs

getiriz<getiririz(11/37)

kırız<kırırız(29/39)

GELECEK ZAMAN ÇEKİMİ

Fiilin daha sonra gerçekleşeceğini ifade eden kiptir.¹⁵⁷ Ölçünlü Türkçe'den farklılık göstermez. Tüm bölge ağızlarında aynıdır. Fakat bazen gelecek zaman eki olan -ecek/-acak'ın ilk ünlüsü düşer ve -cak/-cek, -çek/-çak kullanımları ortaya çıkar. Bunlara ek olarak “c” ile “j” arası ses olan “ç” ünsüzünün bulunduğu “-çek” çekimi ve Nadırlı köyünde tespit ettiğimiz “-cu” gelecek zaman eki vardır.

1.Tekil Şahıs

-çem: etçem(23/16)

-cem: evlencem(15/6)

-cam: yapcam(64/61)

-icum: edicum(31/45)

-ycam: yapamaycam(35/1)

-içem: veriçēm(26/28)

2.Tekil Şahıs

-can: doğucan(11/31)

-çan: satçan(58/70)

-çen: gitçen(45/21)

-ican: kaynatıcan(27/25)

-içan: nāpıçan(10/23)

-ecen: bellecen(39/10)

-acan: kıyucan(4/73)

-ycen: rendeleycen(27/25)

-ceksin: gelceksin(27/43)

¹⁵⁷ Korkmaz, 2003: 623

3.TekilŞahıs

- cek: evlencek(13/8)
- ecek: gidecek(30/25)
- icek: giyicek(41/9)
- acak: olacak(31/4)
- ycaķ: āzırlaycaķ(61/54)
- ycek: demēycek(66/48)
- caķ: yapcaķ(59/45)
- ıcaķ: boşaltıcaķ(66/48)
- icā: yapıcā(42/27)
- cek: ölecek(66/15)

1.Çoğul Şahıs

- cāz: yapcāz(62/18)
- ycāz: toplaycāz(38/38)
- icāz: yapıcāz(58/95)
- cēz: vercēz(27/47)
- cez: yīcez(38/38)
- Çāz: k̄urutÇāz(36/2)
- ceīz: gideceīz(2/8)

2.Çoğul Şahıs

- cānız: sorcānız(63/20)
- cēniz: sevcēniz(M.D.D)

3.Çoğul Şahıs

- acaklār: yapacaklār(2/3)
- caķlar: alcaķlar(64/10)
- ecekler: isteyecekler(64/10)
- caķlar: annatcaķlar(44/28)
- Çekler: gitÇekler(41/11)

TASARLAMA KİPLERİ

Fiili yapılp yapılmamasındaki isteği, emri, şartı ve gerekliliği ifade eden kiplerdir.¹⁵⁸

ŞART ÇEKİMİ

Fiilin gerçekleşmesi başka bir eylemin olması şartına bağlı olduğu durumlarda kullanılan kiptir.¹⁵⁹ Ölçünlü Türkçe'den farklılık göstermez. Bölge ağızlarında aynıdır.

1.Tekil Şahıs

-sam: buyursam(43/43)

-sem: söylersem(31/44)

1.Çoğul Şahıs

-sak: yapsak(29/41)

-sek: versek(M.D.D)

2.Tekil Şahıs

-san: kıoysan(11/51)

-sen: versen(63/39)

2.Çoğul Şahıs

-sanız: kırsanız(M.D.D)

3.Tekil Şahıs

-sa: varsa(1/44)

-se:gelse(13/24)

3.Tekil Şahıs

-seler: itseler(M.D.D)

¹⁵⁸ Korkmaz, 2003: 647

¹⁵⁹ Korkmaz, 2003: 676

EMİR ÇEKİMİ

Emir kipi, fiilin yapılmasını ya da yapılmamasını emir yoluyla anlatan kiplerdir.¹⁶⁰ Tüm bölge ağızlarında çekimi aynıdır. Ölçünlü Türkçe'den farklılık göstermez.

TEKİL

1.Tekil Şahıs

Yoktur.

2.Tekil Şahıs

git:(66/20)

3.Tekil Şahıs

-**sin**: gelsin(60/54)

-**sın**: toplansın(46/49)

-**sun**: kurusun(66/70)

-**sün**: görsün(M.D.D)

ÇOĞUL

1.Çoğul Şahıs

İstek çekiminle yapılır.

yapalım: (16/5)

görelim: (45/16)

2.Çoğul Şahıs

-**in**: verin(27/35)

-**m**: sıkın(46/50)

-**un**: vurun(17/64)

-**ün**: görün(M.D.D)

-**yin**: yeyin(2/17)

-**ym**: sormayın(15/7)

3.Çoğul Şahıs

-**sinler**: bñmesinler(46/68)

-**sınlar**: sıkınsınlar(M.D.D)

-**sinnar**: annatsınnar(28/10)

-**sinner**: kesmesinner(30/43)

-**sünler**: götürsünler(24/29)

-**sunlar**: kuşsunlar(6/34)

¹⁶⁰ Korkmaz, 2003: 665

İSTEK ÇEKİMİ

Fiilin yapılması veya yapılmaması istendiği durumlarda kullanılan kiptir.¹⁶¹
Tüm bölge ağızlarında aynıdır. Ölçünlü Türkçe'den farklılık göstermez.

1.Tekil Şahıs

yapayım(60/1)

1.Çoğul Şahıs

yapalım(42/55)

2.Tekil Şahıs

karasın(27/27)

2.Çoğul Şahıs

yapasınız(M.D.D)

3.Tekil Şahıs

uyuya(45/15)

3.Çoğul Şahıs

-

GEREKLİLİK

Gereklilik kipi, eylemin yapılması gerektiğini bildirir.¹⁶² Tüm bölge ağızlarında aynıdır. Ölçünlü Türkçe'den farklılık göstermez.

-meli/-malı

gitmeli(M.D.D), kalmalı(M.D.D)

¹⁶¹ Korkmaz, 2003: 648

¹⁶² Korkmaz, 2003: 693

BİRLEŞİK ÇEKİMLER

Babaeski ağızlarında bileşik çekimler aynıdır. Ölçünlü Türkçe'den farklılık göstermez.

HİKAYE BİRLEŞİK ÇEKİMİ

a) Şimdiki Zamanın Hikayesi

1.Tekil Şahıs

yapıyodum(9/2)

oğuydum(47/18)

2.Tekil Şahıs

geliyodun(M.D.D)

3.Tekil Şahıs

oğuyodu(37/33)

annatıyordu(44/21)

anlatıyurdu(3/5)

konuyudu(16/29)

1.Çoğul Şahıs

yapıyoduğ(11/10)

bilmiyoduğ(32/35)

2.Çoğul Şahıs

ğırıyodunuz(M.D.D)

3.Çoğul şahıs

oturuyudular(38/61)

b) Görülen Geçmiş Zamanın Hikayesi

1.Tekil Şahıs

sevdiydim(M.D.D)

2.Tekil Şahıs

ğırdıydın(M.D.D)

3.Tekil Şahıs

ördüydü(21/48)

urduydu(62/39)

1.Çoğul Şahıs

geldiydik(38/71)

2.Çoğul Şahıs

küstüydünüz(M.D.D)

3.Çoğul Şahıs

olduydular(M.D.D)

başladıydılar(61/62)

c) Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi

1.Tekil Şahıs

evlenmiştim(20/13)

2.Tekil Şahıs

sokmuşştun(M.D.D)

3.Tekil Şahıs

yerleşmişti(23/49)

qalmıştı(14/17)

1.Çoğul Şahıs

vurmuşştuk(M.D.D)

2.Çoğul Şahıs

qopmuşştunuz(M.D.D)

3.Çoğul Şahıs

silkmişştiler(M.D.D)

d) Gelecek Zamanın Hikayesi

1.Tekil Şahıs

düşecekdim(7/24)

2.Tekil Şahıs

gezicektin(M.D.D)

3.Tekil Şahıs

yollayacaqtı(54/16)

1.Çoğul Şahıs

gidecektik(23/33)

2.Çoğul Şahıs

qaldıracaqtınız(M.D.D)

3.Çoğul Şahıs

qarpacaqtılar(M.D.D)

e) Geniş Zamanın Hikayesi

1.Tekil Şahıs

giderdim(31/18)

2.Tekil Şahıs

yerdin(35/36)

3.Tekil Şahıs

gömerdi(21/20), olurdu(56/2)¹⁶³

olurdu(16/38)

1.Çoğul Şahıs

bölerdik(21/46)

getirdik(35/32)

doğurdu(11/41)

2.Çoğul Şahıs

yardımlaşmışdınız(M.D.D)

3.Çoğul Şahıs

annadırdılar(45/14)

giyerdiler(14/7)

f) Şartın Hikayesi

1.Tekil Şahıs

yidirseydim(9/73)

bassaydım(9/69)

2.Tekil Şahıs

gitseydin(M.D.D)

3.Tekil Şahıs

olsaydı(9/15)

1.Çoğul Şahıs

verseydik(M.D.D)

2.Çoğul Şahıs

yatsaydınız(M.D.D)

3.Çoğul Şahıs

kovsaydılar(M.D.D)

¹⁶³ Bileşik zaman çekiminde hikaye çekiminde yuvarlak ünlülü bir ek olması gerekirken Yunanistan Göçmen Ağzı'nda düz şekline de rastlanır. "dı"<"du"

RİVAYET BİRLEŞİK ÇEKİMİ

a) Şimdiki Zamanın Rivayeti

1.Tekil Şahıs

konaklıyomuş (6/27)

çalışıyormuş(23/3)

2.Tekil Şahıs

gidiyomuşsun(M.D.D)

3.Tekil Şahıs

geliyomuş(23/3)

bırakmıyomuş(6/33)

1.Çoğul Şahıs

seviyormuşuk(M.D.D)

2.Çoğul Şahıs

sıkıyormuşsunuz(M.D.D)

3.Çoğul Şahıs

geçiyörlaşmış(6/25)

b) Geniş Zamanın Rivayeti

1.Tekil Şahıs

satırmışım(M.D.D)

2.Tekil şahıs

koşlarmışsın(M.D.D)

3.Tekil Şahıs

gözledirmiş(26/23)

olurmuş(12/9)

1.Çoğul Şahıs

hissedermişiz(M.D.D)

2.Çoğul Şahıs

yapmışsınız(M.D.D)

3.Çoğul Şahıs

yatırmışlar(60/41)

yirmiřlē(43/29)

c) Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti

Metinlerde sadece bir kelimedede rastladık.

3.Tekil Şahıs

duymuşmuş(26/27)

d) Gelecek Zamanın Rivayeti

Sadece 3. tekil şahsında tespit ettik

3.Tekil Şahıs

kalcāmışlar(50/17)

yapacaklarmış(2/46)

ŞART BİRLEŞİK ÇEKİMİ

a) Şimdiki Zamanın Şartı

Sadece bir kelimedede tespit ettik.

3.Tekil Şahıs

diyosa(5/11)

b) Geniş Zamanın Şartı

1.Tekil Şahıs

söylersem(31/44)

kalırsam(38/37)

2.Tekil Şahıs

merak edersen(58/51)

ararsan(38/47)

3.Tekil Şahıs

bulursa(32/29)

gelirse(2/34)

1.Çoğul Şahıs

çevirirsek(17/32)

2.Çoğul Şahıs

isterseniz(2/17)

3.Çoğul Şahıs

yaparsalar(M.D.D)

c) Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

1.Tekil Şahıs

gördüysem(M.D.D)

2.Tekil Şahıs

gittiysen(63/47)

3.Tekil Şahıs

gittiyse(63/39)

1.Çoğul Şahıs

bulduysak(66/66)

2.Çoğul Şahıs

yaptıysanız(60/53)

3.Çoğul şahıs

kastıysalar(M.D.D)

d) Anlatılan Geçmiş Zamanın Şartı

Metinlerde bir örneğine rastladık.

1.Tekil Şahıs

görmüşsem(63/35)

e) Gelecek zamanın şartı

Metinlerde bir örnek tespit edilmiştir.

3.Tekil Şahıs

yapıcağsa(11/44)

EK-FİİL KULLANIMI

Ek eylem, isimlere ve isim soylu sözcüklere gelerek onlara yargı anlamı kazandıran unsurdur.¹⁶⁴ Tüm bölge ağızlarında aynıdır.

- **Ek-Fiil'in, rivayet, hikaye ve şart çekimleri**

yapardıķ<yapar idik(56/6), kızdım<kız idim(7/27), atatürkse<atatürk ise(63/36), boşluķumuş(38/4) , varmış<var imiş(44/24), yapardılar<yapar idiler(61/25), dērdik<der idik(44/19), güzeldi< güzel idi(35/38), çoķmış<çok imiş(1/8), alınırdı<alınır idi(56/16)

- **Ek fiil, ünlüyle biten kelimelere gelince kendinden önce bir “y” yardımcı ünsüzü türer.**

neyse<ne ise(9/34), feraceliydi<feraceli idi(62/85), edirneymiş<edirne imiş(44/25)
yerlisiymiş <yerlisi imiş(16/78)

¹⁶⁴ Eker, 2003: 297

SIFAT-FİİLLER(PARTİSİPLER)

Kimi eklerle, fiilden sıfat türeten; bir yanıyla fiil özelliği gösteren, bir yanıyla da isimleri niteleme özelliği olan yapılara denir.¹⁶⁵ Babaeski ağızlarında ölçünlü Türkçe'de kullanılan sıfat-fiillerin yanı sıra çeşitli ses hadiseleriyle oluşmuş sıfat-fiil eklerine de rastlamaktayız.

a) **-mış/-miş,-muş/-müŝ:** kuřumuŝ yalı biber(9/1)

b) **-an/-en:** bilen(29/41), yapanlar(11/18), gelen(44/32)

c) **-ar/-er/-ur/-ür:** eler elek(35/16)

d) **-ecek/-acağ:** askere gidecek çocuklarımız(49/15), annadacağ insan(11/62), deycēme(5/20)

e) **-dik/-dık, -dük/-duğ, -tik/-tık, -tük/-tuğ**

yaptım<yaptığım(58/56), gördümüz<gördüğümüz(59/19), gittini<gittiğini(60/5)

götürdü<götürdüđü(56/34), oldū<olduđu(56/37), dedim<dediđim(11/4), oldūnu<

olduğunu (3/27)

f) **-ynü:** olduynü(60/74)

g) **-duyü<dığı<dık:** olduyü(61/12)

h) **-ası/-esi:** gelesi(M.D.D)

ı) **-maz/-mez:** bağmaz teyzem(31/17)

i) **-müŝesi**¹⁶⁶: ölmüşesinne(46/53)

¹⁶⁵ Ergin, 1998: 333

¹⁶⁶ Burada üstüste gelmiş iki sıfat-fiil eki görülür. Bu kullanım sadece *Kadıköy*'ünde tespit edilmiştir.

ZARF-FİİLLER(GERİNDİUMLAR)

Zarf-fiiller cümlede, fiili niteleyerek zarf görevi yapan kelimelerdir.¹⁶⁷ Babaeski ağızlarında ölçünlü Türkçe’de kullanılan zarf-fiillerin yanı sıra tıpkı sıfat-fiillerde olduğu gibi çeşitli ses hadiseleriyle oluşmuş zarf-fiillerde görülmektedir.

- a) -a/-e:** diye(12/1), tağa tağa yapıyo(52/65), çevire çevire(11/34)
- b) -ı/-i:** diyi(42/25)
- c) -p/-b:** kalkanıp(63/26), boyayıp(11/8), toplayıp(43/29), çıkarıp<çıkarp(11/26)
- d) -ke/-ka:** doðurka<dokur iken(11/58), çocukke<çocuk iken(14/48), gelirke<gelir iken(53/16), alırka<alır iken(50/10)
- e) -ge/-ga:** öüdüрге<öğüdürken(53/5)
- f) -ken/-kan:** gidērken<gider iken(42/25), geçērken<geçer iken(44/17), vārka<var iken(29/4), dođūrken<dokur iken(34/19)
- g) -kana/-kene:** giderkene<giker iken(60/16), döverkene<döver iken(60/24) kaynadırkana<kaynadır iken(27/11)
- h) -kesine/-kasma/-kesene:** üüdürkesine<öğüür iken(33/20), kuruşasına<kurur iken(38/6), güderkesine<güder iken(38/14), askerkesene<asker iken(64/31)
- ı) -alı/-eli:** geleli(62/37)
- i) -arağ/-erek:** örerek(52/59), olarak(44/19)
- j) -alağ/-elek:** evlenelek<evlenerek(36/7)
- k) -ınca/-ince/-unca/-ünce:** varınca(56/11), gelince(14/60), olunca(17/19) görünceye(31/36)
- l) -mcasına/-incesine, -uncasına/-üncesine:** ölüncesine<ölünce(39/20)
- m) -mcazane/-incezane/-uncazane¹⁶⁸:** oluncazane(52/43), olmayıncazane(52/43), evlenincazane(52/45)
- n) -dığça/-dikçe:** geldikçe(38/18) sardıkça(11/34)
- o) -dikçesine/-dikçasına:** dedikçesine<dedikçe(64/61)
- p) -dığında/-diğinde, -duğunda/-düğünde:** geldinde(52/72), gittinde(42/2), öldünde(32/19), açtında(11/40)

¹⁶⁷ Ergin, 1998: 338

¹⁶⁸ Bu zarf-fiile *Osmaniye köyü*’nde derlenen metinlerde rastlanılmıştır.

r) -madan/-meden: kaçmadan(19/32), görmeden(21/21)

s) -nēn: çöznēn(58/56), dōdunēn(27/12)

ş) -t ne/tīna/-dīna/-dīne/-tūne/tūna: gitt ne(42/16), yaklaşīna(42/24), başladīna
(50/60), evlendīne(41/3), geçīne(52/16), ürktūne(17/58)

t) -t ye/-tīya¹⁶⁹: kalktīye(45/24)

u) -dıyen/-diyen/-duyen/-tiyen: oldıyen(8/15), geldiye(43/54), dōduyen(27/13),
gittiyen(30/58)

ü) -ıķ: çıkarıķ<çıkarıp(46/21)

¹⁶⁹ Bu kullanım sadece *Eriklyurdu* köyünde görülmüştür.

METİNLER

POMAK AĞZI METİNLERİ

Anlatan: Ahmet GENÇ

Etnik Köken: Pomak

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 72

Derleme Yeri: Büyük Mandıra Beldesi

(Türkiye'ye geliş ve askerlik)

ben askerdeyken bana böyle çaiirdılar aynı acemiken de bi çaiirdi. şet teymen
odaya. dedi nerelisin? falan söyledim. kırklaşeli babāski bilmem ne dedi yav!nērden
gelme mesela nērde dedeleriniz? vallā dedi. ben nası nērden ne bilim. āberim yok yanī
hiç bişetden. adama cevap vereme. böyle kaldı. ne bilimişik o gençlik işde kulağ
5 asmamışım. nērde gelmişler mācīř. hep böyle geçti yanī. aynı siz da bulğaristan gelmişler
dedelerimizin artık kimse dedelerimiz ēřalde. vallā bilmūm be evet būrda yeniköy
kırmuşlar o zaman yani yapılmış ama neden acaba mandıra artık hayvannatmīmış işte
muākkağ bi hayvanat çokmış. süt tabi mandıra açmışlar. evlendim.erzurum'da
motomotum. şöfördüm yanī şöfördüm. vardı tabi būrdan gitme çok beřaber gittik. hepsi
10 çok o zaman öle. douya gidiyorduk şimdi. orda o iki sene orda yanī eve. askerli orda
bitirdim. he tabi. ben esasında on doğuz ay yaptım. esas yirmi dört ay tabi. e ama
mazeret izini elli altı'da askerdeydim men. sulaş geldi. sulaş geldi. bazı evleri su aldı
būrda. işte bu yüzden iki ay mazeret bir ay mezanet on beş günde kafa izini şey verdi
yüzbaşı. işte böyle yanī üç buçuk esasında. böyle yani izinli falan.aşā yukarı on doğuz ay
15 yaptık öle ya yirmi ay. öle başka bişeyimiz yok

(Pomakça)

tabi tabi e anlayırlar ama onlar türkçe konuşuyu tavi tavi. bütün onnar da tavi her
bizden bişey alıyolar tabi. biz pomağa konuşumuz için. bunnar da bizim ama
20 konuşmayı. tabi konuşamıyır. dorusu konuşamıyır. çünkü devamlı türkçe konuşuyı
devamlı sallıyolar ne konuşumuzu tabi. eve. epsi pomağ macir bi male oldu gibi bi
male şey macir evet hepsi pomağ.

(Eski zamanlar)

25

küçüktü biz bunnar gibi bi bilgi edinemiyuz. şimdi herkes bunnar herşeyi
biliyo. tamam bizim o zaman işte onun için pek bilgi alamıyoduğ yani. onun gibi biraz
caillik bişey göremiyoz. televizyon radyo bilen yoktu o zaman tabi nerde yetmiş'te geldi
zaten burayı ceryan yetmişte geldi. o zamandan işte o zamandı. televizyonnar o zaman
30 geldi. evet. dedemin, dede yok ben söradan yapılma. eski eski yok yani burda dedemin
dedemde kalan hepsi yıkıldı. ev'de bu bunun gibidi. ama kerpiçten da şeydi. şe oldu
kendim yaptım onu yani kendim dilde yani istalar yaptı işte ben yaptım. evet. evet.

(Geçim ve ev durumu)

35

ben emekliyim fabrikadan şeker fabrikasından. yō sütçülere sütçülere şey
tüccarlara veriyoz. ep toplayan mesela nası çölgeçen biliyosun. süt topluyum o olmasa o
olmasa başkası gelir. işte orayı veriyoz artık bunnar işte nāpiyoř yapıyoş tabi biz sadece
satıyoşuz südü yani. yav yeni yapılan var mı herkes kendi arsasında yeniletiyi. tabi eski
40 bi ev var. eski böledi ve burayı bi ev. eski böyle bu da söradan yapılma o eski ev
burdaydı. yıkıldı. epsi yıkıldı. ep millet kimin paşası varsa ep yeni yapıyo. kişi bizde de
olsa paşa yok fakiriz. nolacağ bi ekmek dör dört_üz elli bu pālılığta. da i
geçinemiyuşuz. geldi mi on gün kala nah! tüh! vallā ne yapalım. çocuklar kalabalığ

yedi táne çócün vař. tó unnař sekis táne tabi tórunnařı babalařı dūřüniyiřdi ama onnařda
45 dolaşıyır. onnaşda bũřda ařā yuķařı. diyō laş onnaşa telefon veşdiler Şeyde. nere gittiye
şimdi birisi ankaşa'da āssubay. iki kişi dōrt táne iki kış iki erkek buşsa'da ikisi de bĩřda
bizim yanımızda. çifçilik bunnāř ikisi çifçiler yapıyō . bařķa yok tamam.

Anlatan: Mukaddes ERDEM

Etnik Köken: Pomak

Öğrenim Durumu:Yok

Yaş:71

Derleme Yeri: Büyük Mandıra Beldesi

(Pomakça)

ben pomākça konuşuyorum en çok. türkçe çok bilmiyorum pomak dili. onnāri
bilmiyorum. bilmiyorum onnāri nērden gelmişler. ama ben çerkezmüselimden. vāř hiç
vāř çalışıyorlar ne yapacaklar çok vārdı. ama öldüler bi tane kaldı. şöferlik yapıyor
aşada. toşunnaşım vāř. onnāřda iş yapıyor. a öldü öldü o yirmi beş sene oldu. yirmi beş
5 öldü. a bende yalnız. ben pomākça çok biliyorum türkçe bilmiyorum. hep pomākça hep
pomak anlıyorlar ama konuşamıyor te bu tō un anlıyorum diyor konuşamıyor pomākça
di mi? ferihaanlamıyo ama anlıyo. a pek konuşsun bilmiyor pomākça derim.
yala nereye diyorum gel demek. hadid_ diyoruz bir yere gideceiz.
hadi gidecek pomākça komşular pomākça. işte herşeyi
10 diyor bunnāř pomakçe. ekmē diyoruz, tuz diyoruz, diyoruz, yemē diyoruz
..... hep öle

(Yemek Tarifi)

15 keşkē işte buydayla, buydā ne bil m onnāř böyle vuşuyorlar. kütür ama dēyem.
sōřa yıkıyorlar koyuyorlar laşaşta kayıyor kayıyor kayıyor sōřa. ona et koyuyorlar

yā ile kaynıyoŕ gene çok güzel oluŕ. isterseniz gelin buyurunuz dūne versinler yeyin. ilk
kuŕu fasūlem yapıyoŕlaŕ iŕte önce sovan kesiyōŕlaŕ. tatlı iŕte baklava getiriyōŕlaŕ hep
yapıyoŕlaŕ. tūrlū baklava getiriyōŕlaŕ. sōŕa hani yemeklere salç koyuyōŕlaŕ suvan
20 kesiyōŕlaŕ dōmetisēni kesiyōŕlaŕ güzel oluyōŕlaŕ. eh yapıyoz iŕte yemeklerle çōŕba
yapıyoŕlaŕ. kuŕu fasūle baŕka yemek ya lahana ya patlıcan yemē pilav yapıyoŕlaŕ
buydādan keŕkek diyoŕ āmuŕ yapıyoŕlaŕ. kaynatıyoŕlaŕ bi suvan iŕte ŕey kesiyōŕlaŕ.

(Yaŕlı insanlar ve Hastalık)

25

vaŕ ama çok öldūleŕ āni ihtiyaŕ benim gibi dā ihtiyaŕ vaŕdı ũldiler. vaŕdı
dūnlerde ama gittiler evleri uzaç uzaç evleri e yuçaŕı mālede. siz buŕdan mısınız?
mandıŕada sen. iŕte ihtiyaŕ çok iŕte. būk dūŕuyōŕlaŕ hep kaldıŕıyoŕum hep
gidiyoŕum pōmaŕki anlıyoŕ musun? pōmaŕki dūŕuyōŕlaŕ bende kaldıŕıyoŕum.
30 ben mı? yetmiŕ bir yetmiŕ iki girdi. ihtiyaŕlık āstayım ben. ŕeker vaŕ bende tansiyon vaŕ.
hep dōktoŕa hep edirneye dōktoŕu gidiyem. hep dōktoŕu gidiyem.sende mi edirmeli?
ōŕda fakūltede. vi baç ŕindi altı sene mıyidi yedi sene hep gidiyoŕum hep ta fakūltede
āstayım ŕeker ũkseliyoŕ. onnaŕda dōktoŕlaŕ gidiyoŕlaŕ. çok yiyoŕsun. ben diyoŕum canım
istiyōŕ hep yiyeyim. ŕekerde ũkseliyoŕ. herŕeyi ne gelŕirse tatlı olsun hamuŕ ŕeyleri olsun
35 yemek olsun hep yiyom. yapıyom kim yapacaç ben gelin vaŕ ama ō ayŕı ben ayŕı
ōtuyōŕ. ō ayŕı ōte kızının annesi. beŕ tane tō un. dōrt kız bi olan. ōyle sōylūyoŕum
onnaŕa konuŕuyōŕum. dā baŕka ihtiyaŕ kaŕın miça vaŕma da konuŕsun onnaŕa. bu hem
tūrkçe bilir hem pōmaçça biliyoŕ. o pōmaçça kaŕāncada pōmaç. ama tūrkçede biliyoŕlaŕ
pōmaççada. ben en çok pōmaçça kūçūkten beri.

40

(Pomak Yemeği)

vıçını vıçinik yapayım. işte suvan avuyoşuz. sōřa salça oyuyoşuz āmuř
yapıyoşuz, aıyoşuz bōle oyuyoşuz tepsi'de e oyuyoşuz suvanı. sōřa hi yerde
oyuyořuz sōřa piřıyořuz kesıyořuz yiyořuz. ok gūzel oluyo. ekmek de yapıyoz ekmek
45 de gūzel oluyo. ben on beř yapamadılař. aldım dūnsūz ebūr dūnyaye ne zaman erecem
mezařa ōřda dūn yapacaqlařmıř bana dūn yapana da vař dūn.

Anlatan: Recep DURGUT

Etnik Köken: Pomak

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 81

Derleme Yeri: Büyük Mandıra Beldesi

(Pomakların Yerleşimi)

şindi pomaqlar bu bu caddenin alt kısmında sandenin mah hatip mālesi eger şey
ise not et unutma. iki māle sandenin mālesi hatip mālesi bu da ōriyet mālesi mācır
eskiden menderes mālesiydi şindi ōriyet mālesi. bende bīrdayım. pomaq şindi doqsan üç
ārbi sibiryadan bulgariyada yerleşiyorlar. efenim şipka köyü var. çervennibiraq denilen
5 bir yer ninem doqsan yedi yaşında öldü. benden seksen bir yaşındaım o anlatıyudu. ben
ofaya gitmedim. nasip_olmadı.ben burda dōma. benim az olan kırk_iki torun sahibi.
eve

(Eski Seneler ve Aile)

10

şimdi bi çocūm vārdı. sekis kızım var. feqat çocuk elli üç doūmlu. geçen sene
öldi. tek bi çocuk içki, pislik kendini koruyamadı tam yaşacak zamanı. anın için öldü
efendim nene de temizlendi. yalnız çocūm üç tane çocū var bi kızı var.e benim babam
fabrikadan ve seferbeylik adamı. bin doquz_üz on doqus doūmlu. bin üç_üz on doqus
15 doūm.

(Atatürk ve Dönemi)

iki defa gördüm. bin doğuz otus dörtte gördüm oğuldaydı. şey yapılrken soyadı
20 konulrken ğretmen getird bize alpulu rānpasında gördük mü edirneye o zaman keyfi
çalışmıyıldı. bi de bin doğuz_üz otus yedi manevrası büyük manevra oldu bürda
tırakya'da efendime söyleim. o genelkuşmay başkanı şey e o kafada tutmıyir efendim
bulğariyaya kırk beş kilometre girdi o manevra mānasıyla atatürk karstaydı geldi işte
alpulu'da edirneye gidemedi. şeyi çevirsin manevra genelkuşmay başkanı o zaman
25 efendim söylēcem aklıma gelecek ondan sōra işte şey alaman evinde yattı alpulu'da
verdi. eşimle beşaber gördük. çünkü aynı benim eşimde bin üç_üz kırk birli bin
dođuz_üz yirmi beş doumlu efendime söyleim rātta oldūnu gördük hem renk atmış hem
de biraz şanbuşlaşmış ilk otus dörtte gördümüz gibi görmedik. biz de üzüldük.dā sōra
işte çökmüştü. zaten edirneyi dedi ki sal umurtaķ salı umurtaķ girmiş kırk beş kilometi
30 silā omuza bulğariyi ve söz vermiş bir askerin bürnu şanamadan bulğari teslim alacam.
ī alacaķ ama baķ kıbrıs ne ādise çıkārdı başımıza aynı o zamanda dünya ateşe yanār
dedi atatürk o zaman te böle telefon telğīraf olmadı için devlet demiryolu şeīnle
çevirdiler şe. salı umurta salı umurta ve ismet inönü tabi atatürk öldü. bin doğuz_üz
yetmiş sekisde. efendim bin doğuz_üz bende asker oldum. asker olunca
35 büyükçekmecedede inönüle efendim salı umurta resmi geçitiz otus zafeş bayşamı otus
aüstos zafer bayramı inönü buşaya kadaş salı umurtaķ çok güzel bi adam. senin gibi
böle. inönüde ufaķ adam. buşasına geliyorlar yakındım men çünkü öle saya baķtım
zaman soldayım men giderke çeşit talemeler tabi babama āyranlıķ atarlar. ta tabuşları
bir tabuş yani bir alayın bir alayın bir bölü say.

40

(Askerlik)

jip böyle bişey yok herkes beygir üstünde. a bende koşkulu topçuüm on buçuk santimetre çapında yirmiç çap uzunlunda namlusu beşik üzerinin geri tepmesi beş
45 etmesi fakir nişan _atlı iskoda daabüs. bin doğuz _üz otus modeli gurup fabrika yapısı. bizim topun ama ben gözetleme çavuşu oldum sōna ama kuşs gördüm dört buçuk ay kuşs gördüm insan kıtlından anladın gözetleme çavuşu oldum. optik mazzemeci. şimdi size optik şeyler. a böyle çavuşlü böyle bitirdi. harbiyede harbiyede teşis olacam zaman dört buçuk ayda şey gördüm. rusça, bulğarca, yuosılavca.

50

(Yaşanan çevre)

benzin istasyonu var o yamayı çıkıyořum doūya dōru çocuk parkı var benim oturdūm evin önünde bi de kırk elli dönüm çamlık var.ona çok yakın evim orda. ama
55 burda tekbiş var orda biř mekânım var benim dā dōrusu küçük biř çiflim var çocuk ölünce çifli torunnaşa bıraktım torunnara bi kızımın yanındayım bakımlıyım. kızım bakıyoş bana o kötüye bıraķmıyoř. uturdūm yerden idare ediyōř.

Anlatan: Ayşe ÇAKMAK

Etnik Köken: Pomak

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 71

Derleme Yeri: Ertuğral (Ertuğrul) Köyü

(Fasulye Yemeği Tarifi)

ama biz pumaqça konuşuyurus ama.sen pumaqça mı konuşayım? türkçe bobo
fasulei□ç den koyuyorus hani ıkyoşuz güzel dulduşuyuz tencere'ye üstüne bi domato
küyuz bi kafa suvan ya kıyurus salç_azcıkın küyuz yemē fasulei□hani yaş fasule yeşil
fasule taze fasule.....kuru fasule āşlıyořus onu güzel ğazı çıksın kıyırıs. bi kafacık
5 bi suvan kesiyoşus çiden kaynasın suvannan ayreten kavuşuyus yani şē suvan suvan
ayreten bi kafa suvan kavuşuyus salça kıyurus içine başka türlü.

(Göç ve Karışık Konuşmalar)

10 bulgariya'dan bulgariya ama bilmiyos nērden şindi anam bīrda dōma da
annenem gelmiş bulgariya'dan hani bulgaristan hud vaşıyız nası giyolaş. o ızvoşa ızvoşa
ızvoşa'dan gelmiş. tabi ızvaşa'dan gelmişler. işte bīrda ben buşaya dōması tabi anam
bile buşda dōmuş bile. tabi ama ğaliba anam küçük çıkmış annanem çıkaşmış onu üle
tabi çok sene oluyo be cocūm be.....baqsana türkçe'yi düzeltmeyeyim. kızlařım
15 kızlaşım onnaş konuşuyoşlaş türkçe onnaş biliyolaş pomaqça türkçe'de biliyolaş bunnar
gene bilmiyolaş te bunnar toşunnaş. onnaş pomaqça bilmiyolaş. ama.....temizlē geldiler

kış temizlê soba kuřucāz kızım ondan ben amicāyla ikimiz gelin de vaş. ama gelin gitti
kırā hanı.

20 (Pomak Köyleri)

buşda pumağ köy nayip küy vaş. nayip küy pumağ kuştepe āni kuştepe onnaşda
çok biliyolaş pomağça onnaş tuşçe'yi bilmiyolaş. konuşuyolaş da yani konuşmuyolaş
hiç tuşçe kuştepe. nayip küy de o da başka yeşiluva oşda da vaş pumağ. böyle geldiniz
25 mi nayip küy yeşiluva gidersiniz. vaş vaş hani pumağ mālesi vaş. ama kuştepe sışf
pumağ buşda gibi.

(Tarım İşleri)

30 yetmiş bir. çok çektik çok iş yaptık hanı uşağla biçtik janımı kupanı hanı o şindi
yoğ makineler vārke yoğ iş. ama biz çok çektik çucüm.kıtlıkta çektik fağırılık çektik ama
şındı rātız. hani çok hani evelden ēp kavramayla güneş vuşıyır kafana hep biç
kavramayla çāpayla seğupaynı yeri kazıyo kupaynı yeri kazıyoş. tabi çok çektik hani
ileride.

35

(Düğün ve Çeyizler)

e öle oluş. davullen.....gümba gümba öle oldu işte ya kaçacam verdiler
verdiler. o zaman altı yaşında veriyolaş seni ne anan baban ne.. o verecek seni. yoğtu o
40 zaman āraba geliyo bi iki kařı alıyo seni gidiyořsun ne dūn yürölerek tabi. yoğ ne olacağ
o zaman yoğtu. çif sışa yoğ divan yoğ bişey bi hasır bi yatağ yoğ şindiki gibi dulaplaş
bişey yoğ. vaşdı ama o zaman_az vaşdı yanı. bubamı.....fakirlik oldu mu nērde alıcan

ķaneviķe işleme. o zaman ok fakirliķidi. duvar yastı bi asır bi yataķ bıstılķası e o ķadaır hani ķuyundan ıyırız. yün yün tabi hele bu hele bu yere yatıyo us onu yere otufuyus
45 üle kıızım anı. bürda otufuyom gelin yuķarda şindi ben ıķamáyarım yuķarı ayaķlarım
arıyır. burda beyendik arıķın burda duşıyıs yatıyırıs soba ķurıyıs burda hani .

(Zorluklar)

50 ertürul gozpınar şindi ben burdan küy iinden küē evlendim. küē evlendim.
sade pomaķ yok ğacal. o da da pumaķ ben de pumaķ alıyoşus şindi alıyoşus.eskiden
yoķtu eskiden küy iinden bu bürdan te oşaya gidiyoş tamam. yoķtu yoķtu tabi. şindi o
zaman köy ufaķidi hani şindi köy büyüdi nası ķasaba oldu baķsana herşeyin yerinde o
zaman gidicēz küyün dışında alacāz iki baķır su gelecēz yemek yapacāz amaşır
55 yıķacāz. şindi baķsam ne rātlıķ genlere yoķtu yoķtu ya evlerde ne anam küy iinde
yoķ.....eşme'de duşuyur. hanı ok zāmet ektik. ama şindi ok rāttayız ama belkim
bizden yani geti.

(Pomaķça ve Aile)

60

ü kıız bir ucuk biri ikisi bürda biri alamanya'da pumaķ.....be.....kıızlar hep
pumaķça.....bunu yapın bunu yapın hep pumaķça ķonuřuyur. sen ne dedeyle ne
pumaķça ucuklar hadi be ısmayıl ölüm bunu.....bunu yap. biliyoş tabi. pomaķça
türke'yi beceremeyoşum ben. beceremeyoşum benim ķaynanam vārdı hi bilmezdi.
65 pumaķça ne anlıyır ne řē türke hep pomaķça annem de bulğaristan gelme hep
pumaķça. bürda oķula gittik ama. azcıkın gittik o zamanda oķulda yoķtu yoķtu. sade
ü'e ķadaır biz'da gidiyoşus iş yapmā koyun vārdı azcıkın gidiyom ķuzularlan aldılar

bizi.....yoğ kim gitsin kızulárla sōradan.....haniüle çoğ tamam kızım
tamam çucūm tamam fakirlik çoğidi ama řindi iyiz řātız ama.

70

(Yemek Tarifi)

şavani kıoyacan dōrt yımışta kışıcan bi bāřdağ yūrt kıuyacan bi bāřdağ kōyacan
onu dōvūcen dōvūcen dōvūcen maya dōvūcen sōra kıoyacen dōrt bāřdağ un ilkilen
75 dōvūcen onu da dōvūcen atacan dōkūcen tepsiye atacan fıřına o bu kıadař řiřiyiř yā hiç
kıoymācan sade tepsiyi yālācan yani o hani dōrt yımışta dōrt bāřdağ un bir bāřdağ şeker
o yımıřtalař içinde řeker dōvūlecek yani sōra řerbe piřirdikten sōra řerbet yapacan
asacan onu çıķařdıktan sōra.. kıuřtmaç yapıyoz. onu piřiyuřus sūtlari sūdi řeydiris biber
biberle kıonuşamıyım tuşkıçe biber pişiyuyus temizliyuyus onu atıyō us yūrt içine tuz
80 atıyoyus yūrt içine oluyoy kıuştmaç. yoğ evelden yapıyoduğ. şindi pancār da yoğ. bizim
kōēvermiyolař pancārlař su yoğ ekilmıyış. gündōndü misir de ekmiyoyus gündōndüyle
buydā aşpa.....

Anlatan: Bedriye DENK

Etnik Köken: Pomak

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 70

Derleme Yeri: Ertuğral (Ertuğrul) Köyü

(Göç ve Yerleşim)

bizimkilē hanı dedelerimiz bulgariya'dan gelme. geçende çöcuqları tuṛunnaṛı öle suṛmuşlaṛdı. e ben kendi babamın kendi anamın adını söledim söledim söledim. e dedelerim bilmiyoṛum ben onu. böv güç belálan bize ātta dediler gidin aṛaştıṛın şeyde kütük'te babaski'de öndan sōṛa annemin ben annemin eski tapı tapı buldum yani 5 anamın annemin babasının adını buldum. anasının adını buldum. benim de babamın anasının babasının adı buldıķ. bile çöcuqlaṛa yazdıṛdım. sūledim yazdıṛdım getirdi oķula resimlerimizi da hatta getirdi çöcuķ benim resmi anasının resmini aldı get rdi de_bile şey yazdım ona getirdi

10 (Pomaklar ve Pomakça)

biz buna pōmakça diyosa yani biz çārşaf diyoṛuz. taķa demek çārşaf demek. şindi yaşıllaṛ bilir. ama gençler büle şe etmiyolaṛ. dün ben ķonuşuyom ben ķonuşuyom ama toṛunnaṛ ķonuşamıyo. zatan nası başladılaṛ bizim çöcuqlaṛ.....oķula bir sene 15 alfabe o zaman vaṛdı. alfabeyi bitirdim. ĩ babam ırāmetli salmadı beni gideyim ablamlarla gitmedim. uķula depluma yoķtu bende. yoķtu sōṛa sardılaṛ bizi buṛda oķula ķadınnaṛı çāṛdılaṛ gittik uķula ūṛdan bana verdiler dipluma ūrendim yani adımı yazmā. buṛda mı vaṛ nayip köyü vaṛ.yeşiluva'da da vaṛ pēlivan köyünde da vaṛ vaṛ vaṛ onnaṛ

20 kıırma onnaş biz ásas aldı hanı trkçe'den Şey neden hep.nanı nanı nanı diyoşum ba
hanı ızım deyceme nanı ble renmişim. eh işte nine babanne demek ha nini biz nini
onnaş nini biz nana le.

(Karışık Konuşmalar)

25 dnlere bizim dnlerde dnlere giderkene evelden vaşdı. ara arşaf ara
arşaf giyiyorduk. ama şindi b zda b ratık aştıkın ara arşafları yulda giymiyoşus.
yulda giymiyoşus nāpalım. eski trkçe bilmiyom. ouyamıyım. bedriye denk yetmiş iki
yaşında evet. oul vaş. oulumuz tāřıda ama batışdılar onu. şindi minetlerde gidiyolar
ocuqlar hani e i bitirene adaş i bitirdiler mi babāski'ye babāski'ye bi ta ucuk
30 yotu buşda. gozvınaş sōřadan ertūřal pumaçası aslı gozvınaş pumaçası.

(Boyama)

bu buya aldım bea'yı bōyatacam ōyacam soba'ya vallayı bana da almışlar
35 bende onu şindi gittim işte onu batıřmā. nasıl bea bōyası mı d l mi? bea
bōyatacam eski bealardan yani. beyaz yapıyom yapıyom. isterseniz daha dn pişirdim
vereyim size yaşım tepsi. benim ev kenaşda en kenaşda en kenaşda benim ev.

Anlatan: Abdurrahman ALTAY

Etnik Köken: Pomak

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 83

Derleme Yeri: Katranca Köyü

(Katranca'ya Geçiş)

bizim dedelerimiz yáneý şeyden duşsan_üç haşbinden gelmişler. babalaşımız
bırda dōma biz bi da dōma. biz yáni buşasını biliyoşuz. ama dedelelemiz yáni bunnar
genç gelmiş bulğaristan'dan duşsan_üç haşbinde gelmişler anadın mı? bizim yáni
bild miz bunnarđır. yáni. babalaşımız bi da dūma. babalaşımız bi da büyüme biz bi da
5 dūma işte. yannız dedelelemiz yáni bulğaristan'dan gelme.

(Pomak ve Pomakça)

tabi canım pumağça konuşuluyo konuşuyó uz. vař tabi danışman
10 çerkezmüselim vař. çerkezmüselim vař eFendim. onnar da dā da eski. onnar ēp ó dan
gelme duşsan_üç haşbinde gelme. bulğaristan'dan pılávnámıymış ne mıymış diyorlarđı
dedelelemiz zamanından yáni. ğohça'dan bilmem neresinden ó dan gelme dedelēmiz
biz bunu biliyó uz yáni onnarı. babalaşımız būrda büyümüş. biz bi da dōmuşuğ. yáni
sışf dedelerimiz ordan gelme. duşsan üç haşbinde yani.

15

(Askerlik)

vaş vaş ben cizre'de yaptım. kırk iki'de askerdim ben evelce.alaman haşbinde
20 biz askerdik. cizre, maşdin. nuseybin ũrda hep  alarda askerlik yaptık. drt sene
askerl miz  dan bitti. hatta idıyıl vaş idıyıl'dan teriS olduğ yāni. başka bilmiyrum ki.

(Kyn İsmi)

25 şindi bağ ęatřanca bizim duydmuz dedelelerimizden eski nnaşın zamānda
bi da eskiden ęatřancılar vaşmış geiyrlaşmış bi da. o ismi işte tağiy laş. işte demiş
bi da ęonaklıymuř. ęantařca ęoyuylā bi a demiş. rdan geliyr yāni bu.

(G ve Yerleşim)

30

mandışa zaten yaşısı eFendim ağşaba yaşısı b da yaşısı  da. ęařdeř ağşaba
yāni. hep  dan bi ıķmıřlař da bizimkiler demiş kırk_āne biz bi da kırk kişi bi da
ęalalım. hatte bi ası yunanmış nadırlı yunanmış tabi o zaman yunan yāni biraķmıymuř
bi da bi evler ęuřsunlař ęuvalıymuřlař gavişlaş bunnarı. bizim yāni evlat.zoşakiyle
35 bi da yapmışlaş işte ęuruylař bi da. mandışa'da geiy laş bi ęısmı bi ęısmı da bi da
ęalıy laş. yāni ağşabayız yāni oķumuz ağşabayız mandışa şeyinle. dedik ya yāni ble
bunnarı dedelelemiz yāni rdan gelme zaten demişler ki gen gelmiş. bi da evlenmiş o
hatta. babalaşımız biz eFendim bizden gelen hep bi da dma yāni. başka bi duşumumuz
yoğ

Anlatan: Beytiye İŞLER

Etnik Köken: Pomak

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 72

Derleme Yeri: Katranca Köyü

(Pomak ve Pomakça)

pomaqça mı sūleyim? tabi ben būrda dōma. beyim rōmanyadan oŗdan geldi onnaŗ mācır geldiler. biz buŗanın yerlisiyiz. pomaq pomaqça'da sūleyim mi? biz buŗanın yerlisiyiz. onnaŗ oŗdan mācırda geldiler mācır. evlendik būrda būrda otuŗuyoŗum. būrda otuŗuyoŗum. konuŗuyoŗuz konuŗuyoŗuz onnaŗ onlaŗ anlıyoŗ ama konuŗamıyılal. 5  unki biz beyim devamlı te gelinim de vaŗ pomaq  p t rk e konuŗuyoŗuz onnaŗ konuŗmuyoŗlaŗ Őimdi o ula gidiyoŗlaŗ ya istemiyirlal pomaqça konuŗsunlaŗ. halbuki o da  lazım ama. hi  konuŗmıyuz vaŗ vaŗ mandıra pomaq buŗası pomaq pehlivank y pomaq kuŗtepe onnaŗ pomaq k yleri biliyoŗ konuŗıyılal. te k velerin  n nde.

10 (K y n  smi)

Őimdi būrda katran vaŗmıŗ satılıŗmıŗ katran  ok ondan katranca Őimdi Őey oldu ya m rebe oldu ya eskiden savaŗ olmuŗ būrda katran vaŗmıŗ o zaman katran satılıŗdı. Őimdi    aŗaba vaŗdı o zaman katran satılıŗdı da     la aŗabayı Őeyderdik y laŗdı    laŗı 15  atlamasınnaŗ diye. s ra o bal an harbi ge tikten s ra demir aŗaba baŗladılaŗ yapma demir aŗabayla olunca katran  alktı b rdan. bu Őindi katranca  aldı. katran olunca katran o  aldı. hayvancılık vaŗ  if ilik yapıyo uz. taŗla s r yoŗuz d nd ndi ekeriz buyday ekiyoŗuz. enekte sa yoz.  oyun ba ıyoz herŐey.

(Deprem ve Dolu)

20

buṛdaydıḳ buṛda mı az az oldu hissetik hissetik yataṛdıḳ yataṛdıḳ böyle divan
sallandı çekyat büle sallanınca beyim ḳalktı bende ḳalktım içim bulandı. içim bulanınca
düŕecektim. sōṛa beyim tuttu çıḳaṛdı dıŕaṛı gittik o tavuḳlaṛ bāṛıŕıyoṛlaṛ ördek
hayvannaṛ taviḳlaṛı tā yolda bulduḳ. gitmiŕ tavuḳlaṛ ḳaçmıŕlaṛ çıḳmıŕlaṛ kümeden
25 uŕmuŕlaṛ yola gitmiŕ hayvannaṛ depremdede ḳoṛkmuŕ köyde olmadı biŕey olmadı köyde
olmadı. ḳıŕ tolu tolu yaiyoṛ yaz günü tolu yādı mı bi sene ben dā ḳızdım evde
babamlāṛda bi āva bi ḳaṛaṛdı. gök gürlerdide.ḳapḳaṛa oldu hayvanlaṛ dıŕaṛda bālyidi
iplerini kestik hemen dana girdiler dana giṛmesinnen te büle büle yumṛuḳ gibi ne
gündöndü ḳaldı. ne buyday ḳaldı. hepsini yerle bir etti tolu.

30

(Kıtlık)

ḳızkán oldu. ḳıtlıḳ yaŕandı yoḳtu. babamlāṛ gittiler o gümürcin gümürcinden
misir aldılaṛda misir yedik kimisi ot topladı. bi avuçlan ḳaṛıŕtıṛdılaṛ yediler ḳıtlık oldu.
35 çoḳ ḳıtlık oldu. küflü de olsa yīcen yoḳ aṛtıkın mecbuṛ yaŕım yetmiŕ_iki otuz üç
doūmluyum ben. buṛalı buṛalı.

(Aile Bireyleri)

40

bu köy içinde de buṛayı gelin gelin geldim. yoḳ bi sene niŕannı düṛdüm niŕannı
düṛdüm. ondan sōṛa geldılaṛ beni geldılaṛ amıcama da çifçilik yapıyo alpulu ŕeker
fabriḳasında çalıŕtı. emekli oldu emekli oldu alpulu ŕeker fabriḳasından. sālıklı sālıklı
te buṛdaydı nereye gitti içeriye utanıyı sıklılıyır. çocuklaṛda ḳızlaṛım te ḳızım te ḳızım
toṛunun vaṛ. ḳızlaṛım evli çocuklaṛım da te o da evli çalıŕıyo kiṛada otuṛıyo
45 ezzacıbaŕında çalıŕıyo mutayitte çalıŕıyo askeri ücretle çalıŕıyoṛ. biri de taḳsicilik

yapıyor. bũrdan bũrda da babãski'ye insan gõtũriyi çalışıyır taksicilikle bunnar
duřuyõrlar te uę tane çocũ var. onnar te oğula gidiyor çocuklar.

Anlatan: Batiye İLTEKİN

Etnik Köken: Pomak

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 63

Derleme yeri: Sinanlı Köyü

(Karışık Konuşmalar)

e ramazan için börek yapmak için. oñuç tutucāz.şey yapıcāz.oñtaqlıq bugün ona
yaşın bana herkeze gün gün yapıyoz. gün gün sışayla sışayla. vallā eşim oldu altı sene
öleli. ben çocūm yanındayım. dört tane çocūm vař ama en küçūn yanında duřuyum.
ötekilerle altı tane iki tane de kızım onnaş da herkez burda ayşı ayşı herkez evinde. ben
5 gelinin yanında bulunurum ötekilerde dördü erkek altı tane iki tane de kızım vaş.
onnaşda herkez ayşı ayşı herkez evinde herkez evinde. en küçük gelinde yanında
oturuyum en küçük gelinin yanında oturuyum. o beni başıyı. ötekiler hiç başmıyı. o
ilgileniyi.çok güzel kızımдан dā ĩ.o kızımдан yani dā benim için ĩ.e doşuz sene oluyi.
iki tane dūn yoř benim bende yoř. biribirimizi sevdik. biz sazlımalķořluyuz esasta.
10 uzunköprünün uzunköprünün köylerinden. oñdan evlendik.ısışğan yapıyız. vallā ısışğanı
topluyorıs. güzelce gene ayışlıyız. ondan sonşa sıcak suyla haşlıyı. řaynamā bařlā.
şaynadı mı bişaz un şoyuyız ona.şaynatıyız. ondan sonşa suvan şızaştıp şavuşup ta
haşlıyız. çok güzel oluyi çok güzel. yapmadış börek yapmadış şışmızı biber şızım biber
alıyız ĩcini güzel ayışlıyız çekirdēni ĩcini bütün kirlēni ĩcini piynir şışıntısınnan
15 doldurup řeye çömlē řoyuyuz yaūt ta bidona üstüne su döküp oldıyen yiyiz.

Anlatan: Havva YAVAŞ

Etnik Köken: Pomak

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 78

Derleme Yeri: Sinanlı Köyü

(Gündelik İşler ve Aile)

domatiz salatalık bi de ufağ ufağ bāçeden kuşumuş yālī biber koydum. bi de
bunu dōrama yapıyōdum dōrama yapıyōdum accıķ azaş azaş te_bōy çeşit bulunsun çeşit
ay siz ıhlamış ıhlamışlan kekik kaynatıyım kapat_ayğazı kızım. yaķařım da yaķıyım
ořtalī . yannız kızım öld doķuz sene oldu öld. doķuz sene oldu yannızım. çocuklaş vaş
5 dānıķ biri gölcük'te biri depremden çok gördükte. vārdı ama deprem bizi daıştı daıştı bi
de üzülyüz yani deprem şeyince çok çocuklaşda topařlanamıyī hiç. işleri bozuldu.
yuvaları bozuldu kimisinin. çok zoş bişey.

(Turşu Yapımı)

10

ben de işte bunu şimdi lānayı yıķadım. yeşil biberi güzelcenek onu da boşaltım
temizledi dōradım. avıç sert toşbaya azcık onu sıcak su da kaynat bi taşış onu. ondan
sōra salatam başsa domatiz işte çeşit şeyleri dōradım şimdi tuzunu atıyđım atayım de
ķařıřtıryem ilkin duşsun yaşın dīl öbür gün poşete koyup poşete dolduşcam bunnarı.
15 birāz kışmızı biber olsaydı o şey biber ķamba biberlerden ī oluş ama gitçek ķapçak
alamıyım. domatiz işte vādı. şeyde çıķardıķ tuşşu nası olsa tuşşu olcaķ o da öyle.

(Pomaklar)

20 niye sülüyösün üle? pomağ ayilesi öle mi? geçen gün pomağlar şey diyüdü.
pomağ dün dün pomağların şeyi vārdı televizyonda düünneri vārdı. onun için dedim
soşuyor soşuyusun bize acaba.

(Yemek Tarifleri)

25

yemekleri aynı yapıyız hemen hemen patlıcan mesela güzel soyuyöz kaşniyaşık
yaptı zaman azıcık kızaştıyoz. sinilere dizip içini dolduruyuz hafif suyla ya fırında ya
ateşte kaynıy. mesela imambayıldı diyoz ona. şeyli saşımsaklı bol suvanlı onu
kaynatmıyız. onu kızaştıyız suvanı dōrayıp ufağ ufağ. satım oturdüm yerden
30 kaşkamıyım de onun için. dedicem öle. börekler yapıyız. şimdi şe kış zamanı burda bağ
pazı yazdım üç tane. taşana yaptım azıcık lan. taşanayı suvanı kaynatıyım şey dōruyom
bol büberi eger kabuğluysa çok güzel oluyoř kabūndan çok güzel renk çıkıy. kabūna
da domatizi de kabūna dōruyom yalnız çekirdēni çıkarıyom. öteki türlü dā güzel oluyi.
kabuğlu olunca da güzel oluyi. ondan sōra işte ner neyse peynir kōyüm azıcık maya
35 kōyüm ona aşşamdan yōruyom sabā kaşkıyım bir yumruğluyum aşşam üstü gene
yumruğluyum doğuz gün tutmam lazım doğuz gün tam taşana. dā evel altı günde mesela
o kabaşıyü sōniyo ya altı günde de olur ama doğuz gün dā tadı var. taşana oldu mu
belli oluyo o zaman onun için bi de şey içine peynir kōyüm yōrdunu kōyüm ama pişmiş
olūrsa dā ĩ oluyi ki olūrsa. ĩ de sevmiyiz bazı biz. pişiriyüz sořuyüz çorbasını ondan
40 sōra işte ununu eleyip güzel yūrup katı katı bışaşışsın.nāpıcan öle.

(Aile Kökeni ve Pomakça)

ben ölüm beyim babamın babası selanik'ten lağabımız da candaşolu denirmiş o
45 zaman zamanında anlıyam ama tam derine indim mi şaşırıyorum bazı bazı konuşuyum
konuşuyum. biliyom biliyom da. babam öğretmedi bizi pek konuşmazdı. annem
konuşmak istedi. annemi konuşmazdı ama ne o kadar sordudan sorduya gene çağıyım.
ne dicesim işte öyle ölüm başka diycemiz.

50 (Tarifler)

buna biraz sirke patlıcan üstüne güzelcene karıştırdıktan sora kapaycaz sinsin.
torba iki torbalaşa koydun zaman hava yapmasın şeyde üstündeki suyunu da karıştırdın
mı? içine mesela buna ben bi aspirin kataşım. bebe aspirin. aspirin kataşım suyun içine
55 eritirim. yarım çay barda da sirke suyuna ne zaman doldurcan poşete koyucan yarım
bardak sirke koyarım doldurum suyunu bırakırım. ama güzel oluydu. bu güzel oluydu. bi
de bunu sevıyız. mesela çıkarıyısın ötekine demeyi elin. onun için bu da iyi oluydu. o da
çok güzel bak şimdi onnarı kurdum henüz olmuş üle bak bir ıhlamır var ister. ondan sora
onu sabahleyin suyunu süzerim sıvanı mı herşeyini haşcını yaparım onu bi bi defa
60 karıştışırım. içine sıcak suyu koyarım olur bir fasile istersen şuşka büber at içine.
istersen_atma. ondan şey mesela yanına yap pirinç pilavı ya bulğur pilavı. bulğur
pilavını güzelcene salçalı tereyalı biberli kavurur. ya haşlanır o .yime de yanında yat.
öle dil mi? mısış unu da varsa mısış ekme yaparım. mısış ekme unu güzelse unu
güzelcenek elerim. kaynaş su kaynatırım unu eledikten tuzunu korum onun içine su ile
65 karıştışırım güzelcene bırakırım. acık duşsun. şışiyi dilde. şöle o tabi oluyo o şey ondan
sora istersem azıcık soda katırım. ama istemessem o kıtır kıtır olur kabu. ondan sora işte
siniye basıyım azıcık buda atıyım diplerine dil şeye. üstüne kabuna kabuna öle.çi börek

o da ıspanaqlı oluŗ. pıŗasalı oluŗ.elimizde yazaŗız bōle. avuŗuŗuz. piŗmiŗ bōrek peynir
patetiz keŗke dā evel bassaydım da size de yidirseydim ondan.

biri iki oldu zö lu'da biri da oğuldan hademe bürdaki oğul. başka yok e kızlaş
20 ev kızlaşı. biri zatan ikinciye evlendi alpulu'da evliydi. sōra kocası çok içiyödu çok
dövüyö du sövüyö du çıkarıyir dışarı soğak gece yarısı nere gitti mecbur telefon çekıyir
abisi gidip alıyır. en sonunda boşadık önu o muşatlı kısmet çıktı. ö dan verdik iki tane
önun iki adamın çocuklaşı dört tane çöcü yaşıyır bu dünya nāpıçan böle. allā yaşabi

GACAL AĞZI METİNLERİ

Anlatan: Ümmügül SEVİMLİ

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 70

Derleme Yeri: Ağayeri Köyü

(Okuma Yazma)

iki yazıda biliyem ilkoqul mezunuyum ilkoqul mezunuyum beşten mezun_oldum ama eski yazı da biliyem yani. eski yazıda biliyim quranı kerim'de okuyom yani ātim indiriyom.

5 (Dokumacılık ve Dokuma Aletleri)

o yaygı dedīm işte baq baq bunnarı ama yapaqtan. bu palalādan bunnar eskilerden onu gene böle doquyosun. yapā iplīni ĩrip boyayıp böle doquyorus doquyos. işte yerlere yer şimdi yapmiyez artık ālı alınıyi ama önceden yapārdıq. yapıyoduq
10 evelden şimdi yapmayez. mari qızanım taradīmı baştan dā annadayım. şeyler
ūseyin_abin dede dede keserdi o qoyun güdēdi. qoyunnarı qırqar maqasımız vardı.
maqasla kırqar qoyunnarı öndan sōra o yapāları sıcaq suyla āşlarız yımışar tezekleri var
çalılānı var ürtleriz çalılānı. öndan son dideriz dideriz böle taraqlā vā taraqlāda tararız
böle böle on son sümek çekeriz böle uzadırız uzadırız uzun uzun. önu böle yapıp
15 sümek. öndan sōra öreke öreke deriz. böle bırası geniş bi sopası var. birda başlı da var.
oraya kıstırısın bālarsın di_böle el gibi şeylerle ipe böle qalın kātattan bişeyler yaparsın
bālarsın iylen ĩrirsın onu böle. ĩ ĩmiz de var ĩ ĩ açtan ĩ. āçtan āçtan ĩ. ĩdi adı. satarlardı
yapar biz yapmıyoz onu yapıyolar yapanlar sātardı soqaqta āzır alırdıq tabi. tū alır.

aaçtan o ĩ. bende var bile_ama kim bilir nerelerde bulunur. sōra ĩiriz onnarı bōle ĩni ĩnin
20 ũstüne sararsın ĩ. doldu mu bıraķırsın sōra onnarı ĩrdikten sōra ĩşte elemgelere sara
elemge elemge var. ama ister boyarsaķ boyarsaķ boyarsaķ alırız gene elemge sarıp onu
arşına arşına aldıķ ondan arşına aldıktan sōra arşına alırdıķ sōra tile tile onnar onnar
bōyle tile tile o tileleri boyarız. solmasın diyē de ipliklikleri yapmasın diyē iplikleri
çekeriz. salarız oraya bi kaşık kezzap bōle şişelerde alırız kezzaplarda o solmaz kezzap
25 saldın zaman solmaz boyalar aķarmaz yani tenteleri ũndan sōra sōra ĩşte onnarı ũndan
çıkarıb ķuruduruz yıķarız sūk suyla yıķarız sūk suyla. sabundan dıl. sūk soūk suyla
sereriz yıķarız ķururlar. ondan sōra onnarı ĩşte elemgeye ķalıp qalemlere sararız.
çıķrımız vardır. dedem dā evelden yapıyodu. şimdi yapılmayá şimdi yapılmayá ĩskiden
ĩskiden ũle yaparız onnarı alırız ķalemlere sōra çōzgü vardır. bōle çōzgüye ķalemleri
30 bōle aaçları var oraya taqarsın. yerlere de qazıq qaqarsın. metre yerine endēzimiz vardı.
ĩşte onnarı şē ederiz. ne qadar doķucan qaç metre yapıcan ona gōre ũlçeriz çōzeriz sōra
bōle marmar var marmara sararız ũnu. marmar dedım bu qadar bi aaç bu qadar qalnlık
ta bōle uzunlukta iki tarafında delik var. bōle çevirısın ũnu sararsın onu on sardıķça o
marmarın ũstüne çevire çevire çevire çevire sıkı sıkı sıkı sıkı sararsın sōra o dūzen
35 dedım de bōle iki tane qocaman āç onu burasına ķorsun onu onnarı da uzadırsın taraķla
kefeye nası doķunuya şimdi doķuyalar gōrüyem televizyonnarda orayı geçirir ilkten
gücüden geçiriz gücümüz var pamuq iplından gücü bı gücüden çekeriz sōra taraķtan
geçirisin bālarsın aynı o dedım şey gibi orda da var oturusun bōle oturaq yeri var onun
şē oráy başlarsın doķumā bi ayān bōle bi ayān baķarsın bi kere bōle açılır. bu ayāna
40 baķarsın gene açılır. ēr açtında atarsın nikiyi çekersin tefeyi bu yandan atarsın çekersin
tefeyi ũle doqūrduq doqudum. bunnarı ben doqudum. bunnarı ben doqudum. çōzgü
dedım ĩşte ũle bi aaç bōle şeyleri var. delikleri var onun taķmışlar onu bōle ince ince
aralıqla te_o qalemneri taķıyosun orayı da dolaşmasın qarışmasın birbirine kaç sap
yapıcaqsa çeke çeke çeke çeke uzadıyosun sōra o qazıa ũrdan onu elemge elemge dedım

45 gene o şeyleri iplikli o çile yaptımız çileyi onu da böle dört táne çırpısı var böle bi de
böle qoymuşum he böle bura dört taqıyım o çırpıları onu o iplik toplanmayı gergin
duruyá sōra çıqırılqla dedim çıqırılq dedim sarıyosun. elemgeden bi elin bīrda duruyo bir
elinde bīrda. adı elemge onun böle işte bişey. te böle otura üstünde bi sopası üstünde de
iki táne çapraz şeyi var. iylen dört köşesinde de birer şey var taqıyon oraya böle çilō iplī
50 bīrdan da sarıyosun qaleme çıqırılqla çevire çevire dā dedem yapmış onları dedemin
gözündendi. pazardan bīraları o elemgeye çırpı da qoysan olur. çırpı da çırpı da qoysan
olur öyle. ince uzun b çıbık. b çıbık koyabilisin. bunnar eskilerden eskileri yırtıp iplik
gibi eski bunnarı bunnarı meselá kıyafetleri eskidī zaman yırtıp bu ipini satın alıyaz
bunların şimdi aldık. bu eriş deniyá bu ne eriş eriş deniyá ipliēbaq bunnar bunnā bunnar
55 baq arada var ya bunnar eriş o dedim yē şeye geçir gücüye tarā geçiriyiz erişleri
geçiriyoz bu arğaşları gene masura sarıp doqıyoz masur masur masur böle masur var
elle sarıyoz bunları. öbürleri çıqırılqla sarıyaz niklikleri ama bunlar qalın olunca elle
sarıp sarıp masurları gene mekik var böle mekik var mekiē taqıyorsun masırını orta
yerinde bi demiri var. bi de tüy gibi bişey ordan qurtulması dēy iki tarafından delī var
60 kıstınıyısın mek kıoyusun ondan sōra doqurqa sade masur bitti mi başqa masur
taqıyosun bitti mi başqa masur taqıyosun işte öyle doqur. bu mālē'de benden başqa size
annadacaq insan yoq yoq tabi bīrda bir ihtiyar var o yaşlı şu kulā işitmeyá öndeki dersin
o da öle bilmez yani dā yaşlı insannar ne bileyim kū içinde vardır da böle size
annadacaq gibi uygun insan.

65

(Isınma)

beş ton beş ton yaqıyoz beni yaqıyo ben yaqıyom mutfakta yaqıyoz üç yerde
yanıyá

Anlatan: Veli TÜMER

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 67

Derleme Yeri: Alpullu Beldesi

(Karışık Konuşmalar)

bilmiyom ki ben nası yerleştim. geldim kırklareli'nde geldi burayı çifliē diye
kaldık bırda işte. ūle ēpsi toplama bunnarın tabi. ya bu annatırdı eskiler varmış hani
rum zamanı çok sene unnar tabi tabi. şeker fabrikası yirmi iki'de açıldı. bin döküzüz
yirmi iki'de açılmış. o zaman bilm m atatürk sā olması İazım. yaşadım yav kıtlık bi
5 sene açlık senesi oldu işte. kırk beşte oldu. unnar o zaman bi te ben ufaqtım ama bi dolu
yāmış o zaman ekinner işte ziyan olmuş. çok labada toplamışlar. e yok sōra işte. bi sene
bi bi kış kışlık olmuş bi kış. ben mi? ben ısparta'da yaptım. altmış. iki buçuk sene. o
zaman öleydi be. altmışta gittim ben yok elli sekiz'de altmış'ta geldi işte. dūnner
eskiden dā oluydu. davullen olurmuş. şimdi çalgıyla olur. o zaman davullen. bēygir
10 arabasınna mandayla bēgir arabasıyla. öyle gider uzak küydēyse koşuysun alayla
barabar gidiyon tabi. gidamadım ben ben oğula. İÇ gitmedim vallā ozman oğullar
mecburi d ldi. baḡamızda fıķara olunca yollamadı. biz iki kişi oğumadık. ikisi oğudu.
iki kişi oğumadık eve. abimnen ben oğumadım. kıardaşlarım ōkudu. e tabi biz çalışmā
başladık. unnar oğudu tabi. bilmiyom onnarı. eski insan dolu bırda. eski insan çok tabi.
15 biz çiflikte amele çalışırdık işte. tabi o zamannarı geçimi para yoktu dā iyīdi tabi. şimdi
kızannar çalışmayá adamlar çalışıyı büle öle.

Anlatan: Zeki ÖZEKEN

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 42

Derleme Yeri: Babaeski Merkez İlçe

(Eski İnsanlar ve Göçler)

babannemin āreti bu insan āni devamlı gidip geldīmize ben tanıyām yani. annatırdı yani. bu gidip geliyidi rāmetli nēnem munnara devamlı bu herkezin ānesine gelmiştir. bu insan yani. e yaşlı köyde bu tabi. işte on onbeş mi ānemi vardı nenem annatırdı yani. on onbeş āne sōra mācırılar geliyā. bunun annesi mācır benim annem
5 mācır sōradan gelme. tabi on onbeş āne köyümüz varmış annatırmış bize. babamlar yērlisi anam mācır buranın yērlisi tabi mācır burğaristan mācırı vallā söylerdi onnar ama hatta bağ şimdi ben devamlı ĩtiyālā konuştüm için söylüyüm. bi damatlık elbiseylen bütün köy yani evlencek. bi akşam giyersin o elbiseyi. dūn bitti mi başka damat olana vermişler yani tabi fakirlik yani var o deyenler hep annatırdı kıtlık çok çekmişler yani.
10 ya işte labada o karpuz otundan işte onnardan ēp öle āni yani bağma yüksē

(Sofuhalil Köyü Hakkında)

sofuhalil yani bi adam buralı kuruļu ismi adamın ismi sofuhaliilmiş yani
15 sofuhaliil yani. ālilmiş yani. demişler ālil kurdu burasını ālil sofuālil kalsın yani köyün adı. öle yani öle yani kurulmuş yani bağ işte en yaşlı bu.

(Karışık Konuşmalar)

20 bütün cenazeleri insannarı yıkardı bu kadın āni en yaşlı bu. çökmüş insan dā gençti bi kaç sene evel. yaşlı keramnārın karı sā mı? be öldü. nazminin anası sā mı? burda burda yukārda küçükalilerin nazmi'nin bi de oraya götüreyim ama. istemediler

kendisi bilmezmiş āni ātırlamazmış deye istediler. tabi ama sizinki dā o iyi. bi de bunun annanenesi vādı. babannen öldü āni çok oldu. o dā o dīşti ama gelse de en yaşlı insan o.

25 yav küçükalilerin anası şey_ etmez. en yaşlı en şey o bu. varlıklıy tarafındı geldī yerde bālıktı yani. zāmet çekmedi yani. benim neneme sadağa bunnar ufağ osmanlılā var ya āni osmanlılar onnardan varlıklı yani. öteki gibi öteki de varlıklı bi yere gitmedi. güvē getirdiler ötekine de şimdi öte götürsem o da bilmez o da şey aynı bu insan gibi ama

30 bunun kıadan konuşamaz öteki sōna adamdı şey yani titiz yani. pek öle şey böle şeylerden hoşlaşmaz şimi yaşlı insan düşünüyem dū baqam.

Anlatan: Rifat Kurt

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 75

Derleme Yeri: Çengerli Köyü

(Yunan Mezalimi)

ekmek yok ārp zamanı babam gitmiş yunanlıları bubamları yeşir. babamlan gitmiş gitmiş u yana babam kaçmış. şöle bi küy varmış. neyip köyüne gelmiş babam çıplacıķı annatırdı babam gelmiş girmiş bi çavdar saplına ārmanlıā saplıā girmiş saklanmış orayı annatırdı. babam ordan kaçtım diyi geldim diy suçuklan vardı. burda
5 ormanlık orayı diyi. orda bizim köyden bi arkadaşları vardı gördüm diyi. arkadaşlar diyi canbaz_āmet'e görmüş. canbaz_āmet ona giydirmiş donnarını vermiş o zaman kara don giyerdiler. donnarı vermiş de getiriler beni eve diyi. balқан ārbinde kaçmış bābam o yandan annatırdı dedem o zaman allā o günneri göstermesin adama çok öyle diyi.

10 (Çanakkale Savaşı)

amıcam o çanaqqale'ye gitmiş amıcam kalmış orda. bizim köyden çok kalmış. amıcam babamların meseāa ağaları kalmış orda. amıcamın bi tānesi evlenmiş qarı hamile kalmış gitmiş çanaqqalā harbına beklemiş onu āmet amcamız bizim müzeyenin
15 babası ana rahminde kalmış beklemiş tabi gelsin dedem deye gelsin gelin bırakmamış onu. ölmüş orda. ana rāminde kalmış. geçen seneler de öldü on sene oluyu belki öleli öldü amcam mustafa amcam. o ğazi dīldi. babası ölmüş o ana rāminde kalmıştı. arta kalmış babaları vardı. e belki on kişi vardı yani. ūretmen ūseynin babası tabi kalmıştı yani. üç kişi bizim burada var bayā şimdi dū bakayım. bizim köyde yok gelen. benim
20 annem kulelīmish. gelmiş burayı evlenmiş evlenmiş kırk günlük gelinkene geliyiler tabi

ārba topluyolar onu. küçük ablanın dayısı. yok ve küçük ablayı biliyá ya. onun dayısına gitmiş. gelmişler kırk günlük gelin kalmış. aliyilar babalı getir ler anamın kocasını aliyiler getiriyiler. balkan ārbide iki sene bekledik diyi gelsin diye gelmemiş ölmüş tabi. sōra babama geliyo annemlen. üle annatırdılar yani.

25

(Köy Tarihi)

eski küy gacal küysü burası. dört āne küy burada dört āne var burada. gel sōra gelenler gelmiş almışlar burada ēp buraya gelmişler sōra. vallā ismini bilmiyom işte gacal küysü diyiler. dedemiz babamız dedelerimiz gacalmış. dört āne küy var burada. gelen bırda kalmış gelen bırda kalmış. sōro_otus beş mācırını var burada. aşā yukarı otus kırk āne kaldılar burada işte. burayı yerleştiler yok bildim bişey. şimdi en eski gacal küysü burası burası çengerli çengerli tabi. ben yetmiş beş yaşındayım.

35 (Kıtlık)

yaşadım kıtlık yaşadık çok hemde nası yaşadık yani birer teneke şey bulamazdık mısır unu üütmeye yani. öteden beriden alırdık giderdik burdan iki sātlik yere kol sırtımıza gidērdik yürürdük gel rdik. ot yedik çok semiz otu labada otu yedik yani önnarı pancar yaprā yedik. tabi yedik bunnarı gördük yāni. yaşadık bunnarı. yok araba yok yok eşek vardı beygir vardı. burdan kuleli küyü vardır. kuleli küyüne kimi eşekle gider kimisi sırtında o iki mısır giderdik kuleli köyüne üle yani yoktu çünkü gezerdik çok o zaman çok kişi burda evini bıraktı çekti gitti kārıyı kızanı bıraktı çekti gitti anadol'a gitti. kimisi gelirkene öldü buralarda yola ēve gelemedi tirende öldü yani o gibi adamları biliyim burda. kıtlıkta yani geçimsizlik oluyı tabi bişey yok_o zaman. yok hiç.

(Çevre Köyler ve Yunan İşgali)

50 imampazar, duānca, hedeyli sōra kırcasal onlar yani annatıydı. işte babamlar
meselá buradan geçermiş şeyden ğavurlar geçermiş buradan köylere dālırmış. burdan
şey var. imampazarı yolu var. duāncı şeye gidermiş ne dīler hedeyliye geçermişler ūle
duyārdım yani. çok yapmışlar çok yapmışlar çok ēp dedelerimiz ninelerimiz ingelerimiz
ēp kıuyucūlar içine girmişler kaçmışlar düvmüşler yani. düvmüşler çok ūle annatırdılar.
55 benim bi ingem vardı hıdırçadan böle ğavur gelince kâç saklanmışlar. kıuyuya inmişler
kıuyuya bulmuşlar çıkarmışlar düvmüşler çok yani ūle annatırdı. allā o günneri
göstermesin bize kıızanım diydi. biz o günner yaşamadık şimdi biz o günneri. ben yetmiş
beş yaşında ama görmedik yani. ūle annatırlar. a gelmişler buralara daılmış kırmışlar
dökmüşler ēp büle annatırdılar yani.

60

(Atatürk)

atatürk'ün öldünü duydum. biliyim de biliyim. hatırlıyım çocuğtum yani.
çocuğke bi yāmur yāmişti. yas tuttular o zaman meselá burada dedelēmiz babalārımız
65 dedi atatürk'ün ölüm günüymüş bugün o kıadan bilim yani.

(Eğitim)

gitmedim oğula çocüm bizim günümüzde pek oğul yoktu. şimdi oğul başladı
70 bizim günümüzde de dedemiz biraz o buranın ğileri gelen adamıdı. o zaman meselá
şimdiki gibi olsa zorla getittirirler. dedem beni o zaman hayvan bizde kıalabādı beygir
kıalabādı manda kıalabādı. yollardı elālem büle çocuğlar oğula giderdi tabi māsus āp
yudardım gitmeyem deye. o zaman ūretmenler bizi ikmal etmedi yani gel oğula demedi
gitmedim yani çārmadılar gittim ēp merada kıoyun güttüm. ancā bi imzamı atıyım
75 şindi.başka almadım iç almadım. ūretmen köylendendi o zaman köylerden bi ūretmen
ūseyin ūretmen ūseyin_o beş ay mı altı ay mı gitmiş o zamannā o ūretmenner kıursuna

burada oquttu yani. oqutan_adamlar vardır burada bu arqadaş oqutsa. rāmetli oldu sōrey
gerisi geldi bi daha gelende yerleşti burayi. şindi yeni yetişenler gid hep fabrişalara
şalan yok.

80

(Kōy'e Geliş)

tanımıyım bilmiyim. en ğacal küysü ĩç bi yerden gelmemiş bu. şurda ortalış
yerde küyün ortalış mālinde bi dōrt āne küydü. onnarda sōra buradan hepsi babāski'ye
85 gitti. bi dedem řaldı burada. bi dedem řaldı bařka řalmadı. řimdi onun řolūnu řocū
buralara yerleřtik tūrediler.

Anlatan: Ali OSMAN SÜNÜCÜ

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 86

Derleme Yeri: Çiğdemli Köyü

(Köy ve Çevre Köyler)

ğacal ğacal evet çīdemli köyü işte. buyur. yav burda dōma burda būme ne
bileyim ben tabi ğacal. pōmağ kıatranca pōmağ. çīdemli başka yok be çocūm. o onnar
ötede. çengerli bu yanda çengerli ğōzvınar fīlan ēp onnar minnetler ēp bu tarafta onnar.
bı yan bırda kı nadırlı nadırlı var bırda.yoğ oraları ēp öle gelme. bizim gibi ēp ēp gelme
5 bunnar canım. gelme tabi canım. vallā bu bi laF vardır. ilkten ceyilli ondan sōra çıfıllı
ondan āni dēycem. te_öle ēp atlar kıonuyu. vallā ben şimdi ne desem yalan söylerim.
ben on bi yaşında kıalmışım. āni bana iç sormayın dā başkalarına sorun meseía ne dedīn
gibi.

10 (Askerlik)

askerlī çanağkale çanağkale'de vallā şimdi sor bana sūleyim sana. otuz_üç ay
askerlik yaptım evet. o zamannar öleydi. yok yok. vallā biz öle kıatılmadığ. bi laF vardır.
asker askerlīmizi bitirdik. aldık teskereyi geldik bu kıadar.

15

(Düğün)

dūn benim iç olmadı iç olmadı. ne dūn yapıtlā bana ne bişey olmadı. kıaçırdım
evet buyur. sesi alıysın ğalbā. ya o zamannar be çocūm.bi laF vardı. kıaçırdık āni
20 kıaçırdık evlendik askere gittik geldik. o da çok yaşamadı öldü āni dēycem yirmibeş
sene yirmi altı sene oldu. ben şey bekıarım ya.

(Aile ve Meşkale)

25 çocuk mu var tabi iki çocuk iki kız var. biri uzunköprü'de polis ya. bu çiftçilik yapıyı. çiftçilik yapıyı. te biralarda işte. belber açtık biralalarına oturuyoz birda bazı kâveye gidiyoz bilmem ne. babam o hizmetkarlık o zamannar fakirlik hizmetkarlık yapıydı.

(Rahatsızlık)

30

bende bu gözün ç görmüyo. gündöndü gündöndü toplarğa sap vurdu oraya. sap vurdu āni damarları gebertmiş. bunu da iki seFer seFer oldu ameliyat ediyiz. yav şeyde olduğ burğaz'da. olduğ bi seFer bi seFer de şeyde yattırdı. çocüm uzunköprü'de uzunköprü evet. vallā baş dönüklü var. bazı kere bilmem ne tabi İtiyarlık be. seksen altı 35 yaşındayım seksen altı yaşındayım. iyiyim çok şükür canım.

(Atatürk)

40 atatürk tabi dā. onu vallā şindi pek annadamam. atatürk tabi ç görmedik vallā görmedik. atırlamıyım iç. ben bin üç_üz otus altı ben. otus altılı. seksen altı yaşında.

(Kıtlık)

45 kıtlık ben ocaında askerdeyke āni şey olmuş meseła tabi. kurağ olmuş bilmem na yapmış ded m gibi. āni açlık senesi ya. askerdeydim ben o zamannar. askerden geldiye tabi eh cenabı alā bu bu senelerde ĩ veriyi yani. verim . buydey ektin mi allā veriyi meseła bereket versin veriyö ya. askerde askerde açlık senesinde askerdim ben

Anlatan: Mesadet ÇENGEL

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 52

Derleme Yeri: Çiğdemli Köyü

(Yemek Tarifi)

benim şimdi bi teyzem vardı. otū be yavrum ben büle'de oturum sen otur otur yavrum. benim bi teyzem vardı gelirdi. yaşlı geçen sene kızım derdi. patetiz yemēni çok seviyim benim gelinim yapmıyı derdi. veyaūt teyze derdim yapar ama yapmıyı be kızım ben çok sevdim. yaparız o yemē yeriz.ondan sōra mantı şey ister çimdik ister. āmırdan ilkin ben kesiyom büle kulağ gibi üçgen şeklinde kesiyuz. onu. gelin şimdi çimdik yapalım mantı yapalım da teyzecim yūruz āmırını yaparız. açarız pişiririz yeriz. allā razı kızanım derdi. ben sā olayım kızanım derdi sana gelirim derdi bāçe süpürüm herşey yaparım dēdi annadırdı büle. be teyzecim sen yaşlısın dēdim. öldü yani geçen sene. yok ōrda öteki soğakta öteki soğakta. bu ni kaçardı be ferat bi yaşındadı di mi? kızanım geçen sen ēr neyse canım nası.

(Yemek Tarifi)

inekten ben sevmedime yapmıyom onu. anne nası oluyo o be. koyuçağ yapıyüler ya. inek sālđı zaman ilk südünden sōra şeker koyup yenir o. tabi öle yeniyo. onu da yımirtayla yani yōruysun onu. kırk táne yımirta kırarsın kırk āmır yani çıkarıylar. ondan oluyo seksen táne oluyo yuFka açılıyı. kuruduysun onu. ondan sōra kesiyisin büle ince ince ince ince onnarı. mağarna oluyo. biraz kuruduğtan sōra sōra ekmek atarsın fırına fırında onu ācık onnarı şeydersin. orda āni koğmasın āmıra çiye koymasın deye çıkarısın koyarsın torbaya. kışın pişirısın yersin. tarāna yapılır turşu yaparız. salata turşusu yaparız biber turşunu yaparız. kelek turşunu yaparız. sōra şey yeşil fasileden turşu yaparsın ēpsini yapıyoz yani.

(Düğün ve Çeyizlik)

25 şindi ilerden ozman divannar yoқты kızım minderliklê vardı. mindê böle set
yani. set şeklinde onnarı örtü yaparsın. dantel yaparsın işlersin. kıaneveçe kıaneveçe
vârdı. üle divan mivan yoқты. yerlerde yerde yataķ açardı analarımız. öle yatardıķ. şindi
divan çıktı o zaman sōra bizden sōra şimdi gene çekyatlā vā. ēpsi kıoltuķlā var yani. ha
kıonuyudu yataķ. kıoyunnardan yapaķlardan yıķarsın onnarı. biz dereden ozman bizim
30 bizim zamanımız derede şeyle sepetlê var sepetler içinde dere burda aşā bizim dere var.
sepet içinde yıķadıķ onnarı böle. kıuruduruz sōra dittik onnarı düvdük doldurduķ
döşeklere dittik dittik bōle kıocaman parça parça oluyo ya. dittik onnarı pıtraķlarını
ayıķlāsın tabi. tel tel ayırıyi.sōra sopayla düvüp düvüp onnarı yataķlara doldurüyüz gene
kııķarız.yıķaye tabi āvalandırıyor tabi.

35

(Düğünler)

bizim ilerden dūn burda olurdu. bizim zamanımızda dūn olurdu. iki gün olurdu.
pazar gününe de güvey tıraşı oluyo. dur şindi damat bizim zamanımızı annadıyom ben.
40 şindi bi gece kıına gecesi oluyo burda bi gece aşkı oluyo sırayla asılırdı öle sırayla dīl
bārydı. annesinden babasından bārıp asılıydı. saçı geliyi aşkı geliyi būrda bizim. zarf
para kıoyup veriliyi. şindi bu töre şindi başķa. şindi bizim o zaman bizim zamānda
böyleydi. şindi kıibar oldu. bizim şindi burda zarfla gene gidiyo para aşkı yapılmıyo
asılıya gūsüne asılıyı şindi para asılıyı gūsüne altın bilezik asılıyı yani kıoluna gelin
45 bālyılar bilezī. bizim zamanda bārylādı. şimdi gene gūsüne asılıyı yani. amcasından
teyzesinden öle yani. tabi oķūycu var kııķıyı bizim burda oķūycu o bāryıyo bāryıyo oluyo
oluyo dūnlere oluyo. oķūcumuz var gene. oķūcu kıöyden var bi tane. tabi hediye alıysın
dört metre entarilik entari derdik. ozman şimdi elbise deniyi yani. ondan sōra şindi
ozman bizim dūnümüzde yemek ocaķlarda āni odun öm odun yaķarız altında öle yemek
50 yapardıķ. şindi ayģazlārı var böle tūp böle ayģazlarında yemek oluyo hem de tutuysun
aşķı tutuysun. öle yemek yapıyo. pazar günü de tıraşımız olurdu. bizim zamanımızda
damadı tıraş ederlê. ondan sōra para asarlar gene. adamnar para asarlar yani. arada

oynar oynar ondan sōra gene gene oturur. tıraş ederler onu. ay heyecanlandım da şindi ondan sōra ceketin kollarını ters giydirir pantulu ters giydirirlē bizim zamanımızda ama.
55 murat ya biliyüm de bi de heyecanlandım. ondan sōra bittikten sōra damadı giydirirler. gelin orda oturur karşıdan gelir. şindi ordan damatı tutarlar bōle gelir alır eline bi kese kādı şeker kesme şekerlerin akide şekerlerini biliyo musun? akide şekerini ondan sōra içine de büle mendil açarsın. bozukluk para koyarlar onu içine ondan sōra çocuk ata ata gelir. bōle geline en sonunda atar o parayı kim kaparsa yani. onun kısmeti açılır derler.
60 öle bizim töre öle yani. kese kādınna vurur. gelinin kafasına gelin alır içeri soğar. dūn biter ondan sōra gelini çıkarırlar sandalye'ye koyarlar. gelin sandalye'ye çıkar. etrafta görör onu gelin indikten sōra iki tane çocuk bi kız bi çocuk oturtturūlar kucāna yani öle adetimiz öle yani. çocuā bi çift çorap bi çift mendil veriyi yani. bitiyö ondan sōra sabāleyin dūn biter gelir gene okuyucu yanına yardımcısı yıkar bulaşıkları yerleştiri.
65 ondan sōra elbisesini alır. parasını alır bi kına verir bi kalıp sabun verir. ēpsi biter yani bōle. bizim töreler öle yani. şindi başka kasabada yapıyolā. tabi öle yani.

(Aile Tarihçesi)

70 üsüz deyince babammı bırakmışlar dūvme e bunu kim büyütüyö amıcam büyüdüye öksüz yani pelvanlarmış bizim sūlale pelvanmış. ğavur tutmuş beş yaşındaymış babamı düvmē kalkmış āni amıcasının çocū deye o da demişler ki o demiş onun çocū deyil. bu ösüz bunun babası ölmüş bırakmış ğavur. āni babam annadırdı rāmetli ğavur kı imana geldi. beni bıraktı diy beni düvmedi deye tabi öle derdi. e
75 annatırdı ama kıtlık görmedik derdi babam rāmetli öle derdi. zenginmiş yani bizim sūlale pelvan sūlalesimiş. amıcası bi amıcası üseyin pehlivan o güreşmiş yani. zamanında tabi tabi annadırdı rāmetli babam.

80 (Karışık Konuşmalar)

ğacal yerlisiymiş bizim babamlar burda tabi. pomağ köyü katrancası, nadırlı.
tabi pomağça konuşuyılar orda. tabi öle annadırdı işte. ben burda te_ onun geliniyim ben
bakıyom kaynanama bende de beş torun o kızım iki kızım la bi ölüm var. ölüm bekar
85 yaşında seksen birli beş tane de torunum var tabi. kendimde elli doūmlu. on üç senedir
on dört sene on dört sene tabi. ğrenci onnar anne ğrenci onnar.

Anlatan: Aziz YALÇIN

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 86

Derleme Yeri: Demirkapı Köyü

(Köy ve Köyün Adı)

gelme ama dedemlerden yerlisi var burasının babamların geldī zaman barmış yirmi beş āne babamlarında beş on āne doksan_üçte dā ötesini bilmem. demirkapı ne bileyim eskiden kırupaydı ama sōra deiştirdiler adını valahi qaçtaydı pek bilemecem tarihini demirkapı yaptılar. bi meramız vardı. demirkapı diyidik biz orayı sōna bu köyün ismini demirkapı koydulā. ben ātırlarım aşā yuqarı yetmiş senesinden berisini kendim on beş yaşından beri berisini ātırlarım.

(Köy Tarihçesi)

10 yabancı yoqtu yoq bu köyde öle bişey yoq bu köy yerli köyü burda yabancı yoq oldū gibi ēpsi müslūman yani. şimdi ĩç bir tarih'de bizim burda hıristiyan görölmüş duyulmuş d l türk küysü eski çok eski köy mesela sultan āmit devrinde kurulan köylē var ama bizim köy öle dīl. bizim köy çok eski mesela terzili köyü duyuyoz ki o sōradan kurulmuş sultan āmit devrinde onun padiřā oldū zamanlar kurulmuş orayā bi takım 15 cami yapılmış çeşme yapılmış řu bu bizimkisi dīl bizimkisi çok eski yani tarī yoq kuruldū tarī ĩç bilmiyiz. řu tarī'de kurulmuş deyin belki ğayrı dünya kurulalım kuruldu ne zaman bilemeyiz. vardı çiflik varmış varmış ben ben_emedim ya. bulgar harbinden evel varmış bulgar ārbinde burdan qaçıyi te bu bulgar gelince halq anadol'a iyi_ama onların mesela çocukları zengin olunca oğutmuşlar çocuklar ēpsi mektepli kal kşabada

20 almlışlar kimisi memur kimisi bilmem ne kendileri lmüş ocuqlarda memur olunca asabada almış. iflik alıyi burda bizim kyler icarla işlediler. bi zaman sna te bulgaristan mcırları kimi yerlilerden satın aldıla o iflin yerlerini iflik bayca yeri varmış yani bin dlm iki bin dlm m aşa yuarı bay yer var.

25 (Kıtlık)

ıtlık bi şeyde biraz ıtlık grdk ır_ ır drtte ır  senesi işte ben o zaman taze askerden geldim biraz ıtlık oldu. millet sııntı ekti. anadolu'dan duradarısı getirdiler misir getirdiler. velhasıl bayca sııntı ekildi yani olan da var 30 olmayanlar bay sııntı ekti. o ben taze askerden gelmiştim. tam ilk yazındı bu ora yetişicnin nnde ora yetişinceye adan o arada biraz sııntı ekildi. ben _ otuş beş ama. br trlye evirirsek douz_ on doustu.

(Atatrk Devri)

35

grmedim grmedim slna erdim ama grmedim brleri grdk meseala fevzi paşa'yı fahrettin altay'ı onlarda p o gn insanları onnarı grdm yalnız atatrk' grmedik ufaqtım. askerkene'de grmedik askerkene lmüşt sayı ya. yani o otus sekis'de ld. ben o zaman on sekis yaşlarında filn ama grmedim grmedim inn'y 40 grdk. inn'y ou grd ya.

(Askerlik ve II.Dnya Savaşı Yılları)

askerlik bi sene ırlarelisi'nde qaldıq. sona bizim toplar bu alaman harbinde 45 teyare geldi burayı. teyare gelinceye qadar atış yaptıq ırlarelisi'nde aşa yuarı otus ır mermi aşa yuarı attıq. feat urulmadı teyre sra dedi ki toplar ufaq mermiler teyareye ermiya ondan sna bizim yerimize byk top getirdiler. ır senesi byk toplar geldi bizi burdan srdler zonguld snada  arada alaman rusya'yı vurdu. alaman'dan bi

tēlike qalmayınca asker burdan kendini çekti ama o kırq otus doqus'da asker buraları
50 kayniydı. her yer askerdi. köylerde burda bile asker ben askerdim ya. asker qalmış. ben
kırq'ta asker oldum. ondan evelde buraları askerdi bütün her istişam qazdılar. hatta
bugün dā istişamların eserleri vardır. bī taşım yerlerde şeyde otus doqus'da filān o
alaman harbinde burdan bayır_altlarında kimi buralarda çoq istişam qazdılar. hatta
bugün istişamın eserleri vardır bi taşım yerlerde. çoq asker vardı her taraf askerdi.
55 alaman tēlike vardır. bayā millet çekiniydi yani yalnız biz askerdik. bizim bi
asteymenimiz vardı anşara'da yüksek bi memurdu. alamanya'da bayā mektep oqumuş
burdan itiyarlar bulgar_ārbinde biraz ürkmüşler. alaman bizim hüdüde dayanınca bi
çoğu alaman harbi şey de bulgar_ārbinde ürktüne burdan bayā çektiler kendilerini
istanbul tarafına bi gün bizim asteymen vardı anşaralı yūsek bi tāsilliydi. dedi başın
60 çocuklar ben alamanya'da çoq mektep oqudum qaldım talebe zamanı qayrı mektep mi
oqumuş nası olmuş qalmış orda sona dedi ki alaman türk milletini vurmaz dedi. çünkülü
ben alamanya'da çoq qaldım. alaman milleti kendi qardaşı qadar sever türk milletini
derdi.onun_için dedi kattiyen türkiye'yi alaman vurmaz vursa batarya'da dedi
peşin beni vurun dedi. vurmaz dedi o qadar sever ki dedi. alaman milleti kendi qardaşı
65 qadar dedi. türk milletini sever. onun için ben şeyim dedi. alaman türkiye'yi vuramaz
dedi. vurmaz dedi hāqqatan'da vurmadı. ama qayrı öle mi icap etti de vurmadı yoqsa
alamanı türkiye'yi sevd için mi vurmadı bilemem. yani bizim hüdüde dayandı durdu
durdu otus doqus'da filān patladı danziklik dediler polanya'yı filān vurdu. sōna yörüü
zāten bi sene bi buçıq sene içērsinde bizim hüdüdā dayandı. ondan son orda durdu
70 aradan ne oldu bilmem rusyayla araları açıldı. döndü rusyaya qaybetti ārbinde qaybetti.
kendi de māfoldu yani.

Anlatan: Emine KARAKAŞ

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 64

Derleme Yeri: Düğüncülü Köyü

(Karışık konuşmalar)

ne bilim ne ne bende aşındanım burdan sarıcali köyünden ben. annem öldü. evet gelin geldim. e amıcam verdi beni aldılar. hayır tamam orası öle olürmuş. tirene getirdiler beni. evet tirene getirdiler. evet araba tuttular getirdiler. burda düünümü yaptılar. e tabi çizi seriliyi tabi. e o zaman duvarlara serilirdi böle enser kaçıp duvarlara yukarda kirışlere peşkirlerdir çoraplardır. serildim be tülbentlerdir. serildi yani öle oluyi 5 bilmiyum şindi bilmiyum ben. görmedik görmedik. gelin geldim. otus sekis sene kırk sekis sene kırk sekis sene ben çok_ oldu geleli. gittim beşe kıadan gittim. çok güzel okulumuz çokidiler beşe kıadan gittim ben. bilmiyom.

10 (Düğün Yemekleri)

dünlerde ěpsi var pilavı var börē var tatlısı var. çorbası var fasilāsı var ěpsi vā. e aşçılar yapıyo onu aşçı tutuyuz dūnlerde aşçı yapıyo fasile'yi pilavı börē midir. herşeyimiz. kendim ben ben kendim yapıyom meselā kaynadıyom onu yāsını haşlıyom 15 büberi salçasını demis suvan dōruyom te_büle kaynarқан dā dūruyum meselā öle oluyo çok tatlım oluy. kıurufasule çok oluy e pilavı da yaparım meselā kendimize kıadar tabi dūn'de yapıyom ama kendimize kıadar yapıyız tabi pilavı da yapıyız. unu sıcak su'da āşlıyız mēvalar biraz sōra yıkıyız unu tabi beyazlıyı limon sıkıyoz biraz ona biraz dursun diye tuzunumuz mu atıyız kaynadıyız sarıyız. onu biraz kaynadıyız sariz pilava

20 tabi sarĩz. çok güzel kabarı. çok güzel kabarı. ben kendim yapıyım. satın alıyız
kendimizde yapız. fırına atıysin dışarı fırına. dışarı fırınım var. kendim yūruyum ben
onu maya.....akşamdan bi de āzır maya atıyız içine yōruyüm onu olduktan sōra
ilen'de bırakıyım sinilere basıyız. fırına yakıyım ateş fırına. ayçiçē ēyır gündön
sopasınna gündön sopasınna geçmez geçmez biz onu ayarlamışık biliyoz önnarı yakıyız
25 çok güzel te büle ekmekler var. pişer pişer biz ayarlamışık onnarı. tabi kararı almışık.
hafta'da bi ekmek yapız. ēp kendim yaparım meselá. şindi yannızım deye yapmıyom
tüplü fırınım fırınım da pişiriyim gene. gene kendim pişiriyim. çok güzel āyır böle
kabarı çok güzel rastlasa rastlasa evel hafta keserdim bi dilim gene bir dilim keserdim.
tamam bu kadar bende.

Anlatan: Hasan ÇETİNKAYA

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 75

Derleme Yeri: Haznedar Köyü

(Köy ve Çevre Köyler)

benden dā būk vardır da bilmiyim benim bild m on sene kadar mūtarlık yaptım. benim babamlar asya'dan gelme kıuraba bu köyün ismi şimdi demirkağı orayı babam orda su kııtmış. burayı inmiş kıarı malına kıaç senesi oldūnu bilmiyim şimdi. benim bild m bu köyün ilk ismi hazinebat şey pardon süütlüdere ondan sōra hazinebatar oluyo sōra hazinedar. benim bild m bu kıadar yani. bu köyler bizim dokısan üŞ'te gelme çou müslüman ağalar falan dokısan üŞ'te gelme. ama ondan eveli burda bi çiflik varmış. bilmem ne bey ismi şimdi atırlayamıyım. ibrām çavuşun burayı gelişı. sayit bey sayit bu köyün eski. bi de şey vardı afedersin. şōret öldü. ama sana bi yer sülēcem tabi bilmem gider gitmessin şimdi. yatıyo õretmenler cemiyete babāski'de şey kıāvesi hemen loğalı ona kıarşı vi yatıyo dokısan sekiz yaşında melāt āla arada kıafa gidiyo ama tane tane sayar sana köyleri bile.o kıadar da zeki. yani benim bild m bu kıadar. benden dā yaşlılar var buralarda.

(Köyün İsmi)

15

būrda bi askeri hazinesi batmış tiyarlardan duydūmuz. şu selim ağanın evlerinin oldū yerlerde bi çukur varmış. buradan tabi artık hangi zaman deyimēcem. sıkıştırınca yunanlılar mı artık dā evelki harp mi orada hazine askeriye'nin hazinesi varmış. oraya atıyolar kıuyuya gömüyeler onu ama halá çok kışi evinin avlularını kıazdı.

20 orda islam aġa hacı memet te oralarda bi yerde hazine var derdiler. ama ben bilmiyim yani.bu kadar duydum ble.

(Kıtlık)

25 gördüm kıtlık senesi ben ucuġtum. benim yaşıım yetmiş beş brda bir hafız fayık vardı yaşılı havsa'dan gelme burayı hem imam hem hafız. sradan ocuk oġuttu bizi oġuttu. taġi burdan millet p kaćtı. kimisi bursa'ya gitti fehim lar üseyin lar mmut lar demirćapı'dan ćurapa Őindi eski ismi. brda ćaldı öteki beriki. yannis o adama günlük ġaste geliydi haftalık günü günü getir ler o adamcz ćalktı. dedi ki ey ben

30 ocukum saćın ben kaćmadan burdan gitmeyin. gidersiniz ać ćalırsınız ve bizim ky ać ćalmadı. ekin sattı misir sattı. yani p ekti bizi gitmedi. burdan fehim  üseyin  demirćapı'dan onnar bunnar kaćtı gittiler. bursa'ya mı izmitte mi bilmiyum. ble ćaldı yani ondan sra edirne'den ne kadar insan geldi. burda orda bi hasan aġa vardı. oc mer onun ćapalı arşı'da dkknı vardı. tuhafiye üzerine d ordadır yani. eski ćapalı

35 arşı edirne'de. ordan geldi hasan aġa rayı ćarısınınnan burda b dat aġalarda ćalıydı. bi de tahir avuş'ta gelin eşıyası satarlar. bilmem ne ama edirne'de günde beki ben gözümle görmedim annadırdı onnar. burayı çok insan geldi artıć. gelinnik satıyı ćazan satıyı çamaşır satıyı o adam brda çok Őeyler sattı. Çok sene yani. o zaman çok insan ölmüş orda. ben gözümle görmedim yani.

40

(Rum Köyleri)

burda yok yok ćaraali'de var ćarahalil yeri ćuleli buralarda rum var vardı varmıř yani. ćarli'de bilal'in durd yerde rumların Őiyimiř. ne diydi onnarın mařatlık

45 d l. adı var onnarın var orda rum. var var Őindi oraya gidersen ćarahalil'e. bulcaćtın arabacı met aġa var. seksen beş yaşıında o hepsini bilir arabacı met. demirćapı hepsini tanırım d yaşılı orda. recep  var. yaşılı seksen yedi yaşıında bilir. taġi o bilir Őey var apać üseyin bilmez o. recep  d bilir. aziz  bilir. seksen yedi yaşıında. eski ismi onun

50 umky m ormanky m le bieymi kitabı varmı_onun burda eyle akifin
sebtin'de bu köyün iki yüz sene mi yüz seksen sene mi evvel urulmu. o kitabı brda
bi memet abi vardı. o ble eyleri severdi. met mdi'nin abisi o kitap ondan o sebtine
gemi. ondan duydum.

Anlatan: Memduha GENCER

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 80

Derleme Yeri: Haznedar Köyü

(Köken)

benim annemner mācır dīl ben bilemem be kızanım yerli tabi b̄ırada dōmuş
büyümüş. mācırlık yok bizde ben şimdi size yalan yok ben üle biliyim.

(Kıtlık Seneleri)

5

kıtlıkları ben gördü. bak şimdi kıtlıklarımı millet kızanım çok karma karıştı. ot
yediler. geldi b̄ırda ūşücüler şenitçiler ekinnerimizi tā ārmandan aldılar. ben biliyom
onu. üle bişeyler mi soruyusunuz. yannış mı konuşuyom. aldılar ekinnerimizi kimin
hayvan fazlaysa hayvannandan hayvan aldı. biz ancak eşşek koştuğ eşşekle geçtik
10 dünya'da. kıtlık vardı qarannıklarda yattık. gaz yok yorgan ev yok. buraları kırık yasık
yerlerde bişey.....ben burayı geldim kızanım burda görmedim bişey kalmadı. bi yılan
görmedim tospā mı görmedik kirpi mi görmedik. buraları patranlıktı. ben burayı geldim
zaman ben burayı geldim zaman yirmi iki yaşında geldim evlenmişim yirmi iki
yaşında. buraları ot ocağ hiç bi yerde bişey yok bi.....orda e bi dāsını kırlarda
15 bayırlarda yattık kātık. iki gün iki gece aç yattım.çamaşırlarım sırtımda yaş yattım.nası
deyem ğaz yok yaqmā qarannıklarda nereleri annadayım. ben onnara acıyım. ben gelin
geldim desem yeri var yani. gelin gelmedim kızanım var kaynanam kaynatam var ama
ōdan ayırdılā orda da bişey yok türkiye fakir hic bi yerde. yō küyden küye evlendim.
kuv içinden kuv içinde evlendim.

20

(Köyün İsmi)

şimdi anlayamadım cevap ondan veremiyim. kızanım varmış ama ben onnarı
bilemem. ben onnarı yalan sülemem. allā sorar bana āzine hazine batarmış bu küyün adı
ama yani ötesini bilmiyim. āzinebatar neden batmış hazine bilmiyum. bırası harp'ten
25 kalma yıkık yasık bi yer başka başka deyimem başka nası annadayım. ha ben örda
oturduğum. ben bırdā meselā oturduğum bırdā ama dediler ke ben bırdā hayaletler çok
gördüm. gördüm gezintiler insan gördüm. harp'te insan kesmiş dediler. samannā
doldurmuş yakmış dediler. onnar erennerdir dediler. ben gencim o zaman çok.
erennerdir onnar dediler. üle bişey çok gördüm.....āzine mazine para mara desem
30 gene şimdi yalan sūlerim görmedim. bak şimdi sen remzi sen misin? anam babamdan
duysam anam babam ne bilir? onnar da bilmez bize. bak şimdi nasıl gelmiş ama. şimdi
eski insannar vardı. çok eski insannar benim erdīm zaman yıva yoktu be kızanım
harp'ten kalma yıkılmış hepsi. yıkılmış yakmışlar güncümlük patranlık üle biliyim.
yannız hazinebatarmış deye babamnardan duyardım. burasının adı hazinebatarmış. ama
35 āzine nedir onu da bilmem. şindē gördüm ben burda hayaletler ama dedilē ki sen
görmüşün erenneri evliyalar. üle dediler. ben başka bişey dā başka diyemem yalan olur.

Anlatan: Necla KORKMAZ

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 74

Derleme Yeri: Haznedar Köyü

(Düğün)

kaştım kaştım davullan dün oluyodu be kızanım o zaman öküz arabasına tabi motor nêrde o zaman be yavrum. çıkar iki üç tane araba gelir alır gelini büle köyü dolaşırlar bi soğağtan gidêrke bi soğağtan ayrı gelirler. aynı yoldan gidip gelmezler büledi işte kaçtım ben bürda oldu dünüm yani kaçmadım şey alaylan alınmadım.

5

(Aile Bireyleri)

hannem babam burda dōma bñme annem babaeski'den gelme ama selanik mācırı sekiz yaşında gelmiş selanik'ten annem selanik mācırı annem o zamannar açılmış. işte neresi açılıyı nası diyısınız siz ben yapmācam büle sınırlar açılıydılar ya zamannar açılmış onnarı salmışlar birayı. annemin babası ordayke mūtarmış selanik'te mūtarmış işte. onnarı salmışlar burayı gelmişler dört kardaş bi de ağaları babası ölmüş orda kalmış. annesi de orda kalmış. bunnar abilernen gelmişler burayı. başka dā ne sūleyim. e bilmiyim yavrum e mācır olarak getirmişler birayı. otuz sene oldu annem 10 15 öleli be yavrum ben nerden ağıldan tutucam o kadar.

(Kıtlık)

gördüm yavrum ben gördüm kıtlık nāptık mı yavrum. bi kâdarcık ekmek yapardı annem gömerdi ateşe öle şey yoktu. gömerdi ateşe piştikten sōra bi tane dā pişlik yapardı babam yapardı görmeden onu bize bölüştürü kaçardık kaçın kızanım görmesin babam bağ elinde havucunda yok almā o ekmē yeriz. kızanım öbürünü gene

sofrada bu kadar bu kadar herkeze verir. unumuz bitti. ne dana kaldı satılcağ ne tay
kaldı satılcağ dura darısı. yedik yavrum anadol misiri yedik yavrum o açlık senede.
25 ayāmıza tahtağ bile alamazdığ o fakirliklerle karşılaştığ. tahtağ camilerde kullanıyolar
tağınıya. onu bile alamazdığ yavrum ayāmıza bağ o kadar fakirlik çektik. ismet...şeydi o
zamannar ama onun ne suçu vardı. işte nerde geldise bu fakirlik o zaman o kıtlık seneyi
çok çektik yani. kalabalıkta düştükte düştükte fakirliē ğaz lambası nası mı kızanım. bu
kadarciğ çay bardağları var şindi çay içiyosunuz o kadarciğ bardānı birayı kadar su
30 doldurusun büle bi parmağ şırlayan kırsun sıvı yā. içine de....mum şey yaparmısın fitil.
bi de ğazoz kapā delersin onu. ordan çıkarısın onu yavrum büle kuşāndan bālarsın onu
çay bardānı asarsın. bu e biensere çatır çitir çatır çatır iS iS yok ğuzel büle lambada
yoktu ğaz lambası da yoktu. ğaz yok ki lamba nerden olcağ. yā yağıtık yā yavrum o
ğünneri ben bil m helbette sen şindi bunnarı beni alıysın. nāpacan sōra düvmeyesiniz
35 beni. sōra düvmeyesiniz yalan vallā bağ. hiç yalan sōlemiyim.

(Köy İsmi)

vallā bild m burda hazine varmış Tā sözde batmış duydüm bu bild m yok
40 yavrum. yaşıım yetmiş dört. burda dōma bümeyim. ama neden? hayır bilmiyim dōdum
büydük hep haznedar dey sūlenir. hazinedar ama haznedar esas deyip geçiyiz.
hazinedar adı hazinedar neden ileri geliyi bilmiyim.

(Fakirlik)

45

yetmiş dört yaşıındayım ne biliyim sizi onu annatıyım. yani būrda dūma
bümeyim. çok fakirlik gördüm yavrum. üç kıardaş oğula gideriz. bir kıalemi üçe bölerdik
bağ. bir kıalemi üçe bölēdik rāmetli babacım oğula gideriz elimizde çantalar misir
kıavusları oluyo ya. soyūsun āni onnardan örme babam ördüydü. elimize remzi. bağ siz
50 bilmiysınız. misir küçük sen sen ben yetmiş dört yaşıındayım bir insanım. taği işte
nediyim size bağ yavrum misir kıavusundan örme çantamızda elimizde bezden d ldi.
şindi çocuklar biyenmiyi muşammamıdır nederler onu bile biyenmiyolar yavrum. vallā

misirden örme elimizde çantacıqlāmız babam ördüydü. elde ördü büle pirikete yaptı.
ördü ördü onnarı bize üç kardaş üçümüzde gideriz. yılmaz behice ben üçümüzde
55 gidēdik. sen onnarı tanıysın hadi bunnar bunnar tanıımıyi üçümüze ya yavrum.

(Eğitim)

öretmenimiz qarālinden gelirdi. eyitmen eyitmen ilkoğul öretmeni yayan gider
60 aqşam sabāleyin gene yayan gelir. o qarālil köyünden birayı gelince zaten sāt on olurdu.
ordan sōra girerdi birayı fehmi'nin kavesi vardı. orayı girer acık dinnenir. bizde artık
kaçta girebilirsek oquma yazma iç arama mālesef. ne zaman kepirtepe'den üŞ tane
öretmen geldi birayı bi ay kaldılar birda. ne kattııydı onnar onnar çok güzel sıkı sıkı
örettiler bizi yani. çok güzel baskı yaptılar. şarkısını ürettiler. yazısını da ürettiler
65 oqumasını da ürettile. herşeyi ürendik o üç öretmenden bi ay kaldılar bürda çok dil bir
ay ama ērşeyi ürettiler bize allā razı olsun. teh taqıyım boynuma örüyim. ipl m bitti.
şindi öteden alcādım. acık yattım. geçmişim kendimden yoq kalqtım. ben ikinci kıldım.
ikindiyi gıldım ben. yeterli mi bu kadar.

Anlatan: Enver TOSUN

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 82

Derleme Yeri: Karabayır Köyü

(Köy Hakkında Bilgi)

bilmeyiz ne olcānı bābamın biz bura dōmuşuķ birda būmūşuķ seksen iki yaşındayım ben. orasını bilmem o ķadarı bilmiyim. orası Őimdi Őindi ne yalan sūleyim bilmedikten sōra. dīl. burda mācır burda eŐkiyalar burdan geķermiŐ efendim efendim biraya otus āne kōy ķurmuŐlar. biradan geķmesin diye ancā otus āne ķalır dēy birdan
5 geķerke bunnar unnar Őindi ūdü otus_āne derken çoĝaldı yani. Őindi ēpsini bilmem Őindi derme ķatma o ķadar bilmiyoz orasını.

(Askerlik ve II.Dünya Savaşı Yılları)

10 antep'te kırķıncı alayı. alman Őurayı gelmiŐti. bize antep birayı edirne'ye saldılar bizi. izin de tekrar geldīnde geri aldılar izini.zamanı geldīnde aŐā yuķarı biz askerlik kırķ üŐüncü ayın on beŐinci ben birayı geldim. burdan inönü onnar yīcek verdi. gitti efendim rusya'ya gidince naratları kış oldūna alátlar dondu. ona göre āzırlıķ yoķ. maĝlup oldu orda iŐte almanya. ermiŐti rusya'nın o arada. birda asker vardı ama birda
15 asker çoķ geldi sōra meselā. orda ķar vardı o vaķıtta kış ķıyametti. e o ķadarlıķ olcaķ tabi. yani biz askerke efendim vesikāyladı ekmek vesikā vesikā varsa ekmek var. yoķsa yoķ antep'te yani.altı ay ūrfa'da ķaldım ben ātıķ. ķalanna antep'te yaptık askerl . āyır ben nalbant ķursuna gitmiŐtim suvari kırķıncı alay ķursa gönderdiler urfa ķaldım. altı ay öndan sōra geldim gene birda orda teris yani. çoķ asker tabi. burayı iŐĝal ettiler. evlere

20 girdiler soqtular. sen dışarı ipiy durdu asker burda ęar var gittik hatta şeye āę almayā
balęan'a beypazarına dīl de biz balęana gitmedik.....müsellim'e gittik gece ęar var ne
kötüydü. beř altı sāt āę götūdük. bize ördan kiremit mi ni verceklerdi. öna da
vermediler. boj geldik.ęarı biraya ęadar. onnarı gitmişler ama antepe ęaęa ęaęa herkes
bire ğazoz almış işte. şüle olacağ böle olacağ diye. ama şindi orası bilemiyoruS şindi.
25 evet o taraFa döşetmişler bi zamannar. ama onnar ağlımızda ęalmadı

Anlatan: İzzet İLDEM

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 82

Derleme Yeri: Kuleli Köyü

(Köye Göç)

doğsan_üç_ärbinde bulğaristan'dan gelmişler burayı burayı yerleşmiş ben
birada dōdum yaşım seksen_iki evet. şimdi dā evelce köyünüz başında çok eskiden
kuleler varmış develer çalışıyormuş burada yāni k̄arağaçanlar geliyomuş fałan
bulğaristandan onun için k̄uleli ismini vermişler yani. burayı köyünüz başında
5 ihtiyarlardan öle duyuyoduğ yani evet

(Atatürk'ün Gelişi)

atatürk oğuldayken otuS_altı senesinde geldi burda atatürk. atırlamayām mi?
10 oğulda karşıladığ atatürk'ü. ali kılıç vardı onun yaveri geldiler oturdu k̄āvenin önünden
sordu geçiminiz nasıl deye fałan. bi k̄āve işti. āni ālk adamıydı yani rāmetli ne
konuşuyun öle büyüklük yoktu yāni halk adamıydı yani. o otuz manavralarında da şey
diyodu. o zaman rāmetli salī umurtağ biraz bulğaristana girmek istedi fałan inönü geldi.
o şey yaptı durdurdular yani. salī omurtağ girmişti.biraz içeriye aldılar geriye sōra onu
15 yani.işti atatürk şey yapmadı yani. inönü razı gelmedi yāni. eğer salī umurtağ şey
deydiler bulğaristanı işğal etçēdi. yırmı dört sātte dedi. sofya'da k̄āve içeyim eğer dedi
yirmi dört sāt'te dedi sofya'yı k̄āvey sofya'da k̄āve içemesem intihar etçem kendimi
dedi. vallā ne bileyim işte onun da bi görüşü vardı demek ki ama inönü atatürk musade
etmediler.

(Göçmenlik)

25 burayı yerleşmişler annem buranın eski yerlisi ğacal. annem yerlilerinden yani
annem. babam tarafım bulğaristan'dan filibe'den geldiler ben burda dōmuşum yani. yok
ğacallardan yok öle. benden dā yaşlısı yok şimdi yani yok. var göçmenlerden ama onnar
otuS_ altı geldiler falan işte otuz yedi geldiler onnar var yani.biz burasının yerlisi yani.
altı yaşında beş altı yaşından beriye ēpsini ātırlarım yani tabi.

30 (II.Dünya Savaşı)

almanlar sınırı dayandını tabi neye ātırlamayām. o zaman o zaman çok āzırlıklı
durdu bizimkiler rāmetli inönü ātta biz bile eşyaları toplamıştık gidicektik öbür taraFa
serbeS bırādılar geçisi. bizim buranın ğacallarından gene yerlilerden milletvekilli vardı.
35 āmdi kuleli isminde ondan mektup geldi bize ara ara. saşın fatınızı bozmayın ökümetin
siyaseti bu deye. almanlar ēsap etmişler tabi o zaman hitler türkiye'yi vurursaş şu kadar
zarar eder bu yandan ş _edirsek nası onnar vurdular rusya'yı. bulğaristanna rusya'yı
vurdular. rāmetli inönü'de bütün gece sabā karşı sabā namazı üstü rusya'yı vurunca
almanlar ādi geçmiş olsun gidin yirmi dört sāt ıstrāt diyo onnara yattırıyo öle oluyo
40 yani. āni onnarın iyi ātırlyom. almanlar yunanistan'a geldiler yunanistan'da biraz
eylendiler on dört gün falan yunanistanı geçinceye kadar orda biraz şē yaptılar. çok
yunan askeri geldi bize teslim oldu subayınna beraber tümen komutanı geldi. biradan
bölük bölük geldiler ep yassa yassa yassa diye bāriyor. āni böle oldu. gördük onnari
yani ēc tabi.

45

(Gayri Müslimlerle Savaş Yılları)

yavudi yoktu bizde yāvdi yoktu da dā eskiden bizden eveli. bulğarlar varmış bu
asfaltan yukarıya beş_on tane o tabi bulğarlar işğal ettikten sōra beş_on_āne bulğar
50 yerleşmişti. tabi sōna şē olunca onnarda kaçıp gidiyi biradan yani. āni bu şekilde yani o
alman ārbini ō iyi biliyoz onu tabi. yetmiş dört var bi sōna bu kıprıs harekati o zaman

muhtardım ben. paşalar qararğa□burdaydı. beşinci qolordu qomutanlī burdaydı. her aqşam bendeydi. tabya vardı ama o şeyde işte o āreket zamanında paşa burada yattı yani. ēp fırına fırına asker verdi. gece gündüz köyün fırını gece gündüz çalıştı. ekmek yetiştirir köyden ilkten köyden topladıq ēp ara ara taşıdıq onnara. abalara iskenderküyüne falan bütün meralara götürdük ēr gün ikişer üçer öün yani.

Anlatan: Müberra ÖZEL

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 75

Derleme Yeri: Kuleli Köyü

(Sıkıntılar)

yannız be kızanım te ķaynım o nāpayım o ķadarlık işte. yok başka şeyim çarem
doķtora götürende de yarın artık götürcekler ķıSmet ç bişeycik demē haķķım yok
nāpayım allahtan diyim oturuyum buracıķta. çok ānyı kızanım çok. orda tut ēp yatıyım
baķ on bej gün oldu ēp yataķ ēp yataķ. çıktım be yavrum ama yok gelir yok gider yok
5 nāpayım. ķullanıyım be niye ķullanmayám tansiyon var. bi çocūm var aldı ķarı gitti onu
yok gelmiyi baķ şimdıcik nerelerde oldūnu bile bilmiyim ki. oķur yazarlīm yok benim
yavrum da ondan bişeycikten āberim yok tabi.

(Köy Hakkında)

10

evet evet gacal ocaķ burası onnarın ocaķ birası. annem yannız āvsa'dan gelme
baba ocaķ birası burda buraya evlendim dōma būme burdayım be yavrum yok yavrum
yok. āni gelir yok gider çok nāpalım allā şükür ediyim. kendim yaşıyi te ķaynım eltim
geliyi görür oturuyular kimi yiyecek fılan getirīlē yemek nāpayım allā şükür ediyim be
15 yav bu ķadar yok başka iz nerden geliyiniz be yavrum. ocaķ burası benim ēpsi gacaldır
birasının. asFaltan aşāsı mācır var yukarda var gelme onnar gelme onnar esas ocaķ
birası. baķ aliş ān torunu o aliş ā aliş ā yunus ā emin ā bunnar āmışlar. zamanna şimdi
ēpsi öldü bitti. e onu bilemiyim be yavrum baķar baķar onnar bilemiyim yavrum orası
ama. bābam bābamın anası hepsi burdan gittik. yunan ārbi gelirkene bābamı kümese
20 ķapamış babannaem de ālmışlar kendi babamı gene götürmüş gavurlar ēdirneyi

yaticāmıřlar bir emir geliyi atatürk geliyi d ler orda bıraşıyılar orda ęalmıřlar dñmüř
gelmiş yoğ bařęa yavrum bi konuşacam şeyim yoğ sa_olun

(Hastalık)

25

ęaslar yavrum ęasıyá çoğ ęasılı evet bi sefer tutulur her ęaynım ıslattı ıslattı
hastanáde yattım on bir gün. iki senedir var bu sene üçüncü sene oldu artık en çoğ bu
bacām zāten çoğ bu ęadar geliyi nāpayım be yav. siz söyleyin ben yapayám. c bařęa
çare yoğ. babaeski'ye gitcem gene götürsünler kendi doğtoruma nāpayım sālıę olsun

30

oturuyum.

Anlatan: Ahmet ASLAN

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 84

Derleme Yeri: Minnetler Köyü

(Karışık Konuşmalar)

rus_ārbından sōra geliyo babamnar babalarımız dedelerimiz o zamana geliyolar
rus ārbından doḡsan üç ārbinde. yoḡ yoḡ yunan bırdan gittikten sōra ben zaten dünya'ya
geliyim. yapmışlar tabi be ne kadar keliyo mesela başkın yapıyo ne yapcāz ücum
ediyolar tabi ya. şindi ismini bilemecem nerden geldini minnetler ḡurmuş. tabi onunda
5 bişeyi vardır ama ben şimdi şöle bi mevzu. ḡuruluşu bırası bırası. evet evet doḡsan üç'te
evet rum köyleri yunanlılar bu şeydeydi. duānca kō var orada rum dīl'de yunanlılar yani
onnar ḡalmışlar. ḡaramastlı fılan var. olmaz mı tabi haía dā üzüntüsü gidiyo. yō iḡ_öle
bişey_olmadı. yas töreni olmadı. peki fazla yas_olmadı. öldü tabi gününü dayıma
ātırlatılıyo. onnar oluyo. ḡāvecilik yaptık. baḡḡallık yaptık biz zamannan yaptık yaptık.
10 ātta ismim bilem adım soyadım fılan baḡḡal āmet derler bana haía dā baḡḡal āmet. şindi
kime sorSan baḡḡal āmet dedi mi. burda geḡim işte boyday eker gündöndü eker sarmsaḡ
eker. suvan eker. bırdı geḡim böle.

(Atatürk)

15

ben seksen dört yaşındaydım. atatürk gördüm ya. on sekiz yaşından gördüm
atatürk'ü. atatürk kendini şahsen görmedim yani. şahsen kendini görmedim. resmi
olarak televizonda şurda burada gördük. ama ona yetiştik yani yetiştik tabi

20 (Kıtlık)

25 kıtlık gördük kırkiki kırküŞ seneleri biz askerdik alman harbında askerdik bi
dört kardes dördümüzde askerdik anadın mı? onnarı ihtiyaç olarak aldılar. öbürleri beni
muvazzaf gittim. dört kardeş dördümüzde askerdik e asker oluncaya kadar birda kimse
30 katmıyo tuhumu kim ekecek kim gezecek kadınlar filân ekiyo sürüp ekiyo te böle biz o
sene bi dā kıtlık oldu.kıtlık ta millet kuş otu yediler ot vardır tälalarda olur bi takım
şeyler kıramuğ derler ona. ondan söra burda biraz unna karıştırılar öle ekmek yaparlar
yani. ö yapmışlar yemişler. fakat biz kıtlıktan bi zāmet çekmedik. kırk bir senesi biz
birda alman ārbinde meriç köprüsüne attılar. rāmetli bâḥam biz yunan zamanı çok
35 zāmet çektiydik. on sekiz. aldı bursa'ya geçirdi. orda aḳrabalar var oraya geçtik. bi
kıamyānda boyday götürdük burdan onnarı yedik. yemedimizi sattık kalanı da kıomşulara
orda olan kıomşulara dāttık geldik. böle oldu. ben askerken onnar ordan ödünç olarak
topluyur. onnarı ödünç olarak getiriyo bırayı. birda biz iç kıtlık görmedik. diēr kıomşular
çok zāmet çekmişler yani. yā tuz var da parası olana. para olmayınca ne alırsın ēpsi var.
40 olmayan bişey yok yok denilen bişey yok ta para çıkarmamışım ne nası alırsın ne alırsın
ne ārcarsın. böle ātta giyecek elbise bilem yoktu. böle dimdin deve türedi kıarneler dimdi
derler öle en ucuz şēlerden köylüler almaya giyim yaparlar en uçuzundan böle.

(Eski Zamanlar ve Askerlik)

40

ben adapazarında evet. biralarda asker varken de askerimiz meseła başka bi şey
yok. birda ātta biz zırlı vastası birda kıaldı bu köyde kıaldılar. epeyce kıaldılar. ondan söra
gittiler başka taraFa kıalktılar babaskı'ya kıalktılar. olsun ya. babalarımā dīl de babam o
zaman zaten askermiş annem ö zaman sā baḳḳal dükkānı da var. baḳḳal deye söylüyor
45 önu başḳīn yapıyo önu onu kıorḳudan taḳi uhuru vardır. böle kıarnında kıorḳundan ur
yaptı. böle yaptılar. genç kıızlar filân saldırmışlar. böle şeyler āḳaratlar yapmış
yunanlılar gidērken.

Anlatan: Ahmet BURGU

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 68

Derleme Yeri: Minnetler Köyü

(Eski İnsanlar)

keçi güderdik o zamanın zamanında. keçi güdermiş ö zamanda da o annadırdı. kâvede kendi kâvejidi. ama şindi o keçi güden dā eski Kayelerden bahsederdi. belkin sen bilmezsin mıtafa ağa sen ne keçi güderkene ben bu kâve işinde dōdum. kâve işinde yaşıyom yani. ben kimin n ş yaptını bilirim yani. rāmetli kocası şindi onnar 5 bizden bi kaç yaş būk ama biliyor adam. şindi benim did m adem tarif ett m adam da o da kâveji en eski kâveji

(Köken)

10 eskiden bırayı babaları ātta bizim babalarımız birda dünya'ya geliyo. birda geliyo doḡsan üç'te ḡuruyular ama bizim babalarımız birda dünya'ya geliyo. dedelerimiz ordan gelme bulgaristan.....babalarımız burdan dünya'ya geliyo. işte onnar bana ḡarşı dā bilmesi lāzım.

15 (Köyün İsmi)

minnetler ismi nerden geliyo. minnet ērhangi şımdı minnetlerin ismini bizim duydūmuz bizim anlayabild miz eski Kayelerden duydūmuz şūrda bizim bālıḡ var. burda yunan_ıjgalinde çok ḡalmıḡ biraları yunan işgalinde ḡaldı zaman bu atatürk 20 bunnarı burdan ḡovdū zaman bunnar būrden ḡaçarḡa biz gündüzleyin orda dedelerimizi

barı dâlık aralara geçermişler arabaları geceyle ancak eve gelirmişler dolaşmā gündüz gizlermişler arabaları orayı. niye gizlermişler yangında kiderke çok zarar yapmış yakılmış yıkılmış. ama bizim de o köyden bizim bu köyden de araba bi pateka varmış dereye üst taraFı dallın arasına arabasını gizlemiş. ün gözledirmiş öyle gündüz ama
25 yunanlı burdan bozulmuş kaçıyo. beygirin üzerinde ac susuz beygir binmiş yunan askeri ona. tam o derenin içine geçerken biraz da bataklık varmış beygir yıkılmış. beygir yıkılmış inmiş beygirden beygirden yardımlāmış kalksın deye ama beygir tabi aŞ susuz gücü taqatı yok āyvanda ūraşmış ūraşmış.....demiş. meret olsun bu küy demiş. āni çamırı çekmiyi gitmiş bırakmış beygiri. ş nd o da duymuşmuş o da köy isimleri sōra
30 atatürk ālıyor da ēr kim tutuldūsa toprak vericēm orda kalsın deye tabi küylere geliyolar senin geld n isim koymā. demiş ya ne araştırıyorsunuz be yav ben duydum yunanın āzından demiş. meret kalsın bu küy demiş. meretler olsun demiş. şindi meretler meretler çok yakın bi zamana kadar meretlerdi. şindi minnetler oldu. meretler kelimesi minnetler oldu. ordan geliyo. çünkü buranın arazisi.

Anlatan: Ayşe ŞEN

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 75

Derleme Yeri: Müsellim Köyü

(Karışık Konuşmalar)

gacal gacal gacal. aynı hep bulgariya'dan gelme babam tırnavo dömlü. babası ölmüş orda. geld ne vakıt altı yaşındaydım bırayı. babanne böyüt onnarı. evlenmiş biz dömuşuz. gittim beşe kıadan beşe kıadan gitti. bırdı bırdı beyim öldü. dödüncü yılda işte. haziran'da dört yıl bitecek.

5

(Börek Tarifi)

bayā börek ıspanaklı yaparıs ekşimikli yaparız patatizli yaparız. kıat kıat pezeyi peze deriz kıat kıat. arasına iki peze doydıktan sōra. şimik seperiz. teh azcık ya da seperiz. tekrar gene iki tene mi üç tene mi ne kıadar kıoyarsın peze kıoyup tekrar bi kere dā sepeliriz eşimi üstüne de üç beze tamam biter. börek tepsiye dilimleriz. yālarız onu azcıkın. fırına sokıarız hemen bi yımırtaıyla.....öle beşkıamızda vārdı. başka'da pişiriz. bayā kıaynadıyız. yeni dödünen bōzā.....yeni yeni döduyen.....üj gün kıortmaç yaparız. üj gün gider. onnar sōra bis süde döner. ekşim gibi kıo kımaz. şindi kıaynadırkıana su kıoyarız. yarı yarıya öbür türlü yapışıya çok tencereye. suyu kıoyayez suyu suyunu tamam zamanı yeşil gibi dönmē başıyari. süzer sizin süzerden çeşme'nin altına tutuyim o yana bu yana onun sarı suyu kııkıyer onu yıkıtırıyem ondan sōra.....o sarı suyu gidıyá temiz suyu gidıyá. onnāla tuzıayıp kıoyarsın poşete buzdolabına. börek içine kıoyuyoz onnarı. gözleme içine kıoyarız. gözleme de yapıyoz..

20

(Tarhana Yapılışı)

yaptık tarāna da yaptık.tarānayı ėnce böberi kıynadırsın kırmızı biber kırmızı
biber böle.....on kilo böberi kıynadırsın. arıadan kıynatıcan onnarı güzelce kergirden
25 geıircen sōra patatiz kıynatıcan soyacan. beş altı tane ama yaptın āmıra göre sovan
rendelēycen hepsini kıoyacan teknenin başına yavaş yavaş o kıarıştırıp südün varsa biraz
da süt kıoyarsın yoıksa kıaymā alınmış kıaymak kıoyarsın. kıarasın kıardıktan sōra kıabarıyı.
kıabardını yemekleri bıraq. akşama kıadan bi dā bi dā bıraq.....tuz benden tuz
atmıyım. sōra yıvırmā başlādıyen tuz atıyem. orda da duruyı bi iki gün çıkıyı. sōra böle
30 yudum yudum kıoparıp kıoparıp şeyleriz loıkmaları. kıuruduktan sōra onnarı elekten
eleyez un gibi oluyā maıarna süzecēnden. gelin bize gelin bize tavana yayılı.

(Düğün ve Çeyizlik)

35 gelin yolladılar. istediler babamdan. babam seni verin dediler vermesse
gitmem dedim. oıuldan beri tanırım. eh işte nişannandık. elli gün sōra düün yaptık
davulla zurnāyla öküz arabasınna öküz arabasınna. gelinnik aldılar eskiden palto
derlerdi. öle vardı bi de palta aldılar. ondan sōra iki ya da bi çift aldılar yüzüük küpe.
bindallı yoıktu öle şey yoıktu. kıına iki elimize birden indik ayaklarıma da tabi eller
40 ayaklardan topuıklardan. kıınayı getirdin de herkez dālıyı. yakıyolar kıınayı geline. herkez
dātıyo gelin de yatıp uyuyā sabāleyin kıalktın mı yıkıayız. bizi getirmediler. dā eskiden
dereye getirimişlerdi. yıkıamā her yerde dere var. dere yıkıamış. yıkıamak için elleri ādet
olsun. dā eskiden damadı eline sabāleyin kıına birinci gün dāl devrisi gün birinci mi
ikinci mi yapardık eskiden. şindi bi gece. ĩ gece eve gelceksin. öteki akşam gelinnini
45 giyersin. düün olur bi gece. tā öteki günde gündüz bütün gün düün. cumartesi günü
damat tıraşı vardı. gelin almā geldiler. gene düün yaptık taıısını taııtık pindirdiler
arabaya dōru düüne gelin arabadan inmiyā yeni taıı taıacaı yaūt bi kıoyun vercek yaūt
bi yemek vercēz. inmeye kıaynana kıaynata geliyā bışeyler adet geliyo yerine gelin iniyo.
damat geliyo giriyo kıoluna götürüye içeri. bitti düün.

Anlatan: Halime ŞEN

Etnik Köken: Gacal

ğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 78

Derleme Yeri: Müsellim Köyü

(Köken)

dma byme brdayz. babalarımız ta dedeler bile onnar Şeyden trnova ordan gelmişler_ama. evet ordan bizim beylerimiz ta dedelerimiz bile onnar burda dmuşlar. anaķķale harbinden oķ önceden gelmiş binnar braları. dedeler bymş bizde bralda yetiştik ama bilmiyiz hi ora. eskiden bilmedimiz. doumuz bymz brdayz. orda 5 durduķ sene filan ķaldıķ orda. sra geldik emekli oluncaya ķadar. ev yaptıķ. şimdi yazın burdayz ķıřın gidiyoz ıstanbul'a.

(Türkiye'ye Geliş)

10 dedeler bilmiyi ki bize annatsınnar. orda zamet ektini annadırdılar. işte birdan ķatıķ oralara gittik ķa yaşındaydı. onnar annadır_ama biz o zaman gen olunca pek ilgilenmedik onnarlan. bizim de torunnar var. senin gibi oķ soruyo ble soruları soruyo. dedim git dedene annatır baķ. annatır dede.

15 (Köyün İsmi)

ismi nrden gelecek işte hic bilemcz onu dedelerden herlde. ne slemiş artıķ bilemcem şimdi. tabi öncelerden biliyo onnarda bizim ta ncelerini ha dedeler annadırsa bilz bunnarı.

20

(Okul Yılları)

25 bař Őimdi ben doūmu sōyleyim sana bin ũç_ūz on'da ben yirmi sekiz
doūmluyum. evet ātırılayım onnarı da ondan ōncesini bilemem. o řadar atatürk ōldū ben
sekiz yaşındaymışım. herālde oşula gidērdik. tabi oşula gidērdik. bizim oşulumuz bırd
na yıķıldı neyse de. gittik ben ũç'ten diploma aldım. evet yoķudu. sōra oldu onnar
başladı. ben ũç'e şadar gittik. ōretmenimiz ne_olcaķ eyitmen gelmişti bulşaristan'da o
mācır ōretti. halbeki ĩç bildī yoķudu. ama ārfleri rendik o zaman sōra sōra dā deişti řē
30 retmenler o yoķudu battı o zamannar. ne eski tũrkçe'ye gidebildik ũř'ten diplomayız
ama Şimdi yeniyi de oşuyım eskiyi ōrendim. merak ettim. cami'de ōrendim ıstanbul'da
ōrendim. evet orda gelin ōrettirdi. işte biraz ōrendim.

(Aile Bireyleri)

35

o fabriķa'da bekçiydi. elķa fabriķasındaydı ıstanbul'da ōlanlar Şimdi biri orda
marangoz'da biri bırayı iş açtı.

Anlatan: Ayşe ÖZ

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 76

Derleme Yeri: Nacak Köyü

(Köken)

bırda bilmiyom. buralı yerliyiz ėpimiz biz yerliyiz. ormanmış bırası. bilmeyem
be kızanım öle. yoğ yoğ öle öle bilmiyom ancā o şadar biliyom kızanım.

(Evlilik)

5

evet. öküz arabasınna inek arabasınna hiç. sandı koyup çizini getiriyelar işte
evel hani bir hafta iki üç gün vārqa seriyalar ondan sōracımda kına gecesi oluya dēvsi
gün bitiya. şimdi salonda oluya kimisi evde oluya işte insan. seriyalar seriler. hiç yoğ
öle mobilya yoğ kızanım kilim böle yayarlar yastık örtüleri yastıklā dizerler sap
10 yastıklānı. evet var vardı tağı.

(Kıtlık)

görmedim görmedi onnarda. babam misir ekerdi. çok kıtlık görmedik. biz vallā
15 yardım ettik řomşulara çocuđlar askere giderdi un veridik būrda sālīye aba vardı. labada
toplardılar un şatardılar içine hani labadanın ekmek yapardılar. hani bizim doluydu
ambarlarımız bağam rāmetli çok ekin ekerdi misir. yardım bil m edērdik hani böle
şomşuları rāmetli ninem veriydi hani. te babamdan sağlı kızardı da sağlı veriydi hani ĩ
āçlık görmedik hani. şoca'ya gittim görmedik. babamda da görmedim. hani yōksulluk
20 gördüm. řoca fakirdi içkiciydi ama. hani gene aleme mūtaç olmadım. az çok getidi gene
eve.

(Evlilik)

25 bırda bırayı evlendim. evet bırası işte benim evlerim satın bu arsayı aldık. suyu diktik adamla ikimiz. suyu aldık. onnarda işte yerliydi bırda bırda yerliydi onnarda böldüler ikisi de. adam bana emekli bıraktı. bākurunu bıraktı. çocuk ta k̄āye işte böle suları açıya k̄apıya o işlēde geçinip kendi yāmızla kendimiz k̄avruluyaz.

30 (Yemekler ve Düğün Yemekleri)

yazıyaz öle kendimize k̄adar öle hamır öle k̄urudıyaz yaz günü. yaptık tarāna turşu. yazdık yazdık. ha böle büskü vüt k̄utulāna k̄uruduğa k̄ōyaz. bozulmū ninem güzel güzel beçka'dan pişiriyez onnarı kızardiyen k̄at k̄at k̄ōyez sōna ilazım oldu mu ıslak suyla k̄at k̄at döşeyisin içine evet ceryan fırına. yapıyaz canımız istedi mi döşiyaz āni 35 öle.....onu sevmem ben yapmayız ıspanaklı. ĩşimikli yaparız. ıslarız āmır böle k̄uru āmır yālarız tepsiyi ıslarız k̄uru āmır döşeris tepsiye ik_üç tene ona accık yā sepeleris sona ĩşimik gene tekrar gene ıslarıs gene döşeris yedi sekis āmır doğuz āmır k̄ōruz āni k̄uru yuFka atarıs biz kine yımırta kıırız yuūrtla çırparız öle üstüne döşeris. atarıs ceryan 40 fırına. uynuğlu pide üstüne. biz bilmiyoz öle öle pōça mōça onu bunu pek yapmıyıs yapsak ta kendimize te_öyle yiyiz. ĩ bilen yapıye dedīn gibi tabi öle aqlım armıyo onu bunu atılıyılar ya. āmırla ūraşan.yōk biz āmırla çok ūraşmayız āni. biz sünet düünü yaptık yemekle. ērşey patetiz'le öle yaptık işte köfte tepsilere attık. ondan sōra fasile çorba piring pilavı ondan sōra tabi k̄uşbaşı dōrarlar. o pişirī ondan taskebabı patetiz de 45 dōrarlar atarlar içine. yapmiyaz bizim yok öle bırda yok ne dikiş doğuma yok. ötede doğurlar anadolu'da. yok ĩç yok.

Anlatan: Mehmet FİLİZ

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 84

Derleme Yeri: Nacak Köyü

(Fakirlik Senesi ve Savaşı Yılları)

şimdi bizim yetiştirmizde fakirlik vardı fakirlik var arpa ekmē dayi yedik fakirlik
çektik yani. böyle örtüymüş ā sundürmēnemiş bilmem nēmiş yok te burda su dīrmeni
vardı orda üdürdük_ekin arpa çavdar būday ne varsa yenirdi. yani yattımız yerlerde
döşek bulursun bulamazsın. bizim zamanımızda aşā yukarı seksen dört yaşıdayım.
5 yani dā benden dā yaşlıları yok kalmadı yani benden dā yaşlıları yok kalmadı yani
benden yaşlıları yok. yani fakirlik çekildi o zamannar dā sōra dā sōra e bu kırk bir
senesinde asker olduk kırk bir senesinde efendicim o zamannar başladı vesayitler bu
cemseler filān şeyler gelmē bu amerika'dan cipler olsun bunnar olsun gelmē başladı.
ilersi fakirlikti fakirlik vardı dūrusu bişey. alman harbinde askerdik sabanca'da
10 adapazarı sabanca'da sabanca'da askerdik. āni şimdi bunnar alaman harbi var da şimdi
bunnara tüfek vermezlerdi nebet bek ēndek mendek kazdırırlardı yani. alaman harbinde
askerdik yani kırk bir senesinde. kırk bir kırk_iki senelerindeydi ērālde kırk iki kırk_üç
var mıydı yok muydu? bilmiyem aşā yukarı biz dört sene aşā yukarı askerlik yani. bizim
zamanımızda üç buçuk dört sene için aşā yukarı kırk iki ay filān askerlik yaptık. o
15 zaman alaman harbi vardı vādı evel sınıra gelmiş. biz askerdik oldūmuz için gayrı
müslümlerden verdiler bölüklere filān onnara ēndek mendek kazdırırlardı. öle silā verip
te nebet beklettirmezlerdi yani. atatürk'ü benim biz şeyken öl aşā yukarı biz onaltı
onyedi onbeş yaşlarındayka filān ölmüş deyi süleniya yani. hangi senesinde ölmüş e
bilmem şimdi geçen günner lafını ediyalardı böyle böyle hangi seneler ama. ben sen
20 diyalar aşā yukarı on on iki yaşında çocukmuşun filān diyalar onbeş yaşında. āyır

görmedim. görmedim yalnız şimdi.....kendisini görmeden olmaz. yani yalnız o zamannar bu şapka yoktu fes vardı. kırmızı fesler vardı püsküllü mesela oynunar moyunnar bazı çıkar ya televizyonlarda aynı unnardan vardı yani. sora biz uFağ çocuğtuğ böyle oğul çocū gibi ufağtığ analarımız derdi kaçın candırmalar geliye soğakta
25 gezerdik feslerinizi alıp yırtıcağlar filan. uFağ çocuk uFağ çocuk yani oğula gidemecek şekilde gidecek gidemecek şekillerdeydik yani.o zaman şapka Şıktı işte. ama şapkeyi da atatürk çıkardı. babamın gelmişler macır geliyalar ama ta eskiden yani. benim domuşum birda. yunan birdaymış yunan gittikten sora ben douyam. yunan var varmış e buray. yunan askerleri varmış. benim da büyüğüm vardı bi çocuk bi arkadaş burda onun
30 anasını bilem böyle anamın deye urdular kapıya deye dan açtılar. kapıyı deye bastılar böyle gūsüne deye kafasını böyle çeviriyalar para arıyalar. biz yunanlara yetişmedik te ben bilmiyorum de o büyük büyük da büyüktü tabi. rumlar şimdi eralde gelmişler. çok bilmiyırım yalnız ben şimdi yunannar geldiklerini de bilmiyırım yalnız o zamana yunan burdan gittikten sora ben dünyaya gelmişim yani. unnar görmüşler anami babamın asker
35 çanağkale çanağkale'de bu arplar olur.....çanağkale muarebesinde babamın ordaymış babamnar ordaymış bi takımnarı ölüyalar kalıyalar falan fıstık bi takımnarı da dönüyalar az kişi dönüya küve'de küve'de. buraya dönennerde salim ağa derler köse ferat babam yenikünden şey emin çavuş'un amet amet ondan sora bir kaç kişiler dönüye küye. geliye yani kurtuluyalar onnar kurtu yaralı unnar da yaralı maralı kurtuluyalar
40 ama ruslar vardı deye çadırda bizi deye pansuman yaparlardı. kızlar vardı deye çadırda pansuman yaparlardı filan deye. yani unnarda harptan çıkmışlar kurtulmuşlar işte. ölenler de çok olıya tabi. kim bilir bilmiyırım ki. gavurlardan tabi canım o çocukları mocuğları ufağ kızannarı sağlarmışlar tabi kesmesinner şey etmesinner deye. bizden büyüktü onnar onnar bizden da büyüklerdi yani da az büyük. ben yaptım. şimdi kırk bir
45 kırk_iki kırk_üçü senelerinde babam burda bir odasını yapıye. kırk üçü senelerinde undan sora biz aSker olduğ aSkerden geldikten sora bi dört sene aşā yukarı askerlik yaptık askerden geldikten sora da dier tarafını da üç oda dört odaları da biz kendimiz ekledik munnā. kërpiç kestik o zamanna pirket yok tabi tula yok tabi fakirlik. orda

kerpiç kestik ötesini ekleştirdik kendimiz. sōra da burasını ayriyetten gene mutfak
50 yaptık burasını da. burası pirket bu tarafları kerpiçtir ayaya kıadan yani. kırk iki
senelerinde filān kırk iki kırk üç senelerinde filān yapıyalā o zaman kıtlık varmış yani.
ufağ otuz otuz beş hanelik bi küymüş otuz otuz beş_āne bi küy. otuz beş senelerinde
mācırlar geliye bu alt tarafta mācırlar. şūrda.....tarafta olan mācırlar otuz beşlerde filān
geliyeler. dā dā evelkilerde elli elli birlerde elli elli bir seneleri bayır māledekiler filān
55 geliyalar undan sōra geliyalar kıōca.....bu şindi urada küy varmış ama kiremitlar
miremitlar çıkıyor. fağat bilmiyarıs biz. sōra buralarını buralarını burası nacağ nacağ
diyalar di mi? ya nacağ burası bi ormannıkmış duyuşlarımız yani itiyarlardan.
ormannarı kesilyalar mesilyalar buraya küy yapıyalar. ama ğavurlar gittiye mi ya oluya
gitmeden mi oluya bilmiyorum şindi orasını. yalnız orda bu aşāda bi kũ varmış orda
60 varmış orda bi kiremit parçeleri filān var tũla parçeleri yanık manık tũlalar filān var. kũ
yenikũn kıarşısında bũrda. fağat burasını şindi bilmiyorum. āyır bilmiyorum yalnız
yanık āşlar yanık yanık odunnar āşlar vardı bi cami beride vardı. camicik vardı. siz
bilmezsiniz raşit enişte vardı o belberlik yapardı. mustafa çavuş mũtardı mustafa çavuş.
o zaman ōrda bi odacığ vardı. cami'de ufağ çitten örme çıbık örme vardı yani ufağ.
65 ama diērleri tabi sōradan sōraya oldu yani bu kıadan dīldi yani. köy otuz otuz beş ānelik
bi kũ yani.

Anlatan: Fahriye KÖKSAL

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 69

Derleme Yeri: Nadırlı Köyü

(Düğün Adetleri)

yavrım ben gelmedim ben kaçtım. kendim dōma yerim birasıdır. yalnız biz yetiştik. bizim kuşak yani yetiştı. gelinneri köy içinden dışardan olsun öküz arabasıyla sararlar arabayı güzel gelini indirıke. dā kilim gererler bu taraftan bu taraftan da kimse görmes diye. gelini görmesin kimse bi damat olacağ öbür başta. ilk peşin kō odasından
5 çıktı. bu gelini açık motor arabasınna götürdi. onnar sōra serbezlendi. ērşey serbezlendi. kimin? benim mi? benim kim yapacağ. bana ç zi canım evladıam. o zaman doğumalar çevreler böle şeyden ince kınaviçeler ne yaparsa millet. şindi sōra çıktı bu danteller şey sōra çıktı bu danteller.

10 (Sıkıntılar)

selanik'tan ben būrda dōmuşum ben. būrda yunanimiş ben bilmiyom çocūm ben altmış dođuz içindeyim. ben dōma būme yerim birası ben. annem'de zati iki buçuk yaşında kalmışım. anne bilmem nedir. babam oldi kırk_iki sene öleli. ben mi ölmēm
15 kızım can ölmez. sen bağtın ben bağtım işte teyzem bağti. babam bi ulusi kent var ya na televizyon'da çıkar filimlerde. çocūm der tabuğ ama geldir bađ dedem çıktı der. babam dört tene kıarı almış anadın mı? ona bayılır gülmekten şeye. sōra analıkta ne kadar durucu analık bağar mı seni? bağmaz teyzem bağtı beni. ordan sōra ordan da kaçtım sōra köy içine. çektim tabi. benim annaım burdan erzurumu geçer her tarafi. pancar köy
20 merasına giderdim çift sürmē. bilmiyom bilmiyom yunan burdayke gelen gelmiş kızım

(Kıtlık)

25 atlık açlık biraz yatıştım ben. eh işte ottan ekmek kuşluk otu d l da
gündendi'den çavdar'dan eh işte misir ununi zeleye hani otle yūrularmış bis. ėmen onu
pilas kab áa ėrkeze birer parça katık ekmek işte doyur karnını. sōra şey edildi.

(Eğitim)

30

ben gittim beni yolladılar oğula öksüzüm tabi şeye o zaman ki ėretmen vardı
burda bizim eski oğulumuz şeyde yol üstünde burda. şeye kapısı basamağları yola dōru
asFaltā dōru idi. benim gitt m zaman ėretmen āsan hani. niyme yengeyi bilmāsin mi?
onın ağası Şim ben sana onu sōylēyim. bi ėretmen bōle kara mı kara bōcek gibi
35 dōktürmüŐ te o sağlarını bōyle çığtı mı ėretmen odasıymıŐ ėrāde o tarafta. benim de
elimde bi yamaç Őantacıyı varmış. onu ben orda görünceye qadar ben Őantayı bi tarafa
ben Şu kapıdan dışarı dā basamağlardan o asFaltā nası demiŐim ben bi dā gitmem o
oğula. orda var kara adam. bi dā ben gitmem oğula beni o oğula bi dā Şağaladılar.
şey etmedim. işte kendime qadar hesabi kaybetmeyem. mesela o qadar pazara giderim
40 fiyatlardan annarım şeyderım o qadarlık āni şeydeqacırmam o qadar.

(Őikayet)

beni ben sen mūtara sōylersem. neden dedi sen beni mūtara sōyleycen. o dedi
45 benim amicam öz amicamdır dedim ben seni Őikayet edicum. sōra bu seFer şey orda
hafta bi kere qadınnar qarşı Őē olmasın deyi āfta'da bi kere qaldırıydı tāta. gece aşırı
beni qaldır ben derim ona qurāç rilir mi? rilmez qurāç yaşar mı? yaşarmaz. Şimdi
bundan sōra biz ben iki tāne kızanı qapamıŐım. soba'da mı yanacaq.....şey mi
vereyim cevap mı vereyim. iki tāne çocū vardı içeri qapardım. biri teyzen mi çarıydım
50 teyzen mi çarıydım otursun bi sāt tabi tabi öle. sōylādım sōra dedim bađ mūtār benim öz

amcamdır. ona göre o zaman mūtaç sanıyidi şey. siz babāski'den misiniz? şeye sōra
beni hafta'da bi kere aldırıyidi.

Anlatan: Ali İBRAHİM ORHAN

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 81

Derleme Yeri: Oruçlu Köyü

(Köyün Kuruluşu)

çindi biz erdik eski bu eski ama nası kurulmuş nerden gelmiş b kaç kere burası yıkılmış yakılmış kaçmışlar gitmişler gelmişle artıkın. biz şindi bu mäle biz erdik burası yirmi beş haneydi. bu şeyden cami'den beri nā bu haneydi. ötesi yoқты ötesi otuS beşten sōra gelişti göşmennē bulgarsitan göçmenneri geldi. e bırada işte kurulmuş birda

5 bi kabile gibi şey şey yani. bi şeyden öremiş buraları bi kaç çocuk onnarın çocukları falan torunnarı morunnarı büyle. kurulma yani. dā ötesini bilmiyorum. oruŞlu şindi ben duydūma göre bi oruj bey diye birisi varmış birda oruç işte oradan oruŞlu ismini almış deye bi süylenti öteden beri bu var yani. bu başka.

10 (Savaş Yılları)

görmüşler görmüşler savaş mesela bizim babamın amıcaları üç tane amıcası çanağkale'de kalmış onnar. e babam bulgar harbinde girmiş bu kırklarelinde bulgar savaşıma te yaralanmış orda elinden falan bi dā orda gelmiş bulgar burdan kaçmışlar

15 girmişlergene gelmişle bu kadar yani şeylerim yaşım mı seksen birin içindeyim. atatürk'ü hatırlıyım ama şindi atatürk zamanını yaşadık. faqat kendisini görmedim. inönü'yü gördüm şē atatürk öldükten sōra inönü reyisicumhur oldu. o zaman askerdik biz aşā yukarı biz kırkdört'te asker oldu. kırkdördün son ayında işte kırkbeş senesi falandı. atatürk biz askerdik o zaman geldi. mesela asker falan o zaman yakından

20 gördüm inönü'yü. be atatürk öldünde aşā yukarı on dört onbeş yaşındaydım. ben yirmi

dört döümluyum yirmi dört. atatürk otuz sekiz'de öldü. aşā yukarı ordan bu yana. bu kadar yani.

(II.Dünya Savaşı Yılları)

25

evet evet kırk kırk senesinde falan o kırk kırkbirlerde birlerde e biraları bu alman harbi vardı. alman geldi öteden bu yunan'a girdi. yunan'dan bulgaristan'a bulgar'a girdi falan o zaman biraları kaçtı kaçtı millet ekmedi. ondan sōra yazında tam hasat zamanı bi tolu vurdu. birayı iki sene arka arkaya bişey çıkaramadı millet yeycek. 30 sıkıntı çekti. yani o zaman artıkn öteden beriden kimisi süpürge tuhumu kimisi arpaydı artıkn ne bulursa yedi gitti. ekmek karne'ye bindi. mesela karne elbiselik o zaman şeydi vesikaylan bırdan veriler vesika mesela kaç metre basma kaç nüfus on nüfus veyaüt beş nüfus burdan bu kulelili hamdi bey o zaman milletvekili kuleli'de onun dükkannarı vardı. māzaları basma e bırdan millet o vesikayla gidip kuleli'den basma alıydılar 35 üstüne öte beri. ameriķan şu bu o zaman dā kumaş falan bilmiyuduķ böyleydi o şeyleri yaşadık.

(Eğitim ve Atatürk Sonrası)

40

oķula gitmedim bizden bi yaş ufaķları aldılar. oķul otuz sekiz'de açıldı. bizim birda biz anadın mı gitmedik benden bi yaş iki yaş küçük olannar gitti biz gitmedik. almadılar yani almadılar oķula bizi. dā bizden büyükler mesela ağamlar falan dā büyükleri dā ondan önce eski türkçe varmış. hoçalar mesela din dersi ver miş onnar biraz gitmiş ama yazı yeni yazı yok. erdik o zaman gümüş eski türkçe para vardı turalı 45 sōra artıkn hatırlamāycam bi yeni türkçe bi atatürk resmi para çıktı. atatürk resimleri bi dā atatürk reysicumhur oldu yirmi üç'te olmuş tabi biz yirmi dört'te dünya'ya gelmişik bu atatürk öldükten sōra inönü reysicumhur oldu. ondan sōra atatürk'ün resmini sildirdi inönü paradan puldan hiç dayrelerde inönü'nün resmi. ondan sōra kırkbeş senelerinde

falan bu parti çıktı. demuqrat parti halk parti deye o zaman işte.bu menderes celel bayar
50 bilmem kimner şey ettiler. ondan sōra onnar qarşı Şıqtı tekrar inönü resmi silindi. gene
bi dā atatürk'ün resmini bastılar paraya pula şeye. yani bi dā seneden senē ēp bi dā
gelişti. meseáa bu seçimler kırkıaltı seçiminde seçim vardı. şeydemedi gene inönün tarafı
halk parti kazandı ama bi dā halk parti şeytti. elli seçiminde dūrudan demuqrat parti
kazandı. bi dā artıq ondan sōra menderes dışardan başladı. tırāktör getirdi. bilmem nāptı
55 şu bu şu dışa açıldı bi dā seneden senē bi dā gelişti gitti bi dā.

Anlatan: Ayşe ORHAN

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 71

Derleme Yeri: Oruçlu Köyü

(Köye Gelişi ve Evlilik)

ben hayrabol küyelerinden geldim. onnar da ğacal onnar da babam da ğacal annem de ğacal orasının yerlisi. kemrezli hayrabol'un köyleri. tabi onnar da ğacal. ordan bırayı evlendim. gelin gelin bırayı. davulla zurnayla üle hani gelir alıcı olurdu büyle bīrdan gelin alıcı geldi orayı. ordan üle gelin alıcıyla beygir arabalarınna. beygir arabalarınna geldik. tabi süslenirdi büle beygir arabası gelin arabası büle süslenir büle çatma yaparlar üstüne yayğı gererler şeydirler. kaçadırlar üle onu gelin arabası üleydi üle hani üle geldim. vardı kaçarağ dīl elle günne geldim bir_araba'da çīzim geldi. bir_araba ben geldim. işte serdiler bir odaya bişeyler vardı be kızanım üle ilerki şeylerde tabi bizim zamanımızda.

10

(Kıtlık)

gördüm ben ufaçcıktım o zamannā. on yaş büyük bende şē ibrām ağa. gördüm bende hani ben o zaman dört yaşlarında beş yaşlarındaydım. ama gördüm hani biīm kıtlī o zamannar millet süpürge tuhumu yedi dīrmenlerden gitti un āni. ben şey etmedim bizim abim üle fasülle sattı. bizim o sene fasülle ekmişler. fasülle çok oldu. hayrabol küyelerinin o taraFa götürüdü fasülle satar. bi baqarız bi eşşēmiz vardı o eşşēn üstünde İbeler un dolu geliyi. ekin dolu un dolu üle gelirdi. fasülle dolu giderdi. un ekin dolu gelirdi. bi de su dīrmeni vardı. bizim küyün altında ēmen derenin_üstünde o su dīrmeninde onnarı üüdürdülē getirdilē su dīrmeninde üüdülürdü onnar üle āni üle çıktık āni biz bile süpürge tuhumu falan üle aci misir şeyi yemedik. ama komşulamız çok

20

zāmet çekti. yediler süpürge tuhūmu o giderdilē o dīrmeni o paspallānı tozlarını süpürūdiler ekmek yaparlar insannar çok kıtlık çektik. tabi büle tozlar üüdürkesine o onnar o taşları süpürūdiler getirdilē çok kıtlık çekti millet çok esas biz hiç şey etmedik.
25 görmedim görmedim görmedim bi dā kıtlık görmedim. bi dā olmadı āni her sene çıkardık yecēmizi şeyimizi.

(Dokumacılık)

30 yok yok kızım yapmadım ben İç yapmadım yapmadım yapmadım. o zaman vādı o zaman işte büle İridilē doğutturudular şeydirdilē. üle incecip doğunürdu şeyderdi. koyunnardan koyunnarımızdan kırkardık koyunnāmız vardı onnarı yıkarız yapānı incecik İrilir onnar doğulur yere yayğı yapārdık büle yere yapmā. pıtraqları ayıqlarıs onnar ayıqlanır büle yıkanır o güzel yıkanır ondan sōra onnarı büle diderdik onnarı
35 tārađdı. yapağ taraqları vardı büle her tarafları annelēmiz tarardılar onnarı büle ondan sonra büle öreke vardı İrilirdi onnar. sōra doğunurdu şonurdu tabi şonurdu. şeydirdi o zamannnar bulunuydu herşeyimiz āni vardı o zaman üle. o zaman çevre işlemlē falan vardı üle āzır telli işlemlē çevrelē vardı. ama işlenirdi. şanaviçe falan işlenirdi tabi büle yastığ örtüleri o zamannar bizim zamanımızda divandı şaryolaydı yoktu. büle şey vādı
40 işte. üle örtü yapardık büle şeyleri sap yastıđlā vardı dayalı büle minderlik şeyle vardı. onnarı işte olūdu o yastıđlā işlenir şeyd rdi örtülē. üle yastığ işlen rdi kırlent derdik bizim zamanımızda üleydi. pek bişeyler yoktu hani şeyler bizim zamanımızda.

Anlatan: Kadriye KARAGÖZ

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 53

Derleme Yeri: Sofuhalil Köyü

(Evlilik)

buralıyım ama e arabalarla nası önce isterler söz olur ondan sōra. bizim motordu bízim motordu. ondan önce ondan önceleri bizim babannelerin zamanıdı o.bilmiyo ki yavrum atırlamıyo. o da köy içinden evli ya bırayı onun için bilmiyo yani. gelin öyle arabayla marabayla gelmemiş. e şimdiki gençlerin gibi bízim de aynı kavene

5 yorğan yastık başka nē olcağ ki çeyizlerimizde öle eski şeyler yok ki ben de otus üç sene oldu evleneli. dā önce dā öncekiler ya ablalara annatıyo işte o zamannar yok deye bişey dōru dürüs āni elbiseler böle kireçli kumaş noğtalı noğtalı basmalar varmış yani. babannem yetiştī zaman anneleri onnarı doğuma şalvar yapıyomuş böle ipi işleyip te aba geydik deye.evel işte öle annatıyo bize işte. ayakğabımız yoktu.

10

(Eğitim ve Dokuma)

tağınya deışti öle tāta tağinyālar varmış onnarla oğula giderdik diy. düşe kılka çantaları da yok. doğumadan ufacık bezden çanta yaparmış anneleri ona. ama ilkoğul

15 bilmedi için kuran oğumuş onnar devamlı. kaç sene işte eski yazı oldū için kuran'a gitmişler. onun için kurannı dā çok oğuyo. evet yorğan yüzü falan doğumuşlar. tabi ufağ şöle tātadan eski tezgāhlar vardı ya atıldı ēpsi kalmadı. yün eiñip dōşekleri de var. yorğan yüzleri de var. babannemizin ēpsi var tabi. yō İç bişeycik olmadı. yorğannarın yüzlerini gösterebilirim görūsen var. evet çok doğur. tabi doğuma kilimler yorğan

20 yüzleri dōşek yüzleri hep yapmış. ama ipini sökme kazağtan. meselā sümek işleyip te yağana kadan zatan yapayı böle şey yapıyolar lula yapıyolar pamuğ lulası gibi. ondan

sōra el iyleri var işte el iylerinden ēriyolar işliyolar. o doḡūrken onnarı ḡullanırmıḡlar işte. ḡimdi paladan yırtabiliyolar yünden de. meseáa bizim eski ḡumaḡlarımızdan gömleklerden ince ḡurdela ḡeklinde kesip onnardan doḡuyolar işte. o ḡopan iplen
25 ekleyip ekleyip doḡuyolar ḡimdi onnar evet evet tabi. ben gittim beḡe ḡadar ōrendim.
ben de eski türkḡe ōrendim. ben de oḡuyom. ōcamız vardı eski yazıyı ōrendik. altı ayda
ātim ettik biz bile. hani yeni türkḡeyi bilince eski yazı dā ḡolay ōreniliyo.

(Erzak Yapılıḡı)

30

taāana turḡu maḡarna onnarı ērāl yapıyoz. satın alıyoz artıḡın. ben ĩḡ yapmadım. ama eskiden tarānayı biz büberimizi dōrarıs ḡaynatırs. iḡine domatēs ḡoyarsın. ondan sōra ḡī sovan rendeleriz. āmırlarsın işte bej gün altı gün durur. ondan sōra yoūruyusun. ekḡidikten sōra parḡa halleri āni loḡma gibi dādıp yellenince ufalarsın
35 elersin un olur işte. tarānayı öle yapıyoz. turḡu ḡuruz. e turḡuları ēp aynı be yavrum
ḡimdiki zaman nasıl aynı bizde öle nasıl bizde. türlü'de ḡuruyoz. ama ben ḡalabı olmadı
iḡin vallā turḡu ḡile ḡurdūm yoḡ benim ĩḡ iki iki kiḡi nōlcaḡ ki. yufḡa 'da aḡılıyı ēp tabi.

(Kıtlık Zamanı)

40

ḡıtlık onnarda görmemiḡ onun anneleri görmüḡ. ayrıḡ ayrıḡ toplardık dēye. o ayrıḡ otlarını toplayıp hayvannarı meseáa ḡıtlık zamanı verimiḡ işte ben ondan duyduḡlarımı annatıyım ḡoḡ ḡükür biḡey görmedik. yaḡamadık öle ḡeyler.

Anlatan: Saniye TÜFEKÇİ

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 73

Derleme Yeri: Sofuhalil Köyü

(Düğün)

bana gene sormayın bak ben j böyle şey yaptım yok yapamaycam ben. ben işlemedim gelin yaptı. iyneyle iplikle yapmış işte kuş. pembe sarı koymuş. getirdi tabi arabaylan aldık öküz arabasınnan. sâcılar arabayla dünle davılla aldık. cünbüşlü olur. erkek bi tarafta kadınnar bi tarafta karışık d ldir. alaya girmezler. tağıya girirlē
5 yannısın geline tağı tağma ısımı akrabası işte konusu komşusu tağalar aşkısı. öle barmıyi evel bariydılar. şimdi barmak yok. eski zamanda Tağarlar. bu ālasından bu t zesinden bu eniştесinden işte ēpsi öleydi. tağarlardılar evet tağarlar.

(Fakirlik)

10

gördük tabi. gördük ç bişey yoktu. vesikeyle veriydiler hani bişeye vesikeye o kadardı diyem ben. yapmış analarım yapmış. ben yetişmedim. ben yetişmedim. he misir darısı derdiler. ondan ekmek yaptılar. ökümetten çıktı d rmende de çok üüttük. tabi düvennen ārman dövdük. öküzleri koşarsın bi tātaya taşlı onnā kıyarsın buydeyi
15 makineyle d l. ondan sōra d rmende üüdürlер. d rmene giderler üüdürlер onu. gelmeye kadınnar eler elek vardır böyle. ekmē karī atar fırına sōra. fırında pişir ler ekmē. ama şindi satın alınıya tabi. öküzle bi tane öküzle konuşulur çiftinle zor olmaz olur mu olur. orağla böyle kambur demir var böyle orağla bu eline bi ellik tağarsın. ondan sōra bu elinne biçersin. buna deste toplarsın bā yaparsın. böyle sapından bālarsın demir'de oluyo sōra
20 demir'de getir̄sin er n yanına yıvarsın bi ay sür̄ demet getirmesi hayvan ne kadar gelir

demet. bir ay'da harman dövēsini böleydi. vurdu kızanım çok oldu o benim ufaqlımda tã oldu. ben şimdi yetmiş üç yaşındayım. oldu böyle kırkı yere sardı hiç ne saman alabildik. ne tene oldu ondan sora vesika çıktı ökümetten erkeze Taşarlar başına ne kadarsa küle küle sora o geçti öşürçüler geldi. ölçerler dipleme ururlar senin ekinine
25 damgayı ondan sora gideler o yanına da damgayı vururlar. sen alabil sen alısın onnar görmeden ekin. sana yimelik bile kalmaz öleydi kızanım. şimdi öle d l

(Eski Yıllar)

30 bayramnar aynı kızanım para verilir. aynı ep şimdi de öle. para ver ler şeker ver ler çocuklara. ibrikle su dâdardık biz o günümüzde onnar işte şeker veriydi bize para veriydi. mâleye kocaşarılar su getirî evvel biz omuzla getirîdik su bakırâ sardı bir_acı bakır aci derdik ona. onunna su getiriydik. buralâda kuyu pınarları böyle şekersin kuyu pınardan. kaynaklar yoktu kaynaklar vardı tatalar çatılar vardı. böyle eşitirler vardı.
35 taştan böyle öleydi yavrum. yeri kazarlar öte beri bi Taş döşerle ordan susaqla doldurusun bakırını oraya kaynak derler. orda ç durmadan kaynar. yerdin altından akıp gitmez de biz de içedik. böyleydi kuyu pınalar çok güzel mifazaydı böyle tatan üstünü yaparlar çok güzeldi sularımız. işte kabaş desem olmaz. susaş bostan tãlãlãn ekerler sapı vardır. böyle açarlar onu. o susaqlan doldurusun bakırını ani bakırını soşmassın o
40 kuyuya pislenmesin etrafta karsın burda bakırını burdan doldurusun. çamaşırını elimizde yıkadık kızanım. ısıdık orda ateş bacalarımız böyle bacalãla on_ içinde kara bakırımız vardı. koyardık sac_ayãnın üstüne ısınırđı. su bi taraftan başlarsın. enneri aqları soşardık. aqların arkasından karalılar boyalıları soşardık. sabun bi şey vardı şey çamaşır sodası derdiler. şlaş bi tuza benzek bi şey vãdı. onu atardık eyle böyle şimdiki
45 gibi tuz t lmiş bilmem neymiş yoktu kızanım. sora ç bulamassın kille bile ykãsın . çıkma killen e başka bi endeklerde olur o meseãa. nası yapardık bilmiyom o kadar be kızım. yoktu kıtlık zamanı öleydi. iri tuz alısın tuzu iri tuz alırsın. kaya'da çekēsini böyle.

tuz niyetine yımışak tuz yoştu ble topa tuz alısın kelle ufalarsın onu ekersin şaya'da
tuz susā yaparıs ble gene susaştan. onun iine dolduruz tuzumuzu bulęuru şaynadırız
50 iki teneke üş teneke ēr neyse ondan sra onu güzel āzırlarız şışa onu'da herkez şaya'da
ble d rmen şayası vardır. şu şilte şeklinde onu'da ekeriS ble. tuzumuz da leydi. bu
şadardı.ok bilmiyim be şızanıı.

Anlatan: Sadiye EREN

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 70

Derleme Yeri: Taşağıl Köyü

(Karışık Konuşmalar)

fasille ayıqlayem. e zor oluyo ama nābalım ayıqlayez işte fasille getirdik
ayıqlāyēz. düüp savūrcāz ıurutÇāz büle sareşe'de ıurutÇāz e nābalım ya başka. yapmā
ūraşıyem yardım ediyem gelinnere iki tane bu büyük ölumun ayilesi bu da küçük
ölumun ayilesi iki kızım da var. biri tekirdā'da biri ıapaıklı'da ne annadayım başka.
5 annem babam bulğariya'dan gelmişlē. ben bırda dūdum. onnar ordan gelmişlē. vallā çok
bilmem çoktan çoktan ĩ eski eski zaman. ben mi gittim dörde kadar. dörten ııktım.
bırdağı oğula gittim. buraya evlenelek geldim. iy mācır mālesinden hey yukarda mācır
mālesinden. yaşıye dede dede kıāve'de. tutmayem tutamayem. şeker var kalp var.
tansiyon var. ondan tutamayem āplarım var dede'de tutmuyo o da rātsız. bildīimiz gibi
10 bildīimiz gibi be kızanım. kōyez kıaynadıyēz suyunu süzüp tekrar suvanını dūrayēz. pişti
mi yāsını kıavırıyēz. suyunu kıoyduktu mu pişirip yiyiz. gelinner evde yokkán gelinner
evdēke yapmayem. onnar onnar uzatıya. o kadar be kızanım ne deyim başka. yapmadık
be yapmadık. eski türkçe bilmēm yeni türkçe'den duvalarımız okuyem. namaz
namazımı kıılıyám kıılıyám. gitmēyem teravī'ye gelinner gitmēye. işlerimiz var. var
15 ikisinde var. telli duvaıklı geldim. o zaman öküz arabasınnan öküz arabasını
süslediler. pindik öküz arabasına geldim e dede burda ben'de örda neden tanımayem ya.
görüştük tabi on yedi yaşında geldim ben. on yedi yaşında geldim

Anlatan: Zülfiye EREN

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 72

Derleme Yeri: Taşağıl Köyü

(Hastalıklar)

şekerim var. ya tutamayem kızanım kaç sene oldu tutamayem işte nāpayım. amcalarla ilgileniyom yatırıyem kaldırıyem kalk bişey olmasın deye o sıcak günnerde em dört beş kere ep kaldır otuttur dayakla. e kendi güçlü kuvetli ben zayıf. eh ölümde bakıye geliye akşam şeyden kamyonumuz kamyonna geliye altını fi lan ali'ye işte. sabā
5 ali'ye gidiye. çok zor kızanım çok zor işçezim çok zor.

(Aile ve Geçim)

tey ma katranca mı nerde orda kum çekiyle işte şeydiler. bereket o var. var o
10 şimdi çalışıye işte çalışıye orda çalışıye nāpalım em şimdi tabi tüm ekimiz geldi deyem tüm ekmek ister de. onnarı işi de şimdi sıkı nāpalım. var var çok dil kızanım kendimize kadar işte var. gündöndü misir boyday ekiyiz nāpalım aha kızanım kendimize kadar. evet āyvanımıza kendimize nāpalım.

15 (Uğraşılar)

ben ben onnarla eyleniyem yazın işte. onnarla geçiyi kayırkın yazın onnarla te ora bi kaç kök büber ekiyim orayı. onnarla eyleniyim işte. çiçekleri var.....onnarı oraya götürdüm. āyır ama böyle sūķ olcaķ.....ondan kıyamāyem ona. o yanda duruyo
20 orda. ben mi nāpayım onnarı ya. poy yapıyez.ya poy poy yapıyez misir gündöndü şey kıyáz onnarı onnarla bunnarı güzelce fırına atıyáz. büle çektiriyez onnarı onnarda pulbiber olmeye böyle güzel şey oluye biz de onnarı poy yapıyez işte onnarı. e nāpalım

onnarı büle sıcak ekmekle şeytik mi çıkarıp gençler yiye tabi sanayā olur. çıpşişka derdi
ciprişa demiş. çıpşişka der. nāpalım güzel oluye tabi olmaz olur mu yapıyez kızım
25 yapıyez hey o yanda baş orda su var ya geştıniz ordan. geçtik orda. gelinner yapıyi
kızanım.

(Aile)

30 e anlaşıyor be yavrum. idare ediyolar. eh bazı kötü bazı ĩ olur olur_işte.
çocuklar ĩ çok şükür memedim çok řāraman kızanım çok. kelinim biraz sinirliydim.
biralı en büyük çocūmuz onda küçük te orda. abi řardeř torun torun kızanım büyük
büyük. on sekis'e aldı. oşumaye kızanım o oşulda bitirdi. şeyle şey oşuyodu
.....nāpalım biz kızım orda ikisi babaeski'de. biri ikisi de şey_etti. en büyük kızım
35 gitti şeyde burda. o da yaşın o da şeytti mi çāriyım onu geliye kızancık nāpalım. yok
tarlaya da gālsa gelir. şöle dede'ye ma řeytmē da gelir. var olmaz mı var bi tane onun
kızanca_öldü. şansermiş kızanım şurtulamadı. üç kıızı vardı bi çocū vardı nāpalım. öldü
kızanım iki tane iki tane iki sene oldu taşköprü'de evliydi. evli tabi evli var iki tane iki
sene ikisi de sünet oldular. ikisi de oşula gidiyālār. şaynanası başıyi. şaynanası bakiye.
40 řocası evlendi. ĩç istemeydi. evlenme çocūm demiř ben bugün varsam yarın yokum
demiř. yane evlendi.....onnarda yaptık gittik nāpalım dede'yi bırařtım o çocū
bıraştım bırda nāpayım. kına gēcesi bāle gideyim dedim yane. dūnlerde hep aşraba
dūnü oldu bu sene. hep ařraba dūnü oldu yani. olmaz nāpalım bırda o can sıřıldı mı
orayı gidiyem. yaşın erenner çok tabi tabi. erenner çok bu taraf heren dolu. büyük
45 çocūm iřte kıız kaçırıldı. onun da dūnü oldu.....nāpalım dede yapmadı deye onnara yaptı
ver bizi bıraştı böyle eskilikte. bir ayā bazı kere kıziye hiç kızma kızanım der bıraştınız
bizi būrda eskilerde onnara şatlar yaptınız nāpalım. gelin gel ölüm bişey demez. bıraştı
yaptınız deyere. kışkançlık çöküye. kışkançlık nāpalım. oluye işte nāpalım.

(Takı Töreni)

asķıya nası gıtcēz be kızanım. dūne davet veriz biz. dūnlere kıza yaķarız. āndan
sōra sōracımna kına veriler davetiye Őeyderler. āndan sōra gideriz dūne davet etmeden.
55 inge ķarı gezer bizde. he he bi ķadın gezer bizim burda. ķadın geziyi. ĩ te_büle gelir.
ķınacıķ dādar dūnū var āne sābinin dernek misavīnin selāmi var. buyrun dūne gelin
der. nah o davet eder. o bi öle geliŐ. böyle gezer birisi ērkes dūnū yapar kızanım. ha ha
inge ķarı gezer ķārır. bi de aşçı tutarız ama ķasaba'dan tutarız yemekçi. o yemekleri
yapar. yemekli olur. ērŐey yapılır kızanım. ne yapmaz ērŐeyi yapar. bütün köyü içki
60 verir besler. içki verir. tabi benim çocūm iki gün yaptı. içki de veriz nāpçan tabi. ēpsi
ēpsi.....ekmek götürüz kızanım ekmek öleydi. ādetimiz öleydi. Şimdi ādet ķalktı
ķalktı ķalktı. veriyi veriyi tabi dūn sābine veriyi. Őimdi yapmaye Őimdi millet bu bu sene
yapmadı millet ekmek götürmedi millet kendi yaptı sōna bizim gelin yaptı. eltiye iki
fırın yaptı. ķoru ķomŐu yapıp öle veriyiz. Şey gibi tabi tabi kesip ķullanılır. tabi
65 yardımcı olur. yardımcı olur. nāpalım.

Anlatan: Mehmet ALİ DAL

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 87

Derleme Yeri: Taşköprü Köyü

(Göç ve Göçmenlik)

bi yannışlîmız olabilir. ben burda dünya'ya gelmişim. yalnız İtiyarlardan seslerdik. doḡsan üç harbinde doḡsan üç harbinde diye onnarı duyardıḡ İtiyarlardan burayı gelişlêni kuruluşunu òlemiş. onu duyardıḡ. yani biz gelmedik. yav mâcır lar şimdi nası geliyi onnarda mâcır şeklinde gelmişler ama boşluḡumuş buraları boşluḡumuş. 5 bizim şeyi oldū bi çerçe şimdi minnetler ertūrul'dan hepsinden evel bizim köy gelmiş burayı. öbürleri sōra kurulmuşlar. şimdi bizim köyü ḡuruḡasına ātta o zaman ḡıymetli bi beyḡir varmış. o beyḡiri demiş alın mana sizin köyün de merasını şimdi biz çimenlidere ilerki dereye o derden tā doḡuz yalā bālāycam demiş. öle rāt edersiniz ilerde gibilēde ama o zaman menil minel her tarafı boşluḡ aba demişler yav kim durucaḡ burda bu 10 bataḡ içinde. falan bizim İtiyarlar yani onnardan sesledîmiz bunnarda almamışlar o beyḡiri ona o da bizim bu çerçeveye içine ḡoyuverdi. o sırttan bu sırta taş köprü.

(Köyün İsmi)

15 vallā burada bi köprü varmış ama biz onnara ērmedik köprülere taşköprüye taştanmış yannis şu minnetler bizim hudütün arasında bi yol varmış geçermiş zamanna oradan ben temel taşlarına çocuktum ufaḡ. hayvan güderkesine ora temel taşları vardı yani oldū yerde sōra onnarı dere aldı. gömdü götürdü. yani sular geldikçe yağla yıkılıyi onlar qaldılar topraḡ üstünde o taşlar yani büle.

(Açlık Seneleri)

25 kıtlık mı? onu gördük be çocüm kırk ikide miydi? ikideydi ğaliba kırk ikideydi.
bi kıtlık geçirdik vallay otla topladık. otla topladık otları mısır unnu qarıştırıp yani
atardık tepsilē fırına yērdik. yani bu vakit gel geçirme öün geçirme öün geçirme nāpıcan
be yav. yoqluk bulunmayi bulunmayi hani onüçtā. şimdi babamın eli biraz açığı ne
bileyim yerde yumuşaqlı gideris zaman böle araba dolusu dīrmen'e gitme yoql. bi
30 çuval qoyarsın fazla qoyamaysın çünkü fazla koydun mu baq bunda ekin deye fazla
saldıran oluyo onun çin bi çıval gidersin öüdürsün onu. yoql be yav herkesin torba elinde
geliyi geziyiler yani dīrmenlerde ekin fazla gördüler mi zāten üsleniyi de geleni
çeviremezdi babam boş gelen gitti gelen gitti gelen de hep büle gittikçe sene üç beş
kişiyi yani gelennere bi kürek burnunna veriydi yani. hadi allansın bu aqlam gibilerde
35 son zamanda kaldık bizde bizde kaldık_ama nerdeyse ērdim erecek yani oraā_oraā_dīl de
yeşil ekini biçip quruttuyular öüdüp öle yēdiler yani. arpa oraā_erdi de buyday önde oldu
o dērmenci ne dedi. ben aç qalırsam dedi siz de aç qalırsınız dedi buam ī biliyim
çocuqtum o zaman dedi bürda dedi pas pasları toplāycāz dedi yicēz dedi. hatta toplamış
o paspaslardan bize bi çuval paspal verdi. yine qayaları süpürürkesine zāten süpür ler
40 biraqlmāyler paspas dīrmenin tozlānda onlardan son'da bi çuval bizde yedik. vardı asker
qırq bir de vardı qırq bir de vardı qırq bir de asker çekindi istanbul dolayına istanbul
dolayına.

(Atatürk'ün Gelişi)

45

ya araba üstünde geçērke gördüm yani bi muhabbet edemedik. dōru köylük
vardı. türkçesini ararsan o zaman atatürk'te sefte olarak tıraqla gezisine çıqlmış
edirne'ye geçmiş edirne'den bu yoldan geçicēmiş. askerler dizildiler yolun boyuna ne
bileyim yüz adımda iki yüz beş yüz yani asker dikildi yolun boyuna. ēp kimse çıqlmasın
50 gelmesin. ama biz_ufaql çocuqtuql. birisi aldı bize dūn bayrānı çıqlardı şuraya yola

bekledik atatürk gelecek deye yanıS önümüzdeki ama işaret etti bize ama. cayillik biz annamayız ki yanımızda geçen te_o adam cayılmış beki. adamcāz ıardı burayı qadar arabadan kendini bize selám verdi. sā_ol diyemedik be ya. baq bugün bugün ātırımdadır. sā_ol diyemedik adama. āni geti o qadan da.

55

(Rum Köyleri ve Rumlar)

var duānca duānca nadırlı imampazar köyü var. dā ilerde ne o um ocaqları var. toplamadıq qafam gitti uštepe dīl dīl be ocūm dā ilerde Őē de be yav daīn öte yanında
60 be. ırcasalī orası avur yani arıŐıqlar bizim geldīmizde avurlar aynı yerlerde oturuyudular oturuyudular. baq Şimdi onnar mādem soruyon onu da annadayım size ben size ben ufaq ocuqtum ama oruyum. baamında o avur āpabıymıŐ urum bu ifte malāmız var bizim o zaman. baam oŐtu. arabaya gitti ot almāna o derece youmuŐlar yani aynı bñle biribirimize alŐ veriŐ yapıyız be yav. onnarla yaparmış yani ama ben
65 onnarı hatırlamayem. yanıS o orayı buam beni de gñtñrdñ arabayla baamın ilk ocuyum ben yani. biraz dā Şey de bñmñŐñk bıramaya beni giderkesine onnar āveye gittiler yani rum kāvesi ama o gittñniz hane sahibi babamnar bayā bñle bi aradaŐmıŐlar. beni birādılar araba üstñne araba üstñne. ben arabadan inmeyēm. domuzlar keiler var avur zengin faat ama ben oruyñm be yav. baam bi gitti āveye ben başladım
70 bārmā o qadincāz geliyi bana yalvarıyo bñle gel be ocūm itme ocūm gel nası yalvarıyi ama ben bñle babam duramadı geldi sñra doldurdular bizim arabaya o geldiydik. bñle gñrdñk avurları da gñrdñk.

Anlatan: Muhammer CEYLAN

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 74

Derleme Yeri: Taşköprü Köyü

(Karışık Konuşmalar)

bizim dedelerimiz gelmiş dedelerimiz gelmiş yâni evet. harmanlı'dan bulgariya harmanlıdan. onnarı tabi yaşamazlar mı yaşamışlardır ama biz bilmeyiz tabi. ülen var oralâda. deyim beni dedem geliyi orda amıcasının yanında geliyi. tabi o zaman onnar var. neyle başka vesayit o zamankı nerde gelecek. oraları bilemiyim. te birayı birayı
5 gelmişler şu minnetlerin beri yanına. orayı konmuşlar. oraya konüyler. orda da bi taşköprü varmış tavuğuçu yolu uzunköprüye gidermiş. bizim duydūmuza göre o zaman biz dünya'da yokuz. diyem ya dedem çocuk gelmiş burayı. benim bildim bu kadar. kıtlık görülmez mi canım. ben biz de kıtlık içinde yaşadık. alman ārbinde tabi ki yaşadık yaşadık tabi. o zaman burayı ne bilim askeriye geldi geldi. bizim köyümüzde
10 evlēmizde oturdu subaylar işte oldu. öle gördük biz de o zaman çocukuz tam neyi bellecen ēmen onnarı. şiy iderdik. bayrak asardılar. bizde gider şapka çıkariydık falan filan bunnarı gördümüz ocuklūmuz bu. askerli diyarbakır'da yaptım. o zaman karışık dildi ben ordaydım. iki sene askerlimi orda yaptım. havālanında yaptım iy di. fakat şimdi karışık duyuz oraları. işte orda b taşköprü vā dere de varmış taşköprü ismini
15 ordan alıylar. o zaman orasını biyenmiyiler emen deral burayı bi senemi taşköprü burayı yerleşil. taşköprü burdan kalıyi. tıraktör ēn çok ėlli de geldi. elli senesinde ondan önce vardı bi bekir ā şurda kōfalça'da eski ismi kufalca şimdi mutlu. onnar da o adam zengindi onda vardı. o da çapalıydı büle demir tekerlekli çapaları var. karasaban pulluk işte onnarlan ēp onnarı gördük. kendimiz yaptık zātē. ben ufacıka zāten. baḡam

20 ölünceğine pulluğ sapına asıldım. āni öle çifçil öle gördük. bırda mı yoğ yoğ be. yoğ
bizim buralarda yoğ. oralarını bilmim. pomak var işte şurda ama çok iyi insannar işte
ertürul. çok iyi insannar kötü diyemecem. bi ağam var işte babāski'de o da. öldü canım
onnar. savaş babam görmemiş savaş dedem de görmemiş görmemiş. bizim köyde var
görenlerde var bi de mirat dayım var eniştem olürdu. o selāmet enişte nalbur memet
25 ağa vardı. o bıkaç onnar. ölenner de var ölennerde. küçük ismayil dedimiz babası orda
kalmış çanađđale'de. dā sonna az önce kaveji gitti o kavejinin onu iş dedeleri orda
ölenneri var tabi çanađđale'de. ziyarete bile gitti. kaç oldu gidiylar. ordan gelme yani
köken. yoğ bırda bırda dedim ya dedem çocuk geliyi. dedem evleniyi babam dünya'ya
geliyi. babamdan da bize dünya'ya geliyiz. nerden getircēz onnarı bilemeyiz. ben
30 gitmedim bana kısmet benim çocūma kısmet oldu. bi yolu düřtü orayı bi arkadaş'a
bişey götürdü. baba dēy çok iyimiş oraları dēy. çok iyi toprā var dēy. güzel toprā. āçlık
fidanlık çok diy. biz çıplağ bizim buraları diy.

Anlatan: Ayşe TÜRKÜCÜ

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 47

Derleme Yeri: Terzili Köyü

(Evlilik)

ben sofuhali geldim. alaylan kaçak dıl dıl. dūnümüz işte iki olıyı kızım yemekli oldu. yemekli yemekli. serdik serdik vallā aynı işte hani ilerki gibi nası aynı öle. hani şimdi nası öle işte. hani bi göz odaya mı geldik bız. şimdi bütün mobilya döşiyılar āni. yoktu bizim o zaman kızım ç yoktu öle bişeyimiz tabi. oldu oldu divarları öle yapmadık. yoktu yoktu yok öle bişey yoktu āni. yemekli yemekli oluye. e tabi āni şe durumuna bālı hani maddi nası durumuna hani ben şimdi yeni kız verdim āni. yemekli yani içkili yaptık hani hani tabi durumuna bālı. kaçmadım elle günne hani büle tanıştık yani ikimiz. tanıştık tanıştık yani. işte el istemē gidıysın kıızı veriler. ondan sōra ērşey hani ne kadar büle bi çift bilezik istiyler. ēpsini yapıysın onnarın o gece ēpsi konuşuluyo düünü bilez . ēpsi konuşılıye düünü bilez ēpsi konuşılıye düünü filan ēpsini koyáler yani. hani hangi tarihte olcak nişan nişan oluyá āni isteyen nişan da yapıyá. kız tarafı yapıyo onu. istersen yoksa durumu olan tarafı yapıyi. durumu yoksa tabi tabi öle.

(Geçim)

15

hayvancılıkla işte hayvancılıkla dedemin icarlı yerlerinne ayrıldık bız ondan hani bize icarla yer verdi. āni kendi verimiz ç yok. yirmbeş sene yirmbeş onnarın yanında durdum yani. evleri yaptık işte. tabi sorsunlar tabi. şimdi te hayvannarımızla geçiniyiz işte hayvannarla tarlalā şimdi dedenin tarlaları kendi üstüne onu tarlaları işliyiz āni. çocuklarına ç vermedi icarla bilmem vallā acaba biz mi ölcēz kızım biz mi ölcēz

20

onnar mı ölcek artık kısmet o nasip kısmet tabi tabi tabi öyle. vallā ayçiçek ekiyez hani
böle ekin ekiyez hani. misir fılan ekiyez hani misir da hayvannara tabi ēpsini ekiyez
tabi herşeyi ekiyez.

25 (Tarifler)

tarāna işte büberleri pişiriyiz. ondan sōna onnarı sovanna da rendelēyim ondan
sōra salça da koyüm içine hani kutuyla alıp öndan sōra qarıyim onu. peynir sōnadan
katıyim önu qatmıyim. kimisi peynir de qatāmış sōra ondan sōra onnarı yūruyim böle
30 yūruyim hamir halinde. sōna büle ufağ ufağ ufağleyez sōna ufalayez onnarı qurutıyız
qurutıyız tabi..... sōra da qurutıyız işte bi dā torbalara qōyüz. bez bez torba'da
öbürlerinde böcek yap lar onun için şey yapamıyız tabi tabi. vallā bōrek açıyız işte
açıyız yuvka qurudıyız saqlaye saqlayıs. tabi öle yapıyız. qurduq qurduq qurduq turşu
da. sirkeli qōyez önu da tuz büber işte lāhana da qōyez āni. böle dōrayez lahanaları
35 büberleri son āni salatada qōyez āni. ēpsinden aç böle onnarı ama su qatmıyız. susuz
onnar susuz sirke qōyez sade şeker yāsını ēpsini qōyez yani. şekerde qōyez içine.

Anlatan: Cevriye TÜRKCÜ

Etnik Köken: Gacal

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 74

Derleme Yeri: Terzili Köyü

(Gelin Olma ve Düğün)

fasulledir öle şeyler öle yani burdanimen burdan köv içine evlendim bōraya. ç
bilmeyerim kızanım ne yandan. benim anamın anam anacım ölmüş. hey anadol
taraFanda. almış onu getirmiş burayı istanbul'da evlatlık veriyilā ama burda evlendine
istiyi o kız o karı aldī getiriyılar bura. evlenmiş e benim dedem o ona. o istemiş getir
5 deyi....belkena anne. eh dōle dareyle ne olcağ bizim dūnümüzöleydi düünner.
öküz arabalarınna tabi öküz arabalarınna geldik. e öyle işte pindik arabaya geldik be
kızım çıktım mı köy içindenim ben köv içindenim. sērdik odaya ç evel bişey kızanım
ne annadayım sana. çok ç zimiz yoktu. şimdi var yok yok yoktu öle şeyler yok. basma
masma ēyle şeyler giyicek miyicek. başka yok yok. kimisi yemekli oluya kimisi
10 yemeksiz oluyo taFşan yaptılar. fakirler yapamıya tabi. zenginner yapıye da tēvşāna
salon gene gitÇekler. öle ya bizim öle bizim yoktu da ondan.

(Rumlar)

15 c görmedim ben.e duyardık hani geldi şeyler dēy ğavurlar mamırlar hiç
aklımda mı şimdi kızım hiç bilmiyim. öle annadırdılar ama onnā görmüş ama. ben biz
görmedik.

(Tarifler)

tarāna yaptı yapıyim yapıyim tarāna. gel böberle āmırla yazıyız böberi
kaynadıyız. yōrt kıtıyız kızım tuz falan işte kıtıyız bişeyler içine şindi de pişiriyis.
bazısı kıatāmiş ben kıatmadım.....yāyız içeri kızanım bez üstüne bezin üstüne kırudūna
ovalayeris. ben içerde ovaladım. duruyo şindi güneşe müneşe çıkarmadım. kimisi öle
25 güleşe kıkarıyis. ben kıkıardım övaladım. torba'da bez torba yapıyü yani. öle yani
yapmıyaz ama alıyaz kızanım biz şindi yapamıyız İtiyar. bu dede alıvarıyı bana salça
kıasaba'dan. ekmek ben yapardı kızanım ama ben şindi yapamayerım alıyız ekmek āzır
alıyız onu da kıayı yapamıyom ben. şindi āzır alıyoz ileri yapardı kı. südü kıaynadırdı kı
soūdup mayalādı kı öle yapıp kıoyerez beze süzgere kesiyırıs sōradilim dilim
30 bastırıp kesiyırıs. öle yapıyırız tuzlayırıs tuz sepet öle basıyırıs. şindi yapımız
yok.yazıyırıs böreklik yazıyırıs kıareyeris beçça üstünde gevreldiyırıs kızım kıoyırıs işte.
pişircek oldūmu döşeyeris tepsilere. unna tuzlan kimisi yımırta da kıırımış ama biz
kırdımız yok hani. e öle tuzla āmır maya var. şindi ekmek mayaları var. kıatarsak
kıatarız.

35

(Örgü ve Dokuma)

yapā rirdik kızanım yapā işlerdim örūdüm çorap. şış yok bizde do kıuma yok
bizde o öreyırıs sade çorap çedik öle şeyler. do kıuma yok bizde öle. alıyırıs āzır āzır
40 alıyız yok.bu kıadar o kıadardı yavrum.

(Rahatsızlıklar)

İyım İyım kızanım bacaklarım ārıyır çok.romat zma çatır çatır bacaklarım hiç
45 yöreyemeyim. çok āriler tabi. bunnara ilaç be yaz be kızım. sizler bilmiyı mısınız?
bunnar gülüyeri. olmadı deışdir. gülüyir bana. bu bacaklar ötürü gittim ama romatizma
dediler romatizmaya ilaç yok d ler bana. iyne miyne vurdurdu kı ama ileri vurdular. şindi
yok urdurmıyım urdurmıyım kıayı İ d lmiş sözde. iyne urdurmak ya. elbet sızlıyálar çok
üşiyeler nası şeyler bak bacaklarımda neler var. çorap bar üşiyelē üşiyelē çok. tabi hava

50 bozuldu mu soūdu Őimdi ok ārıyiler kış oldūna. yazım o kadar dīl. ēp deyley yōrū āni
usul usul ēp oturma da āni o zaman ēpten aynā diyiler kire. te burda bayırda bi insan
ameliyat oldu dizlerinden ıstanbōl'da bilmem nasıl olcağtır. geziyir_ama bilmiyim Şimdi
insanı. tansiyon var bende Şeker yok bu dede'de var Şeker tansiyon da var Şeker de var
bende sade tansiyon e hapım var ama yutuyırım.....aba biz ayri tiyarlığla bugün mū
55 geldi ayrı bunnar. biz ikimizde d l yani. tabi sende benim bağ altı taneydiler ızanım
dōrdū ocuk ikisi ız ya. ēpisi dālīřtılar kimisi burğaz'da babāski'de kimisi kōv iinde
iki ızım var biri babāski'de. gitti oraya. e bende Tā ok mu annadayım. eh işte
anlaşıyırıs ya. amcam yanımda ya. yanımdaydı Şimdi ayırdığ te_ora yuğarı evlerine.
dinlemiyey be ızanım dinlese ayırımıyım ben_onu. e öle oldu işte. azetmedik
60 biribirimizden. Şimdi ayrıldı o evinde ben evinde. rāt herkez rāt tabi biz dedeyle ikimiz
onnā da tamam işte.

BULGARİSTAN GÖÇMEN AĞZI METİNLERİ

Anlatan: Hasan BOZKURT

Etnik Köken: Bulgaristan Göçmeni

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 61

Derleme Yeri: Çavuşköy

(Köy ve Köye Yerleşim)

ben gezmē gittim orayı tabi öldü onnar da kimse kalmadı acılı vardı. o zaman için gezmē gittiinde annattı benim aklımda köyün kuruluşlarından. yani dā burada köy kurulu deilmiş gāvurluk būrda zāten bi çiftlik varmış burda o çiftlikten o çiftlik varmış o gāvurun çiftlīmiş tabi. tabi bunnar bulgaristan'dan o zamankı bunnarın amcanlan dedeleri dedeleri yani. buralarda gezmē gelmişler.o zaman buralarda İç köy yok tabi 5 gezmē geliyi tabi baksa burda bi gāvur çiftlī var. bu seFer o zaman kaçak gidip gelirmişler ērālde onnar tabi. bunnar burda epey geziyo buralarda iki arkadaşu üç kişimış onnar ötekilerini bilemem. tabi bu seFer kaymakam'a gidiyeri kaymakam'a gidiye kaymakam bey diye ben bulgaristan işte böle böle diyo ben de şu kadar məcır 10 getircem. bana dēri bi yerleşme şeyi verin dēr kaymakamna bu sefer dē ki sen diy yeter ki ordan de ne kadar kaç kişi gelebilirsiniz dedi. demiş sekis on āne gelebilirim sen yeter ki gel seni diy işçi diyi gele ben sana istediñ yere verecem. məcır getör unnar tabi annaşmışlar kaymakamna buradan hep bi zaman gezdikten sōra çekip gidiye bulgaristan'a dōneyir tabi. bulgaristan'a gittikten sōra orda bizim burda eldimizde köy 15 qorucuları bōle tahsindārler gelirdi toplardıq köyde vergi mergi o qorucu o köye o orucu o köye teslim edermiş tahsindārlar götürürmüş yani. bu SeFer oraya gittiine bu buradan döndükten sōra şey oluyo qorucu oluyo ama.burayı yolları viraneymi. kaçu kaçak gelecek ya burayı onünçten yolları ürenmek içi herhalde bu seFer orda tahsindarlar gelī gene böle aynı orada vergi toplamā mesela bu köyün önüne geldī zaman bırdağı bekçi 20 sofuāli'ye götürüp teslim edecek orayı bırakacak dönüp gelecek iyi ama balkan'na

girmişler o yaū önde gider dursun yaūtta tahsindārlar demişler ki bu türkū filān balkān'a gel gittine urulım öldürelim demişler. o da bulgarca bilirmiş herhalde tabi biliyi ērārde annamış annamış dēri. demek filān balkānın içinden geçerken beni vurcānız. u şimdi pılan hazırlıyo onlardan da ķurnaz çıkıyı tabi yani. neyse balkāna yaklaştına tā
25 girmeden tabi bu geri sizde ilerleyin o zaman bi de neyi deyi ilerde gidērken geri kaldın diyi tomruķ çıkıyiri yolun boyuna deye deye bende bi yani büyük su apdeze oturcam deye siz de devam ede harbisi bi şey şey yapıcā şimdi vurcaķlar ha onu o malzer tabi onun sırtında almış onları tabi. ēpey biraz açıldıktan sōra almışlar. unnarı uruyo uruyo onları ikisini de bırakıya dā başında bu seFer geliyo o dönüyeri geliyōrū belki çabıķ
30 bende böyle böyle suç işledim. söylüyarı bu gece türkiye'ye kaçıcāz e yapma etme derler tabi biķaç gün ēp taiī kıptana söylemiş. neyse o gece tabi sekis on āne kıyırık kendi insannarı topleyeru geje türkiye'ye geliyırı. geliyo ama işte illey burayı bulgaristanında çavuşköyündenmiş. tabi işte yani ben ondan duymam onnar burayı burasının ismini çavuşköy deyere. burayı zāten köyün dışında şūrda kıyı'da kılıyo orasının yavurların
35 yerleştī çiftlik yeri. burayı geliler orman burası buraları orman o zaman geliyo işte bina şey bi ācın tepesi yüksek ācın tepesine tabi āçları kesmişler kesmişler. böyle herkeS birer göz şey yapıyo o zamanķı zamanda başlıyo bunnar ēzan oķumā op çiftlīnde vallā o zaman şini yalan olmasın öle kıaldı aklımda. üç tane mi dört tane mi şeyi varmış bekçisi varmış ezan oķunuyo dumanlarda çıkıyá orman içinden bir de geliyırı bekçiler türkler
40 dolmuş orayı. yani bu seFer bayā direniyiler onnar ama kıalabalık şindi orda ērkeS şey yapınca bi şey bulmalar bu seFer ğavur gidiyār şeye kıaymaķam'a şikāyete ama burayı şaiīs gidiyere geldim diyere. ben dēy geldim filān yerleştim yahu diyi gel diy ben şindi babaski'nin en yerine sōle kıabul etmeye alpulu'yu sōle fabriķanın dibine sen deye yerleştiremiyesiz deye. ille'de ben oraya peki ondan sōra tamam deye. benim āberim
45 oldu ya diyo sen diye yerleştiniz mi yerleştik ğavur gitmiş tabi şikāyete kıaymaķam'a. diyo böyle böyle sizin türkler diy benim çiftlīme yerleşmişler. yani kıaymaķam şimdi āberi var ama ona baştan dedi yav nası yerleşir diyi yerleşemez diyi yerleşmiş eFendim diyırı. peki diyi munnar ne kadar kaç kişi dēyi kıalabalık deye şindi bayā dēy kıalabalık diyi e peki de niçin deyeri. bi āne iki āne geliyiri de elip bana diy āber vermedin men de

50 qaldırdım ama sen şindi sekis on āne dersin diy ben demiş o şeyi yıkamam ama gelse
demiş bi āne iki āneke ben onu qaldırdım seni çiftline ama şindi onnar orayı bi köy
qurmuş. ben dey onu onu qaldıram bu sefer ğavur şeye otuttıramıyı dönüp geliyi tabi
onnar yerleşmiş. ondan sōra zāten bi dā balkan ārpleri qopmā başlamış onnar burdan
ordan sōra dālıp gidiyo. o çiftlik şeyi qalmayá bi dā türkler şey yapıyár zāten ondan sōra
55 burasını nābalım derler çavuşköyünden geldik bulgaristanın burasının dēri. çavuşköy
yapalım bi dā şimdi onnardan duydūmuz burası çavuşköy o sebeple qaldı yani āji'dan
duyduyim yani bu şekil bu ğadar annattīm size. ātırdá böle böle qaldı deye şindi bunnar

Anlatan: Nadiye BİLİR

Etnik Köken: Bulgaristan Göçmeni

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 60

Derleme Yeri: Çavuşköy

(Evlilik)

ben āmitabatlı lüleburgaz köylerinden. boba geldiler istediler babamdan. verdiler iki düün oldu āltmış iki işte evlendik te beş āltına o çocuk geçiniyiz işte ben beygir arabasıyla. vādı vādı vādı ben beygir arabasıyla. yok be yavrum ne yayğısı olcağ kanevine isterdiler başka bişey yok ki iler bizim günümüzde bi āsır kilim bile yoğtu. 5 gelin olduğ āsır üstünde gelin olduğ yoğtu bişey yoğtu. tabi saman dayalı yastıklar başka yok bişey. öldü çifçīdi bu da gelinim.

(Yemek Tarifi)

10 tarānayı türlü yaparlar be yav bağ şimdi. bi bū büle yāsını koyarsın yā kızdı mı salçasını koyāsın salça kavruıldı tarānayı üzerine koyarsın kavurūsun. suyu ellerim şimdi kavruıldıyen souğ su ilāve edersin. āni top olmasın diye ama bi de suyu kaynatırsın tarānayı baştan ıslāsın öle yāsın yeme de öle de yapāsın iki çeşit āşlama. baştan sovan dōrarıS sovan dōradığ mı peynir koyuyoS ondan sōn bu işi āmır tuz 15 koyuyoS un qarıyoS onnarı ama büber koyuyoS işte ama büber koymayan salça alıy büber salçası salçayla da oluyü büber salçasına üç kilo büber salçası alıyım. ama istersen on kilo dōrama büber kaynatırsın onu da alsın isteyen tavuğ kaynadıy tavuğ suyuna qarıyı patātiz nouū ēr çeşit yapan evet ben katıyım evet katıyım.o yaparım ēr türlü ben köyün yemekçisiyim. mevlütlerde düünner cenazelerde. ben yemekçiyim. ēr 20 çeşit yaparım bugün getir beş dağğa'da yüz türlü yaparım. yeter olsun cenabı allah versin.

(Göç ve Kıtlık)

25 benim annemler babamla m̄acur bulgaristan beyimde bulgaristan'dan
karlıköy cumā karlı köy evet. ben vallā ĩÇ bilemeyim ben ĩÇ duymadım ĩÇ annemler
çok dedelerim gelmiş te annem ölmüş dedeler birda yerleşmiş arpullu'da annem dōmuş
būmuş evet herâlde öküz arabalarına nası gelmişler bilmiyim ki be ya. benim annem
yaşamamış ĩÇ görmedim o görmüş ama çok ufacıkmış. e nası annatçaqlar ārpa
30 kaynadırmışlar ot toplayıp būle taş varmış taş ta ēzip ekmek yapıp yirmişlē çok iziyet
çekmişler evet ū ne annatmak sana ne bulgaristanı olsun birebir bilirdi. ben āmitabat'da
lüleburgazın köyleri āmitabat'tan. yaşım ātmış ben m̄acur dilde annemler m̄acur ben
burada dōma būme. dōru beyimde göçmen.

35 (Geçim)

beş yaşında gelmiş tabi çat pat biliyi ki bildi yok fazla e ben geldim kaynatam
da zāten öldü çok varlıdı kayınvalidem öldü bi gelinle bırdayız işte. bi bekarım dā nası
geçincēz işte. allā çok şükür yimē ekmēmiz var ha buna şükür nāpacan ne ekicēz
40 te_orde otuz dönüm tarlamız var. āleme etkiriyiz. onu da buyday göndendi icar dīl
parayla da ha motorumuz yok. evet e zor olcağ nāpacan tabi nāpacan gene bulcan
ekicen te_orde beş on koyunumuz var ermedi mi satıyuz veriyuz ektirene allā razı olsun.
bu geçiniyiz yimē ekmēmiz var ha buna şükür be yavrum nāpalım ādi şimdi bu aşā
zengin o zengin bana faydası var mı ĩÇ faydası yok dōru dīl mi? ēr kişi yani bugün
45 suvan bulursam suvan yemeğ yapıyom. ne bulursam tarānasa tarāna yapıyom. allā
yuğarda biliyi yalan atamam ki alem gibi ha onu bu etini yiyem. şeyini yiyem sırasına
göre yok buna şükür bir kere dīl bin kere bizden beterleri var dīl mi şimdi bizden
beterleri var. bugünümüze çok şükür

50 (Saticılar)

konuşturdular konuřturdulā bi imza attırmassınnar mı? geldiyyen ocuğlar ō
nāyaptı ęatıyyen ūle Őeye gırmem. ęatıyyen ūle Őeye gırmem. āldıttılarda bi de zavallım
ōlūrkede geldiler mi para istemē ay insan utanıyo ōle iřte dōru dōru

55

(Aile)

e işte bi olum ānımdan ayrıldı işte iki ōlu ęaldı biri anneye verdiler. biri iki buuğ
yařından beri ben oęuduyūm ben baęıyyım bi de onu da oęula gōnderiyim sofuhalı'de.
60 ne bileyyim on sene geındiler on birinci sene. alışırdılar istanbul'da alışırdılar e şimdi
ōlan bizde baba da evde evde te burada beş on ęoyunumuz var. tarla arazı olsun onnarı
baęıyyız. dōrt bi de beęarım istanbul'da biri lūleburgazda

(Eğitim ve İş)

65

beşe ęadar oğudum oğudum āmitabat'ta o iyīdi iyīdi. rāmetli bābam orda
hademēdi oęulda hademecilikte oę yaptıę. sona bābam ōldū annem de gene hademe
biz ēp oęulda hademe oę fakirdik kūyde oę ileler ektik. evlerimiz sap yāmır yayıy
iērde dinmiyyi tavan altları yıkılıyyi rāmetli annecim piniyyi tavanlara ilenler ęoyuyu ne
70 ileler ektik yavrum. bırgazlarda ęızan mı baęmadım neler yaptıę.buęūnūmūze řūkūr
keşe ocuğlar ağıllarını ęullansınnar torunnar da oğusun bi ekmek sābi olsun dīl mi
şimdi.

Anlatan: Bahattin GÖKSEL

Etnik Köken: Bulgaristan Göçmeni

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 75

Derleme Yeri: Düğüncülü Köyü

(Köy Kuruluşu ve Göç)

e beş ded miz yol var ya o tabi. vallā biranın halkı bin doquz_üz on dört'te köy
kurulmuş on'da on'da kurulmuş. ālķı bulğaristan göçmeni ekseretle bulğaristan
göçmeni vallayı deliorman bi de eskicuma dedikleri bi yer var ordan hasköy diyolar
hastof mı ne diyolar. astof ordan romanya'dan var. yuğoslavya'dan var. mesela biz
5 romanyalı babaları yuğoslavyalı dedeleri ablamın öle yani.

(Kıtlık)

gördüm. doquz_üz kırķ üç senesinde tabi yaşandı vatandaş o zaman tarlalarda
10 mişey vardı qaramuq diye bi ot. ayrıık d l qaramuq otu vardı. şöle qaramuq yaprān
içinde ānı ekinnerde oluyodu vardı bazı ya şimdi bitti. onnarı vatandaş çok çekti yedi
yani. b raz un içine öle doquz_üz kırķ_üç'te. oqul şey bizim bayıda yuqārda ōrda o
beraber. oqulda su bu yoqtu. burdan su taşıyıdı şeyden hademeler talebeler oqula öle
oqulda oquduq.

15

(Savaş Yılları)

o zaman bizimkiler burda yoq yoq hani köyden gidenner var dā eskilerde yav
çanaqçale ārbine gidenner çoū çoū gelmemiş. ondan sōra bi tane şē vardı rāmetli çıraq

20 ismayil dērdik. o yemende almış on sene faan asker olarak yemenden ondan onu ıptık yani dinledik. vallayi arap alkını trk dşmanı olarak annatıyordu yani o adam tabi.

(Kyn İsmi)

25

şimdi gn gn onu biz olurmiş duydk yani genten oumuşlar drt_z sene evel dncler varmış şu yuarda. yo....dere boyunda o dncler ky alkı şemiş boşna dncler ordan da padişa oranın paytt edirneymiş rlde ordan geerken dn orda grmş. işte o zaman varmış o tekird yolu. bu fat o d l yani. o zaman o kye 30 gncler ismini vermiş. faat padişan ardaşı abisine isyan etmiş ve o kye gelmiş smış bunnarda bunu renince ni ocuklar oulda kyn tarihesini oumuşlar. ben oumadım da. onu orda etmişler lin. abisine isyan etti deye. ardeşi ondan sra padişa' da o ky tamamen im etmiş yeni alkını ni gemiş avirmış yani. ordan işte bu da dncl almış le diyorlar. evvela şrda arşı da nadirin bey ifli diye bi ev 35 varmış. kye ilk gelen orda'da oturmuşlar o iflikte tabi gncler gnc'nn iflimiz o gncl ifli arşıda hemen orada. pek fazla bir şey yomuş. insan ama bu teneciler Turmuşlar geldiklerinde bin douz_z on eninde kyn uruluşu on. bizim douz_z otus yedi.

40 (Trkiye'ye G)

bende biliyom biraz. vallayi ordan annattaydım. trk şey diyolardı bize mbadele gmeni. artı her evde bi.....yedi yaşında faan geldim ben ordan taparlandı babamnar beygir başında pindirdiler oştular geldik kstence şeyine 45 limanına. romanya'nın oraya orda belki aldı. bir ay şeye attılar bizi adırlara attılar ilk ondan yvannarı evvela eşyaları faan sona bizde pindik. ordan geldik. şeye indirdiler.o

rumeliķavāna gittim. o anadol ķavā var ye ķarşıya o zaman ben tāmın ettim orası
oldūnu. bırda bōle indirdiler orda ķaldıķ bi gēce. iŗte ne yaptılar aŗı yaptılar. ordan
geldik Őēē burayı ķorlu'da ōtende var ya o marmaraereylisi. orda indirdiler. orda ķaldıķ
50 bi ķaķ gūn.gene ķadırlarda ordan bizi babaski'ye sevk_ettiler. iŗte babāski'den birayı
geldik.

Anlatan: Süleyman DEMİR

Etnik Köken: Bulgaristan Göçmeni

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş:79

Derleme Yeri: Eriklyurdu Köyü

(Köye Geliş ve Yerleşim)

ne annadayım neyini annadayım ben şimi. babam babalarımız işte şeyden dedeler yâni e şēden geliyi.bolğariya'dan geliyi. kınavat'tan geliyılar. ben ne bilem. bişey bilmem be kıardâşim. evet birayı yerleşiyılar. burda bozuluyolar. kıonya'ya gidiyılar. kıonya'dan tekrar geliyılar. kıonya'da çumru'da kıaliyılar dönüyılar buraya geliyılar. ep böle oluya yani. bozğunluğ olmuş yani

(Askerlik Dönemi)

yaptım. tuncelin'de yaptım. evet geldi ama. biz o zaman askēdēdik. o zaman askeydedik geldī zaman oldu otus sekis otus doğuzlarda vardı noğtay. kırk biri buldu mu? iç tārīh oğumu ben tārīh oğumadım otus sekis'de otus doğuz kırk'ta geldi ya o aralar öle bişey nōlcağ. candarmaydım. evet olur o öyle şē yoğtu. yani kaçakçık vardı kaçakçılık vardı.o zaman güzel yıldızda uyuyasınız derdiler. bilmem derdi de. öle dā vādı yani kıarışık. atatürk onları dātmiş ya. onnarı işte annadırdılar bize. ama bize düşmandı yani. askere çok düşmandı ö zaman. yıldızda uyuya sizi derler ne yapıcağ ya bişey. e vurun bağalım derdik. urun bağalım derdik görelim derdik.

(Köy ve Çevre Köyler)

20 kimin? var burda. ğacal evet ğacal köyü buralāda ğumrular var. onlar dālī
meselā. mandıra pomağ onun meselā öle oralara ğitçen onları sorcan. burda yok dīl.
bu_rum ŧē yenikō. bulğar ğalmamıŧ tabi. ğavağlı'da ğaraālī onlar rum köyleri.yani orda
bulğarlar ğalmıŧ orda. yok. yörükler yürükler vardı. yürükler vardı. sonradan yürükler
burdan ğalkt ye çeviriyilar eriki erikler yurdu. erikler yörükler ğalmıŧ burda. gitmiŧler
25 burdan gidince burasına erikler yurdu. ğoyunlarına keçilerine yörükler buraya. burda
yani. bu son köysü. iŧte burda ğarabayır var. yeniküy var. böle geliyi ğumrular çavuşküy
nacek. bunnar hüdüd bu tarafta çeŧmegolu var. burğazın_onların hepsi. bu son köysü
yani. evet yok ğardeŧim. tārīh oğumamıŧım. gelmiŧler dedeler. bozulmuŧlarda gitmiŧler.

Anlatan: Sebile ERGİN

Etnik Köken: Bulgaristan Göçmeni

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 70

Derleme Yeri: Kadıköy

(Evlilik)

ben şē kıocamı sevdim yani. hani dedemi sevdim. āndan sōra babamda fakir diye vermedi. bi evin bir kıızıydım ben kaçtım ona. kaçıncaya kadar o zaman zurne dedīn gibi dāreyle yapardılar. kıaynanam da gitmiş kıoceye ben gelinceye kıadan evlenmiş āndan sōra ben geldim. adam yannızdı. bi kıobandı küye bi kıobanlı kıilersi 5 kıobanlı kıtı çok. bi meşurdu bi yani. eteklerini çıkārılar kııra o aynalar kaçma kılar o sermekler āndan sōra niyse geldim dāreyle beni e çatān öte yanı burda bi çatā kı var dere gibi. birda çatān öte yanında evlerimiz kıaynanam kıaynatamın yanına götürüler beni. ordan beni dāreyle çala çala çala çala dāreleri tūmbekleri getirdilē beni āndan sōra. e o gece girdik işte dernek gecesine. bi dā ömür gün geçirdik allā rāmet eylesin öldü onbeş 10 sene onaltı sene oldu. ben yalnız yaşıyım birda yavrum. çocu kılarım hekmek sahibi hani gittilē. onaltı seneyi bastı. āndan sōra te birda yalnız yaşıyım işte. tā bi sorcānız var mı yani?

(Çeyiz ve Örgü İşleri)

15

vādı çīizlerinde āndan sōra vermedi ikü_üç ay vermedi. aracı gitti āldı aracı da şeydi. hani kendi nāzifti işte nāzif ded m kendi insanım. kıardeş çocu kılarıydı kı. o kaçardı beni nası babam lahana içinde dūrürül dedi sen geldin eşyaları almā sen kaçkırdın onu bana bana. benden ilki verdiler eşyalarımızı ilerlē'de yapādan çorap örüyüdü kı. 20 kıoyunnarda tavar dēriz onnara kıoyun ĩridik onnarı āndan son bükerdik onnarı kııvradırdı kı çīz çorabı yapardı kı. kimisini boyardı kı. öle alaca kıoymā kimisi beyaz erkek

çorabı yaparız. elli çit altmış çit çıkarırık kadın çorapı kadınnara alaca kōruz. elli altmış çit olurdu hani. çok vaḫti olan elli altmış çit. giyerdik tabi yavrum dizlere kadan. ne böbreklerimiz ārıyıldı ne karnımız ārıyıldı. ne hastalımız vardı ne bişey. āndan sōra herşey fenni oldu. bir tepsiden tarāna yeriz. şimdi kaşıkklar ayrı herşey ayrı. āndan sōra tabaḫlar ayrı. ama o zaman hepimiz bi yerden yerdik. hiç te hasta olmazdıḫ. yetmiş yaşındayım ben yavrum. tam yetmiş yaşında yirmi senedir ben tansiyon çekiyim ama ēp kollamayla şe_ etmeyle āndan sōra ēp onnā gidiyi işimiz.

30 (Kıtlık)

yaşadık yavrum. kıtlık ben gördüm zāten bayā yetişken çocuḫtum. āndan sōracıma ābim vardı. oruçluya gitmişti te birda oruçlu köyü yakın oraya manda gütmē gitmişti. mandalar vādı ilerde suda yatarlā. belki manda bilmezsiniz ne oldūnu. siyā manda tabi. yoūrdı güzel olur. āndan sōra nēse gidēdik oraya suvan kazzmā bi de felçli babannem vardı. bana de ekmek getirin. gelirke dēdik. bizim karnımız aç giderdik oraya suvan kazzmā karnımızı doyuralım deye. āndan sōra şeydirdik. gelir bize dēdi ekmek getirir mana. annem nābardı ikik_kişilik önümüze ekmek keserdiler. annem kendikini koyunnā soḫādı ācık ācık yēdik. koynuna soḫardı çalardı ekmē annem benim annem. bende çocuḫ o zaman anne niye yapıysınız. babannene götürelim kızım dedi. ben_az yeyem de. İsan'da der bitirdin ğalibe ekmēni der. gene kırıyıldı ēv sahibi gene kesēdi ekmē kırıydık biz kırık kesik deriz kesēdi. āni ordan ekmek getirīdik koynumuzda babannemize de şeydirdik sōra zengin bi kız vardı. o şeyler derdiler. te bu ne o be ismetlerin āmdi ālar derdiler. kız gidēdi ot toplamā nere gidiysin dērdik de keçiye ot toplamā gidiyim derdi. utanırdı zengin deye. ama zengini de ac o zaman fakiri de ac be kızım tabi. o zaman kıtlık senesi çok geçirdik yāni. tabi sōra verdiler. bize şeā arpa unluḫ arpalā başlamıştı o zaman sararmā. annem faān maḫaslarla kırptık o arpaların başaḫlānı. tālada onnarı kayada çektik. gene de ot kattık içine karamuḫ deriz şaldırdaḫ büle ot. onu kattık biraz ondan biraz ondan ununu toplasın dēye o otu toplasın deye sıkım sıkısın deye. yapādık kōlaç yerdik. nāpalım be kızım hani kōlaç der siz. e te_öle

ufak ufak yapardık. onu topālak topālak kırdık. saçın üstünde pişiridik tepsinin içinde pişiriydik.yuvarlak yuvarlak yapardık. ona kolaç derdik biz o zaman he kolaç. ērkeza birer ikişer kolaç nāpçan ölmüşesinne idare de çok şeyler gördük işte yani. tabi çok yaşadık yavrum.

55

(Göçmenlik)

şeyden bulğaristan'dan gelmiş ceferuva'dan ceferuva sumnu'da kısabalarıymış o zaman beni de kındaқта get miş hemen. kırkıbeş elli günlük beni de kındaқта getirmiş o zaman. arabalāla gelmişler arabalāla o zaman gelmişler. babam annem 60 gelmemiş bi evin bi kıızıymış. o da benim gibi gelmemiş babası vermemiş aşıamdan demiş ki verin benim çocuklarımı demiş. ben yıkāycam çocuklāmı demiş gidicem sizinne demiş. āndan sōra aşıamnayın yıkāmı bizi sabaīn kıpamı kıpıyı vermemiş bizi. āndan sōra aşıramamı kıpıya gelmiş. böyle kırcu kıahya meseāa aşıramamı kıpıyı hem gitmeycem. hem çocuklāmı vermiyem. üs sene baķam burda bekā deye 65 gezmiş āni satmış eşyaları satmış sāmı. bişey kıalmayınca gene gerisi geriē dönmiş annemi vermişler. o zaman bizde büyümüşük duruncaya kıadar gelmiş annemde git evlādım demiş. biz de yollar aşıldı. ne gidicēz gün o zaman passaport kıarıyimişlē buraya gelenlere git evlādım demiş kıocanna demiş. kızannarın demiş ālaşıyı baķ. 70 babasız būmesinler demiş bizde paşıaport kıarıtının gideriz demiş. āndan son annemde pinmiş gelmiş. annem babannem bi çuvala tava tencere kıaşıķ neyse kıoymuş. evlāt dīl mi acımış kıoymuş ona. āndan son kıoyuncaya kıadan gelmiş geldik ordan niyse geldik. bi dā hani ömür gün geçirdik yani o da öle.

Anlatan: Fehim IRMAK

Etnik Köken: Bulgaristan Göçmeni

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 80

Derleme Yeri: Karacaoğlan Köyü

(Göçmenlik)

benim annem unnar şeyden gelmiş evlâdım bulgaristan'dan gelmişler ama
doğsan üç bin sekiz_üz doğsan üç ārbinde ordan gelmişler. şimdi oruçlu oldū için kaFam
tutmayı. onnar ordan gelmişler buraya öle yerleşmişler. benim mi seksen seksen.yok yok
görmedim görmedim bizim vaқtimiz ālimiz iyīdi. ç görmedik görmedik. babamlar
5 şeyden gelmişler be yavrum unuttum ki onu. bin sekis_üz doğsan üç ārbi ārbinde. sōra o
tarafTan gelmişler. ama unuttum şimdi. dimitoқа dēycem dimitoқа yunanistan'da. ordan
gelmişler. te bunnar şeye romanya hudutuna hudutuna yakın bi şehirmiş orası. romanya
hudutuna yakın kasabaymış orası. kaFa toplamayá yaşlandıқта evlâdım

10 (Düğün)

annattī ya onun gibi davulla zurnayla görücü usulü alınır. bilmem ne
hayvannarla şunla bunla gelin alıncaқ tabi.

15 (II.Dünya Savaşı Yılları)

ātırlıyum ikinci ārbinde ben lüleburgaz'da oқuydum oқulda. onu o ğavurlar
ğavur dīcem afadersin şimdi onnar müslüm dīl yani. geliyolardı şeylere o istasyona
gidērdik. biz o zaman genç çocuk orda oқūrduқ. cumartesi öylenden sōra tirene binerdik
20 buraya gelirdik falan ama. annatmayalım dā onu. orda terki silā etmişler. bırakmışlar

silâları kaçıyorlardı vağonnarla kara vağonnarla. ordan tekirdâ'na muratlı'dan tekirdâ'na giderlermiş öle duyduq. gördük yeni onnarı. terki silâ ėtmişler. biliyom ikinci cihan ėrbini biliyom burlāda bizim. talebe bilmiyiz bilmiyim. asker varmış buralarda ama türk askeri öle yunan askeri bulğar askeri yoq. zāten bulğarlarda onnarı bulğarları vurunca kaçılar bu taraFa. bütün istasyonnar bulğar kesilir yunan kesilir yunan. öle bi hayat yaşadık. o zaman öyleydi. şindi yunanistan türkiye'ye kaFa tuttu tutuyo. yani barış içinde yaşamaq istemedi istemedi.

Anlatan: Nazmiye IRMAK

Etnik Köken: Bulgaristan Göçmeni

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 80

Derleme Yeri: Karacaoğlan Köyü

(Düğünler)

oldu dūnner öküz arabasınna otuz otus_üç araba gelin alıcısıydı. gelin alıcımıdı.
üç kat davul vādı. öyle dīldim ben o zaman iyi. süslediler örtülü yapıyı ileri örtüyü
ondan ya süsleye süslüyolar tabi şim taqsılar nası süslüyolar öküz arabasını da öle
yap lar. nè olcağ çember avlu elbise te_öle şeyler entari vardı. doğuz on táne entari
5 vardı böle şalvar vardı.

(Köken)

birasının yerlisi onnar yerlisi bīrda bīrda bīrda. olsun gene trağyalı bīrdan işte
10 kırklareli'nin köylerinden annem bābam bīrdan bu köyden bābam ordan onna
evlenmişler işte.

(Kıtlık)

15 gördük ben bi gün ā çapa kazdım. misir kazdık bi gün aç.yoğtu ĩc. kıtlık gördük
biz. nişanıydık o sene bunnar da varmış ekin ama nişanlıyız o da ne bilcek. tā benim aç
oldūmu. ingem'de te misir kazıyo nēden gitti şeye dīrmene un yapıcağ tā gelecek bana
pazlama yapacağ ta getircek aç.akşama kadar çapa salladık. kıtlık gördük. tabi dursun
darı ne darı o be yedik. ekmeğ yaptık ondan. dura darısı dura darısı taş gibi ekmeğ arpa
20 arpa şeyi yedik. durādık ayrına te_orda bostan kazıyız. bi de gök gürleyi. dedim yiyelim
bāle kaçalım. tasın dibine bi parmağ kılçık. arabaları vardır onnarın nerden siz
geldiniz? burgaz'dan yakın yakın

Anlatan: Fehmi AYZ

Etnik Köken: Bulgaristan Göçmeni

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 60

Derleme Yeri: Kuzuçardağı Köyü

(Karışık Konuşmalar)

köyün kuruluşu bin_iki üz doğsan doğuz'da. burada tağı üç bej ānemiş bunnar
fağat bu göçebelerin bürda aıllar var. şu bālık ded miz eskiden bālıktı biraları biraları.
çardağ yaparmış yazın řuzuçardā řuzuçardā ismi birdan şalıyi yani. řuzuçardā olarak
evet evet. ya şimdi bitti onnar artık bük bük baş var. bük başla herkez ūraşıyo da zaten
5 mera olarak şaldı. bālıktı biraları bizim bu çarşı yama fağat şini mera olarak şaldı.
herkez hayvancılıkla zaten hayvancılık olmāsa geçip sālanmas yani. altmış kıtlık
görmedim ben ç ç yaşamadık. yok dūn gelenekleri aynı annattıkları gibidir. yani tağı
tađı tađı ya řimi ilk istemē gelmekte mesela bi āber gönderiler gelirler uygun görūse
zaten çocūn arasında olan biten bitiye ēpsi. e razı geld zaman gelin almalardı. mesela
10 darekla çıkılır şarşılanır. tağı tağı köyün şarşılarısın. köyün delikanlıları şarşılar.
bırakırlar bāra şarşıya teslim ederler. çıkıştı gene tekrar dāre alırlar. āni bi gelenek
olarak āni bu yani. senelerden beri sürdürülen şey bu. asker şarşılama var. gidip birda
köyce toplanılır bayrakla ōja duvasını yapar. şeyini yapar askere şimdi askere evet
veriliyo. yok yok yok öle bişey yok yalnız yemek veriliyo askere gitçek çocuklara
15 yemek veriyo yani. eylence yapılyu yapılyu evet yapılyu. ta hatta bu bayramın ikinci
günü var. bizim askere gidecek çocuklarımız var sekis tane. onnara heralde bi yemek
hem de bi eylence yapacağlar yani.

Anlatan: Nebiye AYZ

Etnik Köken: Bulgaristan Göçmeni

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 60

Derleme Yeri: Kuzuçardağı Köyü

(Köken)

babam bulgariyadan duāncalı köyünden duāncalı köyünden. şindi başka. ben
birde dōma. evet yavrum ama annem babam bi de öldü kardeşim ay abim varmış. bi de
abim geldi gene burda var abim onnarın ikisi gelmiş. biz birde doūp būme

5 (Göç Yolu)

çok zorluğlu.....gelmişler işte bild m kadar işte gelmişler bi günşeye iki
gün üç günde mi nē edirne'ye gelmişler. ordan giriş yapmışlar edirne'ye. geldikten sōra
sormuşlar onnara nereye gidiysiniz siz türkiye'ye e demişler. nābıcānız orda. e demiş
10 türkiye'ye geç z kayırık türk vatanTaşı olcāz deyip gelmişler. anamıyn büle şindi orda
imza alırka büle anam çarşafını büle saklamış kendini büle. arif_aç kayırık demiş
türkiye'ye geldiniz ya. aç kayırık kendinizi serin demiş. bulcānız mı bakalım türkiye'ye
bulamacānız mı eh neyse kısmetimiz demiş. babam o geldiler biraz güçlü gelmişler işte.
tabi olmaz olur mu yolculuğta güçlülük başka bişey bilemeyiz be annem. bīrda baştan
15 onnarı yeni māleye yollamışlar. yeni māleye yolladıktan sōra orayı istememiş babamiyn
demiş bizim orası tā uva yer biraları ānı düzlük ya büle oraları tā bayır oldūna biz demiş
ova'ya gidelim. ova'da verim tā çok olur. hani buraya gelmişler yenimāle'de
kalcāmışlar. burayı gelmişler burda da işte geçinip gittiler. yüz elli dölüm toprağlarını
yaptılar. çok bu zamana geldiler. ikisi de öldü.

20

(Düğün ve Çeyizlik)

bizim kendi zamanızda şeyimize ilerden avlu vardı avli işlerdilē. raf örtüsü işlerdik. kınaffıçe bak yastık örtülerinin kenarları orda bile perdeye tahtım. o d l o d l
25 hey yastık örtüsünün kenarına ekledik perde'ye güneşlik yapıyız ya. işlemeli yastıklara örtü yapılırdı. raflara örtü onnarın üstüne tencerelē tabak öle koyardık raflara raf örtüsü denirdi. yastık örtüsü denirdi. kına geceleri enneri kına getiridiler. gece aynı böle kına getiriler kıynana çıkardı ortaya örterdi. iki kız vurudu büle şey yoktu hemen iki uru kınayı ēyle gelin şeyle götürüdüler.öle o çok cümbüş cümbüş çok olurdu. çok güzel
30 olürdu. bizim dünnēmiz dā di. cuma'dan başlardı tā pazarına kadar. tabi sōra ikinci ginü ay pazar günü gelin alıcı gelir öküz arabasını. öküz arabasınna öküz arabasınna ben evet ben öküz arabasınna geldim büle dört üç yerden büle şē yapardılā āçla büle gērgi onun üstüne bi āsır mı eskiden āsırdan yapādılar bi de kilim. onun orta yerine bi ayna çarşaf ger ler. önden arkaşaşını'da arka şeyin önüne bi ayna dolayına bi gireple böle
35 güzel sarardık onu telle melle işte öle öküzle. eh işte öle gelini görmesin ama görü işte tabi öle arabanın içinde geliyin. çocuklar kızlar oyneyler davullarla öküz arabasını durdurū oha. tabi verilirdi verilirdi avlu ver ler peçkir ver ler mendil en çok ta mendil ūfacık ūfacık mendil yapışırdı ilērden hemen burur üstlerine işlerdin ēmen bi mendil verilir. bi avlı ölēde düünlerimiz. serēdik bu tavan altını şöle girep çember tavan altı
40 yapādık orta yerine ālka'yı koyarsın. bi de bu kenarlara ip gerip gerip ipliēo tülbentleri gireplerden ç gibi kenarlara çıvı dol dolar çivi orta yere de ālka o ālka'dan geçirip ordan oraya ç z kız o tülbentleri oraya sērēdik enterileri de ilerden aşkı yok.gündendi sopasını onnarı geçirip anteri vardı. don te bu var şindi bunnarda meselā anteri öle geçirip onnarı dikērdik bu bëllerinden entari şeklinde asardık duvarlara. doS dolay
45 üstlerine büle kıollarına geçirip birer tane mendil doS dolay gör nası olürdu ama ç z bi oda. bi oda nērde o ilērden yataş odası öle tencere ta kimi öle şeyler yok. sade partal partaldan başka bişey yok yok bizim günümüzde ç öle ne tencere ne kaşık ne tabak yok

yok bizim günümüzde bişey yoktu. sade onnar.ser sin bu evi bir düküm dol dolay gör
ama nası olur. ne de güzel olurdu. elle günne elle günne yavrum.

50

(Yemek Tarifi)

yaptık yavrum tarāna'yı annatayım. tarāna'yı meselā enneleri suvanını
dōruyum. ondan sōra yōrt şey söylēcem şimdi çiprika deriz bız būrda çiprika
55 ottan öle çiprika ama çok güzel bu tozu var şeyi ondan koyarız. suvan ne o domates
böber ānı hepsini bi araya katıp accık maya tarāna büberi accıkta şey maya ši ekmek
mayası. onnarı bi yerde katıp karıyım büle. tarāna bu kadar. tarāna bu kadar tabi. doğuz
gün öle āmur duruyı ēr sabā yūrusun onu ēr sabā yūrusun ekşimi ēşirmiş üj gün
tağlanırmış üj gün normal'den döndükten sōra doğuz günde çıkāriz. ēp yūruyum ēr sabā
60 yūruyum ēr ögün birer kere yūruyon. sōra parçalaysın arabanın motoru arabasına pinip
yāyıysın bir çarşaf. parça parça parça parça parçalāyin güneş'te ondan sōra yeniden
gene kurumā başladına accık alt üst ediyin. bi kere yeniden kurumā başladına bi dā
ovuşun ov ov ov cene bild n süzgeçten ilērden tārna kalburu vardı ama şimdi yok
süzgeçten şimdi hemen eliyiz süzgeçten şeydip kurutip tamam o ğadar tarāna. torbasına
65 yerleştireyiz.

Anlatan: Bekir DARICA

Etnik Köken: Bulgaristan Göçmeni

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 77

Derleme Yeri: Mutlu (Bolcanene) Köyü

(Türkiye Geliş ve Aile)

bizim dedelerimiz bulgaristan'dan selvi denen bi şehirden burayı göç etmişler. eFendim babalarımız birda dōmuş birda evlenmiş dedelerimiz bīrdan biz_onnarın yani . şimdi onnarın tabi bu hani şey dedikleri doqsan harbi dedikleri o harp'te bozulunca bulgaristan burayı geliyolar. dedelerimiz burayı yerleşiyolar būrda evleniyor babalāmız burda doūyor yani. aslımız bulgaristan'dan gelme bizde birda birda büyüdük. eFendim benim babam mesela iki çocuk iki kız qardaş dört kardeşmişler bugün için hepsi rāmete qalmışlar şu gördüklerin biri de en sol üstteki babamdır. efendim bu sā alttaki amıcamdır. bu ben bu da babamın anasının ābisi yani. dayı bekir ābi. benim ismim de bekirdir. aymucana. biz burada biz burada dōduq birda büyüdük birdan evlendik. eşim bu köylü bende bu köylüyüm yani. eFendim benim şimdilik dünyaya gelen on tane ölüm oldu. kız çocuk dört tane rāmete qaldı eFendim. şu anda dört çocuk iki kız hayatta en acıklı ölüm şu orta yerdeki ölümdür yani. burun büyükleri o rāmete qaldı. ötekileri küçük öldü için tabi ama. onun üzeri tabi çocū qaldı. çocū öldü bi kız hayatını devam ettiriyi. yani böyle öreyip gidiyiz şimdi de çocuklarımız evlendirik şu arada dört çocuk hepsini bu_arada hepsi de işi'de ayrı. eşi'de ayrı aşı da ayrı. yalnız bi avlusu bir hane'de oturuyoz yani bu en küçük ölümdür. on numara on numara.

(Köyün İsmi)

20 bu köyün esas eski ismi ƣofalƣa ƣofalƣa ƣofalƣa. burada bulƣar varmış rum
varmış eFendim. bunnarın üzerine şey bizim dedelerimiz dedelerimizden önce gelen dā
eski gōçmenler var mesela. bunnar burada ařā yukarı altmış senesine qadar faġan bu
ismi qullandık. ondan sōra biz ya bura biz ya bu_ismi biraz da tuhaf geliyo. neyse
muhtara o günkü ileri gelenlere rica ettik qalqtular qoştular. ismini deiştirdiler şu bu
25 köyümüzün ismi mutlu köyü oldu. mutlu köyü oldu. bu köyde de eser bi bolca nene
diye bir yatırımız var. bu köyün qapristanı yolunda eFendim orayı yerleşmişler faşat
bunun hani. canlı olarak kimse bilmiyor ne istedini. yalnız bunu āzdan āza rivayet
olaraq qonuşuluyo. yani buraları ermiş qadın artıq āni aslını eslini bilemeyiz de birada
yani onun qabiri var. orada devam eder yani. hani köyümüze ismi_artıq ƣofalƣa yalnız
30 şimdi bizim toprāmıza kepir topraq derler. siyah topraq yani. bir yerde de qof topraq
derler işte qof topraq olunca yani. bōle bir yārsa hani řōle bi yama yerde başlasa yāma
yāmur ērir aqar hani qof topraq olunca belki burdan gelmiş olabilir. qof qof topraq
ondan ismi gelebilir. bu söz güzel'de olsa biz dedik bunu biz hani burda hani diēr
insannar oturuyodu. hani onnarın ismine uyƣur ƣofalƣa deil onun için mutlu köyü
35 olabilir. şimdi şu_anda mutlu köyü olaraq geçiyi köyümüzün ismi dōrudan dōruya
babāski'ye bālıyız ilçeye.

(Tatarlar ve Gacallar)

40 tatar'da var var var. şimdi bunnar biz onlardan olduq onlar türklerden aldı gerçi
hepimiz türk'üz de yāni şimdilik hani tam. meseġa aqay derler. aqay derler qatesiniz
meseġa napiysiz onlardan bişey ōrendik yani. kendimize qadā. qatesin yani iyi misin? arı
mısın? yani tam saflıqlar qalmamıştır yani qarıştı. bizim onların anaları yaūt nineleri
dedeleri tam tatarıdı yani. meseġa bugün adem aġa dedimiz benim bacanaim var babası
45 çoq öz be öz tatarıdı meseġa. anam tatarıdı. şimi qalmadı. babası yani öldü rāmete qaldı
yani tatarıdı meseġa anası. meseġa biz bize at eti āřladık at yani beygir eti yimişler yemesi

yemişler yani. at eti tatar_ aġa. yalnız dedim gibi işte böyle qarışya biz onlardan aldıq
onnar bizlerden aldı. köy tamamen qarıştı. göçmen' de var. elli bir göçmeni dedem ġacal
hani en eski ġacal en eski yani işte bulġaristan göçmenimiş. köyün caminin alt taraFında
50 en eskiler yani. eFendim āmet ālar te onların babaları āmet çavuş var molla molla
zekeriya mēmet çavuş mēmet çavuş bunun ġayın pederi olur yani. hani babasının
ġaynatası eFendim ömer ālar ġoca āsanlar yani köyün bunnar bizim dedemiz geldi
zaman bunnar bu köyde mevcuttu. ama onnar ne zamannar gelmiş bilemeyiz. en eski
onnar var onların torunnarın torunnarı. meseġa şimdi aşāda zekeriye'nın meseġa
55 zekeriya var baġġallıġ duruyo. onun işte soyun bunnar onun dedesinin dedesi meseġa.
yani onların onların soyları ama devam_ eden var yani.

Anlatan: Arzu ULU

Etnik Köken: Bulgaristan Göçmeni

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 75

Derleme Yeri: Osmaniye Köyü

(Düğün ve Dokumalar)

gelin o zaman kıs zamanda yavrum elli senesinin şeylerinden mi istiyusun? o zaman düünner davulla olurdu. ben dışardan geldim. çeşmeçolu köyünden geldim burğaza bālı. oradan bizi ālayla köy ālayınla aldılar. öküzlerle yani geldik oradan birayı brada köv düünü oldu yani böle çok güzel şenlikler oldu. cümbüşlü oluyı yani. davulla 5 dareyeyle yoktu. davulla olurdu bizim düünner böle olürdu yavrum. ama ordan berilere şimdiki genşler dā bi dēşik düünler oluyu. dā zevkli oluyu. yeni bizim zamanımızda öle geçerdi. ama şimdi de bōle geçiyu. bizde bunlara uyuyuz yani. başka ne deyim sana. çeyizlerde o zaman kız zamanda kendi ele emeimizle olürdu. böle satın almağlar yoktu. dantel işlerdik. oya yapardık kaneve işlemeye öraşırđık düzen doğurduğ. o zaman 10 düzennēne eriş tabī erišten geçērdi. o zaman böle yünden yoktu. doğumayı bilirdim yavrum. bağ şindi şindi doğumayı biz uzun ipi gererdik. alıp da çözüp gererdik. onları sarıp düzene koyup düzenden doğumā öraşırđı yapārdık yani. istedimiz yālī çıkarırdık o zamanķı zamandı yani. şindi desenli örnēni dā dedelerimiz ninelerimiz yani çıkarmış biz de onu karşıya atıp ona bağa bağa yapmā öraşırđık. yani uyduruyuduğ tabi. aynen öle 15 desen şindi kendi çeyizimden çok çok zaman geçtine yani. bu zamana kadar durmaz yani bitti yani yavrum.

(Tarla İşleri)

şindi tarlada çapalama işi tarama işi yani. biz çapa deriz. siz tarama dersiniz. çapayla öraşırđık yavrum o zaman el emeınle yani el gücünne biz de biz şimdi ellik siz başka bişey dersiniz. bi āçtan oyulma şeyi elimize geçirip oraqla biçip yani öle öraşırđık. tabi o kadar bizim zamanımızda öle şey olürdu şimdi onnar tabi kayboldu.

25

(Börek Tarifi)

börek tabi hayliyle yani. börē şindi kendimiz açıyoz. bu kadar bi uzun sopa var yani.biz siz şindi merdane dersiniz biz oqlava deriz yani onunna ufağ yımırta gibi 30 kımbalağ yapıp onu yazıp hamırını şindi hamırını yani az kısadan şey yapayım yarım kilo süt koyarsın. çok yaparsan yarım kilo süt iki tane de içine yımırta şey yaparsın. bi çay bardā da sulu yā göyardık. onna yıvırıp onna yapardık yavrum o zamankı zamanda onnar geçērdi. yok bekletmiyuz yavrum hemen yazıp açıp şindi bunun üstünde gevretüyüz yani azcıkın pişirimen yapıyoz yani. ikü_üç falan qaldī zamanda küf 35 yapmasın deye bunun üstünde pişirip ondan sonrasını hafif yellendirip topluyusun böle yapıyoruz yani. tabi tabi yavrucum. bizim zamanızda bunnardı. ama şindi dēşiyor her şey yavrum.

(Aile Hikayeleri)

40

bulğaristan'dan yavrum. yaşamaz olurlar mı hiç şindi annem̄inin hikayeleri dā fazla bizden çok yani. benim annem dışārdan gelmiş babam küçücükmiş küçük oluncazane annem o zaman çok çilelerle öraşmış yani. annesi babası olmayıncazane bulğar harbinde dā evelki ārplerde ölmüş babaları ösüz qalmış. ösüz qalıncazane bu 45 seferi annem evleniyo kimsesiz qalmaya evlenincezane bu sefer nāpsın qadincāz. gene bi çille düşüyo. babacım rāmetli o da askere gidiyo annem yalnız qalıyo yani bu olaylar çok oluyor o zamankı zamanda bu kadar bilgi verebilirim tatlı yavrum. biz kendimiz yani dört kardeş yani olsun biz dört kardeş. kardeşdi geldi. şindi dördümüzde bugün için sayız. yani dördümüzde sayız şindi. dā aramızda kaybolan yok yani. o da aynısı görmüş 50 be yavrum. tabi o da bizden dā bük olunca dā meşakatları qarışıyo tabi sā_ol yavrum

(Örgü ve Fakirlik)

evet tabi kızanım dur şindi şindi nası ördümü em göstereyim em annatayım.
şindi kapıyı aştık. tamam canım yavrucum. madem göstereyim yani. bak bunlar şindi
55 biz bunnarı bunnarla örüyöz yani yavrum. bak bunnarla örüyöz. beş tane şindi türlü
türlü desen yapıyus yani. her çeşit deseni çevirebiliyüz yani. bak bunnarda bunnarla
oluyo bak bunnarda. hayır hayır buradan başlaysun atıp buradan başlıyusun örerak
deseni çıkarıyusun. bu şindi yedi ilmekten başlınyo yavrum evet tabi tabi bu
kenarlāndan artırıyusun yani. hem buradan artırıyusun hem bak belli o zaten buradan
60 artırıyusun buradan artırıyusun. dört tane artırıyusun. bak bunnā hep böle el emeīne
oluyo yavrum bak bunnar hep çeşit çeşit desen oluyo yavrum. bunnarda gene aynı gene
bunnarla örülüyo bunnarla buradan başlıyusun gene. yedi ilmekten artırıyusun bu
desenleri çıkarıyusun yavrum tabi tabi sona taşıyusun bunnarı yani. bunnar tağa tağa
yapıyo. bunnar hep desenli.dedim gibi yedi ilmekten başlıyusun bunnarı qoyusun
65 yapıyosun yavrum buyurun cebinize qoyabilirsiniz. arzı al bunu koy cebine. yoq ben
yavrum yapamadım yani. bizim zamanımızda oqul yoqtu be yavrum şindi oquma
yazama var da biz üçe qadar gidilirdi yavrum o zaman öğretmenlerimiz öküzlerle
ōraşırdı. gelip öleye qadar ōraşırdı yoq açlıq qıtlıq nāpacan o zaman yetiştiremiye adam
geliyi siz kendinizden ders yapın diyi gidiyu tarlaya nērden oqūycāz biz iç oquyamadım
70 ben yani yoq dışārdan ben dedim ya.çeşmeqolundaydı. geldinde başqa köylerden gelme
orayı yavrum. onun için yavrum biz oquyamadıq yani yapamadıq oqulu yavrum

Anlatan: Gülser BAYRAK

Etnik Köken: Bulgaristan Göçmeni

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 60

Derleme Yeri: Pancarköy

(Karışık Konuşmalar)

evlêde geldik yattık yidik yoğ oğumam yazmam adımı adımı bile uyduruğlu üs
üste yanyana koyamıyım kızım. çok ođula gittim ama ođumadım. çocū üç çocūmla bir
kızım var. alpul'da oğuttum hepsini. ama ben oğuyamadım. geçenlerde kendi kendime
diyim. ben onnar kadar oğuyaymığım abe kızım kafa çalışmamığ onnara ben kendim
5 zaten bilmiyim ki onnar öüdüрге kendine kendine örendi. ama onlar beni örendi zaman
onu da yapmadım ben. olmadı işte kısmet dılmış. merak etmedim ĩç. alpul'da şeker
fabrikasında ergene koğar. deri fabrikasından geçmiş kızanıım. şey pislik olur. onnar
koğutıyı. o kahve suyunla biz bulđur pişirdik benim geldim sene. tabi elli beş sene oldu
bu geleli öle temizdi. yapağ yıka, çamaşır yıka, yayyı yıka. o balım ben pek bilmem
10 çocūm suyu temizdi. balık tutar mıdılar ergenede? temizdi. çok suyu o zaman çok temiz
çok ĩç sorma kızanıım. dede buralı gelme ben gelme ben susuzmüselimden āyrabol
köylerindenim āyrabol köylerinden mācır kızanıım ben mācır mācır gelme. bağ ben
yemek yapmayı börek yapmayı bu geline. mācır gideyim. sende kalđ kalđık beraber
ama bun insan āberimiz yoğ. a bi de bağtım. araba dur. amıca deyince a özcan arabada
15 dıl. yavrucum benim ismin gülser bayrağ. ben neresinin kıızı biliymisin edirne kıızıyıım
ben edirne'de dünya'ya gelmişim. mācırılıā gelirke beni yazmışlar gülser gülser güzel

Anlatan: Nefize BİLENER

Etnik Köken: Bulgaristan göçmeni

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş:79

Derleme Yeri: Sinanlı Köyü

(Göçmenlik)

yetmiş doğus yetmiş sekis yetmiş doğus şaşırıyım da. yetmiş sekis. m̄acı. atırlıyım öküz arabalarına geldik. babamın em öküz arabası em at arabası iki arabayla geldik. böyle dālık ormanlıkta gelirken sararlar arabaları kervan yaparlar yemek yirler. iki üç günde geldik burayı. tabi öle hemen çabık gelinmiyir. hayvan arabası hayvan ayā. üle 5 takşi dīl çocūm. üç günde galiba. bilmeyem işte üç gün sürdü yol. bi arada varna mı derler ne derler. orda böyle ben yedi yaşındayım bak bilim. böyle aradılar herkesi. böyle ben çocuğum ama. ütümü aradılar her yerimi. hani kaçak bişey var mı arayelar erāle.

(Aile Bireyleri ve Açlık Yılları)

10

çifçidiler çifçidiler benim mi? ablam öldü üç tane benden küçük kıskardeşim hepimiz kız kardeş beş kardeş. onnar kō içinde kardeşlerimiz köy içinde onnarda bürda kimisi dermen yanında kimisi bu yanda işte. kō içinde devlet babamı şindi amıcam önce gelmiş babamdan devlet bize başka yerlere yollayacaktı belkim. amcam edirne'de 15 karşıladi bizi. burayı geldi serbez geldi babam benim. devletten bişey vermediler babama serbez deye. kendi çalıştı beş tane yavru çıkardı meydana işte verdilē işte. allā razı olsun. serbeş abisinin yanına geldi yani. atırlamıyom onu. atırlamıyom onnarı. ufağım atırlamıyom. yedi yaşında geldin zate. atırlamıyom. vardı tabi. kıtlık çok oldu. a o kıtlı çok oldu ta benim edirneye gitti biz beş tane aç çalcāz deye. adam böyle yere 20 gömmüş mısiri sap atmış bi da sapı açmış alttan tataları açmış. ordan yüz kilo misir bi manda düvesi sattı babam yüz kilo misir almış getirdi. küfe kokiymiş ep küflenmiş

bilem yedik onu öüttü babam. yidik yani aç almadı. ama ba ne mikrop ne biey o küflü mısır yedik yo açız sōra büle ot toplanla arıtırırlā bürğur otu arıı öle yemek gibi yapıp yidīmizi biliyim yani. ekmek yapmadı ottan yalnız babam annem onu
25 yapmadı. ama ekmek yapan oldu yani otla. ıtlı çok gördük. tabi labada ot neresi bulursa. ot āca. otuz dear bir tarlamız var. tek tek başa başa böle tolurdu topladı. bi öküüz arabası topladı otuz dearda başa başa buydeyi. ıtlı oldu işte. o ıtlı biliyim çocüm gördüm çok ay ama Şükür_ allā gene işte cenabı allā yardım edeye gene insanı.

30 (Erzaklar)

o yapardı o zaman Şimdi yo o zaman çok yapardı. ayna suyu salıp arıtırır arıtırır arıtırırsın onu. bi de petmez yapardı pancardan petmezle yirdik. böle saf çarşıdan yemekleri alma yotu ızım. ne patlıcaı maarna çimdik cizleme. ne
35 yaparsan işte evde. kendi yaparsın. Şimdi ēpsi āzır geliyi. allā bugünneri aratmasın gene te_ iyi günner yani allā razı olsun.

Gülbiye OKSAK

Etnik Köken: Bulgaristan Göçmeni

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 50

Derleme Yeri: Sofuhalil Köyü

(Karışık Konuşmalar)

buralı be buralı yavrum köyün içinde. ni konuştıreysınız. kardeş ne bileyim ben. elli beş döümlü.sofuāli köyü ali olgun yıldırım ne bileyim ben buralarını. bilmem oralarını.

5 (Tarifler)

tarāna'yı yōrtla büberle domates suvanı kardeş. on gün tekne de duruyı ondan sōra yayız kurudıyız yuriz tabi kurudıyız onu. un āline geliyi kōyuz poşetlere bit tā yiyiz bi sene boyunca.mağarna yaptım yok yok onnar çok zor oluyo kardeşim. 10 yapamıyız onnarı. turşu yapıyız. türlü yapıyız poşetlere türlü yapıp poşetlere koyuyız kavanozlara sāde büber kōyız o kola şişelerine.

(Düğünler)

15 benim gençlīm ne dūnner fenerle çamurda çamurla fenerle giderdik düüne karannık. en güzel kıyafet şalvarlar gene ēp aynı deyişmē bişey yok. şimdiki gençler.....giy . bunnar ferece kendimiz dikiz kendimiz dikiz. kumaşını satın alıyız ēpimiz işte. ēp böle bu çeşit. şimdiki genşler giymiye ama bizim emsāllerimiz giyiye mesela. pek giyen kalmadı bunnardan.

(Börek Yapılışı)

25 bōrē yazın pezeleri açıyız urudıyız peze peze onnarı ateşte orda ızartıyız.
toplāyız onnarı yıvīz ūst ūst'te ıŝın dōŝeyip bōrekleri yiyiz. malzeme yā ekŝimik
patatesle ıymalı ıspanalı bōrek pırasalı nası seversen tamam.

(Eitim)

30 gittim ilkoul'a o zaman oul nası olca bi alfabe alīrdı sene boyunca alfabe
biter. oul biter. şimdi ēr ay ocukların dergileri eŝit eŝit bizim zamanımızda bi
alfabeyle oul biterdi. ōretmennē kōyümüzden di. kendi kōyümüzden di.

YUNANİSTAN GÖÇMEN AĞZI METİNLERİ

Anlatan: Fethiye YILDIRIM

Etnik Köken: Yunanistan Göçmeni

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 59

Derleme Yeri: Yenimahalle Köyü

(Düğün ve Düğün Adetleri)

ben burda biz içgüveysi aldık. amca geldi aynı köy içinden. bizim iki gün iki
gece dūnümüz olurdu. cuma'dan başlayıp pazar gününe kadar pazartesi sabāsına kadar
çünbüşler e tabi gelir cuma yata gelir olan evine kız evine çiz serilirdi. e bi āfta öncesi
duvarlara serērdik ērşeyi. yataklar patışkalar patışkalardan kaneviçe işleme filān
5 dantelle yelek çetik çorap ērşey var. gecelikler dikedik yelekler. yok bizde dokuma
bizde yoktu kaneviçe işlērdik dantel yapardık onnarı yapardık çizimi duvara serilip
cuma günü yatağ geldikten sōra o gün kız evinde dūn cumartesi kız evinde pazar gecesini
kına gecesini sabāysi pazar sabāysi dere giderdik kına yıkamā köy deresine köy deresi
yaūtta bi çeşmē giderdik alırdık elimize bi pañça para böle para atıp arkadaşlar gelini
10 birisi arkadaşını elini yıkar bi arkadaşını ayānı yıkar dere kenarı bereket olsun derē atardı
çocuklar dereden alırlardı paraları. böyleydi dūñnerimiz.....bi çam dalını kesip
onun üstüne ne kadar yemiş varsa teps_üsleyip bebek emicine varınca ērşeyler takıp
süsleyip ondan sōra gelin almā gēldikleri zaman gelinin āreti gelin_olan bōça yapardı
āretine āretine bōçayla tabi ben āretime bōçayı verdim. āretimde bana çiçeyi vērdi.
15 deşiriz sōra ben gene bi elbise verisin. bizim böyleydi benim dūñüm böle olmuştu.
benim dūñüm dört davul dört zurna olmuştu.o zaman gelin arabasıynan öküz arabasıyla
alınırdı. ama ben arabayla gittim taşsiyle. eski arabalar öküz arabaları süslenir. öküz
arabası güzel çitalāla ovel şeklinde üstü yapılıır üstüme āsır konur āsır üstüme eskiden
dokuma kilimler önüne ayna güzel gireple süslenir. kaynana arabā biner. görümcüler
20 gelin almaya gelirler ya tabi öküz arabasıyla ondan sōra gelirler gelin almā davullarlı

gelinner o_anda içeri alınır sōra dışarıya çıkar kaynana oturunca kaynana gelin çıktī an
kaynana bi kese kādī şeker gelinin başına atar. üç şeker ayırī.üç şekerı geline yedirī. o
şekerin yarılarını gene dāmada yedirī. ısıttırıp dāmada yārsını gene yedirī. ondan gelin
tarafı gelin yengeleri damadın bōçasını āzırlayıp nası diyim sana. gelin bi kaynananın
25 elini öptū an kaynanayla yer dīşirler. kaynana oturū gelinin yerine gelin oturu
kaynananın yerine deīşlik. şimdi yer deīşcek o da ilerde kaynana olsun. o da ilerde
kaynana olsun. ondan sōra kayanayla yer dīştirdikten sōra tabi geline kaynana
oynamaya kalkar arkadan görümceler oynadıklānda daķı başlar. o zamanki zamanda
bizim zamanımızda bakır taķılīrdı.....taķtıla bilezik taķılīrdı o zaman ērkez bütçesine
30 göre ev eşyası çok vardı. o zaman tepsiler tavalar tencereler tabaķlar herkez bütçesine
göre taķısı taķardı. tabi o amcasından bu dayısından bu yengesinden bu fatme
yengesinden bu ayşe yengesinden bu görümcесinden filān görümcедen fişman
görümcедen. tutmaz olur mu? tabi tutarlar.o zaman dūnner da çok khalabalıydı köy
dūnneri.ondan sōra daķı bittim bitti.kaynānın eline damadı bōçası getirī yengesi
35 kaynana alır bōçayı damada o zaman kaynana kendi götürū elle köy içine yengesine
ēdiyesini verir. kaynana para verir bi kız alır damadı gider tabi. götürdū bōçanın
kıyafetlerini giyer. ondan sōra gelin arabası başında davullar alayını çalır çīz toplanır. o
zaman çiz toplanırlā tegbirle tekbirle oca duva yapıp çīzi topladıp yuvarlādıķ. çiz serili
çivilēlen tabi duvarlar ērkez bilīsın nērden başlamışın o şindi o çividen başlayıp sırayla
40 alırsın ç zi oldū gibi sandīā koyarsın gene aynı gittin çocūm evinde çizini orda aynı
şekilde orda da serilir. ha benim resimlerimiz var tabi ondan sōra orda āret şeyine da
gitmedim önce işte kaynana āret şey kaynanā verilir gene. kaynana'da ēdiye verir āret'e.
ondan sōra işte gelin duva alırlar gelini hısım aķraba çizleme. erkeklerin elleri öpülür.
gelin ellēni öper yengesini de āvlular sen aķrabası da kōmşusuna avlu verir. gelin
45 arabasının ona göre bi çalgısı var. dayler dayler güzel bir tabi ālatacaķ gelin tabi ālar
babası anası sarmaş dolaş hepsicī. tabi gelin bi tarafta annesi yoksa abisi varsa ābisi
yoksa mesela babası babası varsa ya dā yakını varsa kollarına giriya. amcamla babası
gelini arabaya bindirip en yakın ya kardeşi veyaūt bi yakını gelin arabasının önüne

geçip bāşış almadan salmaz. illā bāşışı alır. ondan sōra yola koyulurlar. gelin gider gelin
50 arabadan inmez ya bi ilec verecek bana da bidiyo verdiler.

(Tarifler)

çeşitli çeşitli börek yapırıs. nası yaparız eşkimikli kıymalısı var ispanaklısı var
55 pırasalısı var ēr çeşit börek var. hangisini annadalım kıymalısını annatalım.
eşkimiklisinin yufkalarını açarsın ondan sōra.....şeydiresin sōra tepsiye yālayıp
yufkaları tek tek aralāna ekşimik yımırta su biraz maydanos bi de patetiz rendeleyip
içine onu da serpelēsın üstüne. yumurta yoūrt fırına verīsın. ölümün ölümün ölu
kırklareli’de evet annesi çalışır memur. babası da çalışır. bazı ben baqarım bazen annesi.
60 buna ērşeyi yaparım ben çorbalar dana etinden efendime söyleyim mız büsküüt süt bebek
çorbası normal dana etini pişirip içine içine şēriye koyarıs. ondan sōra ronda’dan geçirip
yediriz işte.

Anlatan: Ramazan YILDIRIM

Etnik Köken: Yunanistan Göçmeni

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 72

Derleme Yeri: Yenimahalle Köyü

(Göçmenlik)

göçmen dedimiz göçmüş gelmiş bütün malını satmış orda babam_oraya bırakmış hepsini canımı kurtarmā gelmişler. bizimkiler onnar göçmüş malını mülkünü koyunnara mı gelmiş. ama bizimkiler yorganı ile gelmişler. yorgan çarşafını çıkarıp çıkmış dışarı öle almış hanı.

5

(Eğitim)

ilkoğul beşten mezunum eyitmen de ben oğumudum. eyitmenimiz bulğariya'dan gelmeydi. otuz dört'te gelme ondan sōra ilkoğul kepirtepe mezunu 10 öğretmen.....vardı. onda oğudum dördü niyazi ağıncıōlu vardı müselim'den gelme o gene bi diploma verdi bize. o verdi diploma verdi.yani ilkoğul bitirdik başarıyla ilk.

(Türkiye'ye Geliş)

15 nenelerimiz selanik'ten gelme selanik'ten gelmişler. yorgannarı sırtlarına öle gelmişler buraya. daılmış orası alpullu'da kalmışlar. nādırlı kalmışlar yenimāle'de kalmışlar bürda artıqın babam gelmiş yedi yaşında eFendim. te_böle gördün gibi bürda ūkümet tarla ev vermiş göstermiş çalışmalar öldüler. bildim bu kadar.

20 (Rumlar Zamanı ve Göç)

yoğ bān onnara yetişmedim. varmış varmış tabi varmış ama biz etişmedik
onnara vallā bişey demiyorlardı yani. řarālı kōyünde ok oturmuşlar. řarālı buraya
gelirmişler meseġa birda ama gezmē gelirmiş ama āra almā gelirmiş. gelirmişler yani.
25 tabi birası ęavur kōyü tabi. birası ęavur kōyü. eski.....ev mi? yenimāle başka
yoğ.burda eski isim yenikōyün ismi eskiden kelyeni imiş. şimdi yenikōy oldu. eski isim
bu.....meseġa. dīřme isim yoğ benim bildim. buraya yoğ aynen buraya bōle hatta
ęavur evi bile dūne şadar bulunurdu. vardı yıķıldı yıķıldı ēpsi yıķıldı. yođ artıķın e şindi
nāp..... meseġa būda gōl varmıř biz o gōle azcık yetiřtik. papaz gōlü papaz gōlü demenin
30 mānası papaz boūlmuř iinde papaz iřinde boūlmuř ölmüř iřinde. annem sırbıya'dan
gelme annem sırbıya'dan gelme. babam selanik'ten gelme. sen meseġa sen biliyom be
annem yerleşmiş uzunkōprü'ye kırcasalı kōyüne bağam buraya işte nāsip buraya
evlenmiş bōle. bağam öldü altmış senesinde enni üç yaşında annem öldü seksenbeş
yaşında. annemin bağamım annesi doğsan yaşında oldu bağam'dan sōra bağam öldü
35 nene derdi nene babannesinin oldu ya o yatırdı ieri bilmezdi. bağamın öldünü doğsan
yaşında o da hastaydı. durum bōle. bōyle yoğ yoğ ıkamaz zate bilmez konuşmayı dā
yaşlı gel ieri benden yaşlı ierden benden yaşlı var vallā var.

DAĞLI AĞZI METİNLERİ

Anlatan: Hatice UYSAL

Etnik Köken: Dağlı

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 76

Derleme Yeri: Karahalil Beldesi

(Göçmenlik)

çoşuķavađlı biz çoşuķavađlı çoşuķavađtan geldik yirmi yaşında geldim. yirmi yaşında geldim. çoçüm vardı bir_aylıķ çıktıķ yollara ōrdan ōrdan ķamyonnan arabaylayan geldik işte buralara edirne'ye saıgırdik. edirne'de durduķ. mostāpaşa'da durduķ bir āfta istanbul'da ķaldıķ bir hafta tağı. bir ayda ancā burayı geldik. sōra buraya
5 yanaştıķ burdayız işte. o günden bu gününe burdayız çoķ şükür

(Kıtlık)

nērde hiç ben yoķsuzluķ görmedim ama çalıştım mı çalıştım nası çalıştım.
10 allāla kendim biliyim tā bile kırık gün bardı. ramazana başladım onu bunu yapmā halā da tā biteremedim. hiç te yoķsuzluķ görmedim.

(Yemekler)

15 salça yaptım sárme yaptım ķaynattım çişelere doldurdum. baştan ğaynattım ondan sōra geçirdim. ondan sōra şişe dometéz domatéz geçirdim bastım şişelere. şişelerde şindi şişelerde. basıyım dā beş milyon kilusu beş milyon kilusu haydajım telefon parasını ödeyem allah bin bereket versin. cēran parası ödeyrim.tarnalan salçalan herşey ödeyrim evin derdini ben görüyüm ha çalışıyım görüyüm ben. bunnar bu
20 ķayınbaldem bu ķaynatam göstermek isterdim. ya şeye önnara çıkardım te şindi bırda birisi ķaynatam birisi ķaynanam.

(Düğünler)

dünlerimiz dü şindi dñüde annatam sana. bağ şimdi dñümüz te büle çullālar
25 seni kimseye bağamasın te böle durusun. te büle çullarlar senin şafanı te büle oturusun
burda artıķın büle açık çaçık dñl açık sağık dñl şapalı. ondan sōra yađālar eline şınayı
çıķarısın şınalı ayağlarını burağaya ellerini burağaya ayağlarını topuğlarına şadar
yıđarlā yıđarlā. sabālayın çarşı şınalarımız. gelin oluruz işte. öndan sōra altınnar
tağarlar alnımıza pembe çember atarlar arđaya yeşil atālar önümüze duvađlālar adam
30 ağıllı.dālı şeyleri oluyo ya. dālı filimi ha unnar gibidik.

(Dağlılar)

biz dālı burası orman bizim ormandı. bizim eğlerimizin yanları dālı onun içi
35 dālı deyeler bize. bütün ne bilem be. on adım ħar mıdı orman bize. canım neye fazlamış
küçük bayır. büyük orman dñl be gene çalılık burası açıklık büle yerimiz yok. ormanlık
her tarafımız dālı bundan deyeler bize. ovamız yok ova tālilar aşā dōru var ama iki
dölüm üç dölüm iki dölüm üç dölüm. burdağı büle yirmi dölüm kırđ dölüm toprağ yok
orda yok

40

(Eski Zamanlarda Geçim ve Dokumacılık)

nası geçinīz bubam tüfekçilik yapardı. nenem alaca futa örerdi. alaca fita
yapardı dolu dolu fitalar var ya anadol fitaları unnardan öle fita yaptı dōđurdu.
45 çuvallıkta bende başladım torba dōđumā öndan sōra alaca torbalar genç olsam turistler
kim ne şadar alır torba yaparım ama genç dñlim bi de midem ārıyı. midem de bişey ħar.
onun için yapamayām şimdi dōđumāyem. düzennen çuvallık tez gāmız var. odunları var
geçirmē. gücöleri var darağları var dōđumā bunu atmā gene sopalarımız mekiklerimiz
var. öteye beriye adam_ ağıllı sesledin beni di mi? bunnarın iplerini türlü türlü sökürüm.
50 ondan sōna dört çat yap m řatlaīm biribirine dōđumā veriyim. dōđuyu kığardaşım

doğuyu ben dođumayám ben dođumayám. teh burda merak edersen bağarsın gidersin
de. te evde bunnar evin üs tarafında. doğuyu be te şindi gene şurcağ. istanbul'dan
annatamaz bilmez o bişey hiç bilmez. doğumayı bende annadayam sana ben doğurdum.
baştan şaleme sarardığ şalemlere undan son şalemleri dizeriz büle çıbığların üstüne
55 haldır haldır közeriz önnarı sopa şağarız yerlere ğazığ şağarız. şaç ölçeris şaç metre
olcađ çözeriz çöznēn sararız çelmine selmine sardıđtan sōra ūlarız birer birer. verir
gücülēden geğiris gücünden darağtan geğiris öndan sōra āzını tutarız bālarız başlarız
dođumā işte öle. ben doğudum hem dā ben den örendi ö. tabi ben doğurdum en bükleri
benim onnarın en bükleri benim. ben altmış yetmiş beş yaşında.

60

(Göç ve Geçim)

arda boyundan mısın? şulice dōru şey ğuliş derler orda buba bubalar derler.
ordan beri dōru āda vardır ileri yanda. siz otuz beşte gelmişiniz erken bizden. biz elli'de
65 geldik elli bi'de istanbul'a indik elli bir de burayı indik. řarālā indik bi dā burdan bi
yere kıpırdamadığ yoktu be fakirdik sende.elimizde ne para vardı ne yimē bişey vādı. ne
biřaç tane te böle döřek möřek vardı. abalıđ döřekler te öle tabi. ūrda yavrum tavuđ
çığarısın satmassın sen bilirsın bunnarı bağ şaç yaşında geldin ordan üle mi? bağ şindi
tavuğ çığarısın satmassın elli altmış táne koyunumuz keçimiz vardı. bir tane satmazdığ.
70 kesiyiris yiyiriz. kime satçan satmā da insan yok. on bi tane hayvanımız vardı. tek bi
hayvan sattığ ömrümde yirmi yaşında ö kapıda yirmi çığtım. bi hayvan sattığ hep kesip
yirdik.

(Yemek Alışkanlığı)

75

ete durūduđ bu dey bana çok kuvvetl miřin. çok řav miřin dey. benim yaptım
işi ben etle durudum şavurmayla durudum. sabālan mabalan te bu şadar şavurma
ķoparım sıcak misir ekmeınle barabar parça parça hem yirim hem gezerim. üle yaşadım
ben orda. üle yaşadığ. biraya geldiyeen gene yaşadım. allā bin bereket versin. dolabı açın

80 te Őimdi dolapta on kilo et vardır belki vardır. te dűn aķŐam dēri hatice ben etsiz duramācam iēim ķoptu deye. abe dűn iki tane bacaķ yedin tā ne isteysin. tavuķ bacā biz alıŐmıŐıķ ete biz etsiz duramayız. hem et ni _eti olsa olsa yerim.

(Hayvan Bakımı ve Beslenme)

85

ķoca űkűzler hem űkűzler nası burda en gűzel űkűzler gibi. hayvannā hiē ķoŐmayız ķı arķāla odun taŐırlardı. űkűzler ķoŐmazlardı. tabi űkűzler aharda saldı mı gűtleri ķızarı ķoŐarķa űle űkűzler tabi be yavrum. burda űle űkűz yok zātē nası űkűzlerimiz vardı. nası baķcāz iyi baķārdıķ tabi ķoyunnarı gene niyle baķārdıķ

90 biliyisin armut ķaķınna elma ķaķınna te elmadan armut'tan yazın ķurudururduķ erikleri kendimiz yirdik. te Őu erī yazın gelsen de gűrsen te űstűnde bitmedi tā altında bīle var baķ oķça erik derler ona. onnarın bi ķaķları olur incir nēmiŐ hurma neymiŐ vallā baķ biz űle yaŐadıķ orda yavrum biz Őeker almaķ bilmezdik. bűle burdaķı gibi Őeker masraf etmezdik. hűŐaf yapıcāz hűŐaf ķaynatıķ ķazannan ķoca bi ķazanımız vardı

95 bűle ķazanna bi ķazan ğaynattırıldıķ sűt gűmleri var ya mantarlı āzları onlarla bi gűm doldurűdu űnla. ķaynaķ suyu dupduru iŐ te iē bitinceye ķa su yerine hoŐaf iēerdik su yerine tabi tabi. ondan pembe duruyulā bana.

Anlatan: Mehmet ALİ UYSAL

Etnik Köken: Dağlı

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 75

Derleme Yeri: Karahalil Beldesi

(Göç ve Memleket)

elli'de ellide geldik dedem nenem ėpsi barabar geldik. on son dedem yirmi İki günde mefat_etti. tam yirmi İki günde geldikten sona yirmi iki günde ama evelden tā çocū varmış onun burda kaç senesinde gelmiş te_önu önu bilemēcem. çocū çoktan gelmiş kaçmış ordan gelmiş faķat çocūn evinde duramadı. ö tiyzemiz vardı onun 5 ayilesinin evinde kaldı çocū evi diye yattı bilemedi. e işte ö zaman bu zamandan çok şükür āmd_olsun geçiniyuz. evet baķ şindi neden dālı dēyeler mesela kırcalı ötede bizim evler tā beride azcık daya kaldı için undan dālı dēyeller bizlere tabi tabi. dīller be çocūm be tabi. dünya üzerinde ne meyva varsa var bizde ne meyva varsa. baķ şorda şunu memmeket'ten getirdik. dün dīl evel günü bitti. şeker nası öledi. şeker öle tabi

10

(Kıtlık)

biz allāı çok şükür burda bābamın kardası vardı nenemin kızkardaşı vardı. akrabāımız çoktu pek_üle fazla zāmet çekmedik. çektik ama çok çalıştık.üle yoksuzluk 15 hiç görmedik çocūm biz yoksuzluk deye bişey görmedik tabi.

(Geçim)

20 alışmışlar şavurma meseġa bi öküzü keserler iki kişi önu yarı yapālar şarını da
yarı yapālar ondan sona önu şavururlar. şazannara şavururlar şeylere evel çölmekler
vardı ya şeyden yapma işte. önnardan önnara basarlar tabi şeye basmazlar. meseġā şindi
gibi naylon maylonnara filān d l çölmeklere tabi. çölmeklerde iç bişey olmaz tabi

25 (Göç Nedeni)

evet evet tabi bin doğuz_ötüz dümluyum be çöcüm on doğuz yaşından geldim.
biz de bulđar yoğtu İç yoğtu uzağtı bilmeyiz safım ne bulđarca biliriz ne bulđar
gördümüz var tabi tabi illē’de türkçe’yi istedik illē türkçe’yi istedik tabi tabi. istersen
30 aç ölelim türkiye’ye dönelim.

(Göç Süreci)

tabi babalarımızda geldi. tabi. hayır biz ilk sefte şeye gittik. ıstanbul’a gittik
35 ıstanbul’dan döndük burayı tabi. bi ağrabamız geldi aldı bizi orda yanaştığ burayı bi dā
da vi yere gitmedik allā çok şükür çok zāmet çektik ama yoğsuzluğ görmedik ha. bi
loğuvunu alalım bi ođđa bi şey alalım ođđāla İç hep arabalarlan sattığ. çok şükür
āmd_ama çok çalıştığ ama bu gice demedi gündüz demedik çalıştığ. öle biz řāve
bilmezdik. gideriz. řāveye bi sāt iki sāt geri gene gene şindi yassı oğünmadan eve
40 geliyom ben.

(Düğün Öncesi)

aynı öle annattı gibi tabi. yoğ damat tıraşı olmaz kendi olur. yoğ özel şey yoğ.
45 ama kavđa gürlütü yoğ. ēp kendi böle efendi carmā ataşı yađālar. öle řavđa gürlütü
katiyen hayatta olmaz olmaz. biri gürlütü yapçağ olsun bi tiyar çığar ördan höyt! der.

tamam orda alır. senin gibi gen biey yabıca d l mi? babam desin meselá dedem bi
bársın orda alır. ona ayı gelemez.

Anlatan: Fatma ATALAY

Etnik Köken: Dağlı

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 95

Derleme Yeri: Karamesutlu Köyü

(Aile Bireyleri ve Eski Yerler)

çekemem ben nası yapayım. al içēerden iskemle şeyi. tabi oruçluyum. hoşgeldin nābuyun? bende ĩ. doğsan beş.dede öleli çok oldu otuz altı sene oldu. çocuklarım var birisi aşāda birisi birda birisi ıstanbul'da. allā onnara sālık õşnuđ versin. torunnarım var. tabi yirmibeş tane. kōrđtun di mi? kaç yaşında mı evlendim. anam yok babam da yok. 5 babam gitmiş askere vi dā gelememiş. ne bileyim nereye gittini ben. askere gitmiş dönmemiş. u kadar bilim ben ufađ. iki buğuk yaşıdaymışım. izine geldinēn işte. bi kere izine ermiş bi dā yok. ađam verdi beni onbeş yaşında. onaltı yaşında çocuyum oldu. o öldü. ondan sōra bi de kızım oldu işte. sā.....bi de birayı verdi. benim ađam aldı ordan da. e edirne'den dört sāt öte birağalı tabi. ağpınar var mirağalı var çömlek küy 10 var şey ĩnesi küy, ātip küy var. annem babam unnar gelmişler memneketten kūrudere'den kūrudere'den kōrudere derler. ama kūrudere diyiz biz şeyden kırklardan öte üsküp'ten öte tabi ne diyi?

(Dağlılar ve Yunan Mezalimi)

15

dālı derler tabi. yerli dīliz yani. ben zatan bilmiyim işte o kādara meseā ufağtım. tabi hem ūrda kūrudere'de dünya'ya gelmişim bi sene sōra. anam elli gelmişler mācillikđtan. yunan geldini bilmiyim de gittini çok ĩ biliyim o zaman. altı yaşlarında vardım. yedi yaşında işte yunan gitti. zarar vermez olūlar mı? giderkene çok 20 zarar verdiler. soyđun soydular. ondan sōra tavuğları tutuōllar hiđ çatır çatır öle çok. o yunan gidērken ben şeydeydim kızılciğdere'de. ađam benim çoban āni oldu. on altı on

yaşlarında yetişmiş çocuk ordaydık. ama orda bi kâveci yunan. kalanı ėpsi biraz alavi
birazı benim dāhıllardan ōrda durduķ iŗte. sōra geldik gene ķrudere'ye tabi. ķadınnar
her akŗam baŗķa bir eve toplanırlar. yunanlılar ōle pek bayıra ŗey etmez. ama ķoķu da
25 meseā ķarı ķıza bayıra gittiler. āni gidiŗller saķın olmaķ iķin. adamnar da ķapıyollar
te_būle bi āhara istedikleri ķadar dŗvūŗller. tabi amıcam benim amıcam ordaydı. ŗī
ordaymıŗ dŗverkene adam beni ķoķ dūmūŗler biri de demiŗ. hurmayın demiŗ ŗlūyū
demiŗ ŗle dend adamı bırakıŗllar bi baŗlıyorlar ona ondan sōra onu pestil etmiŗler.
eniŗtemi de amıcam arķasınna getirmiŗ eve. dūmūŗler ķoķ āķaret edilir gije iŗte. tabi aĀ
30 durulur mu? mūtar geliyi ķadın kiŗiye sŗylūyi. hepiniz diyi iķeri aldī ķadarı oturun.
te_būle ekim ayındaydı.....gel gene ondan sōra. alsana bi iskemle ŗī oturmadaın ŗėcim
vildancım oturmadaın. sōra gelir bize sŗyler. ķaver gidirler evden un alīlar evlerinden
ateŗe pŗĀa deriz ŗiy_epey ķapalı bi pŗĀa yapālar. ėpsi birer parķa ŗle bararlar tuza. yirler
ūrda tabi kendi evinde dīl ķalaba'da ķoca kū tabi ŗle. aġam gene āmet ānın ķoyunnarı
35 gūdūyo. āmet ā kendi ŗeyde ķırķlar'da anası ŗeyde ķızılķıķdere'de. yaķın oraya ŗrası.
ondan sōra ī ama āmet ā īĀ gelmiyoru. hey āfta'da bi kere filan geliyi. ķārsı ŗlmūŗ.
yeniden evlenmiŗ iki tene ķocū vardı ufaķ. ondan sōra aġam bizim tabi yetişkin ķocuk
bŗle. altın diŗlerini āvut altın dilerini āvut anılırdı o zaman aġamiynden duyuyom. ben
altı yedi yaŗında yedi yaŗındayım da iŗte sōra ī ama gitmiŗler aramā demiŗ aġam nerde
40 altın diŗli arnavut. bilmiyim demiŗler. sen bilirsin demiŗler sūle. yok demiŗ ben
bilmiyim. aġamı yatırmıŗlar kesmē ķorġsun diye. kesin demiŗ ne anam var ne babam
demiŗ. bi canım var allā demiŗ. ondan sōra ikinci gūn gene gelmiŗler aġama āķaret
etmē. gene ŗėcūncū gūnden sōra aġam bi tūrlū ķurtulamıyi. yok kimse de yok. herkez
ūskūbūn ġavurun ķoķ zenginmiŗ. gice gūndūz tāŗındı millet bir_ay būlene o zaman
45 yūkūnū tutan tuttu. sazaradan manda arabalarınnan avrenden manda arabalarınnan
yāmaya ŗskūbe. ondan sōra ī ama aġam demiŗ ŗindi artıķ ŗėcūncū gene gelmiŗler aġama
ķabıķ sūle diye. arnavut urdan yunan iķinden ķaķmıŗ. ama ne nāsı olmuŗ bilmūm. ne
suķu var tabi bi suķu var ķarı ķızan ŗrda. ondan sōra berinde altın kemeri varmıŗ. ondan
sōra bu ķızlar iŗaret etti ama sizinkisi. sōra aġam demiŗ baķ nerde gidiyi demiŗ eŗekken

50 o dūru demiş. halbukin o bñle ēp sñlemiyo onu. ondan sōra bi yama'dan baqmişlar
gidiyi bñle yamaç vardır. orda kırqlara giderkene ondan sōra gitmişler bi dā
gelmemişler. anama geldiler bis_sabah anacım ne yapsın tabi. nerde arif derler arife siz
ne yaptıysanız yaptın. çabıķun bulun dedi. anam şindi onnara bi göründü. āmet ān orda.
haber yolladı anama evine gelsin dedi yani. baķ yāma yapıyo tabi gelenler. o telli
55 gadifeler vardır. bilirsin belki gördñn vardır. gelinnik geldi undan sōra bende kızan
aqlım erse ben şiydirmiyi ĩÇ. anam bana qafa filān sallıyo. ama onna şindi soqtular
qasasturayı o subaylar yırttilar gelinnikleri. para arıyollar. halbuki ne arācaķ orda para
ama. ondan sōra şindi ĩ ama. ben gene telleri topluyom be vildan. anam bana sallıyo
bñle ezcem qafanı diyo ama. anam hiç ondan sōra soqtular qasiturayı. anam haber
60 yolladı çabıķ gelsin evine dedi. baķ soyğun oluyo dedi. gelin demiş anama bigün tabi
orda tabi. amani ben demiş sarı liraları nereye qōyum demiş. şey varmış ufaķ yani.
hambara gömcek olmuş qarı anam da demiş hambarda olur be demiş. soqālar şışı
bulullar demiş. ne yapayım ya demiş. yoķ mu senin hırķan demiş dik unnarı hırķaya
ayrı ayrı demiş. anam una aqıl vermiş. ondan sōra ĩ_ama üç tane hırķası varmış qarıyn.
65 işte ērāalde helāı para bi şē olmaz derler ya. öbürlerini almışlar geldi şindi mālenin
āmiyaraķ aman dedi. buncāz mı konuşūrķan mı gene. o paralı hırķasıymış. ondan sōra
aldı qarı ondan sōra ĩ ama āmet anası bñle ocaķlıķ var. āni mutfaķ geldi bī qaFgazlı
gavırı elinde balta. başladı qarıyı düme sen dedi anama yabancısın yabancıyım. ben
buradan dñlim dedi adam. anam zatan içeri girmiyi. ondan sōra bi başladı qarıyı dñvmē
70 baltayın küplesinnen bāryı qarı ama kim kime hiç kimse yoķ ondan sōra dñvū qarıyı
çabıķ paraları çıkar diye. ondan sōra bāryı qarı bi şī tercümanmış. allıķ iki tane biri
çaldan biri şeyden yani. geldi bñle beygirin üstünde bi patırdadı ona. ne dedi ne demedi
vın bırādı. attı baltayı gitti.ondan sōra iki uçaķ geldi. o zaman nerde uçaķ görçēz biz.
alçaķtan böle. onnarın ikisi de bñle birer teste kırmızı kāt attılar.....ama ne olduynü
75 bilmem. ondan sōra bizden ĩÇ kimse uzlanan yoķ. onnar gene o_atalan kātları ondan
sōra durmadılar. ni yazarsa kātta tabi gittiler. bu qadara işte kızım dā.

Anlatan: Hatice ATÖREN

Etnik Köken: Dağlı

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 65

Derleme Yeri: Karamesutlu Köyü

(Karışık Konuşmalar)

gittim kaçmadım nası görmeyim. gelişi güzel işTe.....dildi dildi yani üle öyle deng geldi. ben onnarı bilmiyom yav ērāl bılgaristandan gelmişler unnar. tabi ya ērāl ūrdan gelme. benim mi var bi kardeşim bi be ābim var istanbul'da buralı birisi birisi ne tekirdānı ne çalışıyo. iki çocūm var. birisi yanımda biri kırklarelinde orda çalıştı. 5 postānede orda kaldı. ēmi gelen misafirine verisin yemē erkek tarafı da İÇ.....insan doyruluyo.

(Kıtlık)

10 altmış beş. İÇ görmedik yavrum anam babam da görmemiş ben de görmedik Ç kıtlık görmedim görmedim İÇ görmedim. benim buḫacım herkeze ekin vermiş ya. satmamış tā kıtlık zamanı sōra ellēne geçtimi yani ekin olduyü zaman getirip vermişler. anamıyn buḫamıynene borcları üdemişler. pek zenginlī yoḫtu yani buḫam bizim şeye gidermiş pancarküy fabrikasına ālpullu'ya. eniştem narabam soḫturmamı buḫama 15 dayimci olcāmış. anamın terlikleri giyip te kaçāmış. e sıkmassan işde āni yoḫluḫ gōmemişler. tabi anacım başḫasına būday unu gōtürümüş. çavdar unu almış da ekmek yapāmış serēmış çavdar ekmēne. görmedim yavrum c görmedim biz görmedik yani.

(Düğün)

ķına gecesi üÇ gece dñn olurdu önceden gece ķına gecesi cumartesi de olürdu. pazar da olurdu. te alay yaptılar ökü z arabasınna motor bile yoķtu u zaman. üstünü örtler örtmüşlerdi. taḃi üle yapardılar.dñn ne dñn. giymedim yavrum gelinnik giydim yoķtu. davul zurna tā cumādan geldiler. davullarım yanī çİZimi davullā aldılā. ni_olcaķ

25 önceden çetik örgüsü örgü işTe giysiler. entári yoķ te şalvāla anteri üstüne Ç ben şē giymedim yani giymedim İÇ giymedim. şindi giyiliyi çok herkez giyī. benim zamanımda yoķtu.....çarşaf atıldı şindi. çarşaf āyır āyır huhculardan dīl. nōmal çarşaf işTe kara çarşaf.

30 (Giyim ve Savaş Yılları)

te bu anamın ferecesi. dālılar önceden bunnarı giyermiş. sōna biz yetiştik bi de giymē başladık bunu yapmak zor. doķu baķalım işte baķalım. doķuma doķuma kendileri. yapaķtan eşlemişler ijde doķumuşlar. sōra dikiyeler aba yakmışlar siyā boyıyır. 35 boya boya benim çarşaf bunnar. kim bende bunu bu deġşti deġştiler benim yırtık mırtık bi aba bırakmışlar bana. kimse çıķmadı sābi. annemden dālı bulġaristan işTe ordan anamda ōsüz buḃası anası ölmüş buḃası ölmüş. dā edirne māsarasında ķalmış buḃası askerlikte otus bēş yaşıdaymış dedem öldū zaman orda ķalmış ölüsü. edirne'de saray'da sarayında yanında ūrda işde. cenazesi orda yani kendicī ōrda ķalmış ġavurlā 40 māsarayı almış orayı ōrda vermiş tuzlu piyniri vermiş tuzlu piyniri ōrda onnarı öldürmüş.

(Yemek)

45 yapıyorus āzır, ekmek yapıyız gelinim yapmıyī yapamıyom ķayrı benim yatıyom ben ēp tansiyon çıķıyo benim. Ķalp var tansiyon var şeker var ķolasturu var. bacaķlarım ārıyī. o sālām o taḃi hep yutmıyī.

50 (Tarla işleri)

dedem'de dālı. yoḡ_ama gitti o şeyi azayā ekmē tarlayı Şindi yaında gitti.
ekip būday ekicek ayrıa taḡi azayā motorun arasına azayā dōt taılı beŐ altı tane
ūle unnan sūrcek yē āzırlāyca

55

(Kız Alıp Verme)

siz nerden kendiniz? bende sorayım size. sēnde bizden ēp atı. o taraFın
insanı insanı ēp. e tamam işTe selanik bularistan e baalım benim anam babam
60 selanik'i bilmiyo. bularistanden ama neresinden ne bilcem. dālıyız Şu cāmi'den aŐāsı
acaldır. Önceden ızlarını dālılara vermezdiler. dālılar acallara vermezdiler. bizim
ızannıymızdan e biz ingemi aldı sefte o zaman alıŐ-veriŐ yapmā başladıydılar. e nē
bil m acal Őindi dālılar birbirine ız vermezdiler. dūŐman gibīdiler. onnar Őnceden
gelmişler. dālılar yerli yerli dālılar sōradan gelmiş Şindi yerli acal almadı taḡi.

Anlatan: Zehra TEKOĞUL

Etnik Köken: Dağlı

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 75

Derleme Yeri: Karamesutlu Köyü

(Kişisel Bilgiler)

gelin geldin birayı kavaqlı köyünden geldim. onun köysünden geldim. bulgariya'dan gelme ėpsi yirmi döt'te kavaqlı'ya anam bábam yirmi döt'te gelmişler. otuz doumlu yetmiş beş yaşındayım. zēra tekoül oül yetmiş beş. dālıyım. ni dālı diyilir. kavaqlı oldu işte bayā dūn oldu.

5

(Düğün)

işte dūn oldu.davulla zurnāla oldu geldim birayı öküz arabalarımna geldik. görücü dīl benim bām devlet demiryollarındaydı büle gezerdi kaynatam da tarlası vardı orda una birb̄ine senin kızın benim çocūm var. ermişler bubam bizi āydı verdi öle verdi. dālıyım var yārsı ġacal yarısı dālı birası. şimdi alıp veriyiz. önceden kimse kimseye vermezdi. şimdi veriyiz.

10

(Erzaklar)

15

şindi şindi ėrşey karışık kayrık tabi. yaparım yaparım tarāna bulgur ėpsini yaparıs bulgur yapmayı bıraktık kayrı da kşşus yaparız tarāna yaparıs. e nası yapcāz. ėleriz unu maya atarız irmiklen yaparız. onu maya tutarız. ėreke ūlenden yaparıs kşşus ėyle tekne de yaparıs. onu da yuvka yazarıs keseris pıçaklan yuvkayı sendelip aynı yuvka. tarānayı karız un eleriz. sōvan kuyarız yūrt içine ne bılırsan koyarsın işte domatiz ėrşey koyarız. ājı biber koyarız böberle yaparız. salça koyarız yeter işte başka.

20

yapardık_ama şindi yapmıyoz tabi erşey āzır ya şindi yok yapan kayrı ūraşmıyırım üle şeyle.

25 (Köy İsmi)

bilmem ki İÇ bilmem kıamesut niye derler. beki de vardı bilmiyırım bilmem ki niye derler. kıamesutlu derler kıaramastlı derdi şindi kıamesutlu oldu. kıaramastlıydı kıaramastlı kıaramastlıydı. şindi kıamesutlu diyirler. kıamesutlu yazıyı.

30

(Kıtlık ve Doğal Afetler)

ben İÇ kıtlık görmedim. e birdaydım ben. uyurdum uyandım. uyandım çocukta öteki evdēdi ona bi āykırdım deprem oluyo diye o da telefonna na o demişler nurtennere telefon çekermiş. e kıapılarda açık duyduķ āni. bi kere sallandıķ yatā sallandı ondan sōra sallanmadıķ. İÇ kıra bile çıkmadım ēmi de çok olmadı İÇ ben birayı geldim geleli olmadı. ben birayı elli admış sene oluyo geleli. tolu bi kere yādı. o da bi mıntıkaya yādı. üle çok yāmadı. yeni yerlere urduydu işte. biz tālanın tarlalara yeni yer deriz. orda da tālanın adı öle. orayı urduydu. bi de bizim bāçeleri urduydu. o zaman başka ki. başka olmadı altı senede ö kıadar gördüm işte İÇ bişey olmadı. ni var da ni var da annattırayım. ne otūrcam evimde oturūdum. buḅam gider gelir buḅam buḅam gider gelīrdi devlet yollarına. şēdeydik köyde oturuyuduķ. asvalt kıadar köy şē merkezde şeyde.

(II.Dünya Savaşı Yılları)

45

yetmiş beş. ātırılıyım ātırılıyım askerler maskerler bizim evlere askerler geldi. bizi evden çıkardılar bizim evlerimizi. geldi geldi işte. geldi o bil m işte onnara kıtlık olmadı çok ke olan belkim vardı. eve paşayı soķtular bizi eve öle yoķtu köyde bizim biz evler te_büledi dört göz odaydı. o zaman_üle ev yoķtu. hayır hayır ev yoķtu öle ev

50 yoktu. bizim evler yoktu. kavaqlı'da ev yoktu. Şimdi ēr ev kat oldu ama o zaman yoktu. bizi İÇ anam evde bile yoktu. çıkardılā bizi evden anam.... bi'de asker geldi. eşyaları attılar kıra kıydular paşayı iÇeri. anamın İÇ āberi yok. ben ālayarak gittim őrārmā anamı. tarlada ekin biŐmē gitmiŐlerdi. elle biŐerlerdi o zamana Şimdi ellen oraŐ kalmadı kayrı ki.

55

(KariŐık Konuşmalar)

var. kavaqlı'da gittim kōyde retmenler vardı. dōt beŐ tane kırkklarelindendi retmenler kōyden de vardı belediye. ilkoŐul oŐumadım baŐka. o kırkklarelinde 60 ōcalarımız kōyden de vardı. biz ne_ekeriz ayŐiŐēnne bōday ekeriz. baŐka biŐey yapmayız. ikisini ekeriz. eken eker ekmeyen ekmez. yok tansiyonum var. bacaklarım gitmiyēri bacaklarım gitmiyēri Őē kireŐleme eh őrksam nōlcaŐ kayrı ūle kaldı. onnar kayrı otus sene de ōle kireŐleme ārıyi yōrimiyir iŐte. bu eve gelmedim. kōmes gibi bi evdi geldik. bunnā sōra yaptık bunnarı bunnāda topraŐ unnarda yaŐılıyi iŐte. tamirle 65 duruyo iŐte. āni bi adam var geziyo ya. sen ona benziysin aynı. ben annatıyodu o bi bu sabā di midi? aŐŐamı dā annattırıydı. ona benziysin sende o adama. bilmem āngı kanaldaydı. ēp annattırıydı o adam ben zate őrōk seslerim u adamlar iki tānede. yemek dīl kōyleri geziyo te bōlune kōylōlerle kōnuŐup sen gel baŐ telezyona. āni bi adam var geziyo ya. sen ona benziysin aynı. ben annatıyodu o bi bu sabā di midi? aŐŐamı dā 70 annattırıydı. ona benziysin sende o adama. bilmem āngı kanaldaydı. ēp annattırıydı o adam ben zate őrōk seslerim u adamlar iki tānede. yemek dīl kōyleri geziyo te bōlune kōylōlerle kōnuŐup sen gel baŐ telezyona.pomaŐ var dālı var ğacal var İÇ bilmem niye derler. niye dermiŐler dālı. dādan gelmemiŐler ya. bulğariya'dan gelmiŐler. ōle mi sen nerden? ya birda birğazdan.

75

(Aile Bireyleri)

var. iki tane iki bırda bırda iki iki tane gelinim biri ıstanbul'da biri bırda. o oğumā geldi bırayı. bırda duruyo. ıstanbul'dan geldi ümraniye'den geldi tā bırayı. bırda
80 bırda dūrcağ. beş ırardaştık. beş ırardeş biri ıravaqlı'da ēpsi sarıyer'de ıstanbul'da sarıyer'de ben bırayı geldim. e çocūm orda birisi de sarıyer'de zirāt bankasında çocūm

(Elbise Alışkanlığı)

85 te bñle bñle giyerdik. ferece giydik. gene bñle giyeriz. ferecemiz var ēpsi var. dālılar giyerdik. ferece mācırlar giyerdi. te bunnarda fereceliydi bunnarda di mi? nenen elif ferecelīdi. ama bizim osman ālar var ya onnar fereceliydi. ēpsi gelire anan elif'i bilmiyom. var var vardı. āyır be onnar eskīdi bitti. o zaman altı sene ıralır mı? yoğ bişey ıralmadı.

Anlatan: Ramazan ÖCAL

Etnik Köken: Dağlı

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 97

Derleme Yeri: Kumrular Köyü

(Türkiye'ye Geliş ve I.Dünya Savaşı Yılları)

şindi burayı balқан ārbinde geldik burası rum köyüdür balқан ārbinde on beş sene қadan oturduқ sonra rumlar geldi. üç buçuk sene қaldı rumlar birda biz de onnarlan beraber қaldıқ sōra köyün birazı gitti tekirdāna yani işeriye birazına hōkūmet yunan hōkūmeti şurda bī elkāfın bi arazisi vardı bizim yarbay ōrda ēv yaptıқ üç buşuk sene 5 қaldıқтан sōra, ondan sōra defoldu gitti buradan. atatürk henüz çıktı meydana ondan sōra tekrar babaeski'ye yerleştik biz. babaeski yerleşitimizden evel қalkdıқ demirküyüne gittik mācır қomisyonu bizi ēdirneyi verdi ēdirne kırқlareli'ne verdi kırқlareli demirküyünden sonra ōda da beş sene қaldıқ çanaққale ārbide patladı. çanaққale ārbi patladı. amīcamlar asker oldu. gitti babam yemende қaldı. sōra da geldi 10 burayı bura isken olduқ. burda қaldıқ ō zamandan beri burdayız evet babam yemen'de öldü. balқан harbinden evel u zaman қura çekmişler babam ēdirne'de imam hatip oқulunda oқuyudu. edirne imamhatip oқulunda. seferbeylik ilān edildī zaman hemen oқulun қapısı açmışlar ben ana rāminde қalmışım. haydi baқalım askere hic görmedim bi anāmla hic қaldım sōna burda қaldıқ mesken oldu işte sorma қalan yeni. babamın 15 nereyi fotorafi yoқ yoқ be yav. yōk yōk çocūm babamın u zaman fotoraf nērde olçaқ. yemen'e giderken o zaman o zaman padişā zamanında sıcaқtan ölmüşler bir rüzğar çıktı būrda қarabasan'da rüzğar esti mi bu şekilde esiyi bī yivın yapıyomuş қumu üç yüz beş yüz bin kişi bizden urda sıcaқтан ölmüş bi dā gitti ç mektup gelmedi. yoқ gelmedi annem bekar annem biz yaşındaydı. yoқ yoқ yoқ.yetmedi dā dā yetmez mi dā çok soru 20 mu sorcānız yeter bunu nereye verīseniz siz fazlasından verdim.

(Çanakkale Savaşı ve Eski Yıllar)

25 çanağkale harbine gittiler çanağkale harbinde kaçta patladını şimdi kafam biraz şeyde. on beş mi çanağkalá harbinde on beş patladı amıcamlar demirküyünde asker oldu gitti. bīrsi nağliyē kaldım bi mektubu geldi ondan sōra şeyit oldu orda kaldı. biz kaldık bīrda sōra burası açıldıktan sonna tekirdā kalğıp gene burayı geldi bu köe ö zamandan beri seksen beş senedir seksen senedir bu köydeyiz. efendim yok yok yok seferbey'de dōdum ben bin_üç_üz yirmi dūmluyum ben. doğsan yēdi yaşıdayım eve doğsan yēdi 30 şimdi. biz dālı mācırıyız. bulğariya'dan gelme burayı. dālıyız evet memlekete mi? gitmedim çoçūm gitmedim gitmedim memlekette zāten ortaküy kazalıyız biz on_iki sātir ēdirneyē bizim küy şimdi köyün yarısı bulğar yarısı yunan.

(Atatürklü Yıllar)

35

atatürk'ü nası annadayım sana atatürk'ü atatürk'ün yirmi sēFer ben görmüşsem gene az, atatürk'ü otus beş senesi asker oldun ben, beyōlunda inzibatım. atatürkse dōlmabāçe sarayındaydı orayı gelip giderdi. o zaman bu kadar çalabalık vesayit yoktu atatürk çıktı. marşal pılanına göre istanböl yıldı büle gibi harp harp harp malzemesi 40 hepsi atatürk neresini versen her yerin atatürk ne istedi nerede gittiyse ben gittim orayı annadı mı? filōryō köşkü orda denizi orayı atatürk ālık kılıç paşaylān orda banyoya girdi ben kapıdaydım tabanca belimde fener kolumda annadım mı? ben inzibatlık yaptık orda. nası annadayım sana bitmez bu kadar yeter yeter mi bu kadar ben annadayım. ondan sōra burdan kalğar dōlmabāçe sarayına gelir o zaman saraya āyit iki tene araba 45 vardı. başka vesayit yok tranvaylar çalışırdı. atatürk çıktı mı dōlmabāçe sarayından bi araba yüz metre vārkan ta oldū yerde yapārdı. dururdu geçērdi öndan sonna atatürk ama boş mu nē zamanını ne bilceksin bilmezsin tabi. bu şekilde atatürk istedīn gibi nereden gittiysem gittim gördüm ben onu.

(Askerlik)

50

efendim askerlik mi askerlik on_altı ay istanbul'da inzibat'tan beyölunda ondan sonra kırklarelinde ikinci sefer gittim askere yedi ayda kaldım. bir_ay sōna tekrar gene izin on_altıncı tümenin emirine verdiler. çanaqqale'ye gittik urda da yaptık yedi ay üç sefer asker gittim ben anadın mı?

Anlatan: Hediye CAN

Etnik Köken: Dağlı

Öğrenim Durumu: Yok

Yaş: 85

Derleme Yeri: Pancarköy

(Gençlik Yılları)

bundan ben seksen bilmem yaşındayım. seksen beş yaşındayım dünümü bi onaltı yaşında yaş büttüler. götürdüler getirdiler şasabaya ondan sonra dünüm oldu bu kadar. çifçiydi. çifçiydi. otuz beş sene oldu öleli ha. bi ölüm iki kızım var bi ölüm kimya mühendisidi. emekli oldu caponyalara filan gitti. şimi ölüm bir ölümde uçak 5 mühendisi o da dış devletlere gidiveri. havalanında şeyden çıktı serbese girdi. ökümetten çıktı. dā neler annatıyım. herşey annatayım burası mēmet ocaların evi. bi kapalı ev bende karşı māle o kadar açıktı. bürda çok kapalı. canım çıktı. on altı yaşında geldim. ordaki komşular dediler ki na nāpcaqlar bu kızana mēmet ocalar alıp ta bu çocuk ben bile dapnka çalarım. dokuz zilli daprıkam vardı. dünleri münleri yapardım. 10 eger āyvanlar bir şey yaparsa unu alcaqlar isteyecekler gene. annem babam bilmeyerim. bulğaristanın göç. babam bulğaristan şasabasından bi bilemēcem çok şeyde. annemde beni bırādı kocaya. ablam iç güvesidi. ablamın beyi de anamın halası çocūdu.

(Zorluklar)

15

ablamlababalarımız bir annelerimiz ayrı. on sonra ben ordan gelin geldim. onaltı yaşında karşı yağadan ordan gelin geldim. burayı geldim direk. burayı yerleştim. a nası geldim işte burda da eltiler meltiler vardı. aşāda evleri vardı burda kayınpeder vardı. ondan sonra ölüm olduktan sonra babası yirmi günlük bırādı gitti askere alman harbi 20 koptu. dört buçuğ senede geldi. dört buçuğ senede nereye gittiini belli oldu ne bi şey ben küspe müspe çekerim. alpul'dan şeker fabrikasından. dediler ziya bey pancarları gezer. tiyze be dedi. tiyze demedi indi. o da durdu ben durdum beygir arabasınna. böyle tüccarle geliya. dedi kaç çocūn var. bi çocūm var dedim. beyin nerde askerde? dedim

25 beyimden üç dört aydır dedim mektup yok bilmeyirim. onuncu alaydı biraz babaski'de
oturdu ama dedim. şimdi nerde olduğunu bil. onuncu alay dedi. bilmem nereye gitti dedi
izinlen dedi. ani öle şē etti. çok engemner benim başımdan yaş şok ama. bi de kıtlık
oldu. tolu vurdu arka arka tarlaları ekilmedi. tolu vurdu. arka arka iki sene bun_ödü
patladı toludan bu tarlada tutuldu ğalba. yolda tutulmuş. iri iri yādı bayā. ismet vādı.
ismetti işte geldi ismet kısmet derdiler. gülün siz bana.

30

(Aile Bireyleri)

benim benim mi beş torunum var. beş torun var ölümünde beş torunu oldu.
ekizleri çok var bizde. çocuklar çocuklarım ileri istanbul'da. bu kızımın ekizi gene.
35 öğretmen kızımın ekizi gene kapaıklıda, kapaıklıda, kapaıklı orda. çerkezkō, kapaıklıda
onların sünet vardı. bu yazın onların sünetine gittik onlar şimdi bu sene dörde gidiöller
var biliyoruz ya. otuz beş sene oldu öleli tabi. işte onnar askerkesene eskiden şimdi
askerler çok ĩ ama nerelere gittilerse altlarından su geçermiş çalı filan koyup
koyarmışlar sap yataklarını yatarmışlar. ordan raātsiz geldi. bi boranşite tutuldu orda.
40 işte boranşite gitti şē vardı. kayınvaldem vardı. bi kızlarım yoktu kızlarım sōra
askerden geldi bir kızım vardı işte eltimin kızları vardı. kayınvaldem burda ama
kayınvalde deyemem. üç çocuk büyüttüm. üçünü'de büle ne dūne ne bayrama kucāma
alıp yollamadılar. aldı çocuklara ēp bahtı.

45

(Yemek Tarifi)

dū bařam dibē vardı burda durūsa göstereyim sana. koyarız būdayı ayıqlarıs.
ondan sonra iki davullar gelecek ama. davullar çalarken erkekler düvcek. sōra kazana
koycaşlar. altına tavuşları üstüne de şeyleri topmaş var. topmaş vuruyor. şimdi bitti o
50 ama şimdi yapmayelā şimdi yapmayıs yapmayı bilmiyiz ki ona ğortmaş derdik ğortmaş
körtmař. ekřimik olōr. yiyen yiyiyor ama ben sūt yimedīme. ben ĩç yiyemedim. ben sūt
yiyemedim. sācan süzücen tatlı, ekřimik gibi dīl ilk dōdūndan biraz bızā emer. ilk bazı
bořlar dōker ilk sūdünü ā deye ā sūtü deye. ekřimik gibi. nur gibi ekřimik gibi nur gibi.

(Karışık Konuşmalar)

55

ben vardım işte. ablam var ablam i gvesindeydi. babam  bilmeyirim. babamı ben bir yaşındaya babam ıstanbul'da almış bi a tane manda oumak yok. kendimi o adarcık. ama ne dedim arı giycem dedim. bilmem ne yapcam btn ocmu olmu dedim outucam dedim. hakiatte psi oudu. torunnarım oudu psi oudu bi ızım řē

60 babaskideninki ingilizce.....olum kimya mhendisi şindi onun beyide ıstanbul'da řē oldu avattı. ne diyeler ona yardımcı doent oldu. şıdı.....oudu. hepsi oudu. apalı'da ızım da oudu iki sene.o da sevdi birini babası vermedi. u da kaştı. bir de torunum anara'da ouyr onun da dn mn yaptık birgazda verdik. onu da orayı resimlerine baıp baıp aldanıp alırım. brda var orda var. o en alttakının st bebek

65 şey ua mhendisi  stndekini gene şey gene kendisi d stndeki apalı'da ızım. bu oda'da resimleri var psinin işte onnarla avunrum. bıraktı beni gitti gitti ben vardı işte ablam var ablam i gvesindeydi. babamı i bilmiyerim babamı ben bir yaşındaya babam ıstanbul'da almış ameliyette lmş. hi babam grmedim. babam grmedim. o zaman mal mlk o ama memet ā ama gidip mezara alıp ta başaran yok babāskili arif

70 efendi gtry babamı. arif efendi bir iki kere bana gelirdi grmē işte hep kk aldı ızım hediye dedikesine babam sra ferat aam da rāmetli. alır gtryd babāski'ye arif efendi ablamın ocası ama anamında aasının ocu analarımız ayrı ablamlan babalarımız bir anne ayrı aynı gene bilmem ki.

Anlatan: Nevriye DEMİRSU

Etnik Köken: Dağlı

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 79

Derleme Yeri: Pancarköy

(Tarifler)

börē yaptım yoğ pasta yaptım yoğ a tarhana mı tarhanayı mı? a bağ bağ arı gezi
ense ensende yağada yağada yağanı. yağana girdi ama çıktı herhalde. tarhanayı şimdi
doğuz kilo un on kilu büber büber aldım. onnarı kaynattım bir kilo bırādım. ondan
sonna iki üç kilo yürt koydum. bi kilö irmik koydum.ondan sonna kıardım. on günde
5 eledim parçaladım parçaladım onnarı. ondan sonna kıurudu. şeyle mağarna süzecenne
böle eledik. tarla yaptık kıuruttuk iki_üç gün e bu kıadar. yoğ yaptımız yoğ. büdayı
ıslarsın. on beş yirmi gün durü tenekede er sabah yıkıarsın temizlersin gene suyunu
temizlersin büday şişer. büdayı şiştikten söra tekneye kıoyarsın. böyle sıkarsın. sıkarsın
sıkarsın kııkar özü. özü kııktıktan sonna kıoyarsın bir kıaba mesele. bir bağır olcağ. dibine
10 çökele ondan sonna söra bir iki kerede durlarsın. dibinde kıalanı tepsilere dökersin. şüle
pasta gibi pasta gibi büle büle güneşe kııkarırsın bağlarsın uvalamā uvalamā uvalamā
ama. ondan söra elekle elersin. ondan söra nefişt olur.

(Eğitim)

15

perşembe günü üleye kıadar giderdik. cuma günü gitmezdik oğula. gidedik.
cumartesi pazar gidedik perşembe üleye kıadar. cuma günü gitmezdik oğula. üle
yaptırırdı u zaman. oğulu yağtılar. bu oğulu önündeydi oğul öbür oğulun önündeydi
bizim gittimiz oğul. oğulu yağtılar en er sefte biz kııktık oğula. ama ben doğuz yaşında
20 gittim. doğuz yaşında gittim oruca bağladım. ha büyük gittim. şimdi küçük gidiyor
kızancıklar ufacığ ya altı yedi yaşında kıızanlar gidiyi iki sene oğudum. üçüncü sınıfın
kitaplarını aldım masa sandalye istediler bizden. yoğ kıızanım u zaman bir şeş yoğ ki ne

sandalye almaya vaktim var ne masa almaya vaktim var sonra yollamadılar beni.
öyleydi. şimdi yeni türkçe okuyum. allah şükür. eski türkçe bilmeyim kızanım kuran
25 okuyom. okuyum yeni türkçe'de. bayā ezberledim bile.

Anlatan: Seyit TÜRK

Etnik Köken: Dağlı

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 91

Derleme Yeri: Yeniköy

(Köy ve Rumlar)

bin doğuz_üz on dört doğumlu kaş yaşına gelir. bin doğuz_üz on dört. doğsan
bir yaşına gelir. ben öle biliyom. ben birda dömuşum ama bi senelik oldu olmadım
dömuşum şeyde biz mustāpaşa edirneli mustafapaşa. edirne vilayet mustafapaşa kıza
ilçe ordan bulğarlar kıovmuşlar tabi nası olmuş olmuş gelmişik edirne yanında dömuşum
5 orda. aşā yukarı doğsan doğsan seneyi geçik. beki doğsan bir her neyse sōra geldik
buraya bu köē bu köyde rumlar vardı. yunanlılar yunan vardı. yunanlılar bir iki sene
sōra kaştı birdan. türkler kıovaladı. iyi amā tekrar gene geldiler gene durdular iki buşuğ
sene birda. iki buşuğ sene durdular. bu sefer çok mezalim yaptılar ama görsen yani.
ayađklarından assarlar yahut kıoltūndan asarlar kıoltūnu asarlar. bi kışı ordan urur sopayla
10 bi kışı ordan urur. o kıadar mezalim yaptılar. gelir ayda bir kıomutanı tabi. şimdi öle
diyolar. o zaman bi subay gelirdi. kıarşında arkasında beş on tane asker suvari açın
defteri bağalım köy muhtarına. rum muhtar ya. aç bağalım topla şeyleri türkleri ğameti
mana türki. anasını bilmem ne yapayım öle diyo dōrudan dōruya ğameti mana türki
bıçağ bire silā bire yok. silā yok yok yalvariyo yok yok hani askeri tutun bağalım.
15 falađaya patakūt patakūt düverler. artık ölecek açlıktan ārısından ölecek yalvariyo
bırağın bırağıyular. bu sefer bu sefer gidiyor oraya var diyor gidiyor. yunanlıdan
parayla alıyor bısey bıçağ ya ot bilmem ney ya ot kesen ya ot baltay kesici bi silā
getiriveriyo hani yok derdin ya. yok derdin ya. yok yazıcağsınız parayla aldım. nērden
aldım fılan şey rumdan çār rumu bağalım sen ne silā aldı mı aldın mı? kesici bısey aldı.
20 e hadi git. böyle ayda bir gelir. öle mezalim yaptı. ondan sōra istiklāl savaşı atatürk

rāmetli bandırma vapurūla gitti Őeye samsun'a indi. tabi o da Őeyde Őimdi en son padiŐā vādettin ona telġıraf Őekiyor. geri dōn seni iddam ēttirim. yaūt vurdururum. ben diyor kendim burdayım. ben kelleyi torba'ya kōydum. evel allah bu yunannıları birdan kōvacam. millet anadol halkı arġamdan gelirse kōvacam. netekim öyle oldu. Őovdu
25 ondan sōra istiklāl savaşı aġıldı. istiklāl savaşında Őazandı. atatürk biraları Őurtardı. bizde safa'ya ŐavuŐtuġ bu Őadar.

(Atatürk'ün Gelişi)

30 görmez olur muyum janım Şimdi burda Őıġlarelili'ne geldi o tirene tirene gelip dimiryolu asker ēpsi silālı bōle tertibat alıyor. āni bi suiġāst yapmasınnar deye. Őırġlarelili'ne geliyo. u zaman taŐāldan camdan foter Őapġasını bōle yapıyo. yere inmedi yāni. camdan bōle yapıyo. bütōn Şey silālı ama meseġa hadi öteden beri varmış ta bi siFer mandıra istasyonundan Őırġlarelili'ne geliyi silālı asker. dimiryollarını Őōle on on
35 beş adım arayla silālı suiġast yapmasınnar deye sōra ben bin doġuz otuz sekiz'de öldü tabi. rāmetli nur işinde yatsın biz Őurtardıġ ha. başka bi bilginiz.

(Rumların Dōnüşü)

40 rum kōyü burası kelyane kōyü kelyane ġavurun ismi kelimiŐ yane. yane ismiymiŐ. ŐaFası da kelmiŐ kelyane. sōra bunun ismini yenikōyü atatürk yenikōy dēdi yenikōy dēdi öle oldu. soyadı da yoġtu o zaman sona soyadı ħıġtı. baġam ħiħçilik yapar. baġam baġam sōra birdan biz yunanlılar birayı geldi ya ikinci defa geldiler birda aldılar. bizim evi ġavur geldi. biz ēmen arabayı āzırladı. ġicēz ħavaġlı'ya amīġam orda otur be
45 dedi ŐomŐu ben ġcem dedi. ħavaġlı'ya otur ħovmam dedi seni. ev bizim ama iki oda sana iki oda bana ben gidiyem dedi. e o zaman ġüle ġüle gittik o da Şimdi giderken ħırġ ġün atatürk mudanya mutarekesi ħırġ ġün iġinde yunanlılar iġinde yunanlılar birasını boŐaltıcaġ. ne biz onnara ne onnar bize bişey demēycek ħırġ ġün iġersinde bütōn ne

varsa koyun öküz araba aldılar. onnar hiç bişey bırakmadılar. aldılar bizden cepri
50 aldılar. bizim vardı bi çift mandamız koşu şeyde kavaqlı köyünde orda duruyoz şindi.
birdan kaçtık ya orayı onnarı aldılar. şimdi komşu gıavur dedi. gel bakam.seni mandaları
başkası alcağ. babam'a gel mandaları benim avluya çekelim akşama sabā kaçıcāz biz
zātē gıasteler yazıyörü uçaklar geldi kırklareli'ne bilgi atarlar. fıransız askerler var mı
fıransız asker geldi şapqalar geziyor soqaklarda bişey yapmasınar bize dēye. sōna o
55 gıavur o komşu gıavur dedi ki al senin benim ekinneri sen al ben bedava istemeysin
mandaları. babam dedi ver komşu öle bişey olursa benim manda helal olsun sana. yeter
ki mezalimden kırtulalım ama o gıavur bişē demiyo ama bize komşu gıavur demiyo da
örfi idare subayları geliyo askerlē onnar diyor. sōra ekinneri bize verdi. ona birkaç gün
sürmedi. bir pangamiya böle kavaqlı köyü büyük köy orası. geje orası köpekler harıl
60 harıl beki on tane şey geldi almā mandaları arabayı ben aldım arabayı ben aldım
mandaları. ama hiç kimsede araba fılan bırakmadılar.

(Rumlardan Sonra)

65 sōra gitti onnar geldik gene bu köye yerimize birda babam aldı bi eşşek biz de
kör bir inek kimden bulduysaq. biri gider biri gitmez. vurusun sōpayla biri gider iki
dölüm yer ektik. iki deqarcık ābeyimler bi tarlaya gittim āydarım. eşē vurum eşek gider
inek durur inē vur eşek işte. böyle iki deqar yer ektik. qasım sonu bunnar çok sōra
qasım zamanı iki deqar yer ektik. çok zāmet çektik. atatürk nur işinde yatsın. ona göre
70 atatürk'e dil uzatanların dili kırusun.

SONUÇ

SES BİLGİSİ

Ünlüler

1. Babaeski Merkez İlçe ve Köyleri Ağzları'nda yapığımız çalışmada 8 ana ünlünün yanında, bu ünlülerin çeşitli ses hadiseleriyle uzun şekilleri de görülür.

dā<daha, oldū<olduğu, getirdilē<getirdiler, dālı<dağlı

2. Bölge ağzında “ç” ünsüzünden “ş” ünsüzüne doğru kayan bir ses tespit ettik. Ağız araştırmalarında kullanılan transkripsyon sistemi içinde bulamadığımız bu ses için bold büyük “Ş” harfini kullandık. Süreklileşme eğiliminde olan “ç” sesi iki ünlü arasında “buŞuk” ve kendisinde sonra gelen bir ünsüzden önce de görülür.

aŞık, üŞ, buŞuk

3. Babaeski ağzlarında “a” ile “o” arası, yuvarlakmış “â” sesine rastlıyoruz. Özellikle dudak ünsüzü b ve ḅ yanında görmekteyiz.

bâḅam, ândan sōra

4. Babaeski ağzlarında “a” ile “e” arası ünlüye rastlıyoruz. Bu sesi “çanağkalá, alátlar” gibi sözcüklerin yanı sıra, Gacal ağzı şimdiki zaman ekinde ve vasıta hal eki kullanımında görmekteyiz:

Şimdiki zaman çekimi

Vasıta hal eki'nde

yapiyá<yapıyor, geliyá<geliyor

amcamlá< amcam ile

5. Türkçe’de ağızlarda ve lehçelerde gördüğümüz kapalı “e” ünlüsü Babaeski ağızlarında da görülmektedir.

èpey, sèFer, dèy

6. Bölge ağızında düzensiz biçimde gördüğümüz “e” ile “ö” arası yuvarlakmış “ê” sesine rastlıyoruz.

êretmen<öğretmen, ênce<önce

7. Bölge ağızında “u” ile “ı” arası yuvarlaklaşmış “ı” ünlüsü görülmektedir. Düzleşme temayülü gösteren bu ses özellikle dudak ünsüzleri olan b, v, m, f’nin yanında görülür.

birda, mirat, taviķ, fita

8. “ı” ile “i” arasındaki “î” ünsüzüne rastlıyoruz. Bu ünsüz düzensiz şekilde kelimelerde kimi zaman görmekteyiz.

bízde, bí, şındí

9. Bölge ağızlarında “u” ile “o” arası “ö” ünlüsünü görmekteyiz. Rumeli ağızlarının genel tabiyatı itibariyle “o” geniş ünlüsü “u” dar ünlüsüne doğru bir değişim vardır. Bu ünlü Pomak ağızında sıklıkla görülmekle beraber diğer ağızlarda da görülmektedir. Özellikle Pomak ağızı şimdiki zaman ekinde “-yör” biçiminde görmekteyiz. Bunun yanında diğer örneklerine de rastlamaktayız.

- Şimdiki zaman çekimi olarak

geliyör, gidiyör, yapıyör

- Diğer örnekler

istanböl, ö, köşku

10. Bölge ağızlarında “ö” ile “ü” arası “ö” ünsüzünü görmekteyiz. Darlaşma temayülü gösteren bu “ö” ünlüsü diğer Anadolu ağızlarında da görölmektedir.

köy, dövücen, öreyip

11. Babaeski ağızlarında, ölçünlü Türkçe’de kalınlık-incelik uyumunu bozan kimi ekler Babaeski ağızlarında uyuma girer.

- -nayın/-layın/-leyin eki Babaeski ağızlarında ünlü uyumuna girer

akşamnayın<akşamleyin

• Şimdiki zaman eki ölçünlü Türkçe’de Kalınlık-İncelik Uyuma girmezken, Babaeski ağızında uyumuna girer.

veriyi<veriyor, kesiyi<kesiyor

- Aitlik eki ki uyuma girer.

ordakı<ordaki, alttakının<alttakinin

- “iken” zarf-fiil eki uyuma girer.

kaçarğa<kaçar iken, konuşurğan<konuşur iken

12. r, y, ğ, k, h ünsüzlerinin düşmesi ve hece kaynaşması sonucunda ünlü uzaması görülür.

dālı<dağlı, ālı<halı, ĩşi<ekşi, geliyo<geliyor, almā<almaya

13. Babaeski ağızlarında h, v, ğ, y gibi ünsüzleri düşerek ikiz ünlüler meydana getirir.

Eşit ikiz ünlüler

Yükselen ikiz ünlüler

Alçalan ikiz ünlüler

yuurtla<yoğurtla

muāķķak<muhakkak

caıllık<cahillik

Ünsüzler

1. Babaeski ağızında “b” ile “v” arası ünsüz olan “b” ünsüzüne rastlıyoruz.

babam, kayınbaldem

2. Bölge ağızlarında “c” ile “j” arası yarı sızıcı “c” ünsüzüne rastlıyoruz

çocuklar, amicam

3. Bölge ağızlarında “c” ile “ç” arası ünsüz olan “Ç” ünsüzü görülür.

kaÇa, kofalÇa

4. Bölge ağızlarında “f” ile “v” arası olan “F” ünsüzü olur.

yuFka, taraFtan

5. Pomak ağzına özgü olan titrekliliği uzatan “r̄” ünsüzü bulunur.

r̄adyo, yımır̄ta<yumurta , r̄at<rahat

6. Bölge ağızlarında “s” ile “z” arası ünsüz olan “S” ünsüzü görülür.

iS, biliyoruS

7. Babaeski ağzında, Anadolu ağızlarında görmediğimiz, “ç” ile “ş” arası süreklileşme eğilimli bir ünsüze rastladık. Bu sesi bold “Ş” harfiyle gösterdik.

kaŞım, iŞinde, üŞ

8. Bölge ağızlarında “t” ile “d” arası ünsüz olan “T” ünsüzü görülür.

Tā, süT, Taçarlar

9. Babaeski ağızlarında çokça ünsüz benzeşmesi görülür.

bunnar<bunlar, ekinner<ekinler, onnar<onlar, nişannıydık<nişanlıydık

10. Ünsüz tekleşmesi Babaeski ağızlarında görülür.

müzeyen<müzeyyen, māle<mahalle, sünet<sünnet

11. Ünsüz ikizleşmesi Babaeski ağızlarında görülür.

eşşek<eşek, keççiler<keçiler

12. Ünsüz göçüşme olayı pek görülmez.

çölmekler<çömler, dürürül<dürülür

13. Metinleri derlediğimiz beş ağızda da “ğ” ile “h” ünsüzü hemen hemen hiç kullanılmamıştır.

dālı<dağlı, yā<yağ / tāta<tahta, āyır<hayır

14. Babaeski ağzında kimi eklerin genişletilmiş şekilleri kullanılmıştır. Bunlar hece türemesi meydana getirir.

Eşitlik hal eki

Vasıta hal eki

-cenek/-cene

-nan/nen/-len/-lan

güzelcenek, güzelcene

karınnan, gelinnen, ellen, arabaylan

- “iken”, “-ınca/-ince” ve “-dikça/-dikçe” zarf-fiil ekinde hece türemesi meydana gelir.

öüdürkesine<öğürdür iken, kurukasına<kurur iken, güderkesine< güder iken,
süpürürkesine<süpürür iken, ölünce<ölünce, oluncazane, kalıncazane
askerkesene<asker iken, dedikçesine<dedikçe

ŞEKİL BİLGİSİ

1. Çokluk ekleri olarak –lā/-lē,-nā/-nē,-nar/-ner eklerinin yanında Dağlı ve Bulgaristan öçmen ağzında Anadolu ağızlarında görülen –gıl/-gil ekinin bozulmuş şekli olan –īn/-īyn/-ıyn çokluk ekleri görülür.

gittilē, vardılā, hayvannā, gelinnē, adamnar, sevenner

babamıyn, anam n, qarıyn

2. Pomak Ağzı şimdiki zaman eki olarak –yör eki de kullanılır.

yapıyör, geliyör, sarıyör

3. Gacal ağzı şimdiki zaman çekim olarak –ya/-ye/-yá çekimlerin yanında –yor çekiminden bozma -ĩ/-ĩ,-i/-ı,-u/-ü ve –y çekimler de kullanılır.

-ya/-ye/-yá

-ĩ/-ĩ,-i/-ı,-u/-ü, -y

geliye, oluya, biliyá

bilĩ, oturusun, oluy

4. Dağlı ağzı şimdiki zaman çekimi olarak –var/-ver çekimi de kullanılır.

3. Tekil şahıs: gidiveri

5. Bulgaristan Göçmeni ve Dağlı Ağzlarında gördüğümüz şimdiki zaman çekimi ekleri içinde –a/-e çekiminin yanı sıra “–yor” ve “-ya/-ye” şimdiki zaman zamanında gelişmiş –yere/-yarı/-yeri,-yörü/-yoru/-yeru çekimleri de görülür.

deyere, söylüyarı, geliyörü, biliyoru, topleyeru

6. Gelecek zaman eki olarak –acak/ecek ekinin yanında –cak/cek, -çak/-çek, -Çek, -cu, -çek çekimi de görülür.

gelcek, yapcak, gitçek, yapçak, gitÇek, edicum, ölecek

7. Gacal ve pomak ağzlarında görülen geçmiş zaman 3.tekil şahıs eki yuvarlak ünlü taşıyan kelimelerde yuvarlak olması gerekirken kimi zaman düz şekillerine de rastlanır.

götürdi, büyüdi

8. Geniş zaman –ar/-er eklerindeki –r ünsüzü çekim sırasında düşer

bil̄isin, oturūdum, sev̄esin

10. Kendini Bulgaristan Göçmeni olarak ifade eden grup, kendilerini Dağlı olarak kabul eden edenlerle aynı olduğu tespit edilmiştir. Özellikle Dağlı grubuna has olan topluluk ve aile ismi yapan çokluk eki (-īn/-īyn/-īyn/-yīn) ekinin Bulgaristan Göçmenleri içerisinde de kullanıldığını tespit ettik.

babayīn, anamīn, karıyn

11. Bazı fonetik hadiseler sonucunda değişikliklerine uğramış olan zarf-fiil ekleri bulunur.

-tīye	ge/ga	alak/-elek
kal̄ktīye<kalktığında	öüdürge<öğüdürken	evlenelek<evlenerek
-nēn	-t ne/-fīna, -dīna/-dīne -tūne/-tūna	dıyen/-diyen, -duyen/-tiyen
çöznēn<çözünce dōdunēn<doğunca	gitt ne<gittiğinde başladīna<başladığında	olduyen<olduğunda geldiyen<geldiğinde

SÖZLÜK

ā

ā	:	ağa(60/35)
ā	:	pis, zehirli(64/54)
āç	:	ağaç(7/14)
ājı	:	hacı(42/56)
ālı	:	halı(11/9)
ālık	:	haluk(63/40)
ālil	:	halil(13/15)
āmet	:	ahmet(14/6)
āmır	:	hamır(16/4)
āmit	:	hamit(17/12)
āne	:	hane(6/32)
āni	:	hani(49/11)
āpab	:	ahbap(38/62)
āraķat	:	hakerat(25/46)
ārbi	:	harbi(24/19)
āret	:	dost(56/12)
ārp	:	harp(14/1)
āsan	:	hasan(51/53)
ātim	:	hatim(34/26)
ātta	:	hatta(57/27)
āvsa	:	havsa(24/11)
āvut	:	arnavut(60/38)
āyır	:	hayır(30/61)
āyranlık at-	:	beğenmek(3/38)
āzdan	:	ağızdan(51/29)
āzine	:	hazine(20/32)

a

aķar-	:	ağarmak(11/25)
ac	:	aç(26/24)
accık	:	azcık(29/37)
acıķ	:	azcık(21/65)
ahar	:	ağır(60/26)
aji	:	acı(62/21)
alaman	:	almanya(17/48)
alavi	:	alevi(60/22)
alát	:	alet(11/29)
allā	:	allah(10/23)
almā	:	almaya(56/19)
amıca	:	amca(14/12)
anadol	:	anadolu(14/44)
anteri	:	entari(61/27)
apdez	:	abdest(42/26)
alát	:	alet(22/13)
arĝaş	:	halıda yan atılan ip(11/56)
arif	:	arif(60/52)
arpullu	:	alpullu(43/26)
aşā	:	aşağı(17/5)
asvalt	:	asfalt(62/42)
ataş	:	ateş(59/44)
avli	:	avlu(50/23)
ayā	:	ayağı(54/5)
ayile	:	aile(36/3)

ā

āndan son	:	ondan sonra(46/19)
-----------	---	--------------------

b

bā	:	bağ(35/19)
babāski	:	babaeski(7/46)
babu	:	rum nenesi(M.D.D)
bāçe	:	bahçe(16/7)
bāḥa	:	baba(14/7)
bāla-	:	bağlamak(11/17)
bālīk	:	bağlık(26/17)
baltay	:	balta(66/12)
baltayn	:	baltanın(60/69)
bām	:	babam(62/9)
bān	:	ben(57/22)
bāra	:	bayıra(49/11)
barabar	:	beraber(59/1)
bardā	:	bardağa(9/55)
bar-	:	var(17/1)
başlī	:	başlığı(11/16)
bayā	:	bayağı(14/19)
bebek emicī	:	biberon(56/11)
bej	:	beş(24/3)
beki	:	belki(19/38)
belber	:	berber(15/25)
benzek	:	benzer(35/44)
bō da	:	burda(10/7)
bi	:	bir(30/65)
biç kavrama	:	bir çeşit tarım aleti(4/32)
bidiyo	:	video(56/47)
bildī	:	bildiği(28/30)
bilmūm	:	bilmiyorum(1/6)
bīrsi	:	birisi(63/25)

birası	:	burası(6/32)
bırda	:	burda(15/4)
bırda	:	burda(58/20)
bızā	:	buzağı(64/54)
boba	:	baba(43/1)
bobo	:	fasülye(4/1)
boj	:	boş(22/23)
boyday	:	buğday(25/10)
börē	:	börek(55/24)
bóber	:	biber(50/54)
bõyme	:	büyüme(28/1)
būday	:	buğday(9/67)
burakaya	:	buraya kadar(58/27)
burlāda	:	buralarda(47/24)
bur-	:	vurmak(50/37)
buydey	:	buğday(54/29)
büber	:	biber(9/60)
būk	:	büyük(19/1)
büle	:	böyle(7/28)
būme	:	büyüme(15/1)
büsküvüt	:	bisküvit(29/33)
büyle	:	böyle(32/6)

b

<u>bar</u>	:	var(58/10)
<u>bereket</u>	:	bereket(15/46)
biraz	:	biraz(26/24)
<u>burgur</u>	:	bulgur(54/25)

C

carmā	:	çağırmaya(59/44)
cayillik	:	cahillik(38/51)
cepri	:	cebri,zorla(66/49)
cizleme	:	bir çeşit unla yapılan yiyecek(54/37)

Ç

çamır	:	çamur(26/27)
çanaqqalá	:	çanakkalá(14/14)
çār	:	çağır(66/19)
çarīnı	:	çarığını(59/19)
çārmā	:	çağırmaya(62/52)
çārma-	:	çağırmamak(14/79)
çēdik	:	çetik(41/39)
çekirdēni	:	çekirdeğini(9/33)
çıbıķ	:	çubuk(11/52)
çıkırık	:	çıkırık(11/57)
çī	:	çiğ(4/5)
çīz	:	çeyiz(18/4)
çif	:	çift(4/37)
çille	:	çile(52/48)
çilo	:	bir çeşit iplik(11/50)
çindi	:	şindi(32/1)
çıplacıķı	:	çıplacık(14/3)
çişe	:	şişe(58/15)
çit	:	çift(46/22)
çiyze	:	teyze(59/4)
çocukke	:	çocukken(14/68)
çömlē	:	çömleğe(8/15)

çözgü	:	dokuma iplerini birbirinden ayırmak için kullanılan
çocuk	:	çocuk(4/61)
çulla-	:	kapatmak, örtmek

d

dīl	:	değil(11/26)
dīrmen	:	değirmen(35/13)
dā	:	daha(8/8)
daḳḳa	:	dakika(43/20)
dādar	:	dağıtır(37/57)
dālı	:	dağlı(58/30)
dānıḳ	:	dağanık(9/5)
dāre	:	daire, çalgı aleti(45/3)
davullen	:	davulla(12/13)
dāya	:	dağa(59/7)
dayimci	:	daimci,sürekli(61/15)
demuḳrat	:	demokrat(32/46)
depluma	:	diploma(5/16)
dēşik	:	değişik(52/7)
devrisi gün	:	öteki gün(27/42)
dēvsi gün	:	öteki gün(29/7)
dēy	:	diye(11/59)
dey	:	diyor(58/77)
deye	:	diye(23/10)
dimiryolu	:	demiryolu(66/31)
dimitoḳa	:	dimetoka(47/6)
dit-	:	ditmek, ayıklamak, ayrıştırmak(16/32)
dıvar	:	duvar(40/4)
diy	:	diyor(14/4)
doḳus	:	dokuz(17/68)
dölüm	:	dönüm(58/38)

dōma	:	doğma(3/6)
dōma-	:	doğmamak(10/1)
domatiz	:	domates(9/13)
domato	:	domates(4/2)
dōru	:	doğru(27/45)
doS dolay	:	dos dolay, çepeçevre(50/44)
döt	:	dört(62/2)
dū	:	dur(13/30)
duksan	:	doksan(6/14)
dulap	:	dolap(4/41)
dūm	:	doğum(59/26)
dūn	:	düğün(8/9)
dündöndi	:	gündöndü(7/17)
dūru	:	doğru(32/50)
dürüs	:	dürüst(34/7)
duva	:	dua(49/13)
düv-	:	dövmek(64/49)
düzen	:	dokuma aletlerinin tümüne verilen isim(11/35)

ē

ēc	:	hiç(23/43)
ēdiye	:	hediye(56/33)
ēm	:	hem(54/2)
ēmen	:	hemen(39/15)
ēndek	:	hendek(35/46)
ēpsi	:	hepsi(17/11)
ēr	:	her(23/54)
ēyır	:	hayır(18/23)

e

eb	:	ev(58/34)
ekiz	:	ikiz(64/35)
eldimizde	:	erdiğimizde(42/14)
elemge	:	ipliği yumak yapmak veya masuraya sarmak için
elkaf	:	evkaf, vakıflar(63/4)
enek	:	inek(7/18)
engemner	:	yengemler(64/26)
enneri	:	önceleri(35/42)
enteri	:	entari(50/42)
eriş	:	halıda dik atılan ip(11/54)
eşintir	:	kuyu, delik, su akan yer,kaynak(35/34)
eşşekle	:	eşek(20/9)
evel	:	evvel(13/21)
evlenelek	:	evlenerek(36/7)
eyitmen	:	eğitmen(28/29)
eylence	:	eğlence(49/17)

ê

êyle	:	öyle(50/28)
êretmen	:	öğretmen(31/36)

f

fasile	:	fasülye(9/60)
fasüle	:	fasülye(2/21)
fatme	:	fatma(56/29)
fayik	:	faik(19/28)

feķat	:	fakat(3/11)
ferece	:	ferace(61/34)
fıķara	:	fukara(12/15)
fıta	:	futa,bir eşit giysi(58/43)
fotoraf	:	fotograf(63/15)

ġ

ġadar	:	kadar(50/64)
ġaste	:	gazete(66/53)
ġaynat-	:	kaynatmak(58/15)
ġıl-	:	kıl(21/66)
ġirep	:	bir eşit ip(50/40)

ġ

geje	:	gece(66/59)
gelin alcı	:	gelin alıcı(50/30)
ġerġi	:	gerilen arşaf(50/32)
gey-	:	giydik(34/9)
gezinti	:	hayalet(20/30)
gice	:	gece(59/37)
giderke	:	giderken(21/3)
gije	:	gece(60/29)
ġörümcü	:	ġörümce(56/19)
ġücü	:	özġü iplerinin ařaġı yukarı hareketini saġlayan(11/37)
ġüm	:	ġüġüm(58/96)
ġümürcin	:	ġümülcine(7/33)
ġüncümlük	:	alılı dikenli yer(20/36)
ġündön	:	ġündöndü(18/24)
ġüsüne	:	ġöġsüne(16/45)
ġüzelcene	:	ġüzelce(9/52)

güzelcenek : güzelce(9/11)

ğ

ğalba : galiba(15/19)

h

hambar : ambar(60/61)

hannem : annem(21/8)

hatte : hatta(6/33)

hekmek : ekmek(46/10)

helbet : elbet(21/33)

hic : hiç(63/14)

hüdüd : hudut(45/27)

hüdüdá : hududa(17/69)

huhcu : katı din anlayışında olan kişiler(61/29)

hurma- : vurmamak(60/27)

ĩ

ĩ : iğ(11/17)

ĩ : iyi(8/8)

ĩç : hiç(17/16)

ĩç : hiç(53/6)

ĩcene : iyice(50/61)

ĩj : hiç(35/1)

ĩne : iğne(44/45)

ĩsan : insan(46/40)

īṣi	:	ekṣi(43/14)
īṣimikli	:	ekṣimikli(29/36)
īhtiyarlık	:	ihtiyarlık(15/33)

i

ibrām	:	ibrahim(19/7)
ijde	:	iṣte(61/36)
ijgal	:	iṣgal(26/18)
ilec	:	ilaç(56/47)
ilen	:	leğen(18/23)
illey	:	illah(42/32)
inē	:	ineğē(66/68)
inge karı	:	düğünlerde takılan takıları yüksek sesle söyleyen kişi(37/56)
inge	:	yenge(14/59)
ipiy	:	epey(22/20)
ismayil	:	ismail(39/25)
ispanaklı	:	ıspanaklı(56/55)
iṣt	:	iṣte(39/26)
istiḳam	:	istihkam(17/51)
iylen	:	iğle(11/17)
iyne	:	iğne(35/2)

ı

ısta	:	usta(1/32)
istanböl	:	istanbul(10/7)
istanbol	:	istanbul(60/3)
ıstırāt	:	istirahat(23/39)

irāmetli : rāmetli(5/15)

j

janım : canım(66/30)

k

ka : kadar(58/97)

kabūnna : kabuğunla(9/35)

kalabā : kalabalık(14/76)

kalag : burun, geniz(M.D.D)

kanaffiçe : kaneviçe(50/24)

karamastlı : karamesutlu(62/28)

kardeş : kardeş(12/16)

kārsı : karısı(60/36)

kāveji : kahveci(26/2)

kāve : kahve(7/8)

kāvey : kahve(23/15)

kāye : kahya(29/27)

kaykı : karşı(59/47)

gayrı : gayrı(17/66)

kazayā : kazayağı, bir çeşit tarım aleti(61/53)

kıbrıs : kıbrıs(23/50)

kışkık : mandal(M.D.D)

kıvrat- : kıvırmak(46/21)

koce : koca(45/3)

kolaç : unla yapılan yağda kızartılan lokma tarzı yiyecek(46/50)

kolasturu : kolastrol(61/48)

ķōrcu	:	korucu(46/63)
ķor	:	koyar(46/50)
ķorg-	:	kork(60/41)
ķoyuķmaķ	:	kortmaķ(16/14)
ķurāķ	:	kuruaķaķ(31/48)
ķurftmaķ	:	kortmaķ, sūtle yapılan bir yemek(4/80)

k

kel-	:	gelmek(25/3)
kelin	:	gelin(37/31)
keşķē	:	keşķek(2/159)
kiderke	:	giderken(26/22)
kilu	:	kilo(58/17)
kine	:	gene(29/39)
kişķi	:	keşķe(1/41)
kōm	:	kōmūr(16/48)
kō	:	kōy(25/6)
kōv	:	kōy(52/4)
kōylūk	:	kōy hayatı, kōylūlūk(38/46)
kū	:	kōy(30/59)
kūle	:	kilo(35/24)
kūple	:	baltanın baş kısmı, kūp şeklinde olan yeri(60/69)
kūv	:	kōy(20/19)
kūy	:	kōy(14/28)

ķ

ķāttan	:	kaķıttan(11/17)
--------	---	-----------------

l

laF	:	laf(15/13)
lāna	:	lahana(9/11)
loķuvu	:	lokumu(59/36)
lula	:	rulo(34/21)

m

mācılıķ	:	muhacirlik(60/18)
mācīf	:	muhacir(1/5)
mācur	:	muhacir(43/24)
māle	:	mahalle(3/2)
mana	:	bana(38/7)
manavra	:	manevra(23/11)
mārebe	:	muharebe(7/13)
marmar	:	ipin sarıldığı iki tarafı delikli ağaç dalı(11/32)
māsara	:	muhasara, kuşatma(61/39)
masur	:	ipliklerin sarıldığı nesne(11/60)
māsus	:	mahsus(14/77)
māza	:	mağaza(32/32)
mazzemeci	:	malzemeci(3/47)
mefat et-	:	vefat etmek(59/2)
mekī	:	mekiği(11/60)
memet	:	mehmet(19/52)
menil minel	:	beynel minel(38/9)
men	:	ben(42/49)
mēva	:	meyvalar(18/18)
milet	:	millet(60/44)
mirşey	:	birşey(44/10)
misir	:	mısır(21/24)

munnar	:	bunlar(42/47)
mūtaç	:	muhtaç(29/20)
mūtarlık	:	muhtarlık(19/1)
mutayit	:	mütahit(7/45)
mūtar	:	muhtar(31/51)
mūtaç	:	muhtaç(31/51)

n

nābardı	:	ne yapardı(46/37)
nāpacan	:	ne yapacaksın(10/8)
nası	:	nasıl(32/1)
nayip	:	naip(5/18)
nebet	:	nöbet(30/17)
nefişt	:	nefist(65/12)
neyip	:	naip(14/2)
ni	:	ne(22/22)
noūt	:	nohut(43/18)
nōlcaķ	:	ne olacak(45/12)

o

ocak	:	yerli, göçebe olmayan, gacal(M.D.D)
oķça erik	:	bir çeşit erik(58/93)
oķūcu	:	düğünlere davet eden kimse(16/47)
onnar	:	onlar(32/13)
onünçten	:	onun içinden(42/18)
oráyı	:	oraya(14/4)
oruj	:	oruç(32/6)
otū	:	otur(16/1)
otus	:	otuz(17/49)

ovel : oval(56/18)
ozman : o zaman(12/15)

ō

ōja : hoca(49/13)
ōraş- : uğraşmak(52/15)

ö

öld : öldü(9/4)
öle : öyle(2/11)

ō

ōrenci : öğrenci(16/85)
ōretmennē : öğretmenler(55/32)
ōsüz : öksüz(52/46)

ö

öreyip : üreyip(51/14)
ökümet : hükümet(23/35)

p

pala : kullanılmayan kesik kumaş parçaları(11/7)
paŋamiya : ormanlık, sık çalılık alan(66/59)

passaport	:	paşaport(46/67)
pateka	:	patika(26/22)
patetiz	:	patates(9/69)
patlıcay	:	patlıcan(54/37)
patranlık	:	çalılık, dikenlik(20/12)
paytāt	:	payitaht(44/25)
pazlama	:	bazlama(48/18)
pēlivan	:	pehlivan(5/18)
pelvan	:	pehlivan(16/76)
peçkir	:	peşkir(50/29)
petmez	:	pekmez(54/36)
peze	:	beze(27/8)
pıcağ	:	bıçak(62/19)
pin-	:	binmek(27/44)
pirket	:	piriket(30/48)
piynir	:	peynir(8/14)
pōça	:	poğaç(60/33)
pumağça	:	pomakça(4/65)

Ṛ

rāt	:	rahat(4/55)
ravani	:	revani(4/73)

r

rāmetli	:	rahmetli(13/2)
rāmete kal-	:	ölmek(51/6)
rāmin	:	rahminde(63/13)

S

sā	:	sağ(13/21)
sabā	:	sabah(23/38)
sabāysi	:	sabahsı(56/7)
sābine	:	sahibine(37/63)
safa	:	sefa(66/25)
sabın	:	sabun(35/43)
salī	:	salih(3/29)
sālam	:	sağlam(61/49)
sālıkı	:	sağlıklı(7/42)
samannā	:	samanlığa(20/30)
sárme	:	sarma(58/15)
sarmsak	:	sarımsak(25/11)
sātlık	:	saatlik(14/38)
sayı	:	sahi(17/38)
sayıt	:	sait(19/8)
sebātin	:	sebahattin(19/51)
seferbeylik	:	seferberlik(63/12)
sefte	:	siftah(38/47)
serbeS	:	serbest(54/19)
serbezlen-	:	serbestlenmek(31/5)
sesle-	:	dinlemek(M.D.D)
sıbirya	:	sibirya(57/30)
siFer	:	sefer(66/33)
silā	:	silah(47/21)
sōna	:	sonra(23/49)
sōrey	:	sonra(14/82)
sōra	:	sonra(7/15)
sūķ	:	soğuk(11/26)
sūle-	:	söylemek(7/1)

sümek	:	dokuma ipinin sarmak, sarılı dokuma ipi(11/15)
suvan	:	soğan(2/22)
suvari	:	süvari(66/11)

Ş

şaldırdağ	:	parlak, renkli(46/48)
şē	:	şey(4/62)
şēriye	:	şehriye(56/62)
şenitçi	:	senetçi(20/7)
şerbe	:	şerbet(4/77)
şılak	:	şırlak, parlak(35/44)
şim	:	şimdi(48/3)
şimi	:	şimdi(45/1)
şindē	:	şindi(20/38)
şindi	:	şimdi(22/25)
şini	:	şindi(49/5)
şöferlik	:	şöförlük(2/3)

t

tā	:	daha(20/7)
tabi	:	tabi(12/18)
tahsindār	:	tahsildar(42/26)
taça	:	çarşaf(5/12)
taçtaç	:	takunya(21/25)
tāla	:	tarla(62/39)
taleme	:	talebe(3/38)
tālı	:	dağlı(58/37)
tāmin	:	tahmin(44/44)
tana	:	tane(10/6)
tapı	:	tapu(5/4)

taraklā	:	taraklar(11/13)
tarāna	:	tarhana(29/32)
tārī	:	tarih(17/16)
tāta	:	tahta(31/47)
tarnalan	:	tarhana ile(58/18)
tāşıda	:	te karşıda(5/28)
tavar	:	davar, sürü(46/19)
tavi	:	tabi(1/18)
tegbir	:	tekbir(56/35)
tekirar	:	tekrar(32/48)
tēlike	:	tehlike(17/55)
tene	:	tane(27/10)
teris	:	terhis(22/19)
tēvşana	:	te akşama(41/11)
teyare	:	teyyare(17/45)
teymen	:	teğmen(1/1)
t l	:	değil(35/45)
tiyze	:	teyze(64/22)
tīze	:	teyze(35/6)
tolu	:	dolu(7/26)
tuhum	:	tohuu(32/29)
tūla	:	tuğla(30/48)
turunarı	:	torunnarı(5/1)
türli	:	türlü(9/35)

ū

ūlarız	:	bağlamak(58/56)
--------	---	-----------------

u

uhuru	:	ur(25/45)
uul	:	okul(5/16)
unna	:	unla(41/33)
unnar	:	onlar(30/39)
urak	:	orak(4/30)
ur-	:	vurmak(30/30)
urum	:	rum(38/62)
uva	:	ova(50/15)
uynulu pide	:	bir çeşit pide(29/40)



d	:	redi(22/5)
d-	:	gtmek(30/3)
kmet	:	hkmet(57/17)
ren-	:	grenmek(21/64)
retmen	:	gretmen(14/18)
seyin	:	hüseyin(11/11)
şcler	:	şrcler(20/7)
tm	:	stm(54/7)



j:	:	(1/14)
ksel-	:	yükselmek(2/33)
le	:	Öyle(4/45)
len	:	len(39/2)
ř	:	(19/6)
ř	:	(9/31)

üşiyelē : üşüyorlar(41/49)
üz : yüz(15/39)

V

vā : var(18/12)
vallā : vallah(1/43)
varlıklıy : varlıklılı(13/25)
vesayit : vesait(30/7)
vıçini : bir çeşit pomak yemeği(2/42)
vi : bir(60/5)

y

yā : yağ(21/29)
yā- : yağmak (7/26)
yaū : yahut(42/20)
yaūt : yahut(27/45)
yālı : yağlı(9/1)
yama : yamaç(51/31)
yāma : yağma(60/46)
yane : yani(37/40)
yārsı : yarısı(62/11)
yavdi : yahudi(23/47)
yavri : yavru(54/18)
yavudi : yahudi(23/46)
yavur : gavur(42/34)
yayyı : yaygı(53/9)
yeni yer : tarla(62/38)
yeşiluva : yeşilova(4/25)
yetişken : yetişkin(46/31)

yıfka	:	yufka(10/5)
yi-	:	yemek(51/46)
yīcek	:	yiyecek(22/12)
yimē	:	yemeğe(58/66)
yımırta	:	yumurta(16/16)
yımışar	:	yumuşar(11/13)
yıva	:	yuva(20/35)
yıv-	:	yığmak(35/20)
yıvırmā	:	yoğurma(27/27)
yoqa	:	yok(53/14)
yōri-	:	yürümek(62/62)
yōrt	:	yoğurt(9/38)
yul	:	yol(5/26)
yürülemek	:	yürüyerek(4/40)
yūr-	:	yoğurmak(50/57)
yuvqa	:	yufka(40/33)
yūrūp	:	yoğurup(9/40)

Z

zāmet	:	zahmet(13/26)
zatan	:	zaten(10/23)
zate	:	zaten(54/20)
zırlı	:	zırhlı(25/42)

KAYNAKÇA

- Akar, Ali. (2001): “Muğla ve Yöresi Ağzlarında Şimdiki Zaman Çekimi”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 4: 1-10
- Aydın, Mehmet. (2002): *Aybastı Ağzı*, Ankara: TDK Yayınları, 1.Baskı
- Boz, Erdoğan. (2000): “Afyon ve Yöresi Ağzları Ses Bilgisi”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1: 50-57
- Banguoğlu, Tahsin. (1974): *Türkçenin Grameri*, İstanbul: Baha Matbaası
- Bilgin, Muhittin. (2002): *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1.Baskı
- Bozkurt, Fuat. (1999): *Türklerin Dili*, Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, 1.Baskı
- Buran, Ahmet. (1996): *Anadolu Ağzlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri*, Ankara: TDK Yayınları, 1.Baskı
- Caferoğlu, Ahmet. (1963): “Anadolu ve Rumeli Ağzlarında Ünlü Değişmeleri”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten*: 1-33
- Eren, A.Cevat (1964): “Pomak maddesi”, *İslam Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, Cilt 9: 572- 576
- Çelebi, Evliya. (1966): *Tam Metin Seyahatnamesi*, İstanbul: Üçdal Neşriyat, Cilt:III-IV
- Çevik, Hikmet. (1971): *Tekirdağ Yürükleri*, İstanbul: Tekirdağ Halkevi Yayınları: 7
- Demir, Necati. (2000): “Karadeniz Bölgesi Ağzlarında Kıpçak Türkçesi Özellikleri”, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri*: 1-28
- (2001): *Ordu İli ve Yöresi Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları, 1.Baskı
- (2005): *Tokat İli ve Yöresi Ağzları*, Niksar/Tokat: Niksar Belediyesi Yayınları, 1.Baskı

- Eck. J. ve Man. M. (1959): “1959 yılı Trakya Dialektoloji Gezisi Raporu”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten*: 113-118
- Eckmann, Janos. (2004): “Edirne Ağzı”, (Çeviri: Oğuzhan Durmuş), *İlmi Araştırmalar Dergisi*: 135-150
- Ercilasun, Ahmet B. (2002): *Kars İli Ağzları Ses Bilgisi*, Ankara: TDK Yayınları, 1.Baskı
- Eker, Süer. (2003): *Çağdaş Türk Dili*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2.Baskı
- Eren, M. Emin. (1997): *Zonguldak-Bartın-Karabük İlleri Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları,1.Baskı
- Ergin, Muharrem. (1998): *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım/ Yayımlar/ Tanıtım
- Erten, Münir. (1994): *Diyarbakır Ağzı*, Ankara: TDK Yayınları, 1.Baskı
- Gabain A. Von. (2003): *Eski Türkçenin Grameri*, Çeviri: Mehmet Akalın, Ankara: TDK Yayınları, 4.Baskı
- Gökbilgin, M.Tayyip. (1957): *Rumeli’de Yürükler, Tatarlar ve Evlad-ı Fatihan*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1.Baskı
- Gülensoy, Tuncer. (1984): “Rumeli Ağzlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 87-147
- (1998): *Kütahya ve Yöresi Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları, 1.Baskı
- (1995): *Türkçe El Kitabı*, Kayseri: Bizim Gençlik Yayınları, 2.Baskı
- Gülseren, Cemil. (2000): *Malatya İli Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları, 1.Baskı
- Günşen, Ahmet. (2000): *Kırşehir ve Yöresi Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları, 1.Baskı
- (2003): “Edirne ve Yöresi Ağzlarında “Aile” ve “Topluluk” İsimleri Yapan -İN (-ıyn~ -iyn, -ıyl, -ıylı~ -ıylın) Eki Üzerine”, *1.Edirne Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*: 659-669
- Gürgendereli, Rifat (2004): “Edirne İli Ağzlarında Söz Dizimi”, *Doğu-Batı Bağlamında Türk Dili ve Türk Kültürü Bildirileri*, s.44-57

- Gürsevin, Gürer. (2002): *Uşak İli Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları, 1.Baskı
- Hacıeminoğlu,Necmettin.(1992): *Türk Dilinde Edatlar*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1.Baskı
- .(1991): *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1.Baskı
- İmer, Kamile. (1998): “Batı Anadolu Ağızları Üzerine Gözlemler”, *Doğan Aksan Armağanı*, A.Ü. D.T.C.F Yayınları, No:366: 83-92
- Kalay, Emin. (1998): *Edirne İli Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları, 1.Baskı
- Karaçam, Nazif. (1999): *Efsaneden Gerçeğe Kırklareli*, Kırklareli: Kırklareli Belediye Yayınları, 1.Baskı
- Komisyon. (2000): “Pomak” maddesi, *Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi*, İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş, Cilt:18
- Komisyon. (1993): “Gacal” maddesi, *Derleme Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları, Cilt:6, 1.Baskı
- Komisyon. (1996): “Pomak” Maddesi, *Meydan Larousse*, İstanbul: Meydan Yayınevi, Cilt:4
- Korkmaz, Zeynep. (2005): “Batı Anadolu ağızlarında yazı dilinden ayrılan isim ekleri ve fonolojje-morpholojje bağlantısı”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Cilt:2: 222-231
- .(2003): *Türkiye Türkçesi Şekil Bilgisi*, Ankara: TDK Yayınları, 1. Baskı
- .(1969): *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, Ankara: A.Ü. D.T.C.F. Yayınları No:124, 1.Baskı
- .(1953): “Batı Anadolu Ağızlarında Asli Vokal Uzunluklar Hakkında”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, s.197-203
- Nayır, Yaşar Nabi. (1999): *Balkanlar ve Türklük*, İstanbul:Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık Anonim Şirketi, 1.Baskı
- Olca, Selahattin. (1995): *Doğu Trakya Yerli Ağızı*, Ankara: TDK Yayınları, 2. Baskı

- Özkan, Nevzat. (1996): *Gagavuz Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yayınları, 1.Baskı
- Öztabak, Mucit. (2002): *Yerel Yakın Tarihi Babaeski*, Kırklareli: Babaeski Belediye Yayınları, 1.Baskı
- Sami, Şemseddin. (H.1306): *Kamus'ul Âlâm*, İstanbul: Mihran Matbaası, Cilt: 2
- Şanlı, Cevdet. (1994): "Kırklareli Ağızlarında Ses Olayları", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 117-122
- Talat, Tekin. (1995): *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*, Ankara: Simurg Yayınları, 1.Baskı
- Ülküsal, Müstecib. (1966): *Dobruca ve Türkler*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları=26, Seri=III, Sayı=27